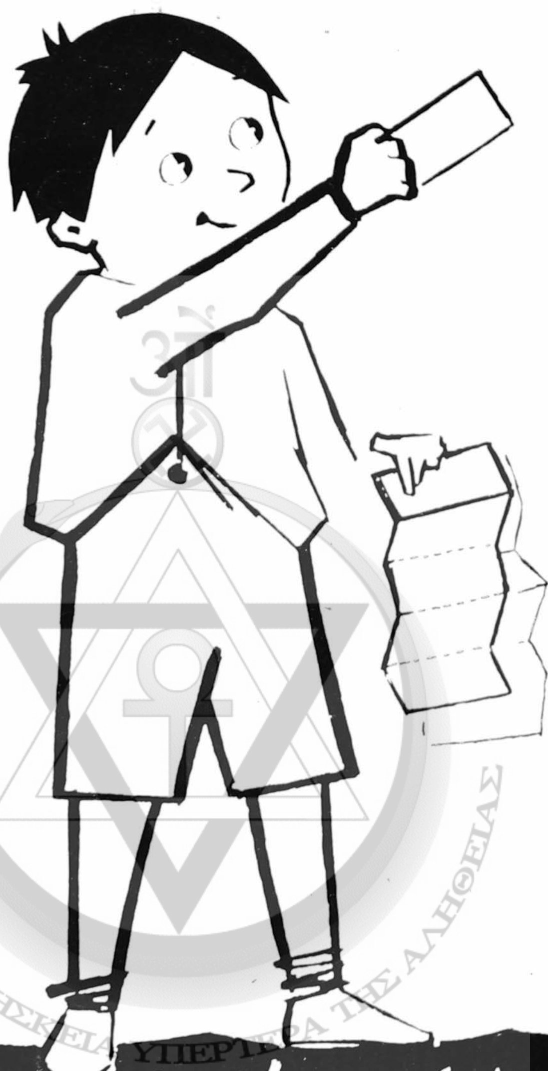
ΙΛΙΣΟΣ

Έτος 9ον - Χειμώνας 1963-64 - Τεύχος 32ον

ΤΟ ΛΑΪΚΟ ΛΑΧΕΙΟ
από 1ης Ἰανουαρίου 1964
κληρώνεται κάθε Δευτέρα

ΙΛΙΣΟΣ

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΕΛΕΥΘΕΡΑΣ ΣΚΕΨΕΩΣ
Διευθυντής: ΚΩΣΤΗΣ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

Δραγατσανίου 6 (Πλατεῖα Κλαυθμῶνος), ὄροφος 6ος, ΑΘΗΝΑΙ — 122

Ἔτος 8ον **ΧΕΙΜΩΝΑΣ 1963** **Τεῦχος 32ον**

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Σελίς

ΕΤΗΣΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΔΡΑΧΜΑΙ 50 ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΔΟΛΛΑΡΙΑ 2
Ἐμβάσματα Μόνον διὰ ταχ)κῆς ἐπιταγῆς:
Κωστῆν Μελισσαρόπουλον, Δραγατσανίου 6, ΑΘΗΝΑΣ—122

Ὑπεύθυνος συμφώνως τῷ ἄρθ. 6 § 1 Α. Ν. 1092)38: Κ. Ν. Μελισσαρόπουλος
Δραγατσανίου 6, Ἀθῆναι. 122

Ὁ ΙΛΙΣΟΣ εὔχεται
εἰς ὅλους τοὺς φίλους του
εὐτυχὲς τὸ Νέον Ἔτος
1964

Καὶ πιστεύει ὅτι:

Ὅλοι οἱ φίλοι θὰ προσπαθήσουν

ΠΡΩΤΟΝ: Νὰ ἀνανεώσουν τὴν συνδρομή τους ἐντὸς τοῦ Ἰανουαρίου τοῦ 1964, ὥστε ν' ἀπαλλάξουν τοὺς ἁρμοδίους τῆς ἐκδόσεως ἀπὸ μιὰ μὴ παραγωγικὴ ἀπασχόληση.

ΔΕΥΤΕΡΟΝ: Νὰ διαδώσουν τὸ περιοδικὸ στὸ φιλικό τους περιβάλλον μὲ τὴν πεποίθηση, ὅτι κάνουν μιὰ ἀληθινὰ φιλικὴ πράξη.

Η ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΔΙΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1964 ΠΑΡΑΜΕΝΕΙ ΔΡΧ. 50.—

Ἐμβάσματα :

Κωστῆν Μελισσαρόπουλον
Δραγατσανίου 6
ΑΘΗΝΑΣ — 122

Προτιμᾶτε ΤΑΧΥΔΡΟΜΙΚΗ ἐπιταγή.
Ἂς ἐνδιαφερθοῦν ζωηρότερα οἱ φίλοι.

Διὰ τὸ 9ον ἔτος τοῦ ΙΛΙΣΟΥ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α. ΧΕΙΜΑΡΑΣ

ΤΕΘΛΙΜΜΕΝΗ ΑΝΘΡΩΠΟΤΗΣ

γιὰ τὸν θάνατο τοῦ Τζὼν Φιτζέραλντ Κέννεντυ

Θα ἦτο δυνατόν, κάτω ἀπὸ τὴν νεκρώσιμη ἀγγελία γιὰ τὸν Τζὼν Φιτζέραλντ Κέννεντυ, νὰ τεθῆ ἡ υπογραφή: Η ΤΕΘΛΙΜΜΕΝΗ ΑΝΘΡΩΠΟΤΗΣ. Καὶ θὰ ἦτο ἀπολύτως ἀληθινό. Διότι ὁ Πρόεδρος τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς ἦτο ενα λαμπρὸ καὶ ὑπέροχο παιδὶ τῆς Ἀνθρωπότητος, ἡ ὁποια ὁλόκληρη ἐθρήνησε τὴν ἀδόκητη ἀπώλειά του.

Δὲν ἐθρήνησε μόνον γι' αὐτὸν τὸν ἴδιον, ποὺ ἔφυγε καὶ πρόωρα καὶ βιαια ἀπὸ τὴ ζωή μας οὔτε μόνον γιὰ τὴν οἰκογένειά του καὶ γιὰ τὴν γενέθλια πατρίδα του. Ἡ Ἀνθρωπότης ἐθρήνησε πιὸ πολὺ γιὰ τὸν δικό της ἑαυτό, γιὰ ὅ,τι ἡ ἴδια ἔχασε...

Ὅλως ἰδιαιτέρως ἐπόνεσαν ἀπὸ τὸν χαμό του οἱ ἁπανταχοῦ τῆς Γῆς Ἄνθρωποι, ὅσοι πιστεύουν στὴν Εἰρήνη ἐπὶ Γῆς, στην ἐλευθερία ὅλων τῶν ἀνθρώπων, στὴν συναδέλφωση, στὴν κατάργηση τῶν διακρίσεων φυλῆς, πίστεως, ταξεως, γένους, χρώματος, ὅσοι πιστεύουν καὶ ἀγω-

νίζονται γιὰ τὴν εὐημερία τοῦ κόσμου ὑπὸ τὸ φῶς τῶν ὑψηλῶν αὐτῶν ἰδανικῶν.

Διότι ὁ Κέννεντυ, συνδυάζοντας τὸ πλεονέκτημα τῆς νεότητος μὲ τὰ εὐεργετήματα τῆς δραστηριότητος, τῆς πολιτικῆς ὀρθοφροσύνης, τῆς πίστεως πρὸς τὴν εἰρήνη, τοῦ ἀνθρωπισμοῦ καὶ τῆς ψυχικῆς ἀνωτερότητος, κληθεὶς νὰ ὑπηρετήση τὴ Χώρα του, προώθησε, κατὰ τὸ βραχὺ ἔστω διάστημα τῆς ὑπατείας του, τὴν μεγάλη ἰδέα τῆς Εἰρήνης, τῆς Ἐλευθερίας, τῆς Δημοκρατίας, τῆς Ἀνθρωπίνης Ἀξιοπρεπείας.

Τὸ ἔργον του εἶχε ριζώσει σὲ κάθε ἀνθρώπινη καρδιά. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ θάνατός του ἔπληξε κάθε ἀνθρώπινη καρδιά. Ἔκαμε ὅλους τοὺς ἀνθρώπους νὰ αἰσθανθοῦν σὰν δική τους τὴν ἀπώλεια καὶ νὰ διερωτηθοῦν ἀνήσυχα γιὰ τὸ μέλλον. Τὸ πένθος δικαίως ὑπῆρξε πανανθρώπινο θίωμα. Πένθος καὶ ὀργή, πικρία καὶ συγκλονισμὸς καὶ συντριβή.

Ἐμεῖς οἱ Ἕλληνες — καὶ ἀνάμεσά τους ἰδιαιτέρως ὅλα τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας τοῦ ΙΛΙΣΟΥ — εἴχαμε χαιρετίσει τὴν ἄνοδο τοῦ Τζὼν Κέννεντυ στὴν ἡγεσία τῆς μεγάλης ἀμερικανικῆς συμπολιτείας, μ' ἐνθουσιασμὸ γιὰ τὰ πρῶτα του κηρύγματα ὑπὲρ τῆς Εἰρήνης καὶ κατὰ τοῦ Πολέμου, ὑπὲρ τῆς Ἐλευθερίας καὶ κατὰ τῆς Δεσποτείας, ὑπὲρ τῆς Ἀνοχῆς καὶ κατὰ τῆς Μισαλλοδοξίας.

Πρὶν ἐκλεγῆ Πρόεδρος, διεκήρυσσε τὴν ἀνάγκη τῆς καλῆς συνεννοησεως τῶν μεγαλων δυνάμεων χάριν τῆς Εἰρήνης. «Καμμία σώφρων κοινωνία —ἔλεγε— δὲν ἐκλέγει τὴν αὐτοκτονίαν. Καὶ ὅμως αὐτὸ εἶναι τὸ πεπρωμένον μας μὲ τὴν ἅμιλλαν τῶν ἐξοπλισμῶν— ἐκτὸς ἂν εὕρωμεν τρόπον νὰ τὴν σταματήσωμε.

Βέβαια, ἀναφέρονται διάφοροι προβλέψεις ὡς πρὸς τὸ ποσοστὸν τοῦ πληθυσμοῦ, ποὺ θὰ κατεστρέφετο κατὰ τὴν ἑπομένην δεκαετίαν, ἐὰν ἐγίνετο πόλεμος μεγατοννικῶν πυραύλων. Ἀλλά, ἐγώ, στηριζόμενος εἰς τὰς ἀπόψεις τῶν ἐπιστημόνων, φρονῶ ὅτι ὑπάρχει βάσις εἰς τὴν ὑπόθεσιν, ὅτι ἡ ζωὴ ἔσβησεν ἀπὸ ἄλλους πλανήτας ἐπειδὴ οἱ ἐπιστήμονες εἶχαν προχωρήσει περισσότερον ἀπὸ τοὺς δικούς μας».

Καὶ ἐτόνισε: «Πρέπει νὰ ἐμπιστευθῶμεν ἀλλήλους, ὑπὸ τὸ πνεῦμα ὅτι ἀναγνωρίζομε τὸ λογικὸν ἴδιον συμφέρον ἑκάστου, ἀφοῦ κοινὸν συμφέρον εἶναι ἡ ἐπιβίωσις.

Τὸ πρόβλημα εἶναι νὰ εὕρωμεν ἕνα ξεκίνημα. Ὁ Ἀρχιμήδης λέγουν ὅτι εἶπε: «Δός μου ποῦ νὰ σταθῶ καὶ νὰ κινήσω τὴν γῆν». Χρειαζόμεθα κάπου νὰ σταθοῦμε καὶ εἰς ἀναζήτησιν του πρέπει νὰ ἐξετάσωμε κάθε πρακτικὴν δυνατότητα. Μπορεῖ νὰ εἶναι ξεκίνημα μία συμφωνία ἐλέγχου και περιορισμοῦ τῶν πυρηνικῶν δοκιμῶν... Ἴσως μία συμφωνία περὶ ἀπὸ κοινοῦ ἐρεύνης τοῦ Διαστήματος ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ ΟΗΕ. Ἄλλο δραματικὸν βῆμα μπορεῖ νὰ εἶναι μία συμφωνία ἀποστρατιωτικοποιήσεως ἐπιμάχων περιοχῶν».

Ὅταν ἔγινε Πρόεδρος τῆς Ἀμερικῆς, συναισθανόμενος τὸ βαρὺ χρέος του, ὡμίλησε πρὸς τοὺς Ἀμερικανούς, ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς

«συμπολίτας του ὅλου τοῦ κόσμου», γιὰ νὰ τονίση: «Ἂς ἐρευνήσωμε ποῖα προβλήματα μᾶς συνενώνουν, ἀντὶ νὰ ἐξονυχίζωμε ἐκεῖνα ποὺ μᾶς διαιροῦν Ἂς ἑνωθοῦμε καὶ οἱ δύο κόσμοι, γιὰ νὰ ἀναζητήσωμε τὰ θαύματα τῆς ἐπιστήμης, ἀντὶ τοῦ τρόμου. Ἂς ἐξερευνήσωμε μαζὺ τὰ ἄστρα, ἂς κατακτήσωμε τὰς ἐρήμους, ἂς ξερριζώσωμε τὰς ἀσθενείας, ἂς ἀξιοποιήσωμε τὰ βάθη τῶν ὠκεανῶν, ἂς ἐνθαρρύνωμε τὰς τέχνας καὶ τὸ ἐμπόριο. Ἂς ἑνωθοῦμε καὶ αἱ δύο παρατάξεις, γιὰ νὰ καταστήσωμε πραγματικότητα, σ' ὅλα τὰ ἄκρα τῆς Γῆς, τὴν ἐπιταγὴ τοῦ Ἡσαΐα — «νὰ καταλύης τὰ βαρέα φορτία καὶ νὰ ἐλευθερώνης τοὺς δυναστευομένους»... Ἡ σάλπιγξ μᾶς καλεῖ καὶ πάλιν, ὄχι γιὰ νὰ λάβωμε τὰ ὅπλα ἐναντίον ἀλλήλων, ἀλλὰ γιὰ νὰ πολεμήσωμε ὅλοι ἀπὸ κοινοῦ ἐναντίον τῶν κοινῶν ἐχθρῶν τοῦ ἀνθρώπου: τῆς τυραννίας, τῆς πτωχείας, τῆς ἀσθενείας καὶ αὐτοῦ τούτου τοῦ Πολέμου... Συμπολῖται μου ὅλου τοῦ κόσμου!... Ἂς προχωρήσωμε στὸ ἔργον μας, ζητοῦντες τὴν εὐλογία καὶ τὴν βοήθεια τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ ἔχοντες ἐπίγνωσιν, πὼς ἐδῶ, ἐπάνω στὴ Γῆ, τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ πρέπει, ἀληθινά, νὰ ἐκπληρωθῆ ἀπὸ ἐμᾶς τοὺς ἰδίους!».

Καὶ πράγματι ἀφιερώθηκε στὴν προσπάθεια τῆς Εἰρήνης. Καὶ κληροδότησε στὸν κόσμο τὴν συμφωνία μερικῆς ἀπαγορεύσεως τῶν πυρηνικῶν δοκιμῶν, ποὺ ἔκαμε τὸν οὐρανὸ καθαρώτερο καὶ φωτεινότερο σ' ὅλη τὴ Γῆ...

Ἐκθέτοντας στὴ Συνέλευση τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν τὰ τοῦ σπουδαίου αὐτοῦ ἐπιτεύγματος καὶ τῆς περαιτέρω προσπαθείας γιὰ τὴν Εἰρήνη, εἶπε ἑπτὰ λέξεις μεγάλης σημασίας: «Συγκάτοικοί μου αὐτοῦ τοῦ πλανήτου, Σταθῶμεν καλῶς!».

Καὶ σ' ἕνα μήνυμά του πρὸς τὸν Ἀμερικανικὸ λαὸ γιὰ τὴν «Ἡμέρα τῶν εὐχαριστιῶν», ποὺ δὲν πρόλαβε νὰ τὸ ἐκφωνήση ὁ ἴδιος ἄφησε στὸν κόσμο αὐτὴ τὴν πνευματικὴ του ὑποθήκη:

«Κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην, ἂς συγκεντρωθῶμεν εἰς τοὺς ἱεροὺς χώρους καθιερωμένους διὰ λατρείαν καὶ εἰς τὰς οἰκίας τὰς εὐλογημένας ὑπὸ τῆς οἰκογενειακῆς στοργῆς, ἵνα ἐκφράσωμεν τὴν εὐγνωμοσύνην ἡμῶν πρὸς τὰ δεδοξασμένα ἀγαθὰ τοῦ Ὑψίστου καὶ διακαῶς καὶ ταπεινῶς ἂς προσευχηθῶμεν ὅπως Ἐκεῖνος συνεχίση νὰ μᾶς ὁδηγῆ καὶ νὰ προστατεύη ἡμᾶς εἰς τὸν μέγαν καὶ ἀνεκπλήρωτον εἰσέτι σκοπὸν τῆς ἐπιτεύξεως εἰρήνης, δικαιοσύνης καὶ κατανοήσεως μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων ὅλων τῶν ἐθνῶν καὶ τῆς ἀπαλείψεως τῆς ἀθλιότητος καὶ τῶν δεινῶν ὁπουδήποτε ταῦτα ὑφίστανται».

Δυστυχῶς, αἱ δυνάμεις τοῦ Κακοῦ ἀπέσπασαν αὐτὸν τὸν μεγάλον Ἄνθρωπο ἀναμέσον τῶν «συμπολιτῶν του ὅλου τοῦ πλανήτου». Ὁ Σωκράτης, ὁ Ἰησοῦς καὶ ὁ Λίνκολν ἐγνώρισαν παρόμοιο τέλος, διότι καὶ ἐκείνων ὑπῆρξαν παρόμοια τὰ «ἐγκλήματα». Εἶχαν τεθῆ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Καλοῦ...

Εἴθε ἡ θυσία τοῦ Κέννεντυ νὰ ἀφυπνίση καὶ νὰ διεγείρη σ' ὅλον

τὸν κόσμο τὴν αἴσθηση τοῦ χρέους γιὰ τὴν περιφρούρηση τῆς Εἰρήνης, γιὰ τὴν ἄμυνα καὶ ἐπέκταση τῆς Ἐλευθερίας, γιὰ τὴν ἐξάλειψη τῶν ἀπάνθρωπων καὶ ἀντίθετων σὲ κάθε θρησκεία διακρίσεων, γιὰ τὴν ἐκτόπιση τῆς μισαλλοδοξίας, γιὰ τὴν δημιουργία μιᾶς ἄξιας ζωῆς χωρὶς φόβο, χωρὶς πίεση, χωρὶς πλάνη, χωρὶς ἀνάγκη — ἰδανικά, στὰ ὁποῖα ἀφιέρωσε τὴ ζωὴ ὁ Μάρτυς τοῦ Ἀνθρωπισμοῦ Τζὼν Φιτζέραλντ Κέννεντυ.

*

Ὀφείλω, ἐπομένως δύναμαι.

Κάντιος

Μία δρὰξ ἀφιερωμένων ἀνθρωπίνων ὑπάρξεων μπορεῖ νὰ μεταβάλῃ τὸν ροῦν τοῦ πολιτισμοῦ.

Μαχάτμα Γκάντι

Θεωρίες ἔχομε ἀρκετές. Ἡ ἀμοιβαία κριτικὴ εἶναι ὕψιστα ὠφέλιμη πολιτική, ποὺ βοηθάει στὴν ἑδραίωση τελικῶν καὶ σαφῶν, κυρίως δὲ πρακτικῶν, κανόνων ζωῆς.

Ἕλενα Μπλαβάτσκυ

Σὲ κάθε ἄνθρωπο ὑπάρχει κάτι, ἀπὸ τὸ ὁποῖον μπορῶ νὰ διδαχθῶ καὶ ὡς πρὸς αὐτὸ νὰ γίνω μαθητής του.

Ἔμερσον

Ἡ ζωὴ εἶναι ἕνας τόπος ὑπηρεσίας. Κάνει τὸν ἄνθρωπο πολὺ νὰ ὑποφέρη, ἀλλὰ συχνότερα τοῦ προσφέρει μιὰ χαρούμενη πεῖρα. Καὶ νιώθει χαρὰ ὁ ἄνθρωπος, ὅταν ἔχει κάποιον καθωρισμένο σκοπὸ στὴν ζωή του, ἔξω ἀπὸ τὸν ἑαυτό του καὶ τὴν ἀτομική του εὐτυχία.

Κόμης Λέων Τολστόη

Νὰ παραγάγῃς ἀγάπη σ' ἑνὸς ἀνθρώπου τὴν ψυχὴ καὶ γιὰ μιὰ στιγμὴ μονάχα, εἶναι πολὺ πιὸ σπουδαῖο, παρὰ νὰ μοιράσῃς ἑκατὸ πιάτα φαγητοῦ σὲ φτωχούς.

Βούδδας

Ἡ ἀκριβὴς χρονολογία Γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ

Οἱ πρῶτοι χριστιανοὶ διατελοῦντες ὅλοι ὑπὸ τὴν κοσμοκρατορίαν τῆς Ρωμαϊκῆς κυριαρχίας ἐλογάριαζαν τὰ ἔτη κατὰ τὸ τότε ἐν ἰσχύϊ Ρωμαϊκὸν ἡμερολόγιον τοῦ Νουμᾶ, τὸ διαρρυθμισθὲν ὑπὸ τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος καὶ ὁ ὑπολογισμὸς τῶν ἐτῶν ἤρχετο ἀπὸ τῆς κτίσεως τῆς Ρώμης.

Διὰ πρώτην φορὰν κατὰ τὰ μέσα τοῦ 5ου μ.Χ. αἰῶνος καθωρίσθη διὰ διαφόρων ὑπολογισμῶν ὑπὸ τοῦ μοναχοῦ καὶ ἐκλεκτοῦ ἐκκλησιαστικοῦ συγγραφέως Διονυσίου τοῦ Μικροῦ, ἡμερομηνία τῆς γεννήσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ὡς ἡ ὀγδόη τῶν Καλενδῶν τοῦ Ἰανουαρίου τοῦ 754 ἀπὸ κτίσεως Ρώμης, ἡ ὁποία ἀντιστοιχεῖ εἰς τὴν 25ην Δεκεμβρίου τοῦ 1ου ἔτους τοῦ σημερινοῦ ἐν ἰσχύϊ ἡμερολογίου μας.

Σὺν τῷ χρόνῳ ἐγένοντο ἀποδεκτὰ τὰ συμπεράσματα τοῦ Διονυσίου τοῦ Μικροῦ, καὶ ἐπεκράτησαν ἀρχικῶς μὲν ἐν Ἰταλίᾳ καὶ ἀργότερον καὶ εἰς τὰς λοιπὰς Χριστιανικὰς χώρας καὶ ἰδίως ἀπὸ τῆς στέψεως ἐν Ρώμῃ τοῦ Καρλομάγνου ὡς αὐτοκράτορος τὸ 800 μ.Χ.

Ἀλλὰ κατὰ νεωτέρας ἀναζητήσεις τῆς πραγματικῆς ἡμερομηνίας τῆς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ, ἀποδεικνύεται ὅτι ὁ γενόμενος τότε ὑπολογισμὸς ὑπὸ Διονυσίου τοῦ Μικροῦ δὲν ἦτο ὁ ἀκριβής. Καὶ οὕτω ἀργότερον καθώριζον ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἐγεννήθη τὸ 749 ἀπὸ κτίσεως Ρώμης, ἤτοι τὸ τέταρτον ἔτος πρὸ τῆς ἀρχῆς τῆς χρονολογίας μας. Μεταγενέστεραι δὲ ἔρευναι μεταθέτουν ἀκόμη παλαιότερον τὸ γεγονὸς τῆς γεννήσεως τοῦ Σωτῆρος εἰς τὸ ἔτος 747 ἀπὸ κτίσεως Ρώμης, ἤτοι ἓξ ὁλόκληρα ἔτη ἀκόμη ἐνωρίτερον.

Κατὰ τὰ τελευταῖα ὅμως ἔτη καὶ ἰδίως ἀπὸ τοῦ 1938 καὶ ἑξῆς ἤρχισεν ἐφαρμοζομένη εἰς τὴν ἀστρολογίαν μία ἀλάνθαστος μέθοδος συμφώνως πρὸς τὴν ὁποίαν κατέστη εὐχερὲς νὰ καθορισθῇ ἐπακριβῶς ἡ ἡμερομηνία τοῦ προϊστορικοῦ γεγονότος τῆς ἐλεύσεως τοῦ Σωτῆρος εἰς τὸν κόσμον. Ἡ δὲ ὀρθότης καὶ ἡ ἀκρίβεια τοῦ ὑπολογισμοῦ τούτου ἀποδεικνύεται καὶ ἀπὸ πολλὰ ἱστορικὰ περιστατικὰ τῆς ἐποχῆς ταύτης.

Κατὰ τὸν εὐαγγελιστὴν Λουκᾶν ὁ πατὴρ τοῦ Ἰησοῦ Ἰωσὴφ μετὰ τῆς μητρός του εἶχον μεταβῆ τὴν ἑσπέραν ἐκείνην ἐκ τῆς πόλεως Ναζαρὲτ ὅπου διέμενον εἰς τὴν Βηθλεὲμ διὰ νὰ ἀπογραφῶσι ἐκεῖ, διότι συμφώνως πρὸς τὸ ἐκδοθὲν διάταγμα τοῦ Καίσαρος Αὐγούστου ἔπρεπε ἕκαστος νὰ ἀπογραφῇ εἰς τὴν πόλιν ἀπὸ τὴν ὁποίαν κατήγετο ἡ οἰκογένειά του.

Ἡ ἀπογραφὴ ὅμως περὶ τῆς ὁποίας ὁμιλεῖ ὁ Ἅγιος Λουκᾶς ἔλαβε χώραν ὑπὸ τὴν κυβέρνησιν τοῦ Σέντιου Σατουρνίνου, ὁ ὁποῖος ἐξετέλεσε τὰ κυβερνητικά του καθήκοντα ἀπὸ τοῦ ἔτους 746 μέχρι τοῦ μέσου τοῦ ἔτους 748 ἀπὸ κτίσεως Ρώμης καὶ ἀσφαλῶς μεταξὺ τῶν ἐτῶν τούτων ἐγεννήθη ὁ Ἰησοῦς.

Κατὰ τὸν Εὐαγγελιστὴν Ματθαῖ-

ον, ὁ Ἰησοῦς ἐγεννήθη κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Βασιλέως Ἡρώδου. Ἀλλὰ ὁ Ἡρώδης ἀπέθανε κατὰ τὰ τέλη Μαρτίου πρὸς ἀρχὰς Ἀπριλίου τοῦ ἔτους 750 ἀ.κ.Ρ. κατόπιν βαρυτάτης ἀσθενείας διαρκείας πέντε μηνῶν. Τὸ δὲ γεγονὸς τοῦ σφαγιασμοῦ ὅλων τῶν μέχρι δύο ἐτῶν νηπίων, περὶ τοῦ ὁποίου κάνει λόγον ὁ Εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος, μᾶς ἄγει εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ὁ Ἡρώδης δὲν ἐπληροφορήθη ἀμέσως τὴν γέννησιν τοῦ Σωτῆρος ἀλλὰ ἀσκετὸν χρόνον ἀργότερον, δι' ὃ καὶ ἐξέδωκε διαταγὴν ὅπως σφαγιασθῶσι τὰ νήπια μέχρις ἡλικίας 2 ἐτῶν ἵνα μὴ διαφύγη τοῦ μέτρου καὶ ὁ Ἰησοῦς. Ὅλα δὲ ταῦτα μᾶς ὁδηγοῦν εἰς τὸ νὰ παραδεχθῶμεν ὡς ἔτος γεννήσεως τοῦ Ἰησοῦ τὸ 747 ἢ 748 ἀ.κ.Ρ. δηλαδὴ ἑπτὰ ἢ ἓξ ἔτη πρὸ τῆς ὑπὸ Διονυσίου τοῦ Μικροῦ καθωρισθείσης ἡμερομηνίας.

Ἡ χρονολογία τῶν παθῶν εἶναι ἀλληλένδετος μὲ τὴν δημοσίαν ἐμφάνισιν τοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ ὁποία ἤρξατο ὀλίγον μετὰ τὴν τοιαύτην τοῦ Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ. Διὰ τοῦτο ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς τὴν χρονολογεῖ μετ' ἀκριβείας, δηλαδὴ τὸ 15ον ἔτος τῆς βασιλείας τοῦ Τιβερίου.

Ὁ Αὐτοκράτωρ Τιβέριος ἤρξατο συμβασιλεύων μετὰ τοῦ Αὐγούστου τὸ 11 ἢ 12 μ.Χ. καὶ τὸ 15ον ἔτος τῆς βασιλείας του συμπίπτει μὲ τὸ 26 ἢ 27 μ.Χ. Ἡ δὲ βάπτισις τοῦ Ἰησοῦ ὑπολογίζεται ὅτι ἔλαβε χώραν κατ'Αὔγουστον–Σεπτέμβριον τοῦ ἔτους 26, ἐποχὴν κατὰ τὴν ὁποίαν τὰ ὕδατα τοῦ Ἰορδάνου δὲν εἶχον ἀκόμη πλημμυρίσει. Μετὰ δὲ τὴν βάπτισιν ἤρχισε κυρίως, ὡς γνωστόν, ἡ δημοσία ἐμφάνησις καὶ δρᾶσις τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἡ ὁποία ὑπολογίζεται ὅτι διήρκεσε περὶ τὸ ἕν ἔτος καὶ τρεῖς μῆνες. Ἄρα συμφώνως πρὸς ταῦτα ἡ ἡμερομηνία τῶν παθῶν τοῦ Κυρίου τοποθετεῖται εἰς τὸ ἔτος 28 τοῦ ἡμερολογίου μας. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ζωὴ τοῦ Χριστοῦ ὑπολογίζεται εἰς 33 ἔτη καὶ μερικοὺς μῆνας ἐξευρίσκομεν μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τούτων ὡς ἔτος γεννήσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τὸ ἔτος —6.

Οἱ Πατέρες τῆς ἐκκλησίας κατὰ τοὺς πρώτους τρεῖς αἰῶνας τοποθετοῦν τὸν θάνατον τοῦ Σωτῆρος, κατόπιν διαφόρων ὑπολογισμῶν τῶν συμπαρομαρτούντων γεγονότων, εἰς τὸ ἔτος 28.

Ἀλλὰ καὶ κατὰ τοὺς ὑπολογισμοὺς τοῦ Πασχαλίου συμφώνως πρὸς τὸ Ἑβραϊκὸν ἡμερολόγιον ὁδηγούμεθα εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἐσταυρώθη κατὰ τὸ ἔτος 28 καὶ μάλιστα τὴν 15ην ἡμέραν τοῦ Ἑβραϊκοῦ μηνὸς νισάν, ἥτις ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν 30—31 Μαρτίου. Ἀλλὰ ἡ 15η τοῦ μηνὸς νισὰν κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἦτο Τετάρτη καὶ οὐχὶ Παρασκευή.

Τέλος, κατὰ τὸν ἀστρολογικὸν νόμον τῶν ὡροσκοπίων ἐξευρίσκεται ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἐγεννήθη τὴν 25ην Δεκεμβρίου τοῦ ἔτους —6 πρὸ τοῦ ἡμερολογίου μας καὶ δὴ περὶ ὥραν 23 καὶ 53΄. Μάλιστα ἔχει διαπιστωθῆ διὰ τῆς ἀστρολογίας ὅτι καθ' ὅλην τὴν νύκτα, λόγῳ τοῦ ἐξαιρετικοῦ γεγονότος τῆς γεννήσεως τοῦ Ἰησοῦ ὁ Ζεὺς καὶ ὁ Κρόνος ἦσαν σχεδὸν ἡνωμένοι ἄνωθεν τοῦ ἀστερισμοῦ τῶν Ἰχθύων ἐπὶ τῆς περιοχῆς τῆς Βηθλεέμ, κειμένης εἰς 32ο πλάτος καὶ 35ο μῆκος. Ἐκ δὲ τῆς διπλῆς λαμπρότητος τούτων ὡδηγήθησαν οἱ Μάγοι ἐξ ἀνατολῶν καὶ ἐπεσκέφθησαν τὸ νεογέννητον Θεῖον Βρέφος.

Συμφώνως λοιπὸν πρὸς τὰ ἀνωτέρω ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς δὲν ἐγεννήθη τὸ ἔτος ποὺ καθώρισε διὰ τῶν ὑπολογισμῶν του ὁ ἐκκλησιαστικὸς συγγραφεὺς Διονύσιος ὁ Μικρός, καὶ τὸ ὁποῖον ἔχει γίνει μετέπειτα ἀποδεκτὸν ὡς ἔναρξις τῆς χρονολογίας τοῦ ἡμερολογίου μας, ἀλλὰ ἓξ χρόνια ἐνωρίτερον.

ΑΡΙΣΤ. ΜΙΧΕΛΙΔΑΚΗΣ

Συνέντευξις

τοῦ καθηγητοῦ

Πανεπιστημίου

κ. Π. Τρεμπέλα

ΠΕΡΙ ΤΕΚΤΟΝΙΣΜΟΥ

καὶ ἀπάντησις

τοῦ κ. Ἀλ. Τζαζοπούλου

Ἡ μηνιαία «ἐφημερὶς» τῆς «Πανελληνίου Ὀρθοδόξου Ἑνώσεως» ΤΥΠΟΣ ἐδημοσίευσε συνέντευξιν συντάκτου της μετὰ τοῦ Καθηγητοῦ κ. Τρεμπέλα ἀναφερομένην εἰς τὸ δημοσιευθὲν εἰς τὸν ΙΛΙΣΟΝ (τεῦχος 30, Καλοκαῖρι 1963) ἄρθρον τοῦ κ. Ἀλεξ. Τζαζοπούλου.

Πρὸς ἐνημέρωσιν τῶν ἀναγνωστῶν μας, ἀναδημοσιεύομεν ὁλόκληρον τὴν συνέντευξιν τοῦ Καθηγητοῦ κ. Τρεμπέλα καὶ εἰς ταύτην διδομένην παρὰ τοῦ κ. Τζαζοπούλου ἀνταπάντησιν.

Η ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΙΣ ΤΟΥ κ. ΤΡΕΜΠΕΛΑ

ΕΡΩΤΗΣΙΣ: Κύριε καθηγητά, ἐλάβατε γνῶσιν τῆς ἀπαντήσεως τοῦ κ. Τζαζοπούλου ἐν σχέσει πρὸς τὸν Τεκτονισμὸν καὶ τὴν ἐπ' αὐτοῦ γνωμάτευσιν τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς;

ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ: Μάλιστα. Νομίζω ὅτι ὁ κ. Τζαζόπουλος καὶ πάλιν παρατρέχει τὰ ἑξῆς οὐσιώδη σημεῖα: α) Εἰς τὴν ἀπάντησιν τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς πρὸς τὴν Ἰ. Σύνοδον δὲν ἀπεστάλη μόνον ἡ γνώμη τῆς πλειοψηφίας, ἀλλὰ προσηρτήθη ὡς ἀπαραίτητον συμπλήρωμα ταύτης καὶ ἡ γνώμη τῆς μειοψηφίας. β) Ἡ γνωμάτευσις αὕτη ἡ περιέχουσα ἀμφοτέρας τὰς γνώμας, δὲν ἦτο ὑποχρεωτικὴ διὰ τὴν Ἰ Σύνοδον, ἀλλ' ἁπλῶς συμβουλευτική. γ) Ἡ Ἰ. Σύνοδος ἀπετελεῖτο ἀπὸ 63 ἀρχιερεῖς, θεολόγους πάντας, μεταξὺ δὲ αὐτῶν συγκατελέγετο ὁ πολυγραφώτερος τῶν νεωτέρων θεολόγων καὶ διαπρεπὴς καθηγητὴς τῆς Ἱστορίας ἀοίδιμος Χρυσόστομος Παπαδόπουλος, τοῦ ὁποίου τὴν ἐπιστημονικὴν ὑπεροχὴν οὐδεὶς διημφισβήτησέ ποτε, καθὼς καὶ ὁ διατελέσας καθηγητὴς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τῆς Χάλκης καὶ Διευθυντὴς αὐτῆς ἀοίδιμος Κασσανδρείας Εἰρηναῖος. Μόνη δὲ ἔγκυρος καὶ ὑπεύθυνος ν' ἀποφανθῆ ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου ὁριστικῶς καὶ τελικῶς δὲν ἦτο ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ ἢ ὁ ἀείμνηστος Μπαλᾶνος, ἀλλ' οἱ ὑπερεξήκοντα ἀρχιερεῖς καὶ θεολόγοι, οἵτινες καὶ ἀπεφάνθησαν. Ἔπειτα ὁ κ. Τζαζόπουλος καὶ πάλιν παρέτρεξε τὸ γεγονός, ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ ἐκήρυξε τὸν Τεκτονισμὸν ἀσυμβίβαστον καὶ ἀντιτιθέμενον πρὸς τὴν ἰδιότητα τοῦ κληρικοῦ. Ὅλα αὐτὰ ἀποσιωπῶνται καὶ παρατρέχονται μὲ πολλὴν ἀντικειμενικότητα.

ΕΡΩΤ.: Ἐπροσέξατε, κύριε καθηγητά, ὅτι εἰς ἀναίρεσιν τῆς βεβαιώσεώς σας, ὅτι ὁ Μασσωνισμὸς εἶναι θρησκεία, ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τοῦ ὅτι ἔχει ναόν, προβάλλεται τὸ ὅτι γίνεται λόγος καὶ περὶ ναοῦ τῆς θέμιδος, χωρὶς διὰ τοῦτο νὰ διανοηθῆ τις, ὅτι καὶ ἡ θέμις ἀποτελεῖ θρησκείαν;

ΑΠΑΝΤ.: Μία καὶ μόνον λέξις ἀποδίδεται πρὸς συμβολικὴν παράστασιν τοῦ ἔργου τῆς δικαιοσύνης, τοῦ ὁποίου ἡ ἄσκησις ἀποτελεῖ διακονίαν ὄντως ἱεράν, ἀφοῦ καὶ ἡ Ἁγία Γραφὴ τοὺς δικαστὰς ὡς ἐντολοδόχους τοῦ Θεοῦ ὀνομάζει εἰς τὸν ψαλμὸν 81 «θεούς». Ἐνῷ ὁ Τεκτονισμός, δὲν λέγομεν συμβολικῶς ὅτι ἔχει ναούς, ἀλλ' ἔχει πράγματι τοιούτους, εἰς τοὺς ὁποίους γίνονται μυήσεις, τελεταί, ἀναπέμπονται ὕμνοι, δὲν ἐπιτρέπεται εἰς αὐτοὺς ἡ εἴσοδος εἰς οἱονδήποτε, ὅταν τελῶνται τὰ τεκτονικὰ δρώμενα, ἐπιβλέποντος τὴν εἴσοδον εἰδικοῦ ἀξιωματούχου, τοῦ στεγαστικοῦ. Ὁ Τεκτονισμὸς ἔχει καὶ σύμβολα, ἔχει καὶ μύθους. Ὁ κ. Τζαζόπουλος ἐπὶ πλέον θὰ μοὶ ἐπιτρέψη νὰ τοῦ εἰ-

, ὅτι ὑπεκφεύγει. Τοῦ λέγομεν, ἡ μύησις τοῦ Τεκτονισμοῦ ἔ- ει προσαρμοσθῆ πρός τὸ πλαίσι- τῶν ἀρχαίων εἰδωλολατρικῶν ηρίων καὶ μᾶς παραπέμπει εἰς ὸν Παπαρρηγόπουλον διὰ νὰ μᾶς , ὅτι τὰ ἀρχαῖα μυστήρια κα- ύπτονται ὑπὸ πέπλου ἀγνοίας, ωρὶς νὰ λαμβάνῃ ὑπ' ὄψιν, ὅτι ὑτοὶ οἱ πρόκριτοι τοῦ Τεκτονι- ~ διεκήρυξαν ἐπανειλημμένως συγγένειαν τῆς τεκτονικῆς μυ- σεως πρὸς τὰ μυστήρια ἐκεῖνα. οῦ λέγομεν, ὅτι εἶναι διηκριβω- ένον, ὅτι εἰς τὰ μυστήρια ἐκεῖ- α, ἐγίνετο ταφὴ καὶ ἀνάστασις τοῦ πάτρωνος θεοῦ καὶ τοῦ καθο- ρίζομεν τὸν Χιρὰμ ὡς πάτρωνα τοῦ Τεκτονισμοῦ, ὅστις παρίστα- ται ἐν τῇ τρίτῃ μυήσει τοῦ Διδα- σκάλου (τρίτου βαθμοῦ) θνήσκων καὶ ἀνιστάμενος ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ μυουμένου καὶ πάλιν μᾶς ξε- φεύγει. Μᾶς παραπέμπει εἰς τὸν Ἰωάννην τὸν Βαπτιστήν. Τοῦ λέ- γομεν ὅτι οἱ χριστιανοὶ τέκτονες τὸν Σεϊχουλισλάμην, ἐὰν συμβῇ νὰ εἶναι μεμυημένος Τέκτων τὸν θεω- ροῦν ἀδελφόν, ἐνῶ τὸν Πατριάρ- χην, ἐὰν εἶναι ἀμύητος τὸν ὀνομά- ζουν βέβηλον, καὶ μᾶς ἀπαντᾷ: Μὰ καὶ οἱ ἀρχιερεῖς ἀναμεταξύ των λέγονται ἀδελφοί, χωρὶς νὰ λαμ- βάνῃ ὑπ' ὄψιν ὅτι καὶ τὸν πλέον ἄσημον Χριστιανὸν οὐδεὶς ἀρχιε- ρεὺς θὰ ἐτόλμα νὰ ὀνομάσῃ βέβη- λον, ἐφ' ὅσον δὲν ἐμόλυνε τὸ βά- πτισμά του. Τοῦ λέγομεν ὅτι τὰ ἀρχαῖα μυστήρια ἐστηρίζοντο ἐπὶ τοῦ συγκρητισμοῦ. Δηλαδὴ τῆς ἀπολύτου καὶ ἀχαλινώτου ἀνεξι- θρησκείας. Καὶ ἠδύνατό τις νὰ πρεσβεύῃ ὁποιανδήποτε θρησκεί- αν θὰ ἤθελε, συγχρόνως δὲ νὰ εἶναι μύστης καὶ αὐτῆς ἢ ἐκείνης ς μυστηριακῆς θρησκείας. Καὶ ~ς ἀπαντᾷ: Ἠμπόδισέ ποτε ὁ εκτονισμὸς τὸν Χριστιανὸν νὰ εἶ- ναι Χριστιανός; Τοῦ ἔβαλεν ὅμως, ἀπαντῶμεν, παραπλεύρως του τὸν Τέκτονα Μωαμεθανὸν ἢ Ἑβραῖον ἢ Ἰνδὸν ἢ... καὶ τοῦ εἶπεν: Αὐ- τὸς εἶναι ἀδελφός σου. Ἐνῶ ὁ Χρι- στιανός, μὲ τὸν ὁποῖον ἐβαπτίσθης εἰς τὴν αὐτὴν κολυμβήθραν, ἐφ' ὅσον δὲν ἔλαβε τεκτονικὴν μύησιν, εἶναι βέβηλος. Τοῦ λέγομεν, ὅτι ὁ Τεκτονισμὸς ἐπιδιώκει καὶ πο- λιτικοὺς σκοποὺς καὶ ὁ κ. Τζαζό- πουλος διαμαρτύρεται καὶ βεβαιώ- νει διαρρήδην ὅτι ἀπαγορεύεται ἀ- πολύτως πᾶσα πολιτικὴ συζήτησις εἰς τὰς στοάς. «Μακρὰν τῆς πο- λιτικῆς» ἐπιγράφει μίαν ὁλόκληρον παράγραφον. Ξεχνάει ὅμως ἐντὸς ὀλίγου, ὅτι εἰς τὴν παράγραφον αὐτὴν διεκήρυξε καὶ ἐν συνεχείᾳ ἀκολουθεῖ νέα παράγραφος μὲ τὴν ἐπιγραφὴν «Ἐθνικοὶ ἀγῶνες». Παί- ζει μὲ τὰς λέξεις ὁ κ. Τζαζόπου- λος. «Δὲν ἀνέχομαι, λέγει, νὰ ἀ- ποκαλῇ ὁ Τέκτων ἀδελφοὺς μόνον τὰ μέλη τὰ ἀνήκοντα εἰς τὴν ἕ- νωσίν του, ὅπως θὰ ἐπικρίνω ἐν- δεχομένως καὶ ὅτι τὰς νοσοκόμους ἀποκαλοῦν ἀδελφάς»! Ἀποσιωπᾷ ὅμως τὸ οὐσιωδέστερον. Ἀποκα- λεῖτε σεῖς οἱ Τέκτονες, ποὺ λέ- γετε ὅτι εἶσθε καὶ Χριστιανοί, τοὺς Τέκτονας μόνον ἀδελφούς, καθ' ὃν χρόνον τοὺς μὴ Τέκτονας Χριστιανούς, τοὺς ἀποκαλεῖτε βε- βήλους. Οἱ καθ' ὑμᾶς δὲ βέβη- λοι οὗτοι εἶναι αὐτοὶ τοὺς ὁποίους ἐν ὀνόματι τοῦ Χριστοῦ ὀφείλετε νὰ λέγετε ἀδελφούς, οὐδέποτε δὲ βεβήλους.

»Μοῦ φαίνεται, ὅτι αὐτὰ εἶναι ἀρκετὰ ὡς μία ἀπάντησις εἰς τὰ ὑπὸ τοῦ κ. Τζαζοπούλου προβλη- θέντα, διὰ τῶν ὁποίων δὲν ἀνηρέ- θησαν τὰ οὐσιώδη τῆς πρώτης συνεντεύξεώς μου σημεῖα, ὁποῖα πρὸ παντὸς ὁ χαρακτὴρ τῆς τε- κτονικῆς μυήσεως, ἡ συμβολικὴ παράστασις τοῦ θανάτου καὶ τῆς

ἀναστάσεως τοῦ Χιράμ, αἱ ὀνομασίαι βέβηλος καὶ ἀκατέργαστος λίθος κ.λ.π. Τὰ λοιπὰ εἶναι λεπτομέρειαι, δευτέρου λόγου ἄξιαι κατ' ἐμέ».

Η ΑΝΤΑΠΑΝΤΗΣΙΣ ΤΟΥ κ. ΤΖΑΖΟΠΟΥΛΟΥ

Ἀπαντῶν εἰς τὸ τελευταῖον μου ἄρθρον ὁ κ. Τρεμπέλας δὲν ἐνόμισεν ὅτι ἔπρεπε νὰ ἀσχοληθῇ μὲ τὰς διατυπουμένας ἐν αὐτῷ πολυπληθεῖς ἀπορίας, διὰ τὰς ὁποίας ἄλλως τε καὶ ἐγράφη τοῦτο. Ἐνδιέτριψε καὶ πάλιν ἐπὶ τῶν λέξεων ναός, ἀδελφός, μύησις, βέβηλος, τὰς ὁποίας κείμενά τινα καὶ Τέκτονές τινες, κάτοχοι τοῦ διακηρυσσομένου ὑπὸ τοῦ Τεκτονισμοῦ ὡς ὑπάτου ἀγαθοῦ, τῆς ἐλευθερίας τῆς σκέψεως καὶ τῆς συνειδήσεως, μεταχειρίζονται, ὅπως ἀκριβῶς καὶ μὴ Τέκτονες, εἰς ἄλλας παρεμφερεῖς περιπτώσεις. Βέβηλον λ.χ. ἀποκαλοῦν τὸν μὴ μεμυημένον εἰς μίαν τέχνην ἢ ἐπιστήμην, τὸ αὐτὸ πράττουν καὶ Τέκτονές τινες (οἱ περισσότεροι μεταχειρίζονται τὴν λέξιν μὴ μεμυημένος), ἀποκαλοῦντες οὕτω τοὺς μὴ μεμυημένους εἰς τὴν τέχνην, τὴν ὁποίαν οἱ Τ. χρησιμοποιοῦν πρὸς βελτίωσίν των, πνευματικὴν καὶ ἠθικήν, ἐπιπροσθέτως βεβαίως πρὸς τὴν ὑπὸ τῆς θρησκείας ἑνὸς ἑκάστου ὁριζομένην.

Εἶναι λοιπὸν λογικὸν ἐκ τούτου καὶ μόνον, ἐκ κοινῶν λέξεων καὶ τῆς χρήσεως ἔστω ἀλληγορικῶν καὶ διδακτικῶν μύθων, νὰ ἐξάγωνται συμπεράσματα τόσον τολμηρά; Τοιούτων ἄλλως τε συμπερασμάτων βρίθει τὸ βιβλίον τοῦ κ. Τρεμπέλα «Ο ΜΑΣΣΩΝΙΣΜΟΣ», ἐπὶ τοῦ ὁποίου, μεταξὺ ἄλλων, εἰρήσθω ἐν παρόδῳ, ἡ Συνοδικὴ Ἐπιτροπὴ πρὸς μελέτην τοῦ ζητήματος περὶ Τ., ὡς ἀξιολόγου κατὰ τὸν χαρακτηρισμόν της, ἐβάσισε τὰ συμπεράσματά της.

Οὕτω λ.χ. ἐπειδὴ ὁ Τ. ἔχει— καὶ ἐν τῷ σημείῳ τούτῳ δὲν πλανᾶται ὁ κ. καθηγητής,— τοὺς ὑπ' αὐτοῦ ἐν τῷ βιβλίῳ του «Ο ΜΑΣΣΩΝΙΣΜΟΣ» ἐκτιθεμένους σκοποὺς (οὐχὶ βεβαίως καὶ τὸν προσηλυτισμόν), τουτέστι: «Ἡ συναδέλφωσις πάντων τῶν ἀνθρώπων, ἡ ἠθικὴ καὶ πνευματικὴ τελειοποίησις τῆς ἀνθρωπότητος, ἡ ἐπίτευξις τοῦ προορισμοῦ αὐτῆς, ἡ ἀναζήτησις τῆς ἀληθείας, ἡ μελέτη καὶ ἐνάσκησις τῆς ἠθικῆς καὶ ἀλληλεγγύης, ἡ ἐνάσκησις τῆς ἀγαθοεργίας ὑπὸ τὴν ὑψίστην αὐτῆς ἔννοιαν, τέλος δὲ ὁ προσηλυτισμός». Ἐπειδὴ δὲ οὗτοι «ἀποτελοῦσι σκοπούς, τοὺς ὁποίους ἀνέκαθεν αἱ θρησκεῖαι περιέλαβον εἰς τὴν ἀποστολὴν αὐτῶν, καὶ οἵτινες κατὰ τὸ πλεῖστον ἀνεδείχθησαν αὐτὴ ἡ οὐσία τῶν κυριωτέρων καὶ σοβαρωτέρων θρησκειῶν, μόλις εἶναι ἀνάγκη νὰ εἴπωμεν» καὶ «ταυτίζονται (κατὰ τὸν κ. καθηγητὴν πάντοτε) ἐν πλείστοις πρὸς τοὺς σκοπούς, τοὺς ὁποίους ἐπεδίωξαν ἀνέκαθεν αἱ θρησκεῖαι, ὡς ἐκ τούτου δὲ (καὶ αὐτὸ εἶναι τὸ συμπέρασμα εἰς τὸ ὁποῖον καταλήγει) καὶ ὁ Μασσωνισμὸς δὲν εἶναι ἁπλοῦν τι σωματεῖον ἢ εταιρία, ἀλλ' εἶναι ἰδιαιτέρα τις θρησκεία, διακρινομένη τῆς Χριστιανικῆς καὶ διὰ τῆς ἀναβιώσεως τῶν εἰδωλολατρικῶν μυστηρίων, ἐπιδιώκουσα τοὺς σκοποὺς αὐτῆς, οἵτινες δὲν εἶναι ἁπλῶς ἐκπολιτιστικοὶ καὶ πολιτικοὶ ἀλλὰ καὶ θρησκευτικοί».

Εἶναι ὁμολογουμένως καταπληκτικὸν τὸ συμπέρασμα τοῦ κ. καθηγητοῦ, χαρακτηρίζοντος ὡς θρησκείαν πᾶσαν ἕνωσιν ἀνθρώπων ἐπιδιώκουσαν ἠθικοὺς καὶ

ωνικοὺς σκοποὺς ἀνεξαρτήτως ἐπισήμου ἐκκλησίας, ὡς θρη-ίας. Περαιτέρω ὁ κ. καθηγη-ς διὰ νὰ μὴ ὑπάρξῃ οὐδεμία λία ὡς πρὸς τὸ συμπέρα-ά του, ἐπάγεται: «Καὶ ἐὰν ὁ ασσωνισμὸς δὲν εἶναι θρησκεία ἐφ' ὅσον ἔχει αὐτοὺς τοὺς σκο-ς) ποῖοι εἶναι τότε οἱ χαρα-τῆρες τῆς θρησκείας, τῶν ὁποίων τερεῖται ὁ Μασσωνισμός;».

Καὶ διερωτᾶται κανεὶς εἶναι δυ-τὸν καθηγητὴς τῆς Θεολογίας ἐντοπίζῃ τοὺς κυρίους χαρα-ῆρας τῆς θρησκείας εἰς τοὺς ὡς ω ἀπαριθμουμένους σκοπούς, καὶ ἀκόμη ἤθελον θεωρηθῆ οὗτοι ότοκοι τῆς θρησκείας, οἱ ὁποῖ-ταυτίζονται μὲ τοὺς σκοποὺς λείστων ὅσων σωματείων, ὅταν μάλιστα δὲν εἶναι νοητὸν ν' ἀγνοῇ ι τοῦ φαινομένου τῆς θρησκείας ἀδιάβλητος ὁρισμὸς δὲν ὑπάρχει (Λούβαρης, Ἐγκυκλ. Μακρῆ).

Πάντως ἂς ἐπιτραπῇ εἰς ἕνα ἐδηλον τῆς Θεολογίας, ἀνταπο-ρινόμενον εἰς τὴν πρόσκλησιν τοῦ κ. καθηγητοῦ, νὰ ἀναφέρῃ ὡς χα-ρακτῆρας τῆς θρησκείας: Τὴν σχέσιν τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν Θεόν (Ἀνδρούτσος). Τὸ βίωμα τῆς θρησκευτικότητος, τῆς ὁποί-ς κύριον στοιχεῖον εἶναι ὁ πόθος πρὸς ἀπολύτρωσιν. Τὴν βεβαιότη-τα τῆς πραγματοποιήσεως τῆς ἀ-πολυτρώσεως καὶ τῆς ἀποκαλύψε-ς τῆς θεότητος. Τὴν συνάντησιν τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τοῦ Προσωπι-ῦ Ἀπολύτου Ὄντος τῇ βοηθείᾳ τῆς προσευχῆς. Τὴν ἀπόλυτον ἐ-ξάρτησιν τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τοῦ Ὑψίστου Ὄντος καὶ τὴν προσαρ-γὴν τῆς βουλήσεως πρὸς τὸ θέ-ημα Αὐτοῦ. Τὴν πίστιν καὶ τὸ ψιστον Ὂν καὶ τὴν λατρείαν υ ὡς ἐκδήλωσιν τῆς πίστεως.

Διαγράφων ὁ κ. καθηγητὴς τοὺς οπούς τοῦ Τεκτ. ἵνα ἐξ αὐτῶν χαρακτηρίσῃ τὸν Τεκτ. ὡς θρη-σκείαν —ἂς ἀντιμετωπισθῇ καὶ τοῦτο— διέλαβε μεταξὺ αὐτῶν καὶ τὸν προσηλυτισμὸν προφανῶς ἵνα ἐνισχύσῃ τὸ συμπέρασμά του. Πράξας ὅμως τοῦτο, ὑπέπεσεν εἰς ἁμάρτημα ὅπερ ἀρέσκομαι νὰ θεωρῶ ἀνεξήγητον. Διότι ἔχει εἰς χεῖρας του ὡς φαίνεται ἐκ τῆς βι-βλιογραφίας, ἡ ὁποία περιέχεται εἰς τὸ βιβλίον του, ὅλα τὰ διέπον-τα τὸν Τ. κείμενα. Εἰς αὐτὰ θὰ ἀνέγνωσε βεβαίως ὅτι ὁ προσηλυ-τισμὸς ρητῶς ἀπαγορεύεται ἐν τῷ Τ., ἐξ ἄλλου θὰ εἶδε τὰ ποικίλης μορφῆς προσόντα καὶ τοὺς πολ-λαπλοῦς ἐλέγχους, ὅσους εἰς οὐδε-μίαν ἄλλην ὀργάνωσιν, εἰς οὓς ὑ-ποβάλλεται ὁ αἰτῶν εἰσδοχὴν εἰς τὸν Τ., ἐπὶ πλέον δὲ καὶ τὸ ὅτι διὰ τὴν ἀποδοχὴν αἰτήσεως εἰσ-δοχῆς ἀπαιτεῖται ἡ συγκέντρωσις τῶν 9)10 τοὐλάχιστον τῶν ψήφων ἐκείνων, οἵτινες θὰ ἀποφανθοῦν ἐπ' αὐτῆς.

Ἀφοῦ δὲ ὁ λόγος περὶ παραλεί-ψεων ἂς μοὶ ἐπιτραπῇ ν' ἀναφέ-ρω μίαν ἀκόμη, παραλείπων τὰς τόσας ἄλλας:

Πληροφορῶν ὁ κ. καθηγητὴς τοὺς ἀναγνώστας τοῦ βιβλίου του περὶ τῶν ἐρωτημάτων, τὰ ὁποῖα ὑποβάλλονται εἰς τὸν πρὸς εἰσδο-χήν, ἀναφέρει ὡς τοιαῦτα ἐντὸς εἰσαγωγικῶν: «Τίνα τὰ πρὸς τὸν πλησίον καθήκοντά σου; Τίνα τὰ πρὸς τὴν οἰκογένειαν; Τίνα τὰ πρὸς ἑαυτόν;». Ἐπιτρέπει οὕτως εἰς τὸν ἑαυτόν του μίαν παράλει-ψιν. Παραλείπει νὰ μνημονεύσῃ τὸ πρῶτον ἐξ αὐτῶν, τὸ ὁποῖον εἶναι: «Ποῖα τὰ πρὸς τὸν Θεὸν καθήκοντα;». Καὶ τὸ ἐνδεχομένως γνωστὸν εἰς αὐτὸν γεγονὸς ὅτι ἀ-σαφεῖς καὶ ἐξ ὑλιστικῶν ἀντιλή-ψεων ἀπαντήσεις ἐπὶ τοῦ ἐρωτή-ματος αὐτοῦ εἶχον ὡς συνέπειαν τὴν ἀπόρριψιν αἰτήσεων εἰσδοχῆς εἰς τὸν Τ. προσώπων, κατεχόντων

ἐξέχουσαν θέσιν εἰς τὴν κοινωνίαν καὶ τὰς ἐπιστήμας.

Τί νὰ σκεφθῇ κανεὶς διὰ τὰς παραλείψεις αὐτάς, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν προσθήκην εἰς τοὺς σκοποὺς τοῦ Τ. καὶ τοῦ προσηλυτισμοῦ ; Νὰ ὑποθέσῃ κανεὶς ὅτι ὅλα αὐτά, ἤτοι ἡ ἀναγραφὴ ἐν τῷ συγγράμματι τοῦ κ. καθηγητοῦ ὡς ἀρχῆς τοῦ Τ. τοῦ προσηλυτισμοῦ ἀντιθέτως πρὸς τὴν ὑπ' ἀριθ. 9 θεμελιώδη ἀρχήν του τὴν ἀπαγορεύουσαν πάντα προσηλυτισμόν, ἡ ἀποσιώπησις τῶν περιορισμῶν οὓς θέτει ὁ Τ. διὰ τὴν εἰσδοχὴν μελῶν, ὡς καὶ τοῦ ἐρωτήματος: «Τίνα τὰ πρὸς τὸν Θεὸν καθήκοντα», ἐγένοντο ὅπως διευκολυνθῇ οὗτος εἰς τὴν ἐξαγωγὴν τῶν ποθουμένων συμπερασμάτων;

Δέν προτίθεμαι ν' ἀπασχολήσω τὰς στήλας τοῦ Ἰλισσοῦ ἐπ' αὐτῶν τῶν θεμάτων. Ὁ κ. Τρεμπέλας ἔχει τὰς ἀπόψεις του, ἀπολύτως ἄλλως τε σεβαστάς, ἐφ' ὅσον, ἀποδεδομένων τῶν ἀνωτέρω παραλείψεων καὶ προσθηκῶν εἰς κατ' ἄνθρωπον ἀδυναμίαν, πρέπει νὰ θεωρηθοῦν ὡς καλῆς πίστεως. Ταύτας ἄλλως τε ἐφ' ὅσον σοφοὶ θεολόγοι, οὐχὶ δὲ μόνον Ἕλληνες καὶ ὁλόκληρος Σχολὴ δὲν τοῦ τὰς μετέβαλε, θὰ ἦτο μωρία νὰ διανοηθῶ ὅτι θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ἐπιτύχῃ τοιοῦτον τι ἡ ταπεινότης μου. Ἐξ ἄλλου τοιαύτη μεταβολὴ δημοσίᾳ ἐξαγγελλομένη θὰ ἐξέθετε τὸν κ. καθηγητὴν εἰς ταλαιπωρίας δυσβαστάκτους.

Πάντως ἐν προκειμένῳ τοῦτο δέον νὰ προστεθῇ: Ὅτι οἱ Τ. ἀσκοῦνται εἰς τὰ ἐργαστήριά των νὰ σέβωνται τὰς καλῆς πίστεως γνώμας καὶ πεποιθήσεις καὶ τὰς θρησκευτικὰς βεβαίως τῶν ἄλλων. Πιστεύουν ὅτι τὸ Ἀλάθητον εἶναι ἰδιότης τοῦ Θεοῦ μόνον. «Ὁ Χριστὸς εἶναι ἡ ἀλήθεια», ἐξ οὗ καὶ τὸ μένος τοῦ Παπισμοῦ κατ' αὐτοῦ. Ἡ τοιαύτη δ' ἀνοχὴ ἐπιτρέπει εἰς αὐτοὺς νὰ μισοῦν, ν' ἀναθεματίζουν, νὰ ὑβρίζουν, τοὺς ἀντιφρονοῦντας, ὅπως συμβαίνει εἰς συγκεντρώσεις πολὺ γνωστὰς εἰς τὸν κ. καθηγητήν.

Η ΠΑΡΑΛΕΙΨΙΣ ΤΟΥ κ. ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ

Ἤδη ὅμως δὲν πρόκειται περὶ τούτων. Ἂν ἐπανέρχωμαι ἐπὶ τοῦ θέματος, τὸ πράττω διὰ νὰ διατυπώσω παράπονον καὶ σημειώσω βαρυτάτην παράλειψιν τοῦ κ. καθηγητοῦ.

Ὁ κ. καθηγητὴς δὲν ἐπωφελήθη τῆς εὐκαιρίας, τὴν ὁποίαν προσέφερα εἰς αὐτὸν διὰ τῆς διατυπώσεως ἐν τῷ ἄρθρῳ μου πολυαρίθμων ἀποριῶν νὰ διαλευκάνῃ ταύτας. Νὰ τοῦ διαφεύγῃ ἄραγε ὅτι ἑκάστη τούτων θέτει ἐνώπιον παντὸς εὐσεβοῦς Χριστιανοῦ, ὅστις αἰσθάνεται ἄλλως τε τὸν ἑαυτόν του ἱκανὸν νὰ ὑπεισέλθῃ εἰς τὴν μεταξὺ Θεολογικῆς Σχολῆς καὶ Ἱεραρχῶν διαφωνίαν, ἀναπόφευκτον δίλημμα. Διὰ τοῦ ἄρθρου μου παρείχετο μία ἀπάντησις εἰς ὅσα παρὰ τοῦ κ. καθηγητοῦ ἐλέχθησαν ἐν τῇ συνεντεύξει του, ἀλλὰ πρὸ παντός, ἐζητεῖτο ἡ παροχὴ τῆς συνδρομῆς του διὰ τὴν ἔξοδον ἐκ τοῦ ἀδυσωπήτου διλήμματος, τὸ ὁποῖον μοιραίως θέτουν αἱ ἐκ τῆς ὑποστηριζομένης ὑπὸ τοῦ κ. καθηγητοῦ ἀπόψεως πηγάζουσαι ἀπορίαι.

ΤΟ ΔΙΛΗΜΜΑ

Νὰ δεχθοῦν λοιπὸν οἱ εὐσεβεῖς Χριστιανοὶ πειθόμενοι εἰς ὅσα ὁ κ. καθηγητὴς καὶ οἱ τὰ αὐτὰ φρονοῦντες, λέγουν καὶ γράφουν περὶ τοῦ Τ. ὡς θρησκείας ἀσυμβιβάστου πρὸς τὸν Χριστιανισμὸν καὶ περὶ τῶν Τ. ὡς ἐχθρῶν τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ τῆς Ὀρθοδόξου

ησίας καὶ νὰ μὴ λάβουν ὑπ' ιν τὰς διαβεβαιώσεις τῶν Τ. ερὶ τοῦ ὅτι εἶναι πιστὰ τέκνα ῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ὁμογοῦντες τὸ σύμβολον τῆς πίστες; Οὐδ' ὅσα περὶ αὐτῶν ἐγκωμιαστικὰ ἀποφαίνεται ἡ Θεολογικὴ Σχολή;

Ἀλλά, τότε... Ὅλαι αὐταὶ αἱ προνομιοῦχοι καὶ ἐκλεκταὶ διάνοιαι, αἱ τόσον πολὺ εὐνοηθεῖσαι παρὰ τῆς Θείας Χάριτος. Ὅλοι αὐτοὶ οἱ μεγάλοι μουσουργοί, μὲ τὰ θείας ἐμπνεύσεως ἐκκλησιαστικά των δημιουργήματα, οἱ ὁποῖοι διεκήρυσσον ὅτι διὰ τῆς ἐπικλήσεως τῆς θείας χάριτος καὶ τῆς προσευχῆς ἐπετύγχανον τὴν ἔμπνευσιν, ὅτε αὕτη τοὺς ἐγκατέλειπεν

Ὅλοι αὐτοί, τὸ σύνολον σχεδὸν τῶν κληρικῶν τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας, μεταξὺ τῶν ὁποίων σοφοὶ θρησκειολόγοι οἱ ὁποῖοι διακηρύσσουν τὴν Τ. ἰδιότητα καὶ μάλιστα ὡς συμβάλλουσαν εἰς τὴν ἐπιτυχεστέραν ἐπιτέλεσιν τῶν χριστιανικῶν των καθηκόντων, τῆς Ἀγγλικανικῆς, ἐπαναλαμβάνω, Ἐκκλησίας τὴν ὁποίαν τόσον τιμᾷ ἡ ἡμετέρα Ὀρθόδοξος. Ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Βασίλειος, μνημονεύομεν τοῦτον μόνον, ἐφ' ὅσον τὴν Τ. αὐτοῦ ἰδιότητα ἐξῆρε σοβαρωτάτη ἐφημερίς.

Ὅλοι αὐτοὶ οἱ Βασιλεῖς καὶ Πρίγκηπες τῆς Μεγ. Βρεταννικῆς Αὐτοκρατορίας, οἱ ὑπερασπισταὶ τῆς πίστεως, τῶν ὁποίων ἡ εὐσέβεια εἶναι πασίγνωστος. Ὅλοι αὐτοὶ οἱ Βασιλεῖς καὶ Πρόεδροι Κρατῶν, ἰδιαιτέρως δὲ τῶν Η. Π Α., ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος ὁ Β' τῆς Ἑλλάδος καὶ πρίγκηπες αὐτῆς, οἱ τόσοι Τέκτονες Πρωθυπουργοὶ τῆς Ἑλλάδος.

Ὅλη, τέλος πάντων, ἡ πληθὺς ῶν ἐπιλέκτων πολιτῶν, ὑπουρ-ν, καθηγητῶν, δημοσίων ὑπαλλήλων, δικαστικῶν κλπ.

Ἀλλὰ τότε ὅλοι αὐτοὶ τῶν ὁποίων ἡ Τ. ἰδιότης δὲν δύναται νὰ τεθῇ ἐν ἀμφιβόλῳ, εἶναι ἀντίχριστοι, ἐχθροὶ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ, αἱρετικοὶ κλπ., ἀλλὰ ἀσυνείδητοι καὶ ποταποὶ ὡς ἐγκαταλείψαντες τὴν θρησκείαν τῶν πατέρων των, ἀκόμη δὲ καὶ τὰς μητέρας, συζύγους καὶ θυγατέρας των, ἀφοῦ ὁ Τ. δὲν δέχεται γυναῖκας οὐδ' ἄνδρας κάτω τῶν 23 ἐτῶν; Τί περίεργος τῷ ὄντι θρησκεία !!

«Αἱ ἀπορίαι δὲν ἦσαν δευτέρου λόγου ἄξιαι». Θὰ ἐπείσθη ὁ ἔχων ὑπ' ὄψιν τὰ ἀνωτέρω ἀλλὰ καὶ ὁ κ. καθηγητὴς νομίζω ὅτι αἱ ἀπορίαι, αἱ ἐν τῷ ἄρθρῳ του διατυπούμεναι, ἐξ ὧν προβάλλει τὸ ἀδυσώπητον αὐτὸ δίλημμα, δὲν «εἶναι δευτέρου λόγου ἄξιαι» καὶ μία ἀπάντησις ἐπιβάλλεται, ἐφ' ὅσον εἶναι δυνατή, ἐννοεῖται, οὐχὶ ὅμως, πρὸς Θεοῦ, ὡς ἐκείνη, ἡ διαλαμβάνουσα ὅτι εἶναι ὄργανα τῆς Ἀγγλικῆς καὶ τῆς Γαλλικῆς πολιτικῆς, ἀλλαξοπιστήσαντα πρὸς ἐξυπηρέτησιν αὐτῆς. Τοιαύτη ἀπάντησις, νομίζω, ὅτι θὰ ὑπεβίβαζε τὸν διάλογον εἰς ἐπίπεδον ἀπαράδεκτον ἐν τῇ χθαμαλότητί του.

Θὰ ὑπῆρχε βεβαίως μία διέξοδος ἐκ τοῦ διλήμματος αὐτοῦ, ἂν ἡ ὀρθοδοξία ἀνεγνώριζε τὸ Ἀλάθητον τοῦ προκαθημένου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ὁπότε ἡ ἔρευνα θὰ ἦτο ἁμάρτημα καὶ ἡ πίστις ἄνευ ἐρεύνης ἱερὰ ὑποχρέωσις καὶ δὲν θὰ ὑπῆρχε κἂν δίλημμα. Θὰ εἶχε δὲ τότε καὶ μίαν δικαιολογίαν ἡ δυσμένεια τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος πρὸς τὸν Τ., οἵαν ἔχει ἡ Καθολικὴ Ἐκκλησία, καθ' ὅτι ὁ Τ. θεωρῶν ὡς ὕπατον ἀγαθὸν τὴν ἐλευθερίαν σκέψεως καὶ συνειδήσεως ὑπὸ τὸν μόνον περιορισμὸν τῆς πίστεως εἰς τὸν Θεὸν καὶ τὴν Ἀθανασίαν τῆς

Ψυχῆς, δὲν θὰ ἀνεγνώριζε τὸ Ἀλάθητον αὐτό.

Ἡ εἰλικρίνεια πάντως ἐπιβάλλει ν' ἀναγνωρίσωμεν πόσον χρήσιμον εἶναι εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν τὸ EX CATHEDRA ἀλάθητον τοῦ Πάπα, ἂν καὶ ὑπῆρξαν καρδινάλιοι, οἱ ὁποῖοι εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν τοῦ τὸ ἠμφεσβήτησαν, χωρὶς μάλιστα νὰ ἔχουν συνεπίκουρον γνωμάτευσιν τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς, ὅπως εἶχον οἱ ἡμέτεροι 67 ἱεράρχαι ἐν ἀγαστῇ καὶ ὅλως ἀσυνήθει μεταξύ των ὁμοφωνίᾳ ἐμφανισθέντες ἐν τῇ κατὰ τοῦ Τ. Πράξει των.

Καὶ ἐνταῦθα προβάλλει ἕνα ἄλλο πένθιμον σημεῖον τῆς παρ' ἡμῖν θλιβερᾶς πραγματικότητος. Ἀλλ' αὐτὸ καὶ τόσα ἄλλα δὲν ἀφοροῦν τοὐλάχιστον ἀμέσως, τὸ ὑπὸ συζήτησιν θέμα.

Εἶναι θλιβερὸν τὸ θέμα τῆς ἐπιστρατεύσεως ἀλιευμένων μὲ σκοπὸν μόχθον λέξεων καὶ φράσεων εἰς ἀγῶνα ἐναντίον οὐ μόνον ἀνυπάρκτων ἐχθρῶν τῆς Ὀρθοδοξίας, ἀλλὰ τοὐναντίον δεδηλωμένων πιστῶν ὀπαδῶν αὐτῆς καθ' ὃν χρόνον συντελοῦνται περὶ ἡμᾶς καὶ τὸν κόσμον ἐν γένει μεγαλειώδεις ἐξελίξεις εἰς τὸν πνευματικὸν καὶ κοινωνικὸν τομέα. Ἀκόμη δὲ θλιβερωτέρα ἡ διαπίστωσις τῆς ἀπουσίας τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ ἕνα ἄλλον ἀγῶνα, ὅστις διεξάγεται κατὰ τὴν τόσον κρίσιμον περίοδον τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς μεταξὺ τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ δεδηλωμένων διαπρυσίων ἐχθρῶν αὐτοῦ.

ΑΛ. ΤΖΑΖΟΠΟΥΛΟΣ

Ἀπώλεια

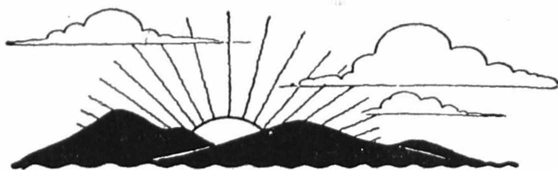
Ἐχάσαμε τὸν Ἄνθρωπο! Τί συμφορά!
Ὁ κόσμος ἄφισε τὰ σπίτια, τὶς δουλειές,
βγῆκε στοὺς δρόμους μ' ὄργανα καὶ τούμπανα.
Τὸν Ἄνθρωπο... Τὸν Ἄνθρωπο, νὰ βροῦν.

Κανεὶς δὲν ξερει· τόσο ξαφνικὰ
ἔγινε τέτοια τρομερὴ διαπίστωση...
Διαδόθηκε μεμιᾶς στὴν πολιτεία
σὰν κήρυξη πολέμου, σὰν θανατικό.
Ἀρχίσαν οἱ καμπάνες νὰ χτυποῦν
κι' ὅλοι νὰ ψάχνουν βάλθηκαν μὲ βιάση.
Τὸν Ἄνθρωπο... Τὸν Ἄνθρωπο νὰ βροῦν.

θλιμμένοι σὰ νὰ ἐχάσαν τὴν ψυχή τους,
Ποιος πυρετος τοὺς πῆρε τὰ μυαλά;
Ἡ σκέψη πιὰ δὲν εἶχε χαλινάρι.

Ποῦ νὰ τὸν βροῦμε; Ρώτημα βαρὺ
ποὺ πυρπολοῦσε μέσα τὴν καρδιά.
Ποῦ νὰ τὸν βροῦμε; Χάσαμε τὸν Ἄνθρωπο!
Χωρὶς ἀξία τώρα ὁ βίος μας πάει...
Κάπου θἆναι κρυμμένος· μὰ κανεὶς
δὲν ξέρει ποῦ και ψάχνουν καὶ ρωτοῦν...

(«Δοξασιές») ΔΙΟΝΥΣΗΣ ΚΟΥΛΕΝΤΙΑΝΟΣ

ΚΩΣΤΗ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΥ

ΓΙΑ ΜΙΑ ΠΛΗΡΕΣΤΕΡΗ ΖΩΗ

ΕΙΝΑΙ κανεὶς ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους εὐχαριστημένος ἀπὸ τὸν τρόπο τοῦ βίου του; Ἰδίως ἀπὸ τὸν τρόπο τοῦ πνευματικοῦ του βίου; Ἀπὸ τὸν τρόπο τῆς πνευματικῆς του ζωῆς; Δηλαδή, ὑπάρχει ἁρμονία μεταξὺ τῶν ἐκδηλώσεων τοῦ βίου του καὶ ἐκείνων ποὺ θὰ ἐπιθυμοῦσε νὰ παρουσιάζη σὰν πνευματικὸς ἄνθρωπος;

Μᾶλλον ὄχι. Διότι εἶναι στὴ φύση τοῦ ἀνθρώπου νὰ λαχταρᾷ γιὰ μιὰ εὐγενέστερη, γιὰ μιὰ πληρέστερη ζωή. Ζωὴ ἀπελευθερωμένη ἀπὸ τὶς μικρότητες, τὶς ἀθλιότητες καὶ τὶς δεσμεύσεις ποὺ περιορίζουν τὴν ἐλευθερία τοῦ πνεύματος τὴν ἐλευθερία τῆς σκέψεως καὶ τῆς διαγωγῆς.

Εἶναι πανανθρώπινο τὸ αἴτημα γιὰ μιὰ πληρέστερη ζωή, ἰδίως τὸ αἴτημα κάθε πνευματικοῦ ἀνθρώπου γιὰ μιὰ πληρέστερη πνευματικὴ ζωή.

Τί εἶναι ὅμως ὁ λεγόμενος «πνευματικὸς ἄνθρωπος»;

Εἶναι πραγματικὰ μιὰ ἀνώτερη ἐκδήλωση τῆς ζωῆς, μὲ τάσεις φιλάλληλες καὶ ἀλτρουιστικές, ἢ κινεῖται ἀπὸ τὴν ἐναγώνια προσπάθεια νὰ ἐπιβάλη τὸν ἑαυτό του, τὸν ὁποῖον τοποθετεῖ στὸ κέντρον τοῦ Σύμπαντος;

Ἀναγνωρίζει σὲ ὅλους τοὺς συνανθρώπους του τὸ ἱερὸ δικαίωμα τῆς ἐλευθερίας τῆς σκέψεως καὶ κρίσεως ἢ εἶναι μισαλλόδοξος καὶ ἐπιθυμεῖ νὰ ἐπιβάλη τὴν πνευματικὴ δεσποτεία του ἐπάνω στοὺς ἄλλους;

Εἶναι ἕνα ἐξευγενισμένο προϊὸν πραγματικοῦ πολιτισμοῦ, ποὺ βασίζεται στὸν ἀλληλοσεβασμὸ καὶ στὴν ἁρμονικὴ συμβίωση καὶ συνεργασία τῶν ἀνθρώπων, ἢ εἶναι ἕνα ἐκφυλισμένο προϊὸν χρεωκοπημένης κοινωνίας, στὴν ὁποία ἐπικρατεῖ ὁ νόμος τῆς ζούγκλας, τὸ δίκαιον τοῦ ἰσχυροτέρου καὶ ἕνας ἀνηλεὴς ἀνταγωνισμός;

Εἶναι ἕνα ἀνθρώπινον ὂν ποὺ ἀγαπᾶ τοὺς συνανθρώπους του ποὺ χαίρει γιὰ τὴ χαρά τους καὶ πονεῖ γιὰ τὸν πόνο τους, ἢ εἶναι ἕνα ἀνθρωποειδές, ποὺ ἀγαπᾶ μόνον τὸν ἑαυτό του καὶ δὲν διστάζει νὰ πατηση ἐπὶ πτωμάτων;

Τὰ ἐρωτήματα αὐτὰ εἶναι οὐσιώδη. Δύσκολο ν' ἀπαντήση κανεὶς κατηγορηματικὰ καὶ νὰ περιλάβη στὴν ἀπάντησή του ὅλους τοὺς ἀνθρώπους ἢ καὶ τὸν ἴδιον ἄνθρωπο σὲ ὅλες τὶς στιγμὲς τῆς ζωῆς του.

Γιατὶ μέσα σὲ κάθε ἄνθρωπο συν-

υπάρχει ὁ ἀνώτερος καὶ ὁ κατώτερος ἑαυτός, ὁ Θεὸς καὶ τὸ κτῆνος. Ἄλλοτε ἐκδηλοῦται ὁ ἕνας, ἄλλοτε κυριαρχεῖ ὁ ἄλλος «Οὐ γὰρ ὃ θέλω ποιῶ ἀγαθόν —γράφει ὁ Παῦλος πρὸς Ρωμαίους—, ἀλλ' ὃ οὐ θέλω κακόν, τοῦτο πράττω».

Πνευματικὸς εἶναι ὁ ἄνθρωπος στὸν ὁποῖον οἱ ἐκδηλώσεις ποὺ ὑπαγορεύει ὁ ἀνώτερος ἑαυτὸς κυριαρχοῦν ἀπέναντι τῶν ἐκδηλώσεων τοῦ κατωτέρου ἑαυτοῦ.

Ἡ ἀποκάλυψη καὶ κυριαρχία τοῦ ἀνώτερου ἑαυτοῦ εἶναι τὸ πρῶτο βῆμα ἐκείνου ποὺ λαχταρᾶ γιὰ μιὰ πληρέστερη ζωή. Δὲν εἶναι βέβαια δυνατὸν νὰ τὴν ἐπιτύχη ἀπὸ τὴ μιὰ στιγμὴ στὴν ἄλλη. Ἡ ἐπιτυχία θὰ εἶναι ἀποτέλεσμα μακρᾶς προσπαθείας καὶ ὀδυνηρῶν δοκιμασιῶν. Ἀλλὰ οἱ δυνατότητες τῆς ἐπιτυχίας ὑπάρχουν. Ἀπορρέουν ἀπὸ τὶς θεῖες δυνάμεις τοῦ ἀνώτερου ἑαυτοῦ μας. Πρέπει νὰ ἀποκαλύψωμε τὶς θεῖες δυνάμεις μας, νὰ τὶς ἀφυπνίσωμε, νὰ τοὺς δώσωμε τὸ προβάδισμα. Ἐξ ἄλλου, νὰ περιορίσωμε τὶς κτηνώδεις τάσεις μας νὰ τὶς δεσμεύσωμε, νὰ τὶς ἐξαφανίσωμε. Καὶ τότε, ταυτίζοντας τὴν ὕπαρξή μας πρὸς τὸν εὐγενέστερον ἑαυτόν μας, θὰ ἐκδηλώσωμε πνευματικώτερες τάσεις, θὰ ὁδεύσωμε γιὰ νὰ γίνωμε πραγματικὰ ἐλεύθεροι, οὐσιαστικὰ χρήσιμοι στοὺς ἄλλους, εὐδαίμονες καὶ θεῖοι. Τότε μόνον θὰ γίνουμε πραγματικοὶ Ἄνθρωποι.

Ἡ μελέτη τοῦ δρόμου πρὸς τὸν εὐγενέστερον ἑαυτόν μας πρέπει νὰ μᾶς ἀπασχολήση μὲ πρωταρχικὸν ἐνδιαφέρον ἂν θέλωμε νὰ ἐπιτύχωμε μιὰ πληρέστερη ζωή.

Τὸ Δελφικὸ ρητὸ «Γνῶθι σαυτὸν» θὰ εἶναι πάντοτε ἡ ἀφετηρία μας. Ὁ ἄνθρωπος ὀφείλει νὰ γνωρίση τὸν ἑαυτό του, νὰ λάβη ἐπίγνωση τῆς ἀληθοῦς ὑποστάσεώς του, γιὰ να μπορέση νὰ ἐννοήση τοὺς συνθρώπους του καὶ νὰ τοὺς ἀγαπήση.

Ἐξετάζοντας τὸν ἄνθρωπο στὴν πραγματική του ὑπόσταση, θὰ καταλήξωμε στὸ συμπέρασμα ὅτι εἶναι καθαρὸ πνεῦμα, ψυχὴ ἢ νοῦς (λίγο ἐνδιαφέρει ἡ ὀνομασία), ποὺ ἐκδηλώνεται στὸν φυσικὸ κόσμο μὲ τρία ὄργανα. Μὲ τὸ σῶμα, μὲ τὸ θυμικό, μὲ τὴ σκέψη. Μὲ τὸ σῶμα ἐνεργεῖ καὶ δέχεται τοὺς ἐξωτερικοὺς ἐρεθισμούς (βλέπει, ἀκούει, αἰσθάνεται πόνο ἢ ἡδονή, ζέστη ἢ κρύο, πεῖνα, δίψα, σεξουαλικὴ ἀνάγκη, κούραση). Μὲ τὸ θυμικό —ποὺ οἱ ἀποκρυφισταί πνευματισταὶ καὶ Θεόσοφοι τὸ ὀνομάζουν «ἀστρικὸ σῶμα»— δέχεται τοὺς συναισθηματικοὺς ἐρεθισμοὺς καὶ ἀναπτύσσει τὶς ἐπιθυμίες (συμπαθεῖ, ἀντιπαθεῖ, ἀγαπᾶ, φθονεῖ, μισεῖ, ὑπερηφανεύεται, φοβεῖται, ἀφοσιώνεται). Μὲ τὴ σκέψη —ποὺ οἱ ἀποκρυφισταὶ τὴν ὀνομάζουν «νοητικὸ σῶμα»— δέχεται τοὺς νοητικοὺς ἐρεθισμούς, συγκρίνει, σκέπτεται, ἐνθυμεῖται, προβαίνει σὲ συλλογισμούς, λύνει προβλήματα, ἀνταλλάσσει ἰδέες, ἐπεξεργάζεται ἠθικὲς ἔννοιες.

Αὐτὰ τὰ τρία ὄργανα ἐκδηλώσεως τοῦ πνεύματος ἢ ψυχῆς στὸν συνηθισμένον ἄνθρωπο δὲν εἶναι οὔτε ἀνεπτυγμένα, οὔτε ἐναρμονισμένα. Καὶ τότε ὁ ἄνθρωπος ἄγεται καὶ φέρεται, ἄλλοτε ἀπὸ τὶς ἀνάγκες τοῦ σώματος, ἄλλοτε ἀπὸ τὶς παρορμήσεις τοῦ θυμικοῦ, καὶ σπανιώτατα ἀπὸ τὶς ὑπαγορεύσεις τῆς σκέψεως. Τοιουτοτρόπως ὁ ἄνθρωπος κυριαρχεῖται ἀπὸ τὶς ἀποκτημένες συνήθειες τοῦ σώματός του, ἀπὸ τὰ κυμαινόμενα πάθη του, ἀπὸ τὸν καθιερωμένον τρόπο ὑποτυπώδους λειτουργίας τῆς σκέψεώς του. Ἔτσι ὅμως, ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶναι κύριος τοῦ ἑαυτοῦ του. Εἶναι ἄβουλον ὄργανον τῶν συνηθειῶν του καὶ τῶν παθῶν του. Δὲν εἶναι ἐλεύθερος, οὔτε καὶ ἐνάρετος. Σ' ἕναν τέτοιον ἄνθρωπο οἱ ἀπαιτήσεις τοῦ σώματος, οἱ παρορμήσεις τοῦ θυμικοῦ καὶ οἱ ὑπαγορεύσεις τῆς διανοίας συνηθέστατα ἀλληλοσυγκρούονται καὶ ὁ ἄνθρωπος παραπαίει, μὴ γνωρίζοντας ποιὸν δρόμο ν' ἀκολουθήση.

Ἀλλ' ὁ φωτισμένος ἄνθρωπος θὰ

κάνη κάθε φορὰ τὴν ὀρθὴ ἐπιλογή, ἐκλέγοντας ἐκεῖνο ποὺ ἱκανοποιεῖ τὸν πραγματικό, τὸν ἀνώτερον ἑαυτόν του, τὸν ἐν ἑαυτῷ «Θεῖον Ἄνθρωπον», τοῦ ὁποίου ὄργανα ἐκδηλώσεως στὸν φυσικὸ κόσμο εἶναι τὸ φυσικὸ σῶμα, τὸ θυμικὸ καὶ ἡ σκέψη. Ὁ φωτισμένος ἄνθρωπος δὲν θὰ φροντίση τόσο νὰ ἱκανοποιήση τὶς ἀνάγκες τῶν ὀργάνων ὅσο τὶς ἀνάγκες τοῦ «Θείου Ὄντος», τὸ ὁποῖον ἐξυπηρετεῖται διὰ τῶν ὀργάνων.

Αὐτὸ δὲν σημαίνει ὅτι θὰ παραμελήση τὸ φυσικὸ σῶμα ἢ θὰ καταστρέψη τὸ θυμικὸ ἢ θὰ περιφρονήση τὴ σκέψη, ἀλλὰ ὅτι θὰ δώση σὲ καθένα ἀπ' αὐτὰ τὰ ὄργανα τὴν πρέπουσα σημασία καὶ προσοχή, ὥστε νὰ ἐπιτύχη τὴν ἰσοστάθμιση καὶ ἁρμονικὴ συνεργασία σκέψεως, θυμικοῦ καὶ σώματος, γιὰ τὴν ἐξυπηρέτηση τοῦ ἀνώτερου, τοῦ εὐγενέστερου ἑαυτοῦ.

Δὲν πρόκειται, συνεπῶς, νὰ περιφρονηθῆ τὸ φυσικὸ σῶμα καὶ οἱ φυσιολογικές του λειτουργίες, ποὺ πρέπει νὰ ἱκανοποιοῦνται λογικὰ σύμφωνα μὲ τὴ σοφὴ ἐπιταγὴ τῆς Φύσεως. Ἡ καθαριότης τοῦ σώματος, ἡ γυμναστική, ἡ φυσιολογικὴ ἐγκράτεια, ἡ καθαρὴ τροφή, ἡ νόμιμη ἱκανοποίηση τῶν σεξουαλικῶν ἀναγκῶν, ἡ φροντίδα γιὰ τὴν τήρηση τῆς ὑγιεινῆς τοῦ σώματος εἶναι πρωταρχικὲς ὑποχρεώσεις τοῦ φωτισμένου ἀνθρώπου. Εἶναι σφαλερὴ ἡ ἀντιφυσιολογικὴ ἀντίληψη τῆς παραμελήσεως τοῦ σώματος χάριν τῆς ψυχῆς, διότι ἡ ψυχὴ ὄχι μόνον δὲν βλάπτεται ἀπὸ ἕνα γερὸ σῶμα, ἀλλ' ἀπεναντίας ὠφελεῖται. Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες σωστὰ ἔλεγαν «Νοῦς ὑγιὴς ἐν σώματι ὑγιεῖ». Εἶναι ἐντελῶς διαφορετικὸ πρᾶγμα ὁ περιορισμὸς τῶν ἀναγκῶν τοῦ σώματος στὰ ἀπαραίτητα, μὲ τὴν ἀποβολὴ τῶν περιττῶν, τὰ ὁποῖα συνήθως ἀπορροφοῦν τὴ ζωτικότητα τῶν περισσοτέρων ἀνθρώπων καὶ δημιουργοῦν τὴ δυστυχία τους.

Δὲν πρόκειται, ἐπίσης, νὰ καταπνιγοῦν οἱ ἐπιθυμίες καὶ τὰ συναισθήματα, ποὺ ἀποτελοῦν τὶς λειτουργίες τοῦ θυμικοῦ. Εἶναι ἀντιφυσιολογικὸ να καταπνίγωνται οἱ ἐπιθυμίες, νὰ σιγᾷ ὁ συναισθηματικὸς κόσμος. Πρόκειται καὶ ἐδῶ περὶ τραγικῆς παρεξηγήσεως τῆς ἀσκητικῆς ἰδέας. Ἀλλοίμονο στὸν ἄνθρωπο ποὺ δὲν δονεῖται τὸ θυμικό του ἀπὸ συναισθήματα καὶ ἐπιθυμίες. Ἀλλὰ πρέπει νὰ γίνη ἡ ἀπαραίτητη κάθαρση τῶν συναισθημάτων καὶ ἐπιθυμιῶν. Νὰ σιγάσουν τὰ ταπεινά, νὰ ἀποβληθοῦν τὰ ὀλέθρια, νὰ ἐξαφανισθοῦν τὰ ἀκάθαρτα. Νὰ ἐνισχυθοῦν τὰ καθαρά, νὰ πολλαπλασιασθοῦν τὰ ὑψηλὰ καὶ ὡραῖα. Αὐτὴ εἶναι ἡ κάθαρση τῆς ψυχῆς.

Ἐπίσης ἡ σκέψη πρέπει νὰ ἀσκηθῆ, ὥστε νὰ λειτουργῆ φυσιολογικά καθαρά, ἐλεύθερα. Νὰ ἀποβληθοῦν οἱ ψευδεῖς πίστεις, νὰ σταματήση ἡ μισαλλοδοξία, νὰ σιγάσουν οἱ φανατισμοί. Ἡ σκέψη νὰ λειτουργῆ ὁμαλά ἀνεπηρέαστα, χωρὶς δεισιδαιμονίες, χωρὶς παρωπίδες, χωρὶς προκαταλήψεις, μὲ διαύγεια, μὲ ἀγάπη, μὲ ἐλευθερία. Τότε τὸ διανοητικὸ συμπέρασμα θὰ εἶναι ἀκριβές, θὰ εἶναι καλοζυγισμένο θὰ εἶναι ἀληθινό. Αὐτὴ εἶναι ἡ προαγωγὴ τῆς σκέψεως.

Ἀποτελοῦν, λοιπόν, πολύτιμα ὄργανα τοῦ ἀνθρώπου, τόσο τὸ φυσικό του σῶμα, ὅσο καὶ τὸ θυμικό, ὅσο καὶ ἡ σκέψη. Διότι εἶναι ἀπαραίτητο νὰ λειτουργοῦν καὶ τὰ τρία κατὰ τρόπο τέλειο, γιὰ νὰ ἐκφρασθῆ μ' αὐτὰ ἐλεύθερα τὸ πνεῦμα, ψυχὴ ἢ νοῦς δηλαδὴ ὁ πραγματικὸς Ἄνθρωπος. Θὰ εἶναι, λοιπόν, λάθος νὰ ταυτίσωμε τὸν Ἄνθρωπο μὲ τὸ ἕνα μόνον ἀπὸ τὰ ὄργανα τῆς ἐκδηλώσεώς του στὸν φυσικὸ κόσμο. Δηλαδὴ νὰ αὐξήσωμε τὴν προσήλωσή του στὸ φυσικὸ σῶμα, ὅπως ἔκαναν οἱ Ρωμαῖοι κατὰ τοὺς χρόνους τῆς παρακμῆς (καὶ σὲ ἀντίδραση ἐπῆλθε ἡ ἄλλη ἐκείνη ἀθλιότης τοῦ ἀντιφυσιολογικοῦ ἀσκητισμοῦ τῶν Αἰγυπτίων ἀναχωρητῶν). Ἢ νὰ αὐξήσωμε τὴν προσήλωση στὸν συναισθηματισμό, μακρυὰ ἀπὸ κάθε ἐπαφὴ μὲ τὸν ρεαλισμὸ τοῦ φυσικοῦ κόσμου. Ἢ νὰ αὐξήσωμε τὴν προσήλωση στὴ διανόηση, καθιστάμενοι ἄκαρδοι καὶ σκληροὶ πρὸς τοὺς συνανθρώπους μας, ἀποβάλλοντας τὸν

πλοῦτο τοῦ συναισθηματικοῦ κόσμου.

Ἡ ὀρθὴ διαγωγὴ εἶναι ἡ ἰσοστάθμιση καὶ τὸ μέτρο, ποὺ ἐπιτυγχάνονται μὲ τὸν καθαρὸ Λόγο καὶ τὴ διάκριση, δηλαδὴ μὲ τὴν ἱκανότητα τῆς ὀρθῆς κρίσεως σὲ κάθε περίπτωση συγκρούσεως σκέψεως — ἐπιθυμίας — πράξεως. Διότι πρέπει ν' ἀποκτήσουμε τὴν ἱκανότητα —ὅπως γράφει ὁ Κρισναμοῦρτι στὸ πρῶτο του βιβλίο «Στὰ πόδια τοῦ Διδασκάλου»— νὰ διακρίνουμε ἀδιάστακτα ἀνάμεσα στὸ ἀπατηλὸ καὶ στὸ ἀληθινό, ἀνάμεσα στὸ ἀσήμαντο καὶ στὸ σημαντικό, ἀνάμεσα στὸ πρόσκαιρο καὶ στὸ αἰώνιο. Καὶ μὲ τὴν ὀρθὴ διάκριση νὰ προβαίνωμε κάθε φορὰ στὴν κατάλληλη ἐκλογή.

ΝΑ γνωρίσωμε, λοιπόν, τὸν ἑαυτό μας εἶναι τὸ πρῶτο βῆμα γιὰ μιὰ πληρέστερη ζωή. Διότι ἂν δὲν γνωρίση ὁ ἄνθρωπος τὸν ἑαυτό του, ἂν δὲν ἀποκτήση ἐπίγνωση τῶν ἀτελειῶν καὶ τῶν σφαλμάτων του, πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ ἀναλάβη τὴ διόρθωσή τους μὲ τὸν πρέποντα τρόπον; Πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ ἀρχίση τὴ λάξευση τοῦ ἑαυτοῦ του; Πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ ἀναγεννηθῆ σε μιὰ καινούργια ζωή; Πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ ἀνανεωθῆ; Καὶ εἶναι τόσο χρήσιμο καὶ ὡραῖο νὰ ἀποκτήση κανεὶς τὴν ἱκανότητα τῆς συνεχοῦς ἀνανεώσεως!

Χρειάζεται ὅμως ἄγρυπνη προσοχή, γιατὶ καραδοκεῖ ὁ κίνδυνος τοῦ πνευματικοῦ ἐγωϊσμοῦ, ὁ κίνδυνος τῆς ὑπερηφανείας. Ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἀφυπνισθῆ ἀπὸ τὴν δουλεία τῶν παθῶν καὶ τῶν ἕξεων καὶ ἀρχίση μιὰ προσπάθεια βελτιώσεως τοῦ ἑαυτοῦ του, ἀντιμετωπίζει τὸ ὀλίσθημα τῆς αὐταρεσκείας. Ἱκανοποιημένος ἀπὸ τὸν ἑαυτό του, ζητεῖ ἐπαίνους καὶ ἐπιδιώκει ἀναγνώριση τῆς ἀρετῆς του. Αἰσθάνεται τὸν ἑαυτό του ἀνώτερον ἀπὸ τοὺς συνανθρώπους του. Αὐτὸς εἶναι ὁ πνευματικὸς ἐγωϊσμος. Βελτίωση ὅμως τοῦ ἑαυτοῦ, ποὺ ὁδηγεῖ σὲ μιὰ τέτοια ἀνόητη αὐταρέσκεια, δὲν εἶναι πραγματικὴ βελτίωση. Κανένας δὲν εἶναι σὲ θέση νὰ γνωρίζη τὸν βαθμὸ ἐξελίξεως τῆς ψυχῆς τοῦ ἄλλου. Οὔτε καὶ τῆς δικῆς του. Ἡ ἐκτίμησή του μὲ τὰ ἀνθρώπινα μέτρα καὶ σταθμὰ εἶναι ἀδύνατη. Γι' αὐτό, ὁ ἀλληλοσεβασμὸς εἶναι ἀπαραίτητος, ὁ σεβασμὸς πρὸς φαινομενικῶς ἀνωτέρους καὶ κατωτέρους, ὁ σεβασμὸς πρὸς ὅλους. Καὶ ἡ ταπεινοφροσύνη δείχνει σοφία. Ὁ σοφώτερος εἶναι ὁ ταπεινότερος ὅλων...

Ἐξ ἄλλου, ὁ ἄνθρωπος, στὴν προσπάθειά του νὰ βελτιώση τὸν ἑαυτό του, πρέπει νὰ ἔχη ξεκαθαρισμένη τὴν ἀντίληψη ὅτι δὲν κάνει τίποτα περισσότερον ἀπὸ τὸ καθῆκον του. Ἕνα καθῆκον ποὺ δὲν ἐπιβάλλεται ἐξωτερικά, ἀλλ' ἀπορρέει ἀπὸ τὴν ἐσωτερική του ὕπαρξη καὶ ἀποτελεῖ φυσικὴ καὶ ἀβίαστη παρόρμηση τοῦ ἐσωτερικοῦ του κόσμου. Πραγματικὰ ὁ ἄνθρωπος βελτιώνεται ὄχι ὅταν καταβάλλει βεβιασμένη προσπάθεια —αὐτὴ εἶναι μιὰ ἐξωτερική, πρόσκαιρη καὶ ἀβαθὴς βελτίωση, ποὺ λίγο ἀπέχει ἀπὸ τὴν ὑποκρισία— ἀλλ' ὅταν ἡ βελτίωση ἐπέρχεται κατόπιν ἐσωτερικῆς, ἀβίαστης ἐπιταγῆς. Ὅταν αὐτὸ γίνεται κατὰ τρόπο φυσικὸ καὶ αὐθόρμητο, ἀπὸ ἐσωτερικὴ ἀνάγκη, ὅπως ἀνθίζει τὸ λουλοῦδι καὶ ὡριμάζει ὁ καρπός. Τότε ὁ ἄνθρωπος δὲν περιμένει ἀνταμοιβή, δὲν ἐπιζητεῖ ἔπαινο. Ἐνεργεῖ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο γιατὶ τοῦ εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐνεργήση διαφορετικά. Αὐτὴ εἶναι ἡ πραγματικὴ ἀρετή.

Ἡ Μπαγκαβάντ—Γκιτὰ προτρέπει νὰ εἴμαστε προσεκτικοὶ στὴν ἐκπλήρωση τῶν ἔργων μας, χωρὶς νὰ ἐνδιαφερώμαστε γιὰ τοὺς καρπούς τους, χωρὶς νὰ ἀποβλέπωμε σὲ ἀνταμοιβή. Καὶ οἱ Στωϊκοὶ ἔλεγαν ὅτι ἀποτελεῖ ἀδικία ἡ ἀναμονὴ ἀνταμοιβῆς γιὰ τὴ δικαιοσύνη.

Τὸ ἀποτέλεσμα τῶν πράξεών μας θὰ ἐπέλθη μὲ τὴν ἀπαράβατη ἀναγκαιότητα τῆς λειτουργίας τῶν φυσικῶν νόμων. Δὲν ἔχει καμμιὰ σημασία ἂν θὰ εἴμαστε ἐμεῖς ἢ ἄλ—

λοι ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι θὰ ἰδοῦν τὴν πραγματοποίησή του. Ἐμεῖς δὲν πρέπει νὰ προσβλέπωμε σ' αὐτό, ἀλλὰ νὰ συγκεντρώνωμε τὴν προσοχή μας στὴν εὐσυνείδητη ἐπιτέλεση τοῦ καθήκοντος, ὅπως αὐτὸ ἀπορρέει ἀπὸ τὸν ἐσωτερικό μας κόσμο, ἀπὸ τὸν εὐγενέστερον ἑαυτό μας.

ΑΦΟΥ ὁ ἄνθρωπος μελετήσει τὸν ἑαυτό του, εἰσδύσει στὰ βάθη τῆς φύσεώς του καὶ ἀντιληφθῆ ὅτι εἶναι καθαρὸ πνεῦμα, ψυχὴ ἢ νοῦς, ποὺ ἐκδηλώνεται στὸν φυσικὸ κόσμο μὲ τὸ φυσικό του σῶμα, μὲ τὸ θυμικό του καὶ μὲ τὴ σκέψη του, ὀφείλει, γιὰ νὰ ἐπιτύχη μιὰ πληρέστερη ζωή, νὰ ἐναρμονίση αὐτὰ τὰ ὄργανα τῆς ἐκδηλώσεώς του πρὸς τὴν πνευματικὴ φύση του. Ὁ Ἐπίκτητος γράφει: «Ἡ θεότης ποὺ μὲ ἔπλασε βρίσκεται μέσα μου, τὴν φέρνω μαζί μου. Γιατί νὰ τὴν κηλιδώσω μὲ κακὲς σκέψεις, μὲ βρώμικες ἐπιθυμίες, μὲ χυδαῖες πράξεις;».

Ὀφείλει, λοιπόν, ὁ ἄνθρωπος νὰ γίνη κύριος τοῦ φυσικοῦ σώματός του, κύριος τῶν φυσικῶν παρορμήσεών του, ὥστε αὐτὲς νὰ ἐναρμονίζωνται μὲ τὴ θέλησή του. Νὰ γίνη ἐπίσης κύριος τῶν ἐπιθυμιῶν καὶ συγκινήσεών του, χαλιναγωγῶν τὰ πάθη του. Ὀφείλει, τέλος, νὰ κυριαρχήση ἐπάνω στὴ διάνοιά του, ἐλέγχων τὶς σκέψεις του. Πόσον αὐτὸ εἶναι δύσκολο! Τὸ σῶμα καὶ νὰ θέλη νὰ παρεκτραπῆ, πολλὲς φορὲς ἐμποδίζεται ἀπὸ φυσικὲς ἀδυναμίες καὶ ὑλικὰ ἐμπόδια. Ἀλλὰ ἡ σκέψη; Δὲν τὴν σταματοῦν ὑλικὰ ἐμπόδια, δὲν ἰσχύουν γι' αὐτὴν φραγμοί. Μέσα σὲ λίγα δευτερόλεπτα διατρέχει ὁλόκληρη τὴ Γῆ, ἀντικρύζει χιλιάδες ἀνθρώπων καὶ ἰδεῶν, ἐπεξεργάζεται τὶς ὑψηλότερες καὶ ἁγνότερες πράξεις ἢ τὰ βδελυρώτερα κακουργήματα. Ὅπως ἔλεγε ὁ Αἴσωπος γιὰ τὴ γλῶσσα, ἔτσι καὶ γιὰ τὴ σκέψη μποροῦμε νὰ ποῦμε ὅτι εἶναι ἡ περισσότερον ἀγαθὴ καὶ συγχρόνως ἡ περισσότερο κακοποιὸς δύναμη τοῦ ἀνθρώπου, ἀναλόγως μὲ τὸν τρόπο κατὰ τὸν ὁποῖο θὰ τὴ μεταχειρισθῆ καθένας. Ἀλλὰ γιὰ νὰ μεταχειρισθῆ ὁ πνευματικὸς ἄνθρωπος τὴ σκέψη του στὴν ὑπηρεσία τοῦ ἀγαθοῦ, πρέπει νὰ μάθη νὰ κυριαρχῆ ἐπάνω σ' αὐτήν, νὰ τὴν καταστήση πειθήνιον ὄργανόν του, νὰ τὴν καθοδηγῆ ὥστε νὰ συντονισθῆ πρὸς τὸν εὐγενέστερον, τὸν ἀνώτερον ἑαυτὸν καὶ νὰ καταστῆ ἱκανὴ νὰ συλλαμβάνη τὶς Ἰδέες — Μητέρες, τὶς ὁποῖες ἀναφέρει ὁ Γκαῖτε, τὰ Πλατωνικὰ Ἀρχέτυπα, τὶς ἀνώτερες πνευματικὲς ἔννοιες τὶς ὁποῖες συνθέτει ὁ Καθαρὸς Λόγος. Ἔτσι ἡ σκέψη δὲν θὰ περιφέρεται πιὰ ἐδῶ κι' ἐκεῖ, ἐξετάζοντας τὰ ἀδιάφορα καὶ τὰ ταπεινά, ἀλλὰ θὰ κατευθύνεται ὅπου ὁ ἀνώτερος Ἑαυτός, ὁ Καθαρὸς Λόγος, ὑπαγορεύει.

Ὅταν ὁ ἄνθρωπος κατορθώση νὰ κυριαρχήση τὴ σκέψη του, τότε δὲν θὰ τοῦ εἶναι δύσκολο νὰ χαλιναγωγήση τὰ πάθη του. Ἀλλὰ καὶ ἀντιστρόφως ὅταν τὰ πάθη χαλιναγωγηθοῦν, τότε ἡ σκέψη ἀπερίσπαστη λειτουργεῖ καὶ εὐκολώτερα στρέφεται πρὸς τὸ ἀγαθόν. Ἡ κυριαρχία ἐπάνω στὶς σκέψεις καὶ στὶς συγκινήσεις θὰ ὁδηγήση σὲ πρόθυμη ἐκτέλεση τῶν πράξεων, τὶς ὁποῖες ὑπαγορεύει ἡ συνείδηση. Καὶ αὐτὸ κυρίως ἐνδιαφέρει. Οἱ σκέψεις καὶ οἱ προθέσεις, ἂν δὲν ἐνσαρκωθοῦν σὲ πράξεις, ἂν δὲν ἐκδηλωθοῦν σὲ ἔργα, ἀποτελοῦν ἄγονη ὀμφαλοσκοπία. Δὲν ὠφελεῖ νὰ ἔχωμε ἄμεμπτες θεωρίες ἠθικῆς. Ἀρκεῖ νὰ εἴμαστε σὲ θέση νὰ μὴ μετανοοῦμε ποτὲ γιὰ τὶς πράξεις μας, γιὰ τὶς κρυφές μας ἐπιθυμίες, γιὰ τὶς πιὸ μυστικὲς σκέψεις μας. Τὸ οὐσιῶδες δὲν εἶναι οἱ πολλὲς καὶ ὑψηλὲς θεωρίες, ἀλλὰ ὁ συντονισμός μας μὲ τὸν παλμὸ τῆς Θείας Ζωῆς, ἡ ἐπαφή μας μὲ τὴ ζωὴ τῆς ἀνθρωπότητος.

Ὁ ἄνθρωπος ποὺ σκέπτεται κατὰ τὸν ὀρθὸ τρόπο δὲν ἐπεμβαίνει ποτὲ στὸν τρόπο τῆς σκέψεως τῶν ἄλλων ἀνθρώπων. Σέβεται ἀπόλυτα τὴν ὁποιαδήποτε σκέψη τοῦ ἄλλου. Κάθε ἀντίληψη, ὁσοδήποτε καὶ ἂν φαίνεται ἀνόητη ἢ ἐσφαλμένη, δυνατὸν νὰ περικλείνη μιὰ ὄψη τῆς

᾿Αλήθειας. Καὶ ἡ ᾿Αλήθεια ἔχει πολλὲς ὄψεις. Εἶναι πολύεδρη. Οἱ ἄνθρωποι συνήθισαν νὰ θεωροῦν σὰν μοναδικὴ ᾿Αλήθεια τὴν ὄψη ποὺ τοὺς εἶναι περισσότερο γνώριμη. Αὐτὸ ὅμως δὲν ἐμποδίζει τὴν ᾿Αλήθεια νὰ ἔχη καὶ ἄλλες, διαφορετικὲς ὄψεις. Πρέπει νὰ μάθωμε νὰ ἀναγνωρίζωμε σὲ κάθε ἄνθρωπο τὸ ἱερὸ δικαίωμα νὰ ἔχη ἀπόλυτη ἐλευθερία σκέψεως καὶ γνώμης. ᾿Αποτελεῖ ἔγκλημα κατὰ τῆς Θείας φύσεως τοῦ ἀνθρώπου ἡ παρεμπόδιση τῆς ἐλευθερίας τῆς σκέψεως, ἡ πνευματικὴ καταπίεση, ἡ πνευματικὴ δεσποτεία.

Μπορεῖ καθένας νὰ προσφέρη στοὺς ἄλλους ὅ,τι αὐτὸς πιστεύει πὼς ἔχει ἀξία, ἀλλὰ δὲν πρέπει ποτὲ νὰ προσπαθῇ νὰ τὸ ἐπιβάλη σὲ ὅσους δὲν θέλουν νὰ τὸ παραδεχθοῦν. Κανεὶς δὲν ἀναγνωρίζει μιὰν ἀλήθεια, ἂν δὲν τὴ νοιώση μόνος του. Ἡ ἀλήθεια δὲν ἀποδεικνύεται μὲ ἐπιχειρήματα. Ὅταν εἶναι ὥριμο γι' αὐτὴν τὸ ἀνθρώπινο πνεῦμα τὴ νιώθει εὔκολα καὶ ἄμεσα. Ὅταν δὲν εἶναι ὥριμο, δὲ θὰ τὴ νιώση ποτέ, ὅσο κι' ἂν προσπαθήσουν οἱ ἄλλοι νὰ τοῦ τὴν ἀποδείξουν μὲ τὴ λογική.

᾿Αφοῦ, λοιπόν, ὁ ἄνθρωπος μελετήση καὶ γνωρίση τὸν ἑαυτό του, καὶ γίνη κύριος τῶν ὀργάνων τῆς ἐκδηλώσεώς του στὸν φυσικὸ κόσμο, δηλαδὴ κύριος τῶν πράξεών του, κύριος τῶν ἐπιθυμιῶν καὶ τῶν συναισθημάτων του, κύριος τῶν σκέψεών του, ὀφείλει νὰ προσπελάση πρὸς τὸν ἀνώτερον ἑαυτόν του. Ποιὸς πρέπει νὰ εἶναι γι' αὐτὸ ὁ ὁπλισμός του; Ποιὰ τὰ ἐφόδιά του; Ἕνα ἀπαιτεῖται, ἀλλὰ βασικό. Τὰ ἄλλα ὅλα ἀκολουθοῦν κατ' ἀναγκαιότητα. Τὸ ἕνα αὐτό, τὸ βασικό, εἶναι ἡ ᾿Α γ ά π η. Τὸ δίδαξε ἐδῶ καὶ δυὸ χιλιάδες χρόνια στὴν Παλαιστίνη ὁ «Υἱὸς τοῦ ᾿Ανθρώπου», ποὺ εἶχε βρῆ Αὐτὸς τὸν ἀνώτερον Ἑαυτόν Του καὶ εἶχε ταυτισθῆ μὲ Αὐτόν καθὼς τὸ διεκήρυξε: «Ἐγὼ καὶ ὁ Πατὴρ μου ἕν ἐσμέν». Συνώψισε τὴν διδασκαλία του στὴν ᾿Αγάπη. Σ' αὐτὴν καταλήγουν, ὅπως οἱ ὀρειβάτες στὴν ὑψηλότερη κορυφὴ τοῦ βουνοῦ, ὅλοι ὅσοι ἀνεβαίνουν στὶς ψηλὲς κορυφὲς τῆς ἀληθινῆς φιλοσοφίας.

ΑΛΛΑ τί ἐννοοῦμε ὅταν λέμε «᾿Αγάπη»; Ἐννοοῦμε τὴν ᾿Αγάπη στὴν πιὸ καθαρὴ μορφή της, ἀνυπόκριτη καὶ ἀνιδιοτελῆ, χωρὶς ἐπιθυμία ἀνταποδόσεως, ἀμόλυντη ἀπὸ κάθε ἐγωϊστικὸ χρῶμα, ἀπρόσωπη, πηγαία σὰν τὸ τρεχούμενο νερὸ μιᾶς πηγῆς τοῦ βουνοῦ, ποὺ ν' ἀπευθύνεται πρὸς ὅλα τὰ ὄντα, ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους, ἐπὶ ἀγαθοὺς καὶ πονηρούς, ἐπὶ ὁμοφρονοῦντας καὶ ἀντιφρονοῦντας, χωρὶς δισταγμούς, χωρὶς ἐξαιρέσεις, χωρὶς διακρίσεις. Τὴν ᾿Αγάπη ποὺ ἀνθίζει, ἁπλῆ καὶ ὡραία,σὰν τὸ λουλούδι κάτω ἀπὸ τὴ ζεστασιὰ τοῦ ἥλιου καὶ ποὺ σὰν τὸν ἥλιο λάμπει, δημιουργικὴ καὶ ζωογόνος, τὴν ᾿Αγάπη ὅπως τὴν περιγράφει ὁ Παῦλος πρὸς Κορινθίους.

Ὅποιος ἀγαπᾷ, δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι σκληρός. Ἡ σκληρότης εἶναι ἡ ἄρνηση τοῦ βασικοῦ νόμου τοῦ Σύμπαντος, ποὺ εἶναι ἡ ᾿Αγάπη. Εἶναι ἡ βασικὴ κακία, διότι εἶναι ἔγκλημα ἐναντίον τῆς ᾿Αγάπης. ᾿Εν τούτοις ὅλοι ἐμεῖς ποὺ μιλᾶμε τόσο πολὺ γιὰ τὴν ᾿Αγάπη, εἴμαστε καθημερινῶς σκληροὶ πρὸς τοὺς συνανθρώπους μας. Ἄλλοτε συνειδητὰ καὶ ἄλλοτε ἀσυνείδητα, ἐπειδὴ ἔτσι τὸ ἔχουμε συνηθίσει, ἐπειδὴ ἔτσι εἶναι καθιερωμένο νὰ γίνεται, ἐπειδὴ τέτοιος εἶναι ὁ πολιτισμός μας. Ἕνας πολιτισμὸς ἀσυνεπὴς πρὸς τὸν ἑαυτό του καὶ ἀποπνικτικὸς γιὰ τὴν ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου. Ἕνας πολιτισμὸς ποὺ βασίζεται στὸν ἀνταγωνισμὸ καὶ στὴν ἐπικράτηση τοῦ ἰσχυροτέρου, ἀντὶ νὰ βασίζεται στὴν ἀδελφικὴ συνεργασία καὶ στὴν ᾿Αγάπη. ᾿Αλλὰ ἕνα τόσο σοβαρὸ ἔγκλημα, ὅπως εἶναι ἡ σκληρότης, δὲν παύει νὰ εἶναι ἔγκλημα ἐπειδὴ τὸ διαπράττουν πολλοί. Ὁ νόμος τῆς ἀνταποδόσεως δὲν θὰ συγχωρήση κανέναν. Ἡ Νέμεσις θὰ λειτουργήση γιὰ ὅλες τὶς περιπτώσεις. Ἡ Φύση τιμωρεῖ ὅσους παραβαίνουν

ούς νόμους της. Καὶ ἡ Ἀγάπη ι φυσικὸς νόμος. Ἂν πραγματιὰ θέλωμε νὰ ὑπηρετήσωμε τὴν Ἀάπη, ὄχι μόνον μὲ λόγια, ἀλλὰ ὶ μὲ ἔργα, ἂν πραγματικὰ θέλωε νὰ ἐξασκήσωμε τὴν Ἀγά, πρέπει νὰ ὑψωθοῦμε ἐπάνω ἀπὸ τὶς συνήθειες καὶ τὶς συνθῆκες τῆς ἐποχῆς μας, τοῦ τόπου μας καὶ τῆ διαμορφώσεως τοῦ πολιτισμοῦ μας. Νὰ προθυμοποιηθοῦμε νὰ προσέξωμε τὸν πόνο τῶν συνανθρώπων μας καὶ νὰ μὴν ἀποστρέψωμε τὸ πρόσωπο ἀπὸ τὶς πληγές τους.

Συνεχῶς ἐγκληματοῦμε κατὰ τῆς Ἀγάπης, μὲ ἐλαφρὴ συνείδηση, μὲ ἀσύγγνωστη ἐπιπολαιότητα. Ἂς προσέξωμε πόσο εἴμαστε σκληροὶ στὸν πόνο τῶν συνανθρώπων μας. Ἂς προσέξωωμε πόσον εἴμαστε ἀδιάφοροι στὰ δυστυχήματά τους. Ἂς προσέξωμε πόσον εἴμαστε βαρήκοοι στὴν κραυγὴ τῆς δυστυχίας τους. Ἂς προσέξωμε μήπως ἀπὸ ἐπιπολαιότητα ρίχνωμε καυτερὸ λάδι στὶς πληγές τους, μήπως εἴμαστε ἐμεῖς ἐκεῖνοι ποὺ τοὺς πληγώνομε. Ἂς προσέξωμε στὶς συνέπειες τῶν σκέψεών μας καὶ ἐπιθυμιῶν μας, τῶν πράξεών μας καὶ παραλείψεων «Πῆ παρέβην; Τί δ' ἔρεξα; Τί μοὶ δέον οὐκ ἐτελέσθη;». Ἂς προσέξωμε περισσότερο τὴ συμπεριφορά μας πρὸς ὅλους. Διότι ἡ ἀνθρωπότης εἶναι ἑνιαία. Καὶ ὅ,τι κάνομε σὲ ἕναν, τὸ κάνομε σὲ ὅλους, τὸ κάνομε στὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό μας. Κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ οἰκοδομήση τὴν εὐτυχία του, ὅταν αὐτὴ θίγει ἡν εὐτυχία τῶν ἄλλων.

Καὶ ἀφοῦ ἐξετάσωμε τὴ συμπεριφορά μας πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, ας στρέψωμε γιὰ λίγο τὴν προσοχή ας καὶ πρὸς τοὺς νεώτερους ἀδελύς μας, τὰ ζῶα.

Ἂς σκεφθοῦμε πόσον ὑποφέρουν ὸ τὴν ἀσυλλόγιστη σκληρότητα ν ἀνθρώπων. Πόσα σφάζονται καμερινῶς γιὰ νὰ καταβροχθίσωμε ὶς σάρκες τους, ἐμεῖς οἱ πολιτισμέι ποὺ ἐπάψαμε ἀπὸ πολλὰ χρόνια θυσιάζωμε ζῶα στοὺς θεούς. θυσιάζομε στὴ λαιμαργία μας. ὶ τί νὰ ποῦμε γιὰ τὴ βάρβαρη είνη διασκέδαση τοῦ κυνηγιοῦ καὶ τοῦ ψαρέματος;

Τὰ ἐγκλήματα τῆς σκληρότητος, τὰ ἐγκλήματα ἐναντίον τῆς Ἀγάπης δὲν εἶναι σπάνια γύρω μας καὶ μέσα στὴν ψυχή μας. Πρέπει νὰ εἴμαστε ἄγρυπνοι καὶ προσεκτικοὶ γιὰ νὰ τὰ ἀποφεύγωμε, ὅσο μᾶς εἶναι αὐτὸ δυνατόν.

Ο ΔΡΟΜΟΣ πρὸς τὸν ἀνώτερον ἑαυτὸν δὲν εἶναι στρωμένος μὲ ρόδα. Ὁ Ἡσίοδος γράφει: «Πολὺ λίγο στοιχίζει τὸ κακό. Ὁ δρόμος πρὸς αὐτὸ εἶναι εὔκολος. Ἀλλὰ γιὰ τὸ δρόμο τῆς ἀρετῆς οἱ θεοὶ ἐζήτησαν τὸν ἱδρῶτα. Ὁ δρόμος πρὸς τὴν ἀρετὴ εἶναι ἀπότομος, ἡ προσέγγιση δύσκολη καὶ ἀποθαρρυντική. Ἀλλ' ὅσο ἀνεβαίνωμε, τόσον ἐξομαλύνεται ὁ δρόμος μας». Καὶ ὁ Χριστὸς εἶπε: «Στενὴ ἡ πύλη καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς ἡ ἄγουσα πρὸς τὴν ζωήν».

Χρειάζεται, λοιπόν, ἀδιάκοπη προσπάθεια. Χρειάζεται καθαρμὸς καὶ ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τὶς κακὲς συνήθειες τοῦ παρελθόντος. Χρειάζεται ἐνδοσκόπηση καὶ αὐτογνωσία. Χρειάζεται ἐξαγνισμὸς προθέσεων, ἐπιθυμιῶν καὶ σκέψεων. Χρειάζεται ἄγρυπνη προσοχὴ καὶ ὀρθὴ διαγωγή. Χρειάζεται πρὸ πάντων Ἀγάπη. Διότι ἡ πραγματικὴ ζωὴ εἶναι ἡ ζωὴ ἡ πλημμυρισμένη ἀπὸ Ἀγάπη. Ἡ ἀγάπη εἶναι ἐκείνη ποὺ θεμελιώνει τὴν ἀδελφότητα, ποὺ πραγματοποιεῖ τὴν ἑνότητα. Τὴν ἀδελφότητα καὶ τὴν ἑνότητα τῶν ἀνθρώπων ὅλης τῆς Γῆς.

Ποιὸς μπορεῖ ν' ἀρνηθῆ ὅτι μιὰ τέτοια ζωὴ δὲν εἶναι μιὰ πληρέστερη ζωή;

Ζοῦμε σήμερα σὲ μιὰ δύσκολη ἐποχή. Στὸν πνευματικὸ τομέα βασιλεύει τὸ χάος. Ἡ ἀνθρωπότης ἀντιμετωπίζει μιὰ φοβερὴ κρίση. Ὁ μηχανικὸς πολιτισμός —σὰν δύναμη τοῦ ὀλέθρου ποὺ ξέφυγε ἀπὸ τὰ χέρια μαθητευόμενου μάγου— μᾶς ὁδηγεῖ σὲ ἀδιέξοδο. Ἡ διάσπαση τοῦ ἀτόμου ἔγινε φόβητρο, ποὺ ἀπειλεῖ νὰ καταστρέψη τὴ Γῆ, ἀντὶ νὰ διευκολύνη τὴ διαβίωση τῶν ἀν-

θρώπων ἐπάνω σ' αὐτήν. Πρέπει, λοιπόν, ν' ἀπελπισθοῦμε γιὰ τὸ μέλλον τοῦ κόσμου; Πρέπει νὰ πιστέψουμε ὅτι τὸ πνεῦμα τῆς βίας, τῆς μισαλλοδοξίας καὶ τοῦ φανατισμοῦ, τὸ πνεῦμα τοῦ ἐγωϊσμοῦ, τῆς σκληρότητος καὶ τῆς ἀπληστίας θὰ βασιλεύουν γιὰ πάντα στὸν πλανήτη μας; Ὄχι. Ὁ ἄνθρωπος δὲν μπορεῖ νὰ ξαναγυρίση στὸ κτῆνος. Ὅλη ἡ σημερινὴ ἀναταραχὴ δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ εἶναι μεταβατική. Ἡ ἀντίδραση τῆς καλωσύνης θὰ ἐπέλθη. Ὁ σημερινὸς ἀνταγωνισμὸς γιὰ ἐπικράτηση καὶ ἐπιβολὴ θὰ ἀντικατασταθῆ κάποτε ἀπὸ τάση συνεργασίας σὲ ἔργα πολιτισμοῦ. Τὸ πνεῦμα τῆς ἀδελφοσύνης, ποὺ σήμερα δὲν ἀπαντᾶται παρὰ σὲ ἐλαχίστους, δὲν μπορεῖ παρὰ ν' ἀναπτυχθῆ κάποτε σὲ μεγάλο ποσοστὸ τῶν ἀνθρώπων. Τότε θὰ πραγματοποιηθῆ ἡ ἑνότης τῆς ἀνθρωπότητος, ποὺ θ' ἀντικαταστήση τὸ σημερινὸ πνεῦμα τῆς ἀπομονώσεως καὶ τοῦ ἀτομικισμοῦ. Θὰ οἰκοδομηθῆ μιὰ καινούργια ζωή, ποὺ θὰ βασίζεται στὴν Ἀγάπη. Οἱ Ἄνθρωποι θὰ συνεργάζωνται μὲ πνεῦμα ἀνιδιοτελείας καὶ ἀδελφότητος.

Ποιὸς μπορεῖ ν' ἀρνηθῆ ὅτι μιὰ τέτοια ζωὴ δὲν θὰ εἶναι μιὰ εὐγενέστερη ζωή, μιὰ πληρέστερη ζωή; Καὶ τί μᾶς ἐμποδίζει νὰ τὴν οἰκοδομήσωμε ἀπὸ τώρα, νὰ τὴν οἰκοδομήσωμε ἀμέσως, μέσα στὴν ψυχή μας καὶ στὸ πνεῦμα μας, ἀλλὰ ἀκόμη καὶ στὶς πράξεις μας, κατὰ τὸ μέτρον τοῦ δυνατοῦ;

Πιθανὸν μερικοὶ νὰ τὴ θεωροῦν οὐτοπία. Πιθανὸν καὶ νὰ εἶναι. Ἀλλ' ὑπάρχει στὴ ζωὴ τίποτα σταθερώτερο ἀπὸ τὴν πίστη σὲ μιὰ ὡραία οὐτοπία;

Καὶ δὲν εἶναι πραγματικὰ ἡ «οὐτοπία» τῆς ἀδελφότητος καὶ τῆς ἑνότητος τῶν ἀνθρώπων ἀφθάστου ὡραιότητος;

Ποιὸς μπορεῖ νὰ ἀρνηθῆ ὅτι ἡ ζωὴ τῆς Ἑνότητος καὶ τῆς Εἰρήνης, τῆς Ἀγάπης καὶ τῆς Ἀδελφοσύνης, εἶναι μιὰ πληρέστερη ζωή;

Καὶ ποιὸς μπορεῖ ν' ἀρνηθῆ τὴ μικρὴ συμβολή του γιὰ τὴν θεμελίωση μιᾶς τέτοιας ζωῆς;

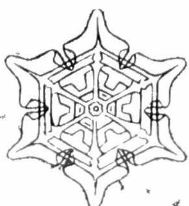
Κ. Π. ΚΑΒΑΦΗ

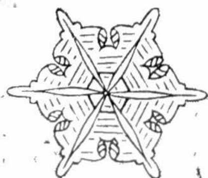
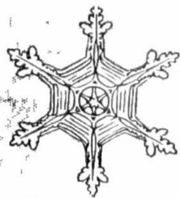
Ἀπολλώνιος ὁ Τυανεὺς ἐν Ῥόδῳ

ΓΙΑ τὴν ἁρμόζουσα παίδευσι κι ἀγωγὴ
ὁ Ἀπολλώνιος ὁμιλοῦσε μ' ἕναν
νέον ποὺ ἔκτιζε πολυτελῆ
οἰκίαν ἐν Ῥόδῳ. «Ἐγὼ δε ἐς ἱερὸν»
εἶπεν ὁ Τυανεὺς στὸ τέλος «παρελθὼν
πολλῷ ἂν ἥδιον ἐν αὐτῷ μικρῷ
ὄντι ἄγαλμα ἐλέφαντός τε καὶ χρυσοῦ
ἴδοιμι ἢ ἐν μεγάλῳ κεραμεοῦν τε καὶ φαῦλον».

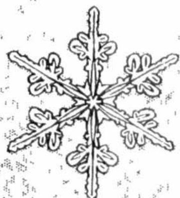
Τὸ «κεραμεοῦν» καὶ «φαῦλον»· τὸ σιχαμερό:
ποὺ κιόλας μερικοὺς (χωρὶς προπόνησι ἀρκετὴ)
ἀγυρτικῶς ἐξαπατᾶ. Τὸ κεραμεοῦν καὶ φαῦλον.

Μερικὰ ἀπὸ τὰ σχήματα τῶν ἀριστουργηματικῶν μικρῶν ἀστεριῶν ποὺ πέφτουν ἀπὸ τὸν Χριστουγεννιάτικον οὐρανὸ

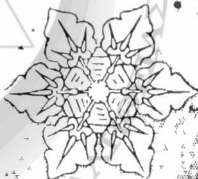

Μιὰ ἁπλῆ νιφάδα χιονιοῦ: Μαγεία καὶ Σοφία

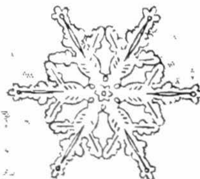
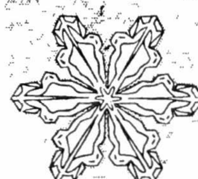

ΣΙΩΠΗΛΕΣ, σὰν σκέψεις ποὺ περνοῦν, οἱ νιφάδες τοῦ χιονιοῦ πέφτουν, ἡ κάθε μιά τους ἕνα λαμπρὸ πετράδι —ἔγραφε ὁ Ἄγγλος συγγραφεὺς Οὐίλλιαμ Χάμιλτον Γκίμπσον. Ὁ Γκίμπσον, ποὺ ἦταν συγχρόνως καὶ ζωγράφος, εἶχε τόσο μαγευτῆ ἀπὸ τὴν συμμετρικὴ ὀμορφιὰ τῆς κάθε νιφάδας τοῦ χιονιοῦ ὥστε κάθησε καὶ ζωγράφισε ἀμέτρητα σχήματα, ὡραιότερα κι᾿ ἀπὸ πολύτιμες πέτρες.

Ἔχουν παρομοιάσει τὶς νιφάδες καὶ μὲ λουλούδια. Πραγματικά, σὰν τὰ λουλούδια ποὺ φυτρώνουν μέσα σὲ μιὰ νύχτα, οἱ νιφάδες τοῦ χιονιοῦ δημιουργοῦνται μὲ τὸν ἴδιο ἀπροσδόκητο, θαυμαστὸ τρόπο. Εἶναι ὑγρασία τῆς ἀτμοσφαίρας ποὺ κρυσταλλοποιεῖται σὲ θερμοκρασία χαμηλότερη τοῦ μηδενός. Οἱ κρύσταλλοι παίρνουν σχήματα γεωμετρικά, ποὺ ἔχουν συνήθως

σκελετὸ ἕνα ἑξάκτινο ἀστέρι. Ἡ νιφάδα ποικίλλει σὲ διάμετρο ἀπὸ δύο ἑκατοστὰ ἕως 14 δεκάκις χιλιοστά, ἀναλόγως τῆς θερμοκρασίας. Οἱ μεγαλύτερες νιφάδες σχηματίζονται σὲ θερμοκρασία περίπου 0, καὶ οἱ μικρότερες σὲ πολὺ χαμηλὲς θερμοκρασίες. Ὁσοδήποτε ὅμως καὶ ἂν εἶναι τὸ μέγεθός της ἡ νιφάδα ἔχει ἕνα τέλειο, θαυμάσιο σχῆμα. Οἱ συνδυασμοὶ ποὺ ἔχουν παρατηρηθῆ ὑπερβαίνουν τοὺς χιλίους.

Η ΕΦΕΥΡΕΣΙΣ τοῦ μικροσκοπίου τὸν 17ο αἰῶνα θὰ ἔπρεπε νὰ εἶχε κινήσει τὸ ἐνδιαφέρον γιὰ τὴν μελέτη τοῦ μοναδικοῦ αὐτοῦ δημιουργήματος. Ἡ πρώτη ὅμως ἐμπεριστατωμένη περιγραφὴ καὶ κατανομὴ τῶν σχημάτων τους ἔγινε μόλις τὸ 1820 ἀπὸ ἕνα Ἄγγλο ἁλιέα φαλαινῶν, τὸν Οὐΐλλιαμ Σκόρεσμπυ.

Κατὰ μία περίεργη σύμπτωσι, τὴν ἴδια ἀκριβῶς ἐποχή, στὴν μακρινὴ Ἰαπωνία, ὁ ζωγράφος Τοσιτσούρα Ντόϊ σχεδίαζε ἰσάριθμα περίπου (86) σκίτσα νιφάδων χιονιοῦ, τὰ περισσότερα ποὺ εἶχαν παρατηρηθῆ προτοῦ ἡ μικροφωτογραφία ἀποκαλύψη ὁλόκληρο τὸν μαγικὸ κόσμο τῶν κρυστάλλων.

Ὁ μεγάλος πρωτοπόρος τῆς μικροφωτογραφίας τῶν κρυστάλλων τοῦ χιονιοῦ ἦταν ὁ Οὐΐλσων Μπέντλεϋ, ἀπὸ τὸ Βέρμοντ τῶν ΗΠΑ. Ἀρχίζοντας νὰ φωτογραφίζη νιφάδες γιὰ δική του προσωπικὴ διασκέδασι, ὁ Μπέντλεϋ συνεκέντρωσε περὶ τὶς 5.000 καθαρὲς φωτογραφίες αὐτῶν τῶν μικροσκοπικῶν κομψοτεχνημάτων τῆς φύσεως.

Η ΠΛΗΡΕΣΤΕΡΗ πάντως συλλογή, καρπὸς πολυετοῦς μελέτης καὶ φωτογραφήσεως, ὀφείλεται στὸν Ἰάπωνα ἐπιστήμονα Οὐκιχίρο Νακάγια. Ξεφυλλίζοντας τὸν ὀγκώδη τόμο τοῦ ἔργου τοῦ Νακάγια (ἔχει δημοσιευθῆ καὶ Ἀγγλικά, ἀπὸ τὸν ἐκδοτικὸ οἶκο τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Χάρβαρντ) ἔχει κανεὶς τὸ συναίσθημα ὅτι βλέπει μπροστά του ἄπειρες μικρὲς ἀποδείξεις γιὰ τὴν ὕπαρξι ἑνὸς θείου πανσόφου σχεδίου.

Ὅποιος ἀμφιβάλλει, δὲν ἔχει παρὰ νὰ κοιτάξη μὲ ἕνα μικρὸ ἔστω μικροσκόπιο ἢ ἀκόμα καὶ μὲ γυμνὸ μάτι τὶς νιφάδες ποὺ πέφτουν, τὰ λίγα δευτερόλεπτα ποὺ ἀπομένουν ἀκέραιες προτοῦ λειώσουν. Τὸν σχηματισμό τους στὴν ἀτμόσφαιρα μπορεῖ κανεὶς νὰ τὴν παρατηρήση μὲ τηλεσκόπιο.

Ἡ πνευματικὴ ζωὴ καὶ ἀγάπη δὲν ἐξαντλοῦνται διὰ τῆς δαπανήσεώς των. Ἀντίθετα, γίνονται ὁλοένα πιὸ πλούσιες καὶ ἔντονες.

Ἄννι Μπέζαντ

ΜΥΣΤΗΡΙΑ ΤΗΣ ΦΥΣΕΩΣ

Ὑδροβιολογία τοῦ χελιοῦ

Ἡφαίστεια καὶ ἡλικία τῆς Γῆς

Τοῦ κ. ΜΠ. ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗ
(Ἀναδημοσίευσις ἀπὸ τὴν «Αὐγή»)

Η ΕΠΙΣΤΗΜΗ πιστεύει ὅτι τὰ χέλια τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Β. Ἀμερικῆς γονιμοποιοῦνται καὶ ἀναπαράγονται μόνο στὴν θάλασσα τῶν Σαργασσῶν ποὺ βρίσκεται στὸν Ἀτλαντικὸ Ὠκεανό, ἀνάμεσα στὰ νησιὰ Ἀζόρες καὶ Ἀντίλλες. Αὐτὴ τὴν γνώμη ἔχουν οἱ ὑδροβιολόγοι γιὰ τὴν γονιμοποίησι τῶν χελιῶν, χωρὶς ὅμως νὰ ἔχη ἀποδειχθῆ μὲ ἕνα ἀψευδῆ καὶ ἀπολύτως θετικὸ τρόπο. Ὁ λόγος εἶναι ἁπλός. Ὁ ἄνθρωπος μέχρι τώρα δὲν ἔχει πιάσει ποτὲ ἕνα χέλι σὲ κατάστασι γονιμοποιήσεως. Τελικὴ ἀπάντησις δὲν χει δοθῆ στὸ πρόβλημα, ἕνα ἀπὸ τὰ πολλὰ μυστήρια τῆς ἀβύσσου.

Καὶ νὰ τώρα τὸ ἐρώτημα: Πραικὰ τὰ χέλια μας γονιμοποιοῦνται μόνο στὴν θάλασσα τῶν Σαργασσῶν; Τὸ ἐρώτημα ἔθεσε ἡ γνωστὴ εἴδησις ἀπὸ τὸν Πύργο: Στὸ ἰχθυοτροφεῖο τῆς Μουριᾶς ἁλιεύτηκε ἕνα χέλι γονιμοποιημένο! Οἱ ἀνταποκριταὶ στὰ τηλεγραφήματά τους περιέγραψαν καὶ τὸ εἶδος τοῦ γόνου, τοῦ αὐγοτάραχου, ποὺ βρέθηκε στὴν κοιλιὰ τοῦ γονιμοποιημένου χελιοῦ. «Ὁ γόνος ἦτο κυλινδρικοῦ σχήματος, μήκους 22 ἑκατοστομέτρων καὶ διαμέτρου 2 περίπου, λευκοῦ χρώματος μὲ 6 ἀναδιπλώσεις καὶ ὡμοίαζε μὲ δέσμη ἀπὸ ἶνας βάμβακος».

Τὸ θεωρούμενο ὡς γονιμοποιημένο χέλι βρίσκεται τώρα στὸ εἰδικὸ ἐργαστήριο τῆς διευθύνσεως Ἁλιείας τοῦ ὑπουργείου Βιομηχανίας πρὸς ἐξέτασιν. Ὅμως οἱ πρῶτες

παρατηρήσεις μᾶλλον δὲν δικαιολογοῦν ὅτι τὸ χέλι τῆς Μουφιᾶς ἦταν γονιμοποιημένο.

ΛΙΠΩΔΗΣ ΙΣΤΟΣ

Ὁ προϊστάμενος τῆς Διευθύνσεως Ἁλιείας κ. Σερμπέτης μᾶς ἔδωσε τὴν πληροφορίαν ὅτι στὸ μικροσκόπιο δὲν ἐμφανίζεται σαφῶς εἰκόνα τοῦ κυττάρου τοῦ αὐγοῦ ὥστε νὰ ποῦμε ὅτι πρόκειται περὶ ὡρίμου ὠοθήκης. Οἱ ἐπιστήμονες ποὺ ἀσχολοῦνται μὲ τὸ θέμα θὰ χρωματίσουν τοὺς ἱστοὺς γιὰ νὰ διευκολυνθοῦν στὶς παρατηρήσεις τους. Μᾶλλον ὅμως πρόκειται περὶ λιπώδους ἱστοῦ ποὺ παρατηρεῖται στὰ χέλια τὴν ἐποχὴ τῆς ἀναχωρήσεώς τους γιὰ τὴν θάλασσα τῶν Σαργασσῶν. Ὁ ἴδιος ὁ κ. Σερμπέτης εἶχε ἀσχοληθῆ μὲ μιὰ παρόμοια περίπτωσι στὴν Ἰταλία. Ἔτσι τὸ μυστήριο τοῦ χελιοῦ ποὺ ἀπησχόλησε τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα ἀκόμη, φαίνεται ὅτι δὲν πρόκειται νὰ φωτισθῆ.

Γιὰ τὴν ζωὴ καὶ τὴν ἀναπαραγωγὴ τοῦ χελιοῦ ἀπὸ τὰ παληὰ τὰ χρόνια, διατυπώθηκαν οἱ πιὸ παράξενες ἀπόψεις καὶ θεωρίες. Ὁ Ρωμαῖος φυσιοδίφης Πλίνιος π.χ. ὑποστήριζε μάλιστα ὅτι τὰ χέλια ὅταν μεγάλωναν, πολλαπλασιάζονταν κτυπώντας καὶ κατακομματιάζοντας τὸ σῶμα τους στὰ βράχια!

Η «ΛΙΒΡΕΑ ΤΟΥ ΓΑΜΟΥ»

Γιὰ νὰ φωτισθῆ τὸ μυστήριο τῆς ζωῆς τοῦ χελιοῦ, στὸ σημεῖο βέβαια ποὺ ἔχει φωτισθῆ, χρειάσθηκε νὰ ἀφιερώση στὸ σκοπὸ αὐτὸ ὅλη σχεδὸν τὴ ζωή του καὶ τὴν δραστηριότητά του ἕνας Δανὸς ἐπιστήμονας. Ὁ Γιόχαν Σμίθ, διευθυντὴς τῆς Δανικῆς Ἐπιτροπῆς γιὰ τὴν ἐξερεύνησι τῶν θαλασσῶν.

Ὁ Σμὶθ ἐπὶ 20 χρόνια, ἀπὸ τὸ 1903 ὥς τὸ 1922, διέσχισε ἐπανειλημμένα τὸν Ἀτλαντικὸ καὶ τελικὰ κατώρθωσε νὰ μᾶς περιγράψη πολλὲς ἀπὸ τὶς πλευρὲς τῆς ζωῆς τοῦ χελιοῦ.

Ὅταν τὰ θηλυκὰ χέλια φθάνουν σὲ ἡλικία 7 ἐτῶν, ἀρχίζουν ἀπὸ τοῦ Ὀκτωβρίου μέχρι τοῦ Ἰανουαρίου, νὰ ὑφίστανται μία ἀλλοίωσι. Ντύνονται τὴν «λιβρέα τοῦ γάμου» ὅπως ἀναφέρεται στὴν «Θαλασσία Ἐγκυκλοπαίδεια» τοῦ κ. Ἀνανιάδη. Τὰ χρώματά τους γίνονται ἀραιὰ πορτοκαλλὶ μὲ ἀσημένιες ἀνταύγειες, ἐνῶ τὰ μάτια τους μεγεθύνονται καὶ παίρνουν μιὰ τηλεσκοπικὴ ἔκφρασι σὰν καὶ τῶν ψαριῶν τῶν βυθῶν. Τὰ χέλια ἑτοιμάζονται νὰ ἐγκαταλείψουν τὰ γλυκὰ νερά, ὅπου ζοῦν. Φεύγοντας ἀκολουθοῦν κάθε δυνατὸ ὑδάτινο δρόμο ποὺ ὁδηγεῖ ἀπὸ τὶς λίμνες καὶ τοὺς ποταμούς, ὅπου ἔζησαν ἐπὶ χρόνια, στὴν θάλασσα. Πολλὲς φορὲς χρειάζεται νὰ βγοῦν καὶ στὴν ξηρά. Τὴν ἡμέρα κρύβονται στὶς ρωγμὲς τοῦ ἐδάφους γιὰ νὰ συνεχίσουν τὴν ἐνστικτώδη πορεία τους πρὸς τὸ νερὸ τὴν νύκτα. Μιὰ γλοιώδης οὐσία ποὺ καλύπτει τὰ βράγχια τῶν χελιῶν τὰ καθιστᾶ καὶ σὲ τέτοιου εἴδους μετακινήσεις ἀνθεκτικά.

ΗΡΩΙΚΟ ΤΑΞΙΔΙ

Στὶς ἐκβολὲς τῶν ποταμῶν, τὰ θηλυκὰ χέλια συναντιοῦνται μὲ τὰ ἀρσενικὰ καὶ ἀπὸ ἐκεῖ γλυστροῦν πιὰ στὸ βυθὸ καὶ κατευθύνονται πρὸς τὴν θάλασσα τῶν Σαργασσῶν. Ὅταν τὰ χέλια φθάσουν στὴν περιοχὴ αὐτή, ἐξαφανίζονται στὴν πραγματικότητα καὶ δὲν ἐπανεμφανίζονται παρὰ μόνο οἱ ἀπόγονοί τους. Τί ἀκριβῶς γίνεται στὴν θάλασσα αὐτή, ποὺ διακρίνεται γιὰ τὸν πολὺ ἄφθονο φυτικό της πλοῦτο καὶ ἄλλοτε ἀποτελοῦσε τὸν φόβο τῶν ναυτικῶν, κανεὶς δὲν ἔχει μάθει μὲ ἀκρίβεια.

Ὁ Σμὶθ ξεκινώντας ἀπὸ τὴν θάλασσα τῶν Σαργασσῶν μελέτησε τὴν πορεία τῶν μικρῶν χελιῶν πρὸς τὰ γλυκὰ νερὰ μέσῳ τοῦ ὠκεανοῦ. Ἀπὸ τὸ δυτικὸ τμῆμα τῆς θάλασσας τῶν Σαργασσῶν τὰ χέλια κατευθύνονται πρὸς τὶς ἀκτὲς τῆς Βορ. Ἀμερικῆς, ἐνῶ ἀπὸ τὸ ἀνατολικὸ πρὸς τὶς εὐρωπαϊκὲς ἀκτὲς καὶ τὴν Βορ. Ἀφρική. Ἡ θάλασσα τῶν Σαργασσῶν βρίσκεται σὲ σχετικῶς μικρὴ ἀπόστασι ἀπὸ τὴν Βόρειο Ἀμερική, ἐνῶ τὸ ταξίδι τῶν χελιῶν πρὸς τὶς εὐρωπαϊκὲς ἀκτὲς εἶναι περισ-

ρο ἡρωϊκό. Δυὸ καὶ τρία χρόνια διαρκεῖ αὐτὸ τὸ ταξίδι καὶ ὅταν φθάσουν τὰ χέλια στὶς ἐκβολὲς τῶν ποταμῶν εἶναι μόλις σὰν σπιρτόξυλα. Μὲ μιὰ ἀποχιὰ πιάνει κανεὶς πολλὲς φορὲς χιλιάδες χελάκια.

Ὅπως ἡρωϊκὴ εἶναι καὶ ἡ προσπάθεια τοῦ χελιοῦ κατὰ τὴν «κάθοδό» του πρὸς τὴν θάλασσα, ἄλλο τόσο ἡρωϊκὴ εἶναι καὶ ἡ «ἄνοδός» του πρὸς τὰ γλυκὰ νερά. Ταξιδεύει ἐνάντια στὸ ρεῦμα μέσα ἀπὸ ὑπόγειες καταβόθρες γιὰ νὰ φθάση στὸν προορισμό του.

ΘΑΛΑΣΣΕΣ ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

Γενικὰ εἶναι γνωστό, ὅτι ἡ θάλασσα τῶν Σαργασσῶν εἶναι ὁ τόπος τῆς ἀναπαραγωγῆς τῶν χελιῶν. Αὐτὸ ὅμως ἰσχύει μόνο γιὰ τὰ χέλια ποὺ ζοῦν στὰ γλυκὰ νερὰ τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Βορ. Ἀμερικῆς. Παραλλήλως ὑπάρχουν δυὸ ἄλλες παρόμοιες θάλασσες γιὰ τὰ χέλια τῆς Ἰαπωνίας καὶ Κίνας, καὶ τῆς Αὐστραλίας καὶ τῆς Ν. Ζηλανδίας. Γιὰ τὰ χέλια τῶν δύο πρώτων χωρῶν, ἡ θάλασσά τους βρίσκεται στὸ Ἰαπωνικὸ ἀρχιπέλαγος καὶ σὲ μιὰ ἀντίστοιχη θέσι νοτίως τοῦ Ἰσημερινοῦ, βρίσκεται ἡ θάλασσα τῶν χελιῶν τῆς Αὐστραλίας καὶ τῆς Ν. Ζηλανδίας.

Σὲ ὅλες αὐτὲς τὶς θάλασσες ἐπικρατοῦν φαίνεται ἰδανικοὶ ὅροι γιὰ τὴν ἀναπαραγωγὴ τῶν παράξενων αὐτῶν ψαοιῶν. Ἡ θάλασσα τῶν Σαργασσῶν βρίσκεται στὸ κέντρο δύο μεγάλων ρευμάτων τοῦ Γκὸλφ Στρῆμ ἀπὸ βορρᾶ καὶ τοῦ ρεύματος τοῦ Βορ. Ἰσημερινοῦ ἀπὸ τὸν νότο. Τὰ νερὰ ἐκεῖ ἔχουν ὑψηλὴ σχετικὰ θερμοκρασία καὶ μεγάλη ἁλμυρότητα. Ἡ ἐπιφάνεια τῆς θαλάσσης τῶν Σαργασσῶν σπάνια ἀναταράσσεται ἀπὸ ἀνέμους καὶ τὰ νερά της βρίσκονται σὲ μιὰ ἀδιάκοπη περιστροφικὴ κίνησι. Παρουσιάζει ἐπίσης πυκνότατη βλάστησι καὶ τὰ διάφορα φυτὰ σχηματίζουν πραγματικὰ δάση.

Ἄλλα ρεύματα ἐξασφαλίζουν παρόμοιες συνθῆκες καὶ στὶς δύο ἄλλες θάλασσες τοῦ Εἰρηνικοῦ.

ΒΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΑΤΑΒΙΣΜΟΣ

Ὅμως πρέπει νὰ ποῦμε ὅτι γι' αὐτὴ τὴν μεταναστευτικὴ τάσι τῶν χελιῶν διατυπώνεται καὶ μιὰ ἄλλη θεωρία. Τρεῖς ὑδροβιολόγοι συγκεκριμένως τὴν ἀποδίδουν σὲ ἕνα εἶδος βιολογικοῦ ἀταβισμοῦ. Ὑποστηρίζουν ὅτι τὰ χέλια πρὶν πολλὲς χιλιετηρίδες ζοῦσαν στὴν περιοχὴ τῆς μυθικῆς Ἀτλαντίδος ποὺ ἡ θέσις της πρέπει νὰ βρισκόταν κοντὰ στὴ θάλασσα τῶν Σαργασσῶν. Ἡ ἤπειρος ἐξηφανίσθη στὸν βυθὸ τοῦ ὠκεανοῦ, ἀλλὰ τὰ χέλια δὲν μποροῦν νὰ ξεχάσουν τὴν ἀρχική τους κοιτίδα.

Τὰ χέλια ὅλων τῶν χωρῶν ποὺ ἀναφέραμε ἀνήκουν στὴν ὁμοταξία τῶν χελιῶν τῶν εὐκράτων ζωνῶν, γιατὶ ἔχουμε καὶ χέλια τῶν τροπικῶν χωρῶν, γιὰ τὴν ζωὴ τῶν ὁποίων ξέρουμε πολὺ λιγώτερα πράγματα. Ὁ βυθὸς ἀρνεῖται νὰ ἀποκαλύψη τὰ μυστικά του, ποὺ ὅσο ἀσχολούμεθα μαζί τους τόσο χάνουν τὴν ἁπλότητά τους.

10.000 ΗΦΑΙΣΤΕΙΑ

Ὅταν ὁ Μαγγελᾶνος τὸ 1498 ἐπεχείρησε τὸν γῦρο τοῦ κόσμου κοντὰ στὴν νησῖδα Ἅγιος Παῦλος ἔκανε βυθομέτρησι μὲ σχοινὶ μήκους 200 ὀργυιῶν καὶ νόμισε ὅτι εἶχε βρῆ τὸ βαθύτερο σημεῖο τοῦ ὠκεανοῦ. Τὰ χρόνια, ὅμως, ποὺ πέρασαν ἀπὸ τότε ἀπέδειξαν ὅτι τὰ πράγματα δὲν εἶναι καὶ τόσο ἁπλᾶ.

Οἱ σοβιετικὲς ἔρευνες στὸν Εἰρηνικὸ ὠκεανὸ π.χ. ἀπέδειξαν ὅτι στὰ διάφορα σημεῖα του ὑπάρχουν 10.000 ἡφαίστεια, πολλὰ ἀπὸ τὰ ὁποῖα εὑρίσκονται σὲ ἐνέργεια καὶ τὰ ὕδατα ἀναταράσσονται ἀπὸ τὴ λάβα τους. Ἡ ὠκεανογράφος Τατιάνα Ποπόβα μᾶς βεβαιώνει ὅτι ἡ περιοχὴ αὐτὴ τοῦ μεγάλου ὠκεανοῦ εἶναι ἡ πιὸ σεισμικὴ τοῦ κόσμου καὶ ὅτι στὸν βυθό της ὑπάρχουν πολύτιμα μέταλλα.

Ἡ ἔρευνα τῶν μυστικῶν τῶν ὠκεανῶν συγκεντρώνει ὅλο καὶ πιὸ

πολὺ τὴν προσοχὴ τῶν μεγάλων κρατῶν.

Μέσα στὰ πλαίσια τοῦ Γεωφυσικοῦ Ἔτους, αἱ ΗΠΑ θὰ διαθέσουν μέχρι τὸ 1970 650 ἑκ. δολλάρια γιὰ τὴν μελέτη τῶν ὠκεανῶν, ἐνῶ ἡ ΕΣΣΔ θα ρίξη στὴν μάχη αὐτὴ ἀκόμη μεγαλύτερα μέσα. Διαθέτει εἰδικὸ στόλο ἀπὸ 75 σκάφη γιὰ ὠκεανογραφικὲς μελέτες καὶ ὠκεανογραφικὸ ὑποβρύχιο ἐφωδιασμένο μὲ τηλεόρασι.

Μιὰ σειρὰ λόγοι κάνουν ἐπιτακτικὴ τὴν ἀνάγκη τῆς μελέτης τῶν ὠκεανῶν. Ὁ ὠκεανολόγος Σοβιετικὸς ἀκαδημαϊκὸς Λὲβ Ζένκεβιτς, κάνοντας παρατηρήσεις στὸν βυθὸ τῶν ὠκεανῶν ὑπελόγισε τὴν ἡλικία τῆς Γῆς σὲ 5 δισεκατομμύρια ἔτη διασταυρώνοντας ἀνάλογα συμπεράσματα τῶν γεωλόγων. Τὸ ἴδιο τὸ μυστικὸ τῆς καταγωγῆς καὶ τῆς ἐξελίξεως τῆς ζωῆς βρίσκεται κρυμμένο μέσα στὶς θάλασσες ὅπου ἐνεφανίσθησαν οἱ πρῶτες μορφὲς τῶν ὄντων. Μήπως ὡρισμένοι ἀπὸ τοὺς κρίκους τῆς ζωϊκῆς ἁλυσίδας εἶναι κρυμμένοι στὴν ἄβυσσο τῶν ὠκεανῶν;

ΜΥΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΩΚΕΑΝΩΝ

Οἱ ὠκεανοὶ εἶναι οἱ θερμοστάτε τῆς Γῆς. Ἐκεῖ συγκεντρώνεται τὸ 1)3 τῆς ἐνεργείας τοῦ Ἡλίου. Στὴν ἀπεραντοσύνη τῶν θαλασσῶν δι μορφώνονται τὰ δεδομένα τῶν καιρικῶν μεταβολῶν καὶ τῆς πορείας τοῦ καιροῦ.

Ἡ ραγδαία αὔξησις τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Γῆς ἀποτελεῖ ἕνα πρόσθετο κίνητρο γιὰ ὠκεανογραφικὲς μελέτες. Ἡ συστηματικὴ καὶ πλήρης μελέτη τῆς βιολογίας τῶν ψαριῶν μᾶς εἶναι πάρα πολὺ χρήσιμη γι' τὴν πλήρη ἀξιοποίησι τῶν ἁλιευμάτων. Οἱ μεταβολὲς τῶν ὑδροβιολογικῶν συνθηκῶν (θερμοκρασίας, ἁλμυρότητος, ὀξυγόνου) σὲ μιὰ θαλάσσια περιοχή, ἀναγκάζει τὸν πληθυσμὸ τῶν ψαριῶν νὰ ζητήση καταλληλότερους ὅρους διαβιώσεως. Ξέρουμε ἀρκετὰ γιὰ τὴν βιολογία εἰδῶν, ὅπως ἡ σαρδέλλα καὶ ἡ ρέγκα, ἀλλὰ πρέπει νὰ μάθουμε πολλὰ γιὰ διάφορα ἄλλα ψάρια.

Οἱ ἵμεροι μιᾶς παρωχημένης ἄνοιξης
βογγᾶνε μέσα μας σὰν πληγωμένοι Σειληνοί,
λησμονημένοι ἀφότου πέθανε ὁ Διόνυσος.

Οὔτε κι ὁ θάνατος τὴ λύτρωση χαρίζει,
ποὺ αἰῶνες τώρα γυροφέρνει μαζὶ μὲ τὴν Ἑκάτη
στὰ τρίστρατα, καθὼς ἀπαυδημένος νυχτοκλέφτης.

Ὅμως πῶς νιώθω τὰ φτερὰ τοῦ τραγικοῦ τοῦ Ἰκάρου
νὰ ξεκολλοῦν ἀπ' τὸ κορμί μου,
ὅσο ἀνεβαίνω πιὸ ψηλὰ
πρὸς τὴ θερμὴν ἀναπνοὴ τοῦ ζωοδότη τοῦ ἥλιου!

(«Ἐκλογὴ») ΠΥΘΑΓΟΡΑΣ Ν. ΔΡΟΥΣΙΩΤΗΣ

WALT WHITMAN

Ἡ Σοφία

Ἐδῶ εἶναι τὸ κριτήριο τῆς σοφίας,
Ἡ σοφία δὲν ἔχει στὰ σκολειὰ τελειωτικὰ κριθεῖ,
Ἡ σοφία δὲν ἠμπορεῖ νὰ μεταβιβαστεῖ ἀπὸ κειὸν ὁποὺ τὴν
ἔχει, σ' ἕναν ἄλλον ὁποὺ δὲν τὴν ἔχει,
Ἡ σοφία εἶναι μέσα ἀπ' τὴν ψυχή, δὲν ἐπιδέχεται ἀπόδειξη,
εἶναι μόνη της ἀπόδειξη.
Ἐφαρμόζεται σ' ὅλους τοὺς βαθμοὺς καὶ τ' ἀντικείμενα καὶ
τὶς ἰδιότητες κι' εἶναι φχαριστημένη.
Εἶν' ἡ βεβαίωση τῆς πραγματικότητας καὶ τῆς ἀθανασίας
τῶν πραγμάτων κ' εἶναι αὐτὴ ἡ λαμπάδα τῶν
πραγμάτων·
Ὑπάρχει κάτι μέσα στὸ κυμάτισμα τῆς ὄψης τῶν πραγμά-
τῶν, ποὺ τήνε κάνει ν' ἀναβλύζει ἀπ' τὴν ψυχή.

Τώρα θὲ νὰ ματαξετάσω τὶς φιλοσοφίες καὶ τὰ θρησκεύ-
ματα,
Μέσα στὶς αἴθουσες τῶν παραδόσεων ἴσως νὰ μὴ μποροῦνε
ν'ἀποδείχνουνε πολλά, μὰ τίποτα νὰ μὴν μποροῦνε κάτω
ἀπὸ τὰ ψηλὰ—ἁπλωμένα σύννεφα ἢ στὴ μέση ἀπὸ βουνὰ
κι' ἀπὸ νεροσυρμές.
Ἐδῶ εἶναι τῆς οὐσίας τὸ ἄδραγμα,
Ἐδωπέρα ἐναρμονίζεται ἕνας ἄνθρωπος, καὶ βρίσκει ξάστε-
ρα ὅ,τι κλείνει ἐντός του,
ὁ παρελθόν, τὸ μέλλον, μεγαλεῖο, ἀγάπη, ἂν εἶν' αὐτὰ ἀ-
δειανὰ ἀπὸ σᾶς, εἴσαστ' ἐσεῖς ἄδειοι ἀπ' αὐτά.
κάθε ἀντικείμενου τὸ κουκοῦτσι μόνο θρέφει·

Ποῦ εἶν' ἐκειὸς ποὺ θὰ τὰ ξεφλουδίσει γιὰ σένα καὶ γιὰ μένα;
Ποῦ εἶν' ἐκειὸς ποὺ θὰ ξεθηλυκώσει στρατηγήματα καὶ
περιβλήματα γιὰ σένα καὶ γιὰ μέ;

'Εδῶ εἶναι τὸ συνδετικό, δὲν εἶν' ἑτοιμασμένο ἀπὸ τὰ πρίν,
εἶναι τῆς ὥρας·
Ξέρεις τὶ πάει νὰ πεῖ ν' ἀγαπιέσαι, ὡς διαβαίνεις, ἀπ' ἀ-
γνώστους;
Ξέρεις τὴ γλῶσσα ποὺ μιλοῦν αὐτὲς οἱ στριφογυριστὲς κό-
ρες ματιῶν;

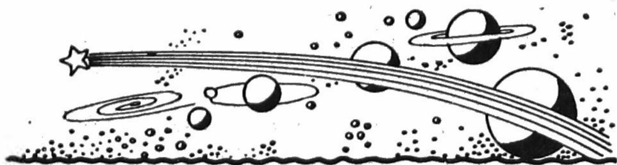
(«Φύλλα Χλόης») Μετάφρ. Ν. ΠΡΟΕΣΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΜΕΛΙΣΣΑΝΘΗΣ

'Ελευθερία

Χιλιόριζοι δενόμαστε στὸ χῶμα.
Τὴ γῆ μὲ χίλιες ρίζες τὴ βυζαίνουμε.
Μὰ φορτωμένη σύννεφα καὶ πούλιες
λούζεται ἡ φυλλωσιά μας στὸ γαλάζιο.
Κι' ἡ γύρη μας ὥς τ' ἄστρα ταξιδεύει.
Μὲ πρόσωπο διαρκῶς ἀνεστραμμένο
τὸ γάλα τ' οὐρανοῦ πίνουμε λαίμαργα.
Μυριόριζοι δενόμαστε στὴν πόλη.
Χίλια δεσμὰ στὴν πόλη μᾶς ριζώνουνε.
Μὰ μεῖς δραπέτες ἀπὸ χίλιες πόρτες,
πρὸς τοὺς γαλάζιους, ἀνοιχτούς, ὁρίζοντες
πρὸς τοὺς φλεγόμενους, πᾶμε, οὐρανούς.
Καὶ φτάνουμε μπρὸς στὴ μεγάλη θάλασσα
τὰ νέα νὰ ὀνειρευτοῦμε ξεκινήματα,
τὴν τέλεια, τῶν Θεῶν, ἐλευθερία...

(«Λυρικὴ ἐξομολόγηση»)

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΑΛ. ΙΩΑΝΝΙΔΗ

ΣΤΟ ΑΠΕΙΡΟ ΣΥΜΠΑΝ ΔΙΑΝΟΕΙΤΑΙ ΜΟΝΟΝ Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ;

ΕΙΝΑΙ κι' αὐτὸ ἕνα ἐρώτημα, ποὺ ἐκφράζει μιὰ ἀπὸ τὶς τόσες πολλὲς ἀνησυχίες τοῦ ἀνθρώπου, γιὰ νὰ γνωρίση τὸν Κόσμο μέσα στὸν ὁποῖο ζῆ. Ἡ ἐρώτησις ἔχει ἀποκτήσει τώρα ἐπικαιρότητα μὲ τὴν ἐντατικὴ ἐξερεύνησι τοῦ διαστήματος, ποὺ ἄρχισε ἔξαφνα πρὶν λίγα χρόνια.

Μὰ τὴν ἀλήθεια ὅμως καὶ ἡ προβολὴ ἀκόμη τοῦ ζητήματος αὐτοῦ δείχνει, πῶς νὰ τὸ ποῦμε, γεωκεντρισμό, ἀνθρωποκεντρισμό... Ἂς εἶναι ὅμως... Τὸ ἐρώτημα προβάλλεται ἀπὸ κάθε ἄνθρωπο ποὺ σκέπτεται, ἀπὸ τὴν ἐπιστήμη, ἀπὸ τὴ φιλοσοφία.

ΑΣ ΠΑΡΟΥΜΕ λοιπὸν τὸ ζήτημα, ὅσο ἠμποροῦμε συγκεκριμένα, ἀρχίζοντας ἀπὸ τὸν πλανήτη μας, ποὺ εἴμεθα παιδιά του καὶ ἂς ἐπιτρέπεται νὰ ξέρουμε γι' αὐτὸν κάπως περισσότερα ἀπ' ὅ,τι εἶναι δυνατὸν νὰ γνωρίζουμε γιὰ μακρινώτερους κόσμους.

Στὸν πλανήτη μας, καθὼς πολὺ καλὰ τὸ βλέπουμε, φορέας τῆς νοήσεως καὶ τῆς διανοήσεως εἶναι ὁ ἄνθρωπος, ἡ ἀνθρωπίνη μορφή. Εἶναι ὁ ἄνθρωπος μιὰ μορφὴ ἀξιόλογη, μὰ καὶ σεβαστή, ποὺ στέκει στὴ κορυφὴ τῆς ὀντολογικῆς κλίμακος τῆς ὠργανωμένης φύσεως τῆς Γῆς. Αἰῶνες γεωλογικοὺς ἐργάστηκε μὲ τὸ βραδὺ της ρυθμὸ ἡ Φύσις στὸν πλανήτη μας, γιὰ νὰ προκύψη αὐτὴ ἡ λαμπρὴ μορφή, τὸ ἐπιστέγασμα, ἡ «κορωνὶς» τῆς δημιουργίας, καθὼς τὴ λένε. Ἡ μοναδικὴ μορφὴ ποὺ παρουσιάζει τὴν καταλληλότητα νὰ διανοῆται καὶ νὰ προσπαθῆ νὰ γνωρίση, μὲ τὸ πολύτιμο αὐτὸ ἐφόδιο, τὸν Κόσμο μέσα στὸν ὁποῖον ὑπάρχει.

Τί εἶναι ὅμως ἐκεῖνο ποὺ διανοεῖται, χρησιμοποιώντας γιὰ ὄργανό του τὴν ἀνθρωπίνη μορφή, ποὺ ἔχει τελειότερο ἐγκέφαλο καὶ νευρικὸ σύστημα λεπτότερο, γιὰ ν' ἀναφέρουμε τὰ κυριώτερα, ἀπὸ τὶς ἄλλες ζωϊκὲς μορφές; Ἡ ψυ-

χὴ λένε οἱ φιλόσοφοι καὶ τὴν καθορίζουν τί εἶναι, ἀπὸ ποῦ προέρχεται καὶ ποῦ πηγαίνει, ἀντίθετα μὲ τὴν ἐπιστήμη ποὺ δὲν ἀνακατεύεται σὲ τέτοια πράγματα. Εἶναι καὶ ἡ ψυχή, ποὺ «ἐμψυχώνει» τὸν ἄνθρωπο, ἡ ἀνθρωπίνη ψυχή, ἕνα προϊὸν ἐξελίξεως, ὅπως εἶναι καὶ ἡ ὑλική του μορφή; Ναί, μᾶς λένε οἱ φιλόσοφοι, γιατὶ καὶ ἄλλες ζωικὲς μορφές, οἱ ἀτελέστερες τοῦ ἀνθρώπου, εἶναι ἐμψυχωμένες, ἀφοῦ κινοῦνται καὶ ζοῦν, ἀφοῦ παρουσιάζουν δηλαδὴ τὸ βιολογικὸ φαινόμενο ποὺ λέμε ζωὴ μαζὶ μὲ κίνησι. Ζοῦν ἀλλὰ καὶ κινοῦνται. Στὸν ἄνθρωπο ὅμως ἡ ψυχὴ μπορεῖ καὶ νὰ διανοῆται. Γιατὶ εἶναι τελειότερη μέσα σὲ τελειότερο ὀργανισμό.

Βλέπουμε λοιπὸν μὲ τὴ βοήθεια τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς φιλοσοφίας, ὅπου ἡ πρώτη βάζει κάτω τὰ ὅπλα, ὅτι στὸν πλανήτη μας ὑπάρχει ἐξέλιξις τῆς ζωῆς καὶ τῆς ψυχῆς, ποὺ στὴν ἀνθρωπίνη μορφὴ δίνει τὴν δυνατότητα τῆς διανοήσεως. Θὰ ἔλεγε κανείς, καὶ πολὺ σωστά, πὼς ὁ σκοπὸς ποὺ ἔχει ἡ Φύσις στὸν πλανήτη μας εἶναι ἡ ἐμφάνισις καὶ ἡ λειτουργία διανοήσεως.

ΑΥΤΑ ὅμως τὰ θαυμάσια μόνον στὸν πλανήτη μας γίνονται; Ἔτσι προνομιακὰ στὴ μικρὴ Γῆ, ποὺ εἶναι «κόκκος ἄμμου», καθὼς λέγουν, μέσα στὸ ἄπειρο Σύμπαν;

Ἐδῶ οἱ ἐπιστήμονες χωρίζονται. Ἄλλοι ὑποστηρίζουν ὅτι διανόησις μόνον στὴ Γῆ ἠμπορεῖ νὰ ὑπάρχη. Καὶ τοῦτο γιατὶ μορφὴ σὰν τοῦ ἀνθρώπου μόνον στὸν πλανήτη μας ἠμποροῦσε νὰ δημιουργηθῆ. Αὐτὸ δὲ γιατὶ μόνον τὸ περιβάλλον μας ἠμποροῦσε νὰ προσφέρη τὶς καταλληλότητες τῆς δημιουργίας τῆς ἀνθρωπίνης μορφῆς.

Γεωκεντρική, νομίζουμε, ἡ κρίσις. Σὰν νὰ ἦταν ἀπαραίτητο σ' ὁλόκληρο τὸ Σύμπαν νὰ ἐκδηλώνεται ἡ διανόησις μόνον ἀπὸ μορφὴ σὰν τὴ μορφὴ τοῦ ἀνθρώπου καὶ ὄχι διαφορετικώτερη.

Οἱ ἄλλοι πάλι, καὶ ἐδῶ εἶναι ὁ ἀντίλογος, ὅσοι βλέπουν τὸ ζήτημα εὐρύτερα, ἔχουν τὴ γνώμη πὼς ὁ φορέας τῆς διανοήσεως σὲ ἄλλους κόσμους δὲν εἶναι ἀναγκαῖο νὰ εἶναι ὁ ἴδιος μὲ τὸν ἀνθρώπινο. Μπορεῖ πολὺ ὡραῖα καὶ καλὰ νὰ εἶναι διαφορετικὸς καὶ διαμορφωμένος κάτω ἀπὸ τὶς συνθῆκες ποὺ ἐκεῖ περιβάλλοντος.

Γιὰ νὰ συνοψίσουμε λοιπὸν μποροῦμε νὰ ποῦμε ὅτι μορφὴ ἀνθρώπινη μόνον στὴ Γῆ ἦταν δυνατὸ νὰ δημιουργηθῆ. Δὲν εἶναι ὅμως καθόλου ἀναγκαῖο νὰ περιμένουμε ὅπως καὶ σ' ἄλλα περιβάλλοντα, σ' ἄλλα οὐράνια σώματα, διαφορετικὰ τοῦ ἰδικοῦ μας, δημιουργηθῆ μορφὴ σὰν τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ φορέας τῆς διανοήσεως σὲ ἄλλα οὐράνια σώματα ἠμπορεῖ καὶ μάλιστα θ ἀ π ρ έ π ε ι, καθὼς θὰ δοῦμε, νὰ εἶναι διαφορετικός.

Στὴν ἄποψι αὐτὴ συνηγοροῦν:

1.— Ἡ παγκοσμιότης τὴν ὁποίαν ἔχει διατυπώσει σὲ πολλὰ ζητήματα ἡ ἐπιστήμη, ὅπως π.χ. ἡ ἔλξις τῶν ὑλικῶν μαζῶν (ἡ παγκόσμιος ἔλξις), ἡ ταυτότητα στὰ συστατικὰ τῆς ὕλης, ἡ ταυτότητα δηλαδὴ στὰ χημικὰ στοιχεῖα ποὺ ἀποτελοῦν τὰ οὐράνια σώματα (στὰ αὐτόφωτα τουλάχιστον, ὅπου ἔχει διαπιστωθῆ), ὁ τρόπος ποὺ μεταδίδονται οἱ διάφορες ἀκτινοβολίες, ἡ καμπυλότης στὶς κινήσεις τῶν οὐρανίων σωμάτων, ἡ σφαιρικότητα τῶν οὐρανίων μαζῶν, γιὰ ὅσες εἶναι διαμορφωμένες, καὶ σὲ τόσα ἄλλα.

2.— Τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ **Φύσις**

δὲν ἐπαναλαμβάνει τὰ δημιουργήματά της. Δὲν εἶναι δυνατὸν δηλαδὴ νὰ παρουσιάσῃ ἔστω καὶ δύο μορφές, ὠργανωμένες ἢ μή, τὶς ἴδιες ἀπόλυτα. Δυὸ ἴδια οὐράνια σώματα, δυὸ ἀνθρώπους, δυὸ ζῶα, δυὸ δένδρα, δυὸ φύλλα, δυὸ κρυστάλλους κ.ο.κ.

Η ΠΑΡΑΤΗΡΟΥΜΕΝΗ λοιπὸν καθολικότητα στὴν ὑλικὴ φύσι, ὅπως εἶναι στὴ σύστασι τῆς ὕλης καὶ ἡ ταυτότητα τῶν νόμων ποὺ τὴν κυβερνοῦν, δὲν εἶναι καθόλου ἄτοπο καὶ καθόλου αὐθαίρετο νὰ γενικευθῇ καὶ στοὺς σκοποὺς ποὺ ἐπιδιώκει ἡ Φύσις, τῆς δημιουργίας δηλαδὴ σὲ κάθε σῶμα οὐράνιο μορφῆς κατάλληλης, φορέα ἱκανοῦ, γιὰ νὰ ἐκδηλωθῇ καὶ νὰ λειτουργήσῃ διανόησι, ἀπὸ ψυχὴ ποὺ ἐξελίχθηκε στὸ κάθε περιβάλλον. Καὶ τέτοιοι φορεῖς πρέπει νὰ ὑπάρχουν ἀμέτρητοι στὸ ἄπειρο Σύμπαν, ὅπου τουλάχιστον ἔχει κατορθώσει ἡ ἐξέλιξις νὰ δώσῃ κατάλληλες γιὰ τοῦτο μορφές.

Ταυτότητα ὅμως στὶς μορφὲς ποὺ διανοοῦνται δὲν ἠμποροῦμε καθόλου νὰ περιμένουμε. Τοῦτο δὲ γιατὶ δὲν τὸ βλέπουμε πουθενά, καθὼς εἴπαμε, μέσα στὴ Φύσι. Ἀκόμη ὅμως —αὐτὸ δὲ εἶναι καὶ τὸ σπουδαιότερο— καὶ γιατί, καθὼς λένε, καὶ ἀπὸ τὰ παληὰ λέγανε, οἱ φιλόσοφοι, ἡ δὲ ἐπιστήμη ἔχει ἀρχίσει τώρα στὰ τελευταῖα νὰ διαπιστώνῃ σὲ πολλὰ πράγματα γιὰ τὸν πλανήτη μας, κάθε οὐράνιο σῶμα δέχεται ἀπὸ τὸ Σύμπαν, καὶ ἰδιαίτερα ἀπὸ τὰ κοντινά του οὐράνια σώματα, ἐπιδράσεις, τὶς διάφορες ἀκτινοβολίες, ποὺ τόση ἔχουν σημασία γιὰ τὴ φύσι του καὶ μάλιστα γιὰ τὴν ὠργανωμένη του φύσι. Ὁ ἄνθρωπος στὸ σύνολό του, ἡ ἀνθρωπίνη μορφή, ἀλλὰ καὶ ἡ ψυχή του καὶ ἡ διανόησι, ποὺ ἠμπορεῖ νὰ ἐκδηλώνῃ, εἶναι, καθὼς ἔλεγαν οἱ ἀρχαῖοι Σοφοί, παιδὶ τῆς Γῆς καὶ τοῦ Οὐρανοῦ. (Πόσο πετυχημένη εἶναι ἡ εἰκόνα...). Ἀπὸ τὶς οὐσίες τῆς Γῆς ἐξελικτικὰ ἔχει προκύψει ὁ ἄνθρωπος, σὰν μία ἑνιαία μονάδα, μὲ τὴν ἔντονη συμμετοχὴ τοῦ Οὐρανοῦ, δηλαδὴ τῶν πολλῶν καὶ διαφόρων κοσμικῶν ἐπιδράσεων, ποὺ ἐκεῖνος μᾶς στέλλει καὶ ἐμεῖς τὶς δεχόμεθα. (*)

Σὲ κάθε λοιπὸν οὐράνιο σῶμα ἡ διανόησι καὶ ὁ φορέας της δὲν ἠμπορεῖ παρὰ νὰ εἶναι παιδὶ τῆς οὐσίας της, μὲ συμμετοχὴ τῶν ἐπιδράσεων τοῦ λοιποῦ Κόσμου. Οἱ διαφορετικὲς συνθῆκες τῆς οὐσίας κάθε οὐρανίου σώματος καὶ οἱ

(*) Εἶναι τώρα λίγα χρόνια ποὺ μερικοὶ Ἰταλοὶ ἐπιστήμονες τῶν Πανεπιστημίων τῆς Φλωρεντίας καὶ τοῦ Τουρίνου μελετοῦν πειραματικὰ τὶς σχέσεις ποὺ ἔχουν οἱ κηλίδες τοῦ Ἡλίου, οἱ ἡλιακὲς ἐκρήξεις καὶ οἱ μαγνητικὲς θύελλες ἐπάνω στὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖον γίνεται ἡ καθίζησις σὲ κολλοειδῆ διαλύματα. Τὸ θέμα ἔχει σπουδαιότητα ἀπὸ ἄποψι βιολογική, γιατὶ ἡ ὀργάνωσις τῆς ζωντανῆς ὕλης τῶν κυττάρων εἶναι κολλοειδοῦς τύπου. Χαρακτηριστικὸ εἶναι μάλιστα πὼς ἕνας καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Τουρίνου, ὁ LUDOVICO GUILIO, ἔγραψε ἕνα ἄρθρο, τώρα τελευταῖα, ἐπάνω σ' αὐτὸ τὸ ζήτημα μὲ τὸν τίτλο «Ἀπὸ τὴν ἀστρολογίαν εἰς τὴν κοσμικὴν βιολογίαν» καὶ λέγει ὅτι ἡ ἐπιστήμη βρίσκεται τώρα στὴν ἀρχὴ ἑνὸς νέου κλάδου ποὺ λέγεται: Κοσμικὴ βιολογία, μὲ βάσεις, καθὼς γράφει, λογικῶς ὀρθὲς καὶ ἐπιστημονικῶς συνεπεῖς.

διαφορετικὲς ἐπιδράσεις ποὺ αὐτὸ δέχεται, ἰδιάζουσες ὠργανωμένες μορφὲς θὰ σχηματίση ἀ ν α γ κ α ί α. Στὴ κορυφὴ δὲ τῆς κλίμακος, ὅπου ἔχει προχωρήσει τόσον ἡ ἐξέλιξις, πρέπει νὰ εἶναι ἡ διανοουμένη μορφή, διάφορη, κ α τ' ἀ ν ά γ κ η ν διάφορη, σὲ κάθε οὐράνιο σῶμα.

ΣΑΝ συμπέρασμα λοιπὸν ἠμπορεῖ ἀδίαστα νὰ βγῆ, ἀδίαστα καὶ ἐλεύθερα, μακρυὰ ἀπὸ κάθε λογῆς προλήψεις, εἴτε δογματικές, εἴτε ἐπιστημονικές, (γιατὶ πρέπει νὰ τὸ ποῦμε μὲ θάρρος καὶ χωρὶς νὰ τὸ κρύβουμε πὼς ἔχουμε καὶ ἐμεῖς τὶς προλήψεις μας, ποὺ δὲν εἶναι μάλιστα οὔτε λίγες, οὔτε μικρές), ὅτι σκοπὸς τῆς Φύσεως, ἄσχετα τόπου καὶ χρόνου, εἶναι ἡ δημιουργία διανοήσεως, ἡ δημιουργία συνειδήσεων. Τὸ ἀντίθετο θὰ ἦταν κάτι τὸ ἐξωφρενικό, κάτι τὸ ἀκατανόητο. Διανόησι καὶ συνείδησι νὰ παρουσιάζη στὸ Σύμπαν, στὴν ἄπειρη Φύσι, μόνον ὁ κύριος ἄνθρωπος στὸ δικό μας μόνο τόσο μικρὸ πλανήτη.

ΚΑΙ τώρα ἂς προσθέσουμε ἀκόμη λίγα λόγια σὰν ἐπίλογο τῶν πάρα—πάνω: Καθὼς καὶ στὴν ἀρχὴ εἴπαμε, ἡ προβολὴ τοῦ ἐρωτήματος, ἂν νόησι στὸ Σύμπαν ἔχη ἐκδηλώσει μόνον ὁ ἄνθρωπος ἐπάνω στὴ Γῆ, εἶναι πολὺ ἀνθρωποκεντρική.

Ἐκτὸς λοιπὸν ἀπὸ τὰ ἐπιχειρήματα ποὺ χρησιμοποιήσαμε γιὰ νὰ δώσουμε τὴν ἀπάντησι, ἡ ἁπλῆ μόνον σκέψι, σκέψις ὅμως χωρὶς ἀνθρώπινο ἐγωισμὸ καὶ προκαταλήψεις, ὅτι ἐκεῖνο ποὺ λέμε Σύμπαν, πού, καθὼς μᾶς λέγει σήμερα ἡ ἐπιστήμη τῆς ἀστρονομίας, ἀποτελεῖται ἀπὸ ἑ κ α τ ο ν τ ά δ ε ς δ ι σ ε κ α τ ο μ μ ύ ρ ι α Γ α λ α ξ ί ε ς καὶ οἱ διαστάσεις του μετροῦνται σὲ δ ι σ ε κ α τ ο μ μ ύ ρ ι α ἔ τ η φ ω τ ό ς, πρέπει μᾶς κάνη διστακτικοὺς στὸ νὰ θέτουμε τέτοια προβλήματα. Εἶναι κάπως γελοῖο νὰ ρωτοῦμε καὶ νὰ ἀμφιβάλλουμε, ἂν νόησι ἔχει μόνο μέσα σ' αὐτὸ τὸ ἀφάνταστο ἄπειρον ὁ ἄνθρωπος μόνον...

ΔΗΜ. Α. ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ

Ὁ Ἰνυὰτ Χὰν διηγεῖται μιὰ Ἰνδικὴ ἱστορία γιὰ κάποιο ψάρι, ποὺ πῆγε στὴν Βασίλισσα τῶν ψαριῶν καὶ τὴν ἐρώτησε: «Ἀκούω νὰ γίνεται λόγος γιὰ τὴ θάλασσα, ἀλλὰ τί εἶναι αὐτὴ ἡ θάλασσα; Καὶ ποῦ εἶναι;».

Ἡ Βασίλισσα τῶν ψαριῶν ἐξήγησε: «Ζῇς, κινεῖσαι, ἔχεις ὁλόκληρη τὴν ὕπαρξή σου στὴ θάλασσα. Ἡ θάλασσα εἶναι ἐντός σου καὶ ἐκτός σου. Ἀπὸ θάλασσα εἶσαι πλασμένο καὶ στὴ θάλασσα θὰ τελειώσῃς. Ἡ θάλασσα σὲ περιβάλλει, εἶναι ἡ ἴδια ἡ ὕπαρξή σου».

ΑΙ ΑΡΧΑΙΑΙ ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ

«ΔΑΙΜΟΝΕΣ»

Παλαιά ὁμιλία τοῦ
ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΣΤΑΥΡΙΤΣΗ
σὲ φιλοσοφικὸ ἐργαστήριο

ΟΙ ΑΡΧΑΙΟΙ μας πρόγονοι, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ὕπαρξιν τῶν θεῶν, ἐπίστευαν καὶ εἰς τὴν ὕπαρξιν τῶν δαιμόνων, οἱ ὁποῖοι ἦσαν πνεύματα ἀσώματα, τέκνα τῶν θεῶν, ὄχι ὅμως θεοί, ὅπως παραστατικώτατα ἀναφέρει δι' αὐτοὺς ὁ Ἀριστοτέλης (Ρητ. 3.18. 12) «Θεῶν μὲν παῖδες, θεοὶ δ' οὔ!».

Πλεῖστοι ὅσοι συγγραφεῖς, ὅπως ὁ Ἡσίοδος, ὁ Αἰσχύλος, ὁ Πίνδαρος, ὁ Πλάτων καὶ ἄλλοι, τοὺς ἀναφέρουν. Οὕτω, κατὰ τὸν Ἡσίοδον, ("Εργα καὶ Ἡμέραι 121) ὁ Ζεὺς ἠθέλησε νὰ δημιουργήσῃ ἐπὶ τῆς Γῆς φύλακας δαίμονας καὶ ἔταξε πρὸς τοῦτο τὰς ψυχὰς τῶν κατὰ τὸν χρυσοῦν αἰῶνα ζησάντων ἀνθρώπων. Αὐτοὶ εἶναι, ὅπως ἀναφέρει:

«Ἐσθλοί, ἐπιχθόνιοι, φύλακες θνητῶν ἀνθρώπων».

Οἱ δαίμονες τοῦ Ἡσιόδου εἶναι πάντοτε καλοί, μάλιστα πολυτιμότατοι διὰ τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἀπὸ ὑλικῆς πλευρᾶς. Διότι εἰς αὐτοὺς ἀπεδίδετο πᾶν ὑλικὸν ἀγαθὸν καὶ δὴ ἡ τόσον συχνὰ παρατηρουμένη εἰς ὅλας τὰς ἐποχὰς εὔκολος διὰ μερικοὺς ἀπόκτησις πλούτου. Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τοὺς λεγομένους πλουτοδότας δαίμονας.

Εἰς ἄλλο μέρος τοῦ ἔργου του ὁ συγγραφεὺς (Στ. 251) δὲν ὀλιγωρεῖ νὰ προσδιορίσῃ καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀγαθῶν δαιμόνων, ἀνάγων αὐτούς, ποιητικῇ ἐννοεῖται ἀδείᾳ, εἰς τριάκοντα χιλιάδας:

«Τρὶς γὰρ μύριοί εἰσιν ἐπὶ χθονὶ πουλυβοτήρῃ ἀθάνατοι Ζηνὸς φύλακες θνητῶν ἀνθρώπων».

Ὁ Μένανδρος ("Αδηλα 18) ἀναφέρει περισσοτέρας λεπτομερείας περὶ αὐτῶν. Κατὰ τὸν συγγραφέα αὐτὸν ὁ φύλαξ δαίμων διορίζεται ὡς τοιοῦτος κατὰ τὴν γέννησιν ἑκάστου ἀνθρώπου, μὲ ἐντολὴν νὰ τὸν ὁδηγῇ καὶ νὰ τὸν προστατεύῃ. «Ἅπαντι δαίμων ἀνδρὶ συμπαρίσταται εὐθὺς γεννωμένῳ, μυσταγωγὸς τοῦ βίου ἀγαθός» (FR 551). Ἡ λέξις μυσταγωγὸς φαίνεται εὐρυτέρας σημασίας, καθότι προϋποθέτει τὴν συμπαράστασιν τοῦ φύλακος δαίμονος καὶ εἰς τὴν πνευματικὴν σταδιοδρομίαν ἑκάστου.

Παρὰ Πλάτωνι (Συμπ. 202ε) ὁ δαίμων μεσολαβεῖ μεταξὺ θεῶν καὶ ἀνθρώπων. Κατὰ λέξιν, «ἑρμηνεύων καὶ διαπορθμεύων θεοῖς τὰ παρ' ἀνθρώπων καὶ ἀνθρώποις τὰ παρὰ θεῶν». Οὕτω τοὺς μὲν θεοὺς εἰδοποιεῖ ἐν εἴδει εἰσηγητοῦ περὶ τῶν δεήσεων, τὰς ὁποίας ἀναπέμπουσιν οἱ ἄνθρωποι καὶ τῶν θυσιῶν τὰς ὁποίας προσφέρουσι, τοὺς δὲ ἀνθρώπους περὶ τῶν διαταγῶν τῶν θεῶν καὶ τῶν ἀνταμοιβῶν διὰ τὰς θυσίας. Τὸ δεύτερον αὐτὸ λειτούργημα **ἐπιτυγχάνεται** διὰ τῶν **ἱερέων καὶ τῶν μάντεων**. Τὴν **θεωρίαν αὐτὴν ἠκο-**

λούθησαν ὁ Σπεύσιππος καὶ ὁ Ξενοκράτης, τούτους δὲ οἱ Νεοπυθαγόρειοι. Ὁ Πλάτων εἰς ἄλλο του ἔργον, τὸν Φαίδωνα, (108β), μᾶς ὁμιλεῖ ἐπίσης περὶ τοῦ φύλακος δαίμονος, ὡς περὶ προστεταγμένου δαίμονος. Ὁ δαίμων οὗτος ἔχει πλέον ἐκτεταμένην ἐντολὴν τοῦ συνήθους τοιούτου, διότι φροντίζει καὶ μετὰ θάνατον ἀκόμη διὰ τὴν ψυχὴν τοῦ προστατευομένου του.

Καὶ οἱ Στωϊκοὶ ἐγεφύρωσαν τὴν μεταξὺ θεῶν καὶ ἀνθρώπων ἀπόστασιν διὰ τῆς ὑπάρξεως δαιμόνων. Ἐξ αὐτῶν ὁ Ἐπίκτητος ἀναφέρει τὸν φύλακα δαίμονα μὲ ἀκόμη ζωηρότερα χρώματα. Κατὰ τὸν συγγραφέα αὐτὸν (Διατρ. 1. 14) ὁ Ζεὺς ἔθεσε παρὰ τὸ πλευρὸν ἑκάστου, δαίμονα ὡς κηδεμόνα καὶ φύλακα. Καὶ λέγει: «Ἐπίτροπον ἑκάστῳ παρέστηκε τὸν ἑκάστου δαίμονα καὶ παρέδωκε φυλάττειν αὐτὸν αὐτῷ». Μετὰ ταῦτα, ἀναφερόμενος εἰς τὴν πανταχοῦ παρουσίαν τῶν ἀνωτέρων δυνάμεων, προσθέτει ὅτι, ἐὰν κλείσετε τὰς θύρας τῆς οἰκίας σας καὶ μείνετε εἰς τὸ σκότος, νὰ μὴ νομίζετε ὅτι εἶσθε μόνοι. Διότι δὲν εἶσθε. Εἶναι μέσα ὁ θεός, καθὼς καὶ ὁ φύλαξ σας δαίμων. «Ἀλλ' ὁ θεὸς ἔνδον ἐστὶ καὶ ὁ ὑμέτερος δαίμων ἐστί».

Ὁ Ἐπίκουρος δὲν παραδέχεται τὰς δοξασίας αὐτάς. Ὅπως δὲ λέγει δι' αὐτὸν ὁ Πλούταρχος: «Ἐπίκουρος δὲ οὐδὲν τούτων ἐγκρίνει».

Ἂς προσθέσωμεν ὅτι καθήκοντα φύλακος ἐπετέλει καὶ παρὰ τῷ Σωκράτει τὸ δαιμόνιον αὐτοῦ, ἡ παρουσία τοῦ ὁποίου ἦτο εναργεστέρα καὶ ἄμεσος, εἴτε ὡς σημεῖον, ἐπὶ παραδείγματι πταρμὸς τοῦ ἰδίου ἢ τρίτου, εἴτε ὡς αἴσθησις φωνῆς, εἴτε ὡς νόησις λόγου. (Πλούτ. Περὶ τοῦ Σωκράτους δαιμονίου).

Ὅπως, τέλος, οἱ χριστιανοὶ ἀπευθύνουν ἰδιαιτέραν προσευχὴν εἰς τὸν Φύλακα Ἄγγελον, οὕτω καὶ οἱ ἀρχαῖοι μας πρόγονοι ἐτέλουν ειδικὴν σπονδὴν εἰς τιμὴν τοῦ Ἀγαθοδαίμονος, ὡς τὸν ἀπεκάλουν. Αὕτη συνίστατο εἰς τὸ νὰ τελειώνουν τὸ γεῦμα των πίνοντες ὀλίγον ἄκρατον μὲ τὴν ἐπίκλησιν «Ἀγαθοῦ δαίμονος!». Σημειωτέον ὅτι μία τῶν μεριμνῶν τοῦ δαίμονος τούτου ἦτο καὶ ἡ ἐγκράτεια τῶν ἑστιωμένων, ἀπόδειξις ὅτι ἡ δι' αὐτὸν σπονδὴ ἐπεράτωνε τὸν πότον. Διὰ τοῦτο οἱ τιμῶντες αὐτὸν ὠνομάζοντο Ἀγαθοδαιμονισταὶ ἢ Ἀγαθοδαιμονιασταί. Ἦσαν οὗτοι, κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην (Ἠθ. Εὐδ. 3.6.3), ἑταῖροι συμποσιασταὶ γνωστοὶ ὡς ὀλιγοποτοῦντες.

Ἡ σημασία τοῦ Ἀγαθοδαίμονος ἦτο τοιαύτη, ὥστε καὶ ὡρκίζοντο εἰς αὐτόν. Τοιούτους ὅρκους, εὐρέως διαδεδομένους παρὰ τῷ λαῷ, μᾶς διέσωσεν ὁ Ἀριστοφάνης: «Μηδέποτε πίοιμ' ἄκρατον, μισθὸν ἀγαθοῦ δαίμονος» (Σφ. 525). Νὰ μὴν ἀξιωθῶ νὰ βάλω στὸ στόμα μου τὸν ἄκρατον ποὺ προσφέρομε στὸν Ἀγαθοδαίμονα. Καὶ εἰς ἄλλο του ἔργον (Ἱπ. 107) ἀναφέρει: «Λαβὲ καὶ σπεῖσον ἀγαθοῦ δαίμονος!». Πάρε καὶ κάμε σπονδὴν εἰς τὸν Ἀγαθοδαίμονα. Ἀπό τινος μάλιστα ἀπόψεως φαίνεται ὅτι ὁ Ἀγαθοδαίμων ἐθεωρεῖτο ἀνώτερος τοῦ Διός, εἰς τὸν ὁποῖον προσεφέροντο σπονδαὶ κεκραμένου οἴνου. Οἱ ἀρχαῖοι παρίστανον τὸν Ἀγαθοδαίμονα ὑπὸ μορφὴν νεανίου ἐνδεδυμένον λαμπρὰν χλαμύδα καὶ κρατοῦντα τὸ Κέρας τῆς ἀμαλθείας.

⁂

Ἂς ἔλθωμεν τώρα εἰς τὸν Ἑρμῆν, τὸν Κραταιόν, τὸν Τρισμέγιστον. Ἀπὸ τὰ ὀλίγα σωζόμενά του

καὶ ἀπὸ ὅσα ἀναφέρουσι δι' αὐτὸν διάφοροι ἀρχαῖοι συγγραφεῖς, βλέπομεν ὅτι ὑφίσταται καὶ εἰς τὰς διδασκαλίας του ἡ περὶ δαιμόνων δοξασία. Οὗτοι ὑπακούουσιν εἰς τοὺς θεοὺς καὶ διοικοῦσι τοὺς ἀνθρώπους. Εἰς τὸν ΙΣΤ λόγον του, πρὸς Ἄμμωνα Βασιλέα, ἀναγινώσκομεν τὸν ἑξῆς γενικὸν ὁρισμόν: «Καὶ οὐρανὸν ἡ νοητὴ οὐσία διοικεῖ, οὐρανὸς δὲ θεούς. Δαίμονες δὲ θεοῖς ὑποτεταγμένοι, ἀνθρώπους διοικοῦσιν. Αὕτη ἡ τῶν θεῶν καὶ δαιμόνων στρατιά». Μὲ τὴν λέξιν νοητὴ οὐσία ὑπονοεῖ ὁ Ἀσκληπιὸς τὸ Ἀνώτατον Ὄν. Οἱ δαίμονες οὗτοι εἶναι δύο εἰδῶν, καλοὶ καὶ κακοί. Οἱ κακοὶ χρησιμεύουσι καὶ ὡς τιμωροί. Αὐτοὶ βασανίζουσι τὰς ψυχὰς τῶν ἁμαρτωλῶν, ὅταν οὗτοι ἀποθάνωσι. Τὸ ἀναφέρει ὡς προερχόμενον ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Ἑρμοῦ Ἰωάννης ὁ Λυδὸς (Περὶ Μηνῶν 4.149), διὰ τῆς ἑξῆς φράσεως: «Κατὰ τὸν Αἰγύπτιον Ἑρμῆν, ὅς ἐν τῷ λεγομένῳ Τελείῳ Λόγῳ φησὶν οὕτως· αἱ δὲ παραβᾶσαι ψυχαὶ τὸν τῆς εὐσεβείας κανόνα, ἐὰν ἀπαλλαγῶσι τοῦ σώματος, παραδίδονται τοῖς δαίμοσι καὶ φέρονται κατὰ τοῦ ἀέρος σφενδονούμεναι». Αὐτοὶ εἶναι μοιραῖοι μὲν ἀλλ' ἀνόσιοι δαίμονες, τοὺς ὁποίους, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Κυρίλλου (Κατὰ Ἰουλιανοῦ), πρέπει πάσῃ θυσίᾳ νὰ ἀποφεύγῃ κανείς: «Γράφει δὲ ὡδὶ καὶ αὐτός —ὁ Τρισμέγιστος Ἑρμῆς— περὶ τῶν ἀνοσίων δαιμόνων, οὓς δεῖ φυλάττεσθαί τε καὶ φεύγειν προτροπάδην». Αὐτὸ σημαίνει ὅτι οἱ τιμωροὶ αὐτοὶ δαίμονες δεικνύουσιν ὑπερβολικὸν ἐνίοτε ζῆλον.

Ὑπάρχουσιν ὅμως καὶ οἱ ἀγαθοὶ δαίμονες, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ οἱ φύλακες, οἱ ὁποῖοι, κατὰ τὴν μαρτυρίαν Διογένους τοῦ Λαερτίου περὶ Ἑρμοῦ, ἀγαποῦν τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἐπιβλέπουσι τὰ κατ' αὐτούς: «Φασὶ δὲ εἶναι καί τινας δαίμονας, ἀνθρώπων συμπάθειαν ἔχοντας, ἐπόπτας τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων». (7.151).

Ὁ φύλαξ δαίμων, κατὰ τὸν Ἑρμῆν, ἀντιπροσωπεύεται συχνὰ ἀπὸ περισσοτέρους δαίμονας, οἱ ὁποῖοι λαμβάνουσιν ὑπὸ τὴν ἄμεσον αὐτῶν προστασίαν τὸν ἄνθρωπον, εὐθὺς ὡς ἤθελε γεννηθῇ: «Γεννώμενον γὰρ ἡμῶν ἕκαστον καὶ ψυχωθέντα, παραλαμβάνουσιν οἱ δαίμονες, οἱ κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν τῆς γενέσεως ὑπηρέται». (ΙΣΤ' 15). Ἀλλὰ δὲν εἶναι πάντοτε οἱ ἴδιοι: «Οὗτοι γὰρ κατὰ στιγμὴν ἐναλλάσσονται, οὐχ οἱ αὐτοὶ ἐπιμένοντες, ἀλλ' ἀνακυκλούμενοι». Κατ' ἄλλην μαρτυρίαν (ΙΣΤ. 13) μερικοὶ ἀπὸ αὐτοὺς εἶναι ταυτοχρόνως καὶ καλοὶ καὶ κακοί: «Εἰσὶ δέ τινες αὐτῶν κεκραμένοι ἐξ ἀγαθοῦ καὶ κακοῦ!».

Οἱ δαίμονες, γενικῶς εἰπεῖν, διαιροῦνται εἰς διαφόρους κατηγορίας, κατὰ τὴν εἰδικότητα ἑκάστου αὐτῶν. Ὁ προαναφερθεὶς Ἰωάννης ὁ Λυδὸς ἀναφέρει (Περὶ Μηνῶν 4.32) τρεῖς κατηγορίας αὐτῶν: Τοὺς τιμωρούς, οἱ ὁποῖοι ἔχουσι τὴν εἰδικότητα «τιμωρεῖσθαι τὸ ἀνθρώπειον κατ' ἀξίαν» ἐνίοτε δέ, καθὼς εἴδομεν, καὶ παρ' ἀξίαν. Τοὺς Καθαρκτικούς, οἱ ὁποῖοι ἐνασχολοῦνται μὲ τὴν κάθαρσιν τῶν ψυχῶν. Καὶ τοὺς Σωτηριακούς, τῶν ὁποίων ἡ ἀποστολὴ συνίσταται «εἰς τὸ ἀποσώζειν τὰς ψυχάς».

Ὁπωσδήποτε, κατὰ τὸν Ἑρμῆν, ὁ φύλαξ δαίμων οὐδὲν ἀφ' ἑαυτοῦ δύναται, διότι μόνη πηγὴ τοῦ ἀγαθοῦ εἶναι ὁ Θεὸς καὶ ἄνευ αὐτοῦ ὁ ἀγαθὸς δαίμων εἶναι ἀνίσχυρος: «Οὔτε δαιμόνων τις δύναται κἂν κατὰ ποσονοῦν ἀγαθὸς εἶναι ἢ μόνος ὁ Θεός». (Λόγ. Β' 14).

Ἡ Ἀγάπη

Εἶναι ἡ ἀγάπη «τὸ ζῶν ὕδωρ»
μιᾶς ἀστείρευτης κρυστάλλινης πηγῆς
τ' οὐρανοῦ τοῦ γαλανοῦ καὶ τῆς μέσαθέ μας γῆς·

τὸ τρεχούμενο τὸ γάργαρο νερὸ
ἀπὸ τὸ ἄχραντο καὶ δροσερὸ
τῆς ἀμόλευτης ψυχῆς τὸ ἀχείλι,
ποὺ ὅποιονε διψᾶ τὸν ξεδιψᾶ.

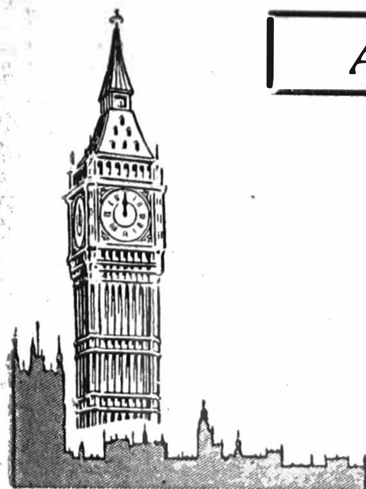
Εἶναι ἡ ἀγάπη «τὸ ζῶν ὕδωρ»
πεντακάθαρης πηγῆς
μιᾶς ροδόχροης χαραυγῆς.

Κι ὄχι τὸ νερὸ τὸ διψασμένο τῆς Σαμάρειας.

«ΟΣ Δ' ΑΝ ΠΙΗ, ΕΚ ΤΟΥ ΥΔΑΤΟΣ
ΟΥ ΕΓΩ ΔΩΣΩ ΑΥΤΩ,
ΟΥ ΜΗ ΔΙΨΗΣΗ, ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΙΩΝΑ,
ΑΛΛΑ ΤΟ ΥΔΩΡ Ο ΕΓΩ ΔΩΣΩ ΑΥΤΩ,
ΓΕΝΝΗΣΕΤΑΙ ΕΝ ΑΥΤΩ, ΠΗΓΗ ΥΔΑΤΟΣ
ΑΛΛΟΜΕΝΟΥ ΕΙΣ ΖΩΗΝ ΑΙΩΝΙΟΝ...»

(«Δεῖπνος τῆς Βηθανίας»)

Ι. Π. ΚΟΥΤΣΟΧΕΡΑΣ

ΑΓΓΛΙΑ 1963

ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΚΑΙ ΑΝΟΧΗ

Τρεῖς ἀνταποκρίσεις τοῦ ΧΡΙΣΤΟΥ ΡΙΖΟΠΟΥΛΟΥ

Ἐκ τῆς καθημερινῆς πρωινῆς ἐφημερίδος «Η ΗΜΕΡΑ ΤΩΝ ΠΑΤΡΩΝ» ἀναδημοσιεύομεν τρία ἄρθρα τοῦ Διευθυντοῦ της καὶ συνεργάτου μας κ. ΧΡΙΣΤΟΥ ΡΙΖΟΠΟΥΛΟΥ, σχετικῶς μὲ τὴν ἐξ ἀπόψεως θρησκευτικῆς ἐλευθερίας καὶ ἀνοχῆς κατάστασιν εἰς τὴν Ἀγγλίαν, τὴν ὁποίαν προσφάτως ἐπεσκέφθη.

Τὰ ἄρθρα ταῦτα ἔχουν ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον, ὡς ἐκ τῆς γινομένης συνδέσεως μὲ τὰς προσφάτους ἐν Ἑλλάδι ἐκδηλώσεις μισαλλοδοξίας.

1

Τὸ συνέδριον τῶν Χιλιαστῶν

ΤΟ ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΟΝ Ρώϋτερ μετέδιδε, περὶ τὰ τέλη Ἰουλίου, ἕνα σύντομον «είδησάριον» ἀπὸ τὴν Ἀθήνα σχετικὰ μὲ τὴν ἐξέγερσιν τῆς Ἑλληνικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ τῶν θρησκευτικῶν λαϊκῶν ὀργανώσεων ἐναντίον κάποιου «διεθνοῦς συνεδρίου τῶν Χιλιαστῶν» καὶ —τελικὰ— τὴν ἀπαγόρευσίν του ἀπὸ τὸ Κράτος. Σ' ἕνα τέτοιο θέμα, ὡς ἦτο φυσικόν, δὲν μποροῦσε νὰ ἱκανοποιηθῶ ἀπὸ τὶς δέκα, νομίζω, σειρὲς τῆς εἰδησεογραφίας τῶν ἀγγλικῶν ἐφημερίδων· γι' αὐτό, μετὰ τὴν ἐπιστροφή μου ἐπεζήτησα πληρεστέραν ἐνημέρωσιν ἀπὸ τὸν δικό μας τύπο.

Καὶ διάβασα ὅλα ὅσα εἶχαν γραφῆ σχετικὰ μὲ τὸ «συνέδριον» τῶν Χιλιαστῶν ἢ Μαρτύρων τοῦ Ἰεχωβᾶ. Εἶδα νὰ κατηγορῆται ἡ κυβέρνησις, διότι «παρὰ τὴν γενικὴν κατακραυγὴν τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου ἐπέτρεψε τὴν συγκέντρωσιν τῶν ξένων Χιλιαστῶν εἰς Ἀθήνας». Εἶδα τὴν Ἐκκλησίαν ν' ἀνασπᾷ τὴν ρομφαίαν τῆς πίστεως καὶ νὰ ὁρμᾷ εἰς τὸν ἀγῶνα. Ἕνας τίτλος: Ἐπὶ κεφαλῆς κλήρου καὶ λαοῦ εἰς τὸν ἱερὸν ἀγῶνα. Οἱ κώδωνες τῶν ἐκκλησιῶν θὰ ἠχήσουν πενθίμως. Θὰ γίνουν πο-

σεῖαι διαμαρτυρίας ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν πρὸς Ἀθήνας. Θὰ γίνη ἀγὼν μέχρις ἐσχάτων...

Εἶδα τὸ ἄρθρον τοῦ καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Λεωνίδα Φιλιππίδου ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἐκράτησα μερικὰς ἐντυπωσιακὰς φράσεις: «Μᾶς ἔπνιξαν αἱ ἀντορθόδοξοι προπαγάνδαι. Θεωροῦν τὴν Ἑλλάδα ἀγρὸν ἀπεριόρακτον... Ἀτυχῶς εἴμεθα χώρα ὑπερ—ἐλευθέρα καὶ ἔχομεν ὑπερ—δημοκρατίαν... Αἱ ξέναι προπαγάνδαι δὲν χρειάζονται πολὺ νὰ κοπιάσουν. Ἡ μυωπία μας, ἡ ἀδιαφορία μας, ἡ χαζότης μας, ἡ χλιαρότης μας, ὁ ἀτομισμός μας καὶ ὁ ψευδαδελφισμός εἶναι τὰ καλύτερα ὅπλα των — ὅπλα ἰδικῆς μας κατασκευῆς...».

Εἶδα ἀκόμη ἄρθρα, εἰς τὰ ὁποῖα ὑπεστηρίζετο ὅτι οἱ Χιλιασταὶ ἐνεργοῦν ἀντεθνικῶς (ὑπενθυμίζετο ὅτι κατὰ τὸν συμμοριτοπόλεμον καὶ γενικὰ κατὰ τὴν στράτευσίν των ἀρνοῦνται νὰ λάβουν ὅπλα, μερικοὶ δὲ καὶ ἐτυφεκίσθησαν διὰ τοῦτο) καὶ ὅτι ἀπὸ πνευματικῆς ἀπόψεως μὲ τὰς θεωρίας των, τείνουν εἰς «ἀποβλάκωσιν» καὶ «ἀποκολοκύνθωσιν» τῶν ἀλιευομένων ὀπαδῶν των.

Εἶδα τὴν ἀπάντησιν τῶν ἰδίων τῶν Χιλιαστῶν, καθ' ἣν δὲν επρόκειτο νὰ κάμουν κανένα «διεθνὲς» συνέδριον, ἀλλὰ μόνον συγκέντρωσιν τῶν ἀνὰ τὴν χώραν ὀπαδῶν των, ὡς συνέβη ἀδιαμαρτυρήτως τὸ 1956 καὶ τὸ 1959, μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι τώρα, ἀντὶ αἰθουσῶν θεάτρων, θὰ ἐχρησιμοποιεῖτο ἀθλητικὸν γήπεδον, ἁπλῶς δὲ θὰ ἐχαιρέτιζαν τὴν συγκέντρωσιν αὐτὴν ὁμόφρονές των ἐξ Ἀμερικῆς. Σύμφωνα μὲ τὰς ἀπόψεις τῶν Χιλιαστῶν, ἀποτελοῦν νομικῶς «γνωστὸν θρήσκευμα» καὶ δικαιοῦνται ἐλευθερίας συγκεντρώσεως, ἐφ' ὅσον δὲν διαταράσσεται ἡ τάξις.

Εἶδα, τελικά, ὅτι ἀπηγορεύθη τὸ συνέδριον ἢ συγκέντρωσις καὶ ὅτι οἱ πληγέντες ἐκ τῆς ἀπαγορεύσεως θὰ διεκδικήσουν δικαστικῶς ἀποζημίωσιν...

Ἐν ὑστερογράφῳ, εἶδα εἴδησιν δι' ἕνα ὑπόμνημα τῶν θρησκευτικῶν σωματείων, τὰ ὁποῖα ζητοῦν ἀπὸ μὲν τὸ Κράτος νὰ θέση τὸν Χιλιασμὸν «ἐκτὸς νόμου» καὶ γενικὰ νὰ ἀφαιρέση ἀπὸ τὸ Σύνταγμα τὰ δύο πρῶτα ἄρθρα του (περὶ ἐλευθερίας πάσης γνωστῆς θρησκείας εἰς ἐκδηλώσεις ἄνευ προσβολῆς τῆς τάξεως καὶ τῶν χρηστῶν ἠθῶν) ἐπὶ ἀπειλῇ διακοπῆς τοῦ πολυχρονίου τῶν βασιλέων εἰς τοὺς ὀρθοδόξους ναούς, ἀπὸ δὲ τὴν Ἐκκλησίαν νὰ λάβη πρακτικὰ μέτρα θρησκευτικῆς ἀμύνης, ὡς ἡ ἀποστολὴ εἰς τὴν ὕπαιθρον ἱεροκηρύκων, ἡ ἐκκαθάρισις τῆς Ἐκκλησίας «ἐκ τῶν φαύλων καὶ ἀνικάνων», ἡ κατάργησις τῶν τιμολογίων εἰς τὰ Μυστήρια, ἡ κατάργησις τῶν δίσκων εἰς τοὺς ναοὺς κ. ἄ.

Τώρα, γιατὶ μ' ἐνδιέφεραν ὅλα αὐτά; Ἁπλούστατα, διότι κατὰ τὸν χρόνον τῆς παραμονῆς μου εἰς τὸ Λονδῖνον καὶ συγκεχριμένως ἐνῷ αὐτὰ συνέβαιναν εἰς τὴν Ἑλλάδα μας, ἐκεῖ συνήρχετο τὸ Ἀγγλικὸν συνέδριον τῶν Χιλιαστῶν, χωρὶς νὰ συμβῆ τίποτε ἀπολύτως ἐξ ἀντιθέτου πλευρᾶς!

Τὸ συνέδριον συνῆλθεν εἰς τὸ μέγα Στάδιον Τουίκεναμ ἔξω ἀπὸ τὸ Λονδῖνον καὶ αἱ ἐργασίαι του διήρκεσαν μίαν ἑβδομάδα. Παρέστησαν εἰς αὐτὸ καὶ μερικοὶ ἀντιπρόσωποι ἀπὸ ἄλλας χώρας, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὁ Ἀμερικανὸς πρόεδρος τῆς ὀργανώσεως κ. Νάθαν Κνόρ, ὁ ὁποῖος μόλις εἶχε φθάσει ἀπὸ τὴν Στοκχόλμην, ὅπου παρόμοιον συνέδριον εἶχε συνέλθει καὶ ἐκεῖ.

Περὶ τὸ στάδιον εἶχαν γίνει κατασκηνώσεις, διότι δὲν ἦτο δυνα-

τὸν αἱ 50 χιλιάδες τῶν συνέδρων νὰ στεγασθοῦν εἰς τὰ ξενοδοχεῖα. Ἐπειδὴ δὲν ἔφθανεν οὔτε ὁ ὑπάρχων ἐλεύθερος χῶρος, ἐμισθώθη καὶ ἕνα λιβάδι ἐκτάσεως περίπου 25 στρεμμάτων, ἔναντι τεσσάρων τόννων σανοῦ διὰ τὰς ἐκτοπισθείσας ἀγελάδας.

Ἡ Ἑταιρία Μεταφορῶν Λονδίνου πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῶν «Ἰεχωβάδων» ἐκράτησεν ἀνοικτοὺς τοὺς σταθμοὺς τοῦ ὑπογείου σιδηροδρόμου κεντρικοῦ καὶ ἀνατολικοῦ Χώνσλοου, ἐνῶ εἶχεν ἀποφασισθῆ τὸ κλείσιμόν των πρὸς ἐκτέλεσιν ἐπειγουσῶν ἐπισκευῶν. Τὸ συνέδριον τὴν ἤμειψε μὲ εὐχαριστήριον ψήφισμα, ἀλλὰ ἐὰν ὁ ἐργολάβος δὲν μποροῦσε νὰ κερδίση τὴν καθυστέρησιν τῆς ἑβδομάδος καὶ ἠναγκάζετο νὰ ἐργασθῆ πέραν τοῦ συμπεφωνημένου χρόνου, θὰ ἐδικαιοῦτο νὰ εἰσπράξη ἀπὸ τὴν Ἑταιρίαν Μεταφορῶν —τὴν καὶ ὑπαιτίαν— ποινικὴν ρήτραν 3.000 λιρῶν στερλινῶν.

Ἐξ ἄλλου ἡ ἀστυνομία τοῦ Λονδίνου παρέσχε πᾶσαν ἐκ τῆς ἁρμοδιότητος αὐτῆς συνδρομὴν διὰ τὴν ὁμαλὴν διεξαγωγὴν τοῦ συνεδρίου καὶ ἐξυπηρέτησιν τῶν συνέδρων, ἀμειφθεῖσα ἐπίσης μὲ εὐχαριστήριον ψήφισμα.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ συνεδρίου «ἐβαπτίσθησαν» εἰς τὴν πισίνα τοῦ σταδίου Τουΐκεναμ περὶ τοὺς 1.400 «Ἰεχωβάδες». Ἐξ αὐτῶν 800 ἦσαν γυναῖκες, λίγα παιδιὰ καὶ λίγοι γέροντες γύρω στὰ 70. Διὰ τοὺς Χιλιαστάς, τὸ βάπτισμα συμβολίζει τὴν ἀφιέρωσιν εἰς «τὸ ἔργον» καὶ γίνεται κατόπιν μακρᾶς περιόδου ἐκπαιδεύσεως. Διὰ νὰ εἶναι τὸ βάπτισμα αὐτὸ ἔγκυρον, πρέπει ὁ βαπτιζόμενος νὰ μείνη στὸ νερὸ τοὐλάχιστον δέκα λεπτά. Εἰς τὴν πισίνα ἔμπαιναν τμηματικῶς οἱ ὑποψήφιοι καὶ ἐβαπτίζοντο ἀπὸ ἁρμοδίους ἀξιωματούχους τῆς ὀργανώσεως, οἱ ὁποῖοι εἰργάζοντο μὲ βάρδιες. Ἐὰν αἱ πληροφορίαι μου εἶναι ἀκριβεῖς, ὁ ἐξουσιοδοτημένος νὰ βαφτίση τοὺς Ἰεχωβάδες τοὺς ἔθετε δύο ἐρωτήματα: «Ἀναγνωρίζεις ὅτι εἶσαι ἁμαρτωλὸς καὶ χρειάζεσαι σωτηρίαν;» καὶ «Ἔχεις ἀπόφασιν νὰ ἀφιερώσης ἀνεπιφυλάκτως τὸν ἑαυτόν σου εἰς τὴν θέλησιν τοῦ Θεοῦ;». Ὅταν ὁ Χιλιαστὴς ἀπαντοῦσε καταφατικὰ εἰς ἀμφοτέρας τὰς ἐρωτήσεις, ἐκρίνετο ἄξιος βαπτίσματος καὶ τότε ἐκαλεῖτο νὰ κάμη... βουτιὰ στὸ νερό. Ἂν δὲν μποροῦσε νὰ κάμη σωστὴ βουτιά, ἐβούλωνε μὲ τὰ δάκτυλα τὴ μύτη του καὶ βύθιζε στὸ νερὸ τὸ κεφάλι του γιὰ δευτερόλεπτα.

Ἐπίσης πρέπει ν' ἀναφέρω ὅτι κατὰ τὸ συνέδριον οἱ Χιλιασταὶ εἶχαν ἕνα εἶδος δικῆς τους δίαιτης, ἀπὸ τὴν ὁποία ἦσαν ἀποκλεισμένα τὰ οἰνοπνευματώδη. Μόνον λεμονάδες, πορτοκαλάδες, χυμοὶ μήλων, καφὲς καὶ παγωτά. Πανηγύρι σωστὸ ἦταν ὁ χῶρος τοῦ Σταδίου ἀπὸ τοὺς πλανοδίους πωλητάς, ἐκτὸς τῶν γύρω καταστημάτων ποὺ παρέμεναν ἀνοικτὰ μὲ ὑπερωρίες. Σύνολον καταναλώσεως μισὸ ἑκατομμύριο λιρῶν.

Καὶ ἀφοῦ ὅλα ἐτελείωσαν, ὁ χῶρος ἐκαθαρίσθηκε ἐπιμελέστατα καὶ ὁ καθένας πῆγε σπίτι του, αἱ ἐφημερίδες ἐδημοσίευσαν εἰδήσεις καὶ φωτογραφίες διὰ τὸ ἀξιοπερίεργον τοῦ πράγματος, χωρὶς νὰ ἀκουσθῆ οὐδαμόθεν οὐδεμία διαμαρτυρία...

Καθὼς βλέπετε, πλήρης ἀντίθεσις μὲ ὅ,τι συνέβη τὸν ἴδιο καιρὸ εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Ὡς πρὸς τὴν ἐξήγησιν, νομίζω ὅτι εἶναι ὄχι ἡ «ὑπερ—ἐλευθερία» καὶ ἡ «ὑπερ—δημοκρατία» κατὰ Φιλιππίδην, ἀλλὰ ἡ ἐδῶ ἀ π ο υ σ ί α ἐπαρκοῦς ἐλευθερίας καὶ ἐ π α ρ κ ο ῦ ς δημοκρατίας. Ἡ

δὲ ἔλλειψις ἐν Ἑλλάδι τοῦ βαθμοῦ τῆς ἐν Ἀγγλίᾳ δημοκρατίας καὶ θρησκευτικῆς ἐλευθερίας ἴσως ἐξηγεῖται ἀπὸ τὴν διαπίστωσιν τοῦ ἰδίου καθηγητοῦ κ. Φιλιππίδου, ὅτι ὁ ἑλληνικὸς λαός—χωρὶς νὰ πταίῃ ὁ ἴδιος—«στερεῖται εἰς μεγίστην ἔκτασιν ἀπολογητικῆς καὶ μαχητικῆς ἱκανότητος πρὸς νικηφόρον ἰδεολογικὴν μάχην καὶ πιστεύει μὲν εἰς Χριστόν, ἀλλὰ Χριστὸς τί εἶναι δὲν γνωρίζει νὰ ἐξηγήσῃ εἰς τοὺς ἀρνητὰς ἢ παρερμηνευτάς του». Ἐπομένως, τὸ ἔργον τῆς προστασίας τῆς ἐν Ἑλλάδι «ἐπικρατούσης» θρησκείας ἀνατίθεται ἐλλείψει πνευματικῶν ὑπερασπιστῶν, εἰς τήν... ἀστυνομίαν!

2

Ἡ συνεργασία τῶν Ἐκκλησιῶν

ΕΖΗΤΗΣΑ ἀπὸ τὸ πάντοτε πρόθυμον Κεντρικὸν Γραφεῖον Πληροφοριῶν ἐξήγησιν τῆς παντελοῦς ἀπουσίας οἱουδήποτε ἐμποδίου εἰς τὸ συνέδριον τῶν Χιλιαστῶν. Καὶ ἰδίως ἤθελα νὰ μάθω πῶς συμβιβάζεται ἡ ἀπόλυτος ἀδιαφορία τῶν Ἀρχῶν διὰ τὴν δρᾶσιν τῶν Χιλιαστῶν μὲ τὸν τίτλον τῆς Βασιλίσσης ὡς «Ἀμύντορος τῆς Πίστεως», τὸν ὁποῖον ἔλαβε κατὰ τὴν στέψιν της—ὅπως καὶ κάθε βασιλεὺς εἰς τὴν Ἀγγλίαν—ἔναντι ὑποσχέσεως προστασίας τῆς Ἐκκλησίας.

Μοῦ ἐδόθη, μαζὶ μὲ μίαν ἔκθεσιν ἐπὶ τῆς ἐν Ἀγγλίᾳ θρησκευτικῆς καὶ ἐκκλησιαστικῆς καταστάσεως, ἡ πληροφορία ὅτι ἡ ἔννοια τῆς «Πίστεως» εἶναι εὐρυτάτη. Δὲν σημαίνει τὴν ἀποκλειστικότητα ὡρισμένου δόγματος, ἀλλὰ τῆς Πίστεως ἐν γένει. Κάθε ἄνθρωπος ποὺ ζῇ εἰς τὴν Βρετανίαν προστατεύεται εἰς τὰ ἐκ τοῦ ἄρθρου 18 τῆς οἰκουμενικῆς Διακηρύξεως τῶν Δικαιωμάτων τοῦ Ἀνθρώπου δικαιώματά του, ἤτοι τὸ δικαίωμα νὰ θρησκεύεται, νὰ ἀλλάζῃ κατὰ βούλησιν τὴν θρησκείαν του, νὰ ἀσκῇ τὴν λατρείαν τῆς προτιμήσεώς του, νὰ διδάσκῃ τὴν πίστιν του μέσῳ σχολείων καὶ συναθροίσεων, διὰ τοῦ λόγου καὶ τοῦ τύπου, χωρὶς ἡ τοπικὴ ἀρχὴ ἢ τὸ Κράτος νὰ δικαιοῦνται νὰ παρέμβουν.

Ἀλλὰ ἡ θρησκευτικὴ ἐλευθερία εἰς τὴν Ἀγγλίαν εἶναι πολὺ ἀρχαιότερη τῆς διακηρύξεως ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων. Ἀπὸ τοῦ 1677 ἔπαυσε ν' ἀποτελῇ ἀδίκημα ἡ αἵρεσις. Καὶ ἀπὸ τοῦ 1688, μὲ τὸν λεγόμενον «Νόμον Ἀνοχῆς» ἐδόθη γιὰ πρώτη φορὰ δικαίωμα λατρείας εἰς τοὺς προτεστάντες. Ἀπὸ τοῦ 1828 οἱ «ἀσυμμόρφωτοι» (ἔτσι ἀποκαλοῦνται οἱ μὴ ἀνήκοντες εἰς τὴν ἐπίσημον ἀγγλικανικὴν ἐκκλησίαν) ἀπηλλάγησαν τῆς «πολιτικῆς ἀνικανότητος» καὶ μποροῦσε νὰ διορίζωνται εἰς δημοσίας θέσεις. Ἀπὸ τοῦ 1858 ἐπετράπη ἡ εἴσοδος εἰς τὸ Κοινοβούλιον καὶ Ἑβραίων ἀκόμη. Σήμερα, πλὴν τοῦ ὅτι ὁ Λόρδος Καγκελλάριος (Ὑπουργὸς τῆς Δικαιοσύνης) ὀφείλει νὰ ἀνήκῃ στὴν Ἀγγλικανικὴ Ἐκκλησία, τὸ θρήσκευμα δὲν ἀποτελεῖ ἐμπόδιο γιὰ κανένα δημόσιον ἀξίωμα. Καὶ ὑπάρχει ἀπόλυτος θρησκευτικὴ ἐλευθερία, ἐν τῷ πλαισίῳ τῆς τηρήσεως τῶν κειμένων νόμων δημοσίας τάξεως.

Ἐπίσης παρατηρεῖται ἀπόλυτος ἀπουσία μισαλλοδοξίας, ἀρκεῖ νὰ σημειωθῇ ὅτι τόσον βασιλεῖς ὡς «ἀμύντορες τῆς πίστεως», ὅσον καὶ ἀρχηγοὶ τῆς Ἐκκλησίας ὑπῆρξαν μέλη τοῦ Τεκτονισμοῦ!

Εἰς τὴν Ἀγγλία, Ἐκκλησία

καὶ Στέμμα εἶναι στενὰ συνδεδεμένα. Ὁ ἡγεμὼν στέφεται ἀπὸ τὸν ἀρχιεπίσκοπον τοῦ Καντέρμπουρυ, ὅλοι οἱ κληρικοὶ ὀμνύουν ἀφοσίωσιν εἰς τὸν Βασιλέα, εἰς τοὺς ναοὺς ψάλλονται εὐχαὶ ὑπὲρ μακροβιότητος καὶ ὑγείας τοῦ βασιλέως καὶ «παντὸς τοῦ παλατίου», ἐνῶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ὁ βασιλεὺς διορίζει ἀνωτάτους κληρικοὺς ὡς εἰδικοὺς συμβούλους τοῦ πρωθυπουργοῦ καὶ ἕνας ἀριθμὸς κληρικῶν (οἱ δύο ἀρχιεπίσκοποι, τοῦ Καντέρμπουρυ καὶ τῆς Ὑόρκης, καθὼς καὶ οἱ 24 τοπικοὶ ἐπίσκοποι) εἶναι πρακτικὰ «λόγῳ ἀξιώματος» μέλη τῆς Βουλῆς τῶν Λόρδων. Προσέτι τὸ Δημόσιον ἐνισχύει οἰκονομικῶς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ἡ Ἐκκλησία δὲν δύναται νὰ λάβη ἀποφάσεις μεταρρυθμίσεως τοῦ καταστατικοῦ χάρτου ἄνευ συναινέσεως τοῦ βασιλέως καὶ τοῦ Κοινοβουλίου.

Τὰ ἐκ βαπτίσεως μέλη τῆς ἐπισήμου Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας ὑπολογίζονται εἰς 29 ἑκατομμύρια, ὑπαγόμενα εἰς τρεῖς περιφερείας. Ὑπάρχουν δύο περιφέρειαι εἰς τὴν Ἀγγλίαν (τοῦ Καντέρμπουρυ καὶ τῆς Ὑόρκης) καὶ μία εἰς τὴν Σκωτίαν. Ὁ ἀρχιεπίσκοπος τοῦ Καντέρμπουρυ εἶναι καὶ ὁ Πριμάτος τῆς Ἀγγλίας. Παρεκτὸς τῆς ἐπισήμου Ἀγγλικανικῆς ἐκκλησίας, ὑπάρχουν ἄλλαι ἐκκλησίαι ἀγγλικανικαὶ ἐπίσης, ἀλλὰ αὐτόνομοι. Ὑπάρχουν ἐπίσης αἱ «Ἐλεύθεραι Ἐκκλησίαι», γνωσταὶ ὡς «μὴ κονφορμισταὶ» ἢ «ἀσυμμόρφωται». Μεθοδισταί, Βαπτισταί, Συνοδικοί, Κουάκεροι, Πρεσβυτεριανοί, καὶ διάφοροι ἄλλοι.

Φυσικὰ ὑπάρχουν καὶ Ρωμαιοκαθολικοί. Δὲν δεσπόζουν, ὅπως συνέβαινε μέχρι τοῦ 16ου αἰῶνος, ἀλλὰ εἶναι ἐλεύθεροι εἰς τὴν δρᾶσιν των καὶ ὑπολογίζονται περίπου εἰς 5 ἑκατομμύρια πιστῶν.

Ὑπάρχουν 450.000 Ἑβραῖοι (ἡ πλέον πολυπληθὴς κοινότης σήμερον ἐν Εὐρώπῃ) μὲ 450 συναγωγάς. Ὑπάρχουν 200.000 Μωαμεθανοὶ μὲ τζαμιὰ εἰς Λονδῖνον, Βίρμιγχαμ, Μάντζεστερ, Κάρδιφ καὶ Γλασκώβην. Ὑπάρχουν ἐκκλησίαι τῶν Ὀρθοδόξων χριστιανῶν Ἑλλήνων, Σέρβων, Ρώσων, Πολωνῶν καὶ Ἀρμενίων. Ὑπάρχουν ἐν ὀλίγοις ἐκκλησίαι παντὸς θρησκεύματος. Εἰς ἕνα ἀπὸ τὰ κεντρικώτερα σημεῖα τοῦ Λονδίνου, στὸ Σάουθ Κένσιγκτον ὑπάρχει καὶ ναὸς τῶν Βουδδιστῶν.

Ὅλαι αὐταὶ αἱ ἐκκλησίαι συνεργάζονται μεταξύ των ἁρμονικά, μετέχουσαι τοῦ ἀπὸ τοῦ 1942 ἱδρυθέντος Βρεταννικοῦ Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν, ἐξαιρέσει τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς ἐκκλησίας. Γίνονται ἀνταλλαγαὶ ἀπόψεων ἐπὶ γενικῶν θρησκευτικῶν ζητημάτων καὶ ἀναλαμβάνονται ἀπὸ κοινοῦ ἔργα εὐποιίας. Ἐπίσης ὑπάρχουν ἄλλα ὄργανα μέσῳ τῶν ὁποίων ἐξασφαλίζεται ἡ συνεργασία καὶ τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν, εἰδικὰ ἡ προσέγγισις Χριστιανῶν καὶ Ἑβραίων, καὶ γενικὰ ἡ προώθησις τῆς ἰδέας τῆς θρησκευτικῆς ἑνότητος.

Ἕνα ἀκόμη χαρακτηριστικὸν τῆς ἀγγλικῆς θρησκευτικῆς ζωῆς εἶναι ἡ συμμετοχὴ τοῦ λαικοῦ [illegible]ίου εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν διοίκησιν.

Εἰς τὴν Ἀγγλίαν, μόνον τὴν πνευματικὴν ἐξουσίαν ἀσκοῦν ἀποκλειστικῶς οἱ ἐπίσκοποι. Διὰ τὰ δογματικά, ὀργανωτικὰ καὶ τὰ γενικὰ ζητήματα ὑπάρχουν αἱ Σύνοδοι τοῦ Καντέρμπουρυ καὶ τῆς Ὑόρκης ὑπὸ τὴν προεδρίαν τῶν οἰκείων ἀρχιεπισκόπων. Ἑκάστη Σύνοδος διαιρεῖται εἰς Ἄνω καὶ Κάτω. Ἡ Ἄνω Σύνοδος ἀπαρτίζεται μόνον ἀπὸ τοὺς ἐπισκόπους τῆς περιφερείας, ἐνῶ ἡ Κάτω ἀποτε-

λεῖται ἀπὸ ἀρχιδιακόνους καὶ κληρικοὺς εἰδικῶς πρὸς τοῦτο ἐκλεγομένους. Τὸ νομοθετικὸν διοικητικὸν σῶμα τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἡ Ἐθνικὴ Συνέλευσις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀγγλίας ἢ ἐπὶ τὸ συντομώτερον Συνέλευσις τῆς Ἐκκλησίας. Ἀποτελεῖται ἀπὸ τρία τμήματα: Ἐπισκόπων, κληρικῶν καὶ λαικῶν. Τὰ δύο πρῶτα τμήματα συγκροτοῦνται ἀπὸ τὰ μέλη τῶν Συνόδων. Τὰ μέλη τοῦ τρίτου τμήματος εἶναι ἄνδρες καὶ γυναῖκες ἐκλεγόμενοι μὲ πενταετῆ θητείαν ἀπὸ τοὺς ἐνορίτας. Τόσον αἱ Σύνοδοι, ὅσον καὶ ἡ Ἐθνικὴ Συνέλευσις συνέρχονται τρεῖς φορὰς τὸ ἔτος.

Ἔτσι, οἱ ἐνορῖται τῶν ναῶν τῆς Ἀγγλίας ἔχουν ἐξουσίαν νὰ συμβάλουν εἰς τὴν ρύθμισιν γενικῶν ζητημάτων τῆς Ἀγγλίας, ἐνῶ οἱ ταλαίπωροι οἱ δικοί μας δὲν ἔχουν γνώμην οὔτε διὰ τοὺς ἐπιτρόπους τοῦ ναοῦ των!

Καλύτερα ἐδῶ ἢ ἐκεῖ;

3

Ὄχι δογματισμοὶ καὶ μισαλλοδοξία

ΥΠΑΡΧΕΙ ἕνα βαθὺ θρησκευτικὸ συναίσθημα εἰς τὴν Ἀγγλία. Ἐννοῶ ἕνα συναίσθημα ποὺ εἰσχωρεῖ κάτω ἀπὸ τοὺς ἐξωτερικοὺς τύπους, βαθειὰ στὴν ψυχὴ καὶ σφραγίζει τὴν προσωπικότητα.

Ὅμως, αὐτὸ τὸ συναίσθημα ἐκδηλώνεται καὶ ἱκανοποιεῖται κατὰ ἕνα τρόπο ἀρκετὰ διάφορο ἀπὸ τὸν δικόν μας.

Δὲν ἀναφέρομαι ἀποκλειστικὰ εἰς τὴν ὅλην διαδικασίαν τῆς θείας λειτουργίας, ἂν καὶ αὐτὴ συντελεῖ σπουδαίως εἰς τὴν προσέλκυσιν πυκνοῦ ἐκκλησιάσματος καὶ στενῆς ἐπαφῆς του μὲ τὴν ἐκκλησίαν, ὅταν π.χ. μιὰ Κυριακὴ εἶδα εἰς τοὺς «Τάιμς» τὸ πρόγραμμα 97 ναῶν μὲ χορωδίες καὶ συναυλίες ἐκκλησιαστικοῦ ὀργάνου, μὲ ἔργα Μπάχ, Χάυδν, Μότσαρτ, Μένντελσον, Παλεστρίνα, Μπύρντ, Στάνφορδ καὶ ἄλλων νεωτέρων, καθὼς καὶ κηρύγματα διακεκριμένων χριστῶν τοῦ λόγου ἀπηλλαγμένα παλαιοδιβλικοῦ μίσους καὶ ἀπειλῶν.

Κυρίως ἐννοῶ τὴν διάχυτη θρησκευτικότητα. Καί—τί ἄλλο πιὸ καλὸ καὶ ἀποδεικτικό;— παίρνω παράδειγμα τὶς ἐφημερίδες.

Ἐὰν ἐξαιρέσῃ κανεὶς μία ἢ δύο ἐφημερίδες, ποὺ ἀρέσκονται εἰς τὴν σκανδαλοθηρία καὶ μεγαλοποιοῦν τὸ περιφερικὸ ἢ κατακλύζονται ἀπὸ φωτογραφίες γυναίων, ὁ ἄλλος τύπος στέκεται σὲ πολὺ ὑψηλὴ στάθμη, τόσον ἀπὸ ἀπόψεως εἰκονογραφήσεως, ὅσον καὶ ἀπὸ ἀπόψεως ὕλης. Σημαίνει ὅτι συνδυάζεται ἡ σεμνότης μὲ τὴν μεγάλη κυκλοφορία, διαφορετικὰ κανένας ἐπιχειρηματίας δὲν θὰ ἐθυσίαζε τὸ συμφέρον του γιὰ νὰ σώσῃ... τὴν ψυχή του.

Πέραν αὐτῆς τῆς γενικῆς διαπιστώσεως, παρατηρεῖ κανεὶς ὅτι μεγάλες ἐφημερίδες ἀποδίδουν κάποια σημασία εἰς τὴν ἀνάγκη θρησκευτικότητος τοῦ λαοῦ. Ἐπὶ παραδείγματι τὰ «Ἑσπερινὰ Νέα» τοῦ Λονδίνου (τὰ ὁποῖα, εἰρήσθω ἐν παρόδῳ, εἶναι εἰλικρινῶς ἑσπερινά, διότι κυκλοφοροῦν σὲ τέσσαρες ἐκδόσεις τοῦ ἀπογεύματος, τὴ μία φρεσκότερη τῆς ἄλλης) δημοσιεύουν σὲ κάθε φύλλο ὑπὸ τὸν τίτλον «Μάθε τὴν Βίβλο σου» μίαν ἐρώτησιν. Παράδειγμα: Ὁ εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος μᾶς λέ-

γει: «Τότε παραγίνεται ὁ Ἰησοῦς, ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας ἐπὶ τὸν Ἰορδάνην πρὸς τὸν Ἰωάννην τοῦ βαπτισθῆναι ὑπ' αὐτοῦ». Ποία ἦτο ἡ πρώτη ἀντίδρασις τοῦ Ἰωάννου; Ἡ ἀπάντησις δίδεται σὲ ἄλλη σελίδα, ὥστε ὁ ἀναγνώστης νὰ σκεφθῇ νὰ εὕρῃ τὴν λύσιν μόνος του, ἐὰν θέλῃ. Καὶ ἡ ἀπάντησις εὑρίσκεται εἰς τὴν παράγραφον 14 τοῦ 3ου κεφαλαίου τοῦ κατὰ Ματθαῖον εὐαγγελίου. «Ὁ δὲ Ἰωάννης διεκώλυεν αὐτὸν λέγων, ἐγὼ χρείαν ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆναι». Ἕτερον παράδειγμα: Εἰς τὴν παραβολὴν τοῦ Σπορέως τί εἶπεν ὁ Χριστὸς ὅτι συμβολίζει ὁ σπόρος ὁ πεσὼν ἐπὶ τὰς ἀκάνθας; Ἡ ἀπάντησις εὑρίσκεται εἰς τὸ κεφάλαιον 13, παράγραφος 22 τοῦ αὐτοῦ Εὐαγγελίου...

Ἐπίσης τὸ «Νταίηλυ Ἐξπρές» (κυκλοφορία 4.300.000 ἡμερησίως) δημοσιεύει καθημερινῶς ἕνα ἀπόφθεγμα ἐκ τῆς Βίβλου, εἰς τὸ τέλος τῶν πολιτικῶν σχολίων.

Παρέλειψα νὰ ἀναφέρω, ὡς μίαν ἔνδειξιν θρησκευτικότητος, ὅτι πᾶσα συνεδρίασις δημοτικοῦ συμβουλίου ἀρχίζει μὲ προσευχήν.

Καὶ ἐπανέρχομαι εἰς τὰ τοῦ τύπου. Ἔνδειξιν βαθειᾶς θρησκευτικότητος μαρτυροῦν, κατὰ τὴν γνώμην μου, τὰ δημοσιευόμενα κηρύγματα κληρικῶν κυρίως λόγῳ τοῦ περιεχομένου των. Δὲν εἶναι δογματικὰ ἀλλὰ φιλελεύθερα. Δὲν εἶναι τοῦ παλαιοῦ συρμοῦ, ἀλλὰ μοδέρνα. Παράδειγμα πρῶτον: Ὁ Χιοῦ Ρέντγουντ δημοσιεύει, ἂν δὲν λαθεύω εἰς τὸ «Σάντεϊη Τέλεγκραφ», τὸ «Κήρυγμα τοῦ ἑνὸς λεπτοῦ» ἀποτελούμενον ἀπὸ 15 — 20 ἀράδες! Καὶ λέει πολὺ ἀξιολογώτερα πράγματα ἀπὸ τὶς φλύαρες καὶ ἀνούσιες μακαρονάδες πολλῶν δικῶν μας, ποὺ νομίζουν, ἐξ ἄλλου, ὅτι κήρυγμα σημαίνει στόμφος. Σ' ἕνα κήρυγμά του, ποὺ διάβασα, ἐξηγοῦσε τὴν συνήθη ἐκκλησιαστικὴν φρᾶσιν «μετὰ φόβου καὶ τρόμου». Καὶ βάσει τῆς Βίβλου (πρὸς Ἐφεσίους ἐπιστολὴ 2.8—10, πρὸς Ρωμαίους 8.28, Ἰωάννου 4.34 καὶ 5.17) ἐξηγοῦσε ὅτι ὁ ἄνθρωπος δὲν ἔχει νὰ φοβῆται τίποτε, ἀφοῦ εἶναι «σεσωσμένος κατὰ χάριν διὰ τῆς πίστεως», ἀλλὰ ὀφείλει νὰ ἐπιδιώκῃ σωτηρίαν «ἐξ ἔργων» καὶ δεδομένου ὅτι ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς εἶπεν «ὁ Πατήρ μου ἕως ἄρτι ἐργάζεται κἀγὼ ἐργάζομαι», ἔργον τοῦ πιστοῦ εἶναι ἡ συμβολὴ πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ ἔργου, ἡ συνέργεια εἰς τὸ ἀγαθόν, διὰ νὰ γίνῃ «κατὰ πρόθεσιν κλητός». Αὐτά, διὰ τὴν ἀκρίβειαν, σὲ 17 γραμμές.

Παράδειγμα δεύτερον: Ὁ διάκονος τοῦ καθεδρικοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Παύλου δόκτωρ Μάθιους δημοσιεύει τακτικὰ κηρύγματα ὄχι μεγαλύτερα ἀπὸ μισὴ στήλη, ἐπιβεβαιώνοντας τὸ ἀρχαῖον ἑλληνικὸν «οὐκ ἐν τῷ πολλῷ τὸ εὖ». Καί, ἐκτὸς τοῦ χαρίσματος τῆς συντομίας, ἔχει ἕναν πλατὺν καὶ διαυγῆ ὁρίζοντα, γεμᾶτον ἀπὸ ἀνθρωπιά. Στὸ κήρυγμά του διὰ τὸ θαῦμα τοῦ χορτασμοῦ πενταχισχιλίων ἀνθρώπων μὲ πέντε ἄρτους, ξεκινῶντας ἀπὸ τὴν Βίβλο προσεγειώθη στὴν πραγματικότητα, στὴν γῆ μας, ὅπου ἑκατομμύρια ἀνθρώπων ὑποσιτίζονται, ἐνῷ ἄλλοι ὑπερμέτρως καὶ παραλόγως παχύνονται. «Ἐξ ἀπόψεως τροφῆς—εἶπε—ὁ κόσμος μπορεῖ νὰ διαιρεθῇ σ' ἐκεῖνα τὰ ἔθνη ποὺ ἔχουν πάρα πολλὰ τρόφιμα καὶ σ' ἐκεῖνα ποὺ ἔχουν λιγώτερα τῶν ἀπαιτουμένων, σ' ἐκείνους τοὺς ἀνθρώπους ποὺ κινδυνεύουν ἀπὸ τὴν πολυφαγία καὶ σ' ἐκείνους ποὺ βρίσκονται στὰ σύνορα τῆς λιμοκτονίας. Ὅταν καθώμαστε στὸ τρα-

πέζι μας έχομεν συναίσθησιν τοῦ παγκοσμίου αὐτοῦ προβλήματος ; Τὴν στιγμὴ ποὺ ἀπολαμβάνομε τὰ συμπόσιά μας αἰσθανόμεθα καμμιὰ φορὰ ὅτι μᾶς παραστέκει, ἀόρατος ἀλλὰ ἀληθινός, ἕνας σκελετάς;». Καὶ δὲν ἔστρεψε τὸ κήρυγμά του ὁ αἰδεσιμώτατος στὴν ἀτομικὴ ἐλεημοσύνη, ἀλλὰ τὸ ἐγενίκευσε. «Δὲν περιμένομε —εἶπε— κάποιο θαῦμα, οὔτε τὸ χρειαζόμεθα. Τὰ ἀποθέματα τροφίμων τῆς γῆς ἐπαρκοῦν γιὰ νὰ τραφοῦν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι. Ἡ λύσις ὅμως τοῦ προβλήματος εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπιτευχθῆ μόνον ἐπὶ παγκοσμίου κλίμακος καὶ κατόπιν ἐπισταμένης μελέτης περὶ τῆς κατανομῆς τοῦ πληθυσμοῦ. Τὸ ζήτημα ἔγκειται εἰς τὸ ἂν εἴμεθα ἀποφασισμένοι νὰ θυσιάσωμε π ρ ο ν ό μ ι α καὶ π λ ε ο ν ε κ τ ή μ α τ α, ποὺ νομίζουμε ὅτι τὰ κατέχομε δικαιωματικά, ὑπὲρ τοῦ πεινῶντος πλήθους. Εἴμεθα ἕτοιμοι; Ἡ λύσις θὰ ξεκινήση ἐκ τοῦ πνεύματός μας».

Φάνηκε ποτὲ τέτοιο κήρυγμα εἰς τὴν Ἑλλάδα; Τὰ τετριμμένα...

Ἐπίσης ο ὐ δ έ π ο τ ε φάνηκε κήρυγμα σὰν τὸ δημοσιευθὲν στὸ «Γκάρντιαν» ἀπὸ τὸν αἰδεσ. Λέσλι Γουέδερχοντ. «Ὑπάρχει—ἔλεγε—τρομακτικὴ σύγχυσις ἐπὶ τῶν θρησκευτικῶν θεμάτων στὴν ἐποχή μας. Ὅσο γιὰ μένα, μοῦ φαίνεται ὅτι θὰ μποροῦσαν οἱ ἄνθρωποι νὰ συμφωνήσουν σὲ μερικὰ γνωρίσματα τοῦ θρησκευομένου:

1) Πίστις εἰς τὴν ὕπαρξιν Θεοῦ.

2) Πίστις ὅτι τὸ σύμπαν διέπεται ὑπὸ πνευματικῆς ἀρχῆς.

3) Πίστις εἰς τὴν θείαν τοῦ Χριστοῦ προέλευσιν.

4) Πίστις ὅτι ἀποτελεῖ ἁμάρτημα κάθε τί ποὺ θὰ μᾶς γέμιζε μὲ ντροπή, εὑρισκομένους ἐνώπιον τοῦ Χριστοῦ.

5) Πίστις εἰς τὴν θείαν πρὸς πάντας συγγνώμην.

6) Πίστις εἰς τὴν σημασίαν τῆς σ χ έ σ ε ώ ς μας μὲ τὸν Χριστό, ὥστε νὰ εἴμεθα διατεθειμένοι νὰ ξεκινήσωμε μίαν νέαν ζωὴν καὶ

7) Πίστις εἰς τὴν ὕπαρξιν θείας προνοίας εἰς ὅ,τι ἀφορᾶ τὰ συμβαίνοντα εἰς τὴν ζωήν μας καί, φυσικά, πίστις εἰς μετὰ θάνατον ἐπιβίωσιν. «Ὅλα αὐτά — καταλήγει — μοῦ ἀρκοῦν ὡς οὐσιῶδες πιστεύω τοῦ Χριστιανοῦ. Γιὰ τὰ ἄλλα ἱκανοποιοῦμαι νὰ εἶμαι ἀγνωστικιστής». Μακρὰν τῶν δογμάτων, τῶν παλαιῶν ποὺ ἐπιζοῦν, καὶ τῶν νέων ποὺ πλάθονται...

Τέλος, νομίζω ὅτι εἶναι χαρακτηριστικὸν βαθείας θρησκευτικότητος τὸ γεγονὸς ὅτι μεγάλαι ἀγγλικαὶ ἐφημερίδες δημοσιεύουν κ ύ ρ ι α ἄ ρ θ ρ α θρησκευτικοῦ περιεχομένου. Σ' ἕνα τέτοιο ἄρθρον ἀναφερόμενον εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ Ὄρους Ὁμιλίαν, ἀνέπτυσσεν ἡ ἐφημερίς, ὅτι «καινὴ ἐντολή» τοῦ Χριστοῦ ἦτο τὸ «ἀγαπᾶτε ἀλλήλους», ἀλλὰ ὁ Χριστὸς ἀνεφέρθη καὶ εἰς παλαιοτέραν ἐντολήν, μὲ ἰσχὺν Νόμου, τὴν λέγουσαν : «Πάντα ὅσα ἂν θέλητε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, οὕτως καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς». Κατέληγε δὲ ἡ ἐφημερὶς ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ «Χρυσοῦς Κανών», τὸν ὁποῖον ἐκήρυξε καὶ ὁ Κομφούκιος, πεντακόσια χρόνια πρὸ Χριστοῦ, καθὼς καὶ ἄλλοι θρησκευτικοὶ ἡγέται καὶ φιλόσοφοι, τὸν ὁποῖον ἀρκεῖ νὰ ἔχη ὡς ὁδηγόν του ὁ ἄνθρωπος στὴν πρακτικὴ ζωή του, προκειμένου νὰ κερδίση τὴν γαλήνην καὶ τὴν εὐτυχίαν.

Ἕνα τέτοιο ἄρθρο, καθὼς βλέπομεν, γεφυρώνει τὶς θρησκευτικὲς διακρίσεις καὶ ἑνώνει ὅλην τὴν ἀνθρωπότητα.

ΧΡΙΣΤΟΣ ΡΙΖΟΠΟΥΛΟΣ

Μυστήρια τῆς Φύσεως

Ὁ Ρῶσσος ἐπιστήμων Μαξὶμ Σβέρεφ γράφει ἕνα βιβλίο (πόρισμα πολυετῶν μελετῶν) γιὰ τὶς συνήθειες τῶν ζώων καὶ τῶν πουλιῶν. Ἐζήτησε ἀπὸ τὰ παιδιὰ τῆς Σοβιετικῆς Ἑνώσεως νὰ τὸν βοηθήσουν νὰ λύση μερικὰ ἀπὸ τὰ μυστήρια τῆς Φύσεως. Νὰ μερικὰ ἀπὸ τὰ ἐρωτήματα:

Ὁ καρυοθραύστης, ἕνα πουλὶ μαυριδερό, μὲ μεγάλο ράμφος, κρύβει κουκουνάρια κάτω ἀπὸ φύλλα. Τὸν χειμῶνα, ἂν καὶ τὸ χιόνι σκεπάζει τὰ πάντα, τὰ ξαναβρίσκει χωρὶς νὰ λαθέψη. Ἡ ὄσφρηση τῶν πουλιῶν δὲν εἶναι πολὺ ἀνεπτυγμένη. Ἐπίσης εἶναι ἀδύνατον νὰ ἰδῆ κάτω ἀπὸ τὸ χιόνι. Λοιπόν, πῶς ξέρει ποῦ εἶναι κρυμμένα τὰ κουκουνάρια του;

Ἐὰν ἕνας σκύλος ἢ μιὰ γάτα μεταφερθοῦν μακρυὰ ἀπὸ τὴ διαμονή τους, θὰ ξανάβρουν τὸ δρόμο νὰ γυρίσουν, ἰδίως ἐὰν ἔχουν ἀφήσει μικρά τους. Καὶ τὰ ἄλογα καὶ τὰ ἄλλα ζῶα ἐπίσης ἔχουν τὴν ἱκανότητα νὰ ἐπιστρέψουν στὸ σπίτι τους, χωρὶς νὰ τὰ δυσκολεύῃ τὸ σκοτάδι, ἡ ὁμίχλη ἢ ἄλλα ἐμπόδια. Καὶ δὲν ἐπιστρέφουν ἀπὸ τὸν περίπλοκο δρόμο, ἀπὸ τὸν ὁποῖον μετεφέρθησαν, ἀλλὰ ἀπὸ τὸν συντομώτερο. Τί τὰ ὁδηγεῖ;

Τὰ τζιτζίκια σταματοῦνε τὸ τερέτισμά τους τὸ βράδυ ἂν πρόκειται νὰ βρέξη. Ἡ μαύρη ἀγριόρνιθα λίγες ὧρες πρὶν ξεσπάσῃ χιονοθύελλα πετάει ἀπὸ τοὺς ἀγροὺς σὲ ἀσφαλέστερο καταφύγιο στὸ δάσος. Οἱ φασιανοὶ ὅταν ἔρχεται κακοκαιρία ἀφήνουν ἕνα ἰδιαίτερο κρώξιμο. Οἱ σκίουροι ἐπίσης κελαρύζουν. Ἂν ἔρχεται βροχή, πολλὰ ἔντομα καταφεύγουν στ' ἄνθη τῆς ἀκακίας. Ἐὰν ἔντομα πετοῦν χωρὶς νὰ καθήσουν σὲ λυχνίδες (εἶδος ποώδους φυτοῦ) ὁ καιρὸς θὰ εἶναι ὡραῖος. Ἂν κάθωνται, θὰ βρέξη. Πῶς τὸ ξέρουν;

Ζῶα καὶ πουλιὰ κάνουν ἐπίσης μακρὲς προγνώσεις καιροῦ. Τὰ φλαμίνγκος χτίζουν τὴ νέα φωληά τους ἐπάνω στὴν παληά, ἂν τὸ καλοκαίρι θὰ εἶναι ὑγρό. Ἀλλὰ ἂν προβλέπουν γλυκὸ καλοκαίρι, χρησιμοποιοῦν τὴν παληὰ φωληά τους. Μερικὰ γεράκια χτίζουν τὴ φωληά τους ἀρκετὰ μακρυὰ ἀπὸ τὸ νερό, ἂν τὸ καλοκαίρι προβλέπεται ὑγρό, καὶ κοντὰ σὲ βάλτους, ἂν προβλέπεται ξηρασία. Πῶς εἶναι σὲ θέση νὰ κάνουν—καὶ μ' ἐπιτυχία—τόσο μακροπρόθεσμες μετεωρολογικὲς προγνώσεις;

'Επιδρᾷ ἡ φύσις ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου;

'Επιδρᾷ ἡ φύσις ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου;

'Ασφαλῶς, ναί, διότι ἀπὸ αὐτὴν γεννώμεθα, ἀπὸ αὐτὴν ζῶμεν, αὐτὴν ἀναπνέομεν, αὐτὴν αἰσθανόμεθα, αὐτὴν τὸ πρῶτον γνωρίζομεν, ὅταν ἐρχώμεθα εἰς τὸν κόσμον καὶ τέλος αὐτὴν σκεπτόμεθα τὰς τελευταίας στιγμὰς πού ἐγκαταλείπομεν τὴν ζωήν.

Τί εἶναι Φύσις; Κατὰ τοὺς δυναμένους νὰ ἀπαντήσουν εἰς τὸ ἐρώτημα αὐτό, Φύσις εἶναι ἡ Παγκοσμία ὕπαρξις, εἶναι ὁ αἰθὴρ πού μᾶς περιβάλλει καὶ ὁ οὐράνιος κόσμος, τόσον ὁ γνωστὸς εἰς τὴν ἀνθρωπότητα, ὅσον καὶ ὁ ἄγνωστος.

Εἶναι ἡ γῆ ἐπάνω εἰς τὴν ὁποίαν ζῶμεν, μὲ ὅ,τι γνωρίζομεν ἀπὸ αὐτὴν καὶ μὲ ὅ,τι δὲν γνωρίζομεν, εἶναι ὁ ἥλιος, τὸ φῶς ἡ 'Αλήθεια.

Εἶναι ἡ ζωὴ πού γεννᾶται καὶ ἀποθνήσκει, εἶναι τὸ βασίλειον τῶν ἀψύχων, εἶναι ὁ κόσμος τῶν ζώων, ἀπὸ τοῦ ἐλαχίστου μικροβίου μέχρι τοῦ φανταστικοῦ γίγαντος, εἶναι αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος, τὸ ἀριστούργημα τῆς φύσεως.

Καὶ ἡ ψυχὴ εἶναι φύσις. Τίποτε δὲν ὑπάρχει ἔξω ἀπὸ αὐτήν.

Τίποτε δὲν ἐγεννήθη μακρὰν της. Καὶ τίποτε δὲν ἔγινε χωρὶς αὐτήν.

Τὸ πᾶν εἶναι φύσις, ὑλικὸν καὶ ἄυλον, ἔμψυχον καὶ ἄψυχον, γνωστὸν καὶ ἄγνωστον, ἀκόμη, δυνατὸν καὶ ἀδύνατον, πραγματικότης καὶ φαντασία.

'Εὰν φαντασθῶμεν ὅτι οὐδὲν δύναται νὰ ὑπάρξη μέσα εἰς τὸ σύμπαν, ὅμως θὰ ὑπάρχη πάντοτε ἡ φύσις ὡς πραγματικότης. 'Εφ' ὅσον δὲ ὑπάρχει αὕτη τὸ σύμπαν οὐδέποτε θὰ παύση νὰ ἀποτελῆται ἀπὸ κόσμους εἴτε γνωστοὺς σήμερον εἰς τὸν ἄνθρωπον, εἴτε ἀγνώστους.

Εἶναι, λοιπόν, ἡ φύσις ὁ δημιουργὸς τῶν κόσμων τούτων ἀκόμη καὶ τῶν ἀγνώστων εἰς τὸν ἄνθρωπον; Ὄχι, πρέπει νὰ εἶναι ἡ ἀπάντησις, διότι οἱ κόσμοι, ἡ ψυχή, ὁ νοῦς καὶ ὅ,τι ἄλλο ὑπάρχει εἴτε ὄχι εἰς τὸν ἄνθρωπον, δὲν δημιουργοῦνται ἀπὸ τὴν φύσιν, ἀλλ' εἶναι φύσις ἀπὸ τὴν γένεσίν των, τὴν ὕπαρξίν των καὶ τὸν ἀφανισμόν των. Τίποτε δὲν ὑπάρχει, δὲν γεννᾶται καὶ δὲν ἀποθνήσκει ἐξ αἰτίας ἢ λόγου κειμένου ἔξω ἀπὸ τὴν ὕπαρξίν του, ἥτις εἶναι ἡ φύσις αὐτοῦ, ἡ δὲ φύσις αὐτοῦ,—δὲν εἶναι τί χωρισμένον ἀπὸ τὴν ὅλην φύσιν. Διὰ τοῦτο δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀποδοθῆ ἡ ὕπαρξις τῶν κόσμων αὐτῶν, τῆς ψυχῆς τῆς διανοίας, τοῦ νοῦ, εἰς ἄλλο τί ἐκτὸς τῆς φύσεως, καθόσον αὐτὰ τὴν ἀποτελοῦν.

Μὲ τὸν ἀνθρώπινον ὀφθαλμὸν καὶ μὲ τὸν ἀόρατον ἀνθρώπινον νοῦν παρατηροῦμεν ὅτι τὸ σύμπαν ὑφίσταται στηριζόμενον ἐπὶ μιᾶς θαυμαστῆς ἁρμονίας. Οἱ σοφοὶ ὅλων τῶν ἐποχῶν ἠρεύνησαν διὰ νὰ ἐξακριβώσουν τοὺς Νόμους, οἵτινες διέπουν τὴν θαυμασίαν αὐτὴν ἁρμονίαν, περὶ τῆς ὑπάρξεως τῆς ὁποίας οὐδεὶς ἀμφέβαλε.

Αἱ ἔρευναί των κατέληξαν εἰς τὴν διατύπωσιν τῶν φυσικῶν Νόμων, ἤτοι τῶν κανόνων ἐκείνων, οἵτινες διέπουσι τὰ φυσικὰ φαινόμενα. 'Εκτὸς ἀπὸ τὴν ἔρευναν ταύτην καὶ τὴν διατύπωσιν θεμελιωδῶν κανόνων,

ντων τὰ φυσικὰ φαινόμενα, πλεῖσται ἄλλαι ἔρευναι ἐγένοντο, ἀνὰ τοὺς αἰῶνας, κατὰ κατηγορίας ἀντικειμένων, περὶ τῶν ὁποίων ἠσχολήθησαν καὶ ἀσχολοῦνται ἀκόμη, αἱ διάφοροι ἐπιστῆμαι, αἱ ὁποῖαι διετύπωσαν ἀναλόγους θεμελιώδεις Νόμους.

Πᾶσαι αἱ προσπάθειαι ὅλων τῶν Ἐπιστημῶν, ὡς κύριον καὶ μοναδικὸν σκοπὸν ἔχουσι νὰ ἀποκαλύψουν τὴν ὀρθὴν ὁδὸν ἐπὶ τῆς ὁποίας πρέπει νὰ βαδίσῃ ὁ ἄνθρωπος διὰ νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν εὐδαιμονίαν του. Ἡ προσπάθεια δὲ αὐτὴ τῶν ἐπιστημῶν συνίσταται, ὡς γνωστόν, ἐὰν μὲν ἀφορᾷ τὴν φύσιν ἐν τῇ στενῇ αὐτῆς ἐννοίᾳ, εἰς τὴν ἀποκάλυψιν τῶν δυνάμεων, τῶν πολυμόρφων ἐκδηλώσεων καὶ συνθέσεως αὐτῆς, ὥστε διὰ τῆς καταλλήλου ἀνθρωπίνης δράσεως νὰ χρησιμοποιῶνται αὗται πρὸς ὄφελος τοῦ ἀνθρώπου.

Ἐὰν ἀφορᾷ τὸ ἀνθρώπινον σῶμα, ἡ προσπάθεια τῆς σχετικῆς ἐπιστήμης συνίσταται εἰς τὸ νὰ ἀποκαλύψῃ τὴν ἄγνωστον πλευρὰν τῆς συνθέσεως αὐτοῦ καὶ τὰς ἐπ' αὐτοῦ ὠφελίμους ἐπιδράσεις, αἵτινες ὁπωσδήποτε, ὑφίστανται ἢ γεννῶνται ἐκ τῶν ὑλικῶν ἢ ἀύλων φυσικῶν σωμάτων, ὥστε νὰ καταστῇ δυνατὴ ἡ διατήρησις τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος, ἡ ἀνάπτυξις αὐτοῦ, ὅσον τὸ δυνατὸν περισσότερον καὶ ἡ ὑγιὴς κατάστασις αὐτοῦ εἰς ἀνώτερον βαθμὸν καὶ μακρότερον χρόνον. Ἐὰν δὲ ἀφορᾷ τὸν ἐσωτερικὸν ἄνθρωπον, ἡ προσπάθεια τῆς σχετικῆς ἐπιστήμης συνίσταται εἰς τὴν διαπίστωσιν καὶ ἀνάλυσιν τῆς πνευματικῆς ὀντότητος αὐτοῦ καὶ τὴν ἀνάπτυξίν της τόσον, ὥστε νὰ διακρίνῃ ὁ ἄνθρωπος τὴν ὀρθὴν ὁδόν, τὴν ἄγουσαν πρὸς τὴν ἀνθρωπίνην τελειότητα.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω προκύπτει ὅτι, σκοπὸς ὅλων τῶν ἐπιστημῶν εἶναι ὁ προσανατολισμὸς καὶ συγχρονισμὸς τοῦ ρυθμοῦ τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὰς ἀνάγκας, ἀπαιτήσεις καὶ προσταγὰς τῆς Παγκοσμίου ἁρμονίας.

Ἡ προσπάθεια αὐτὴ τοῦ ἀνθρώπου τὸν διακρίνει τῆς, ἐπὶ τῆς γηΐνης σφαίρας εὑρισκομένης λοιπῆς ζωῆς ἤτοι α) ἀπὸ τῆς φυσικῆς ζωῆς, δι' ἧς ἐκδηλοῦται διὰ δυνάμεων καὶ λειτουργιῶν ἡ ζωὴ εἰς τὰ φυτά, ὥστε ταῦτα νὰ ἀναπαράγωνται, νὰ συντηροῦνται καὶ νὰ ἀναπτύσσωνται ἐπὶ βραχύτερον ἢ μακρὸν χρόνον καὶ β) ἀπὸ τῆς ζωϊκῆς ζωῆς ἐκδηλουμένης μὲν διὰ τῶν αὐτῶν λειτουργιῶν τελειότερον ὅμως, χαρακτηριζομένης δὲ ἐπὶ πλέον καὶ διὰ τῆς ἑκουσίας κινήσεως. Μοχλὸς τῆς προσπαθείας ταύτης εἶναι γενικῶς ἡ πνευματικὴ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου. Διὰ ταύτης προσδιορίζεται ἡ θέσις τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ φύσει, καθορίζεται ἡ ὀρθοτέρα κατεύθυνσις αὐτοῦ καὶ ἐπιδιώκεται ἡ χρησιμοποίησις τῶν δυνατοτήτων τῆς φύσεως, πρὸς ὄφελος αὐτοῦ καὶ ὁ συντονισμὸς τῶν ἐνεργειῶν του πρὸς τὰς ἀνάγκας τῆς φύσεως.

Ἡ δρᾶσις αὕτη τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἐκδήλωσις ἐνεργείας ἀνωτέρας ὅλων τῶν ἄλλων δημιουργημάτων τῆς φύσεως, εἶναι δὲ ἀνύπαρκτος, ἀναμφισβητήτως, εἰς τὴν λοιπὴν ζωήν, φυσικὴν καὶ ζωϊκήν.

Ἡ ἀνάλυσις αὕτη τῆς ἐννοίας τῆς οὐσίας τῆς φύσεως μᾶς παρουσιάζει τὴν σχέσιν, ἡ ὁποία ὑφίσταται μεταξὺ αὐτῆς καὶ τοῦ ἀνθρώπου. Εἶναι δὲ αὕτη ἡ σχέσις τοῦ μέρους πρὸς τὸ ὅλον.

Ἐπίσης ἡ ἀνωτέρω ἀνάλυσις μᾶς παρουσιάζει, ὅτι τὸ σύμπαν δὲν ὑφίσταται καὶ διατηρεῖται τυχαίως, ἀλλὰ διέπεται ἀπὸ θεμελιώδεις Νόμους, ἐξασφαλίζοντας τὴν παγκόσμιον ἁρμονίαν. Κατὰ τὴν διατήρησιν τῆς ἁρμονίας ταύτης ἐμφανίζονται ἐν τῇ φύσει δημιουργήματα ἐκ τῶν ὁποίων, ἄλλα ἀφανίζονται, ἄλλα ἀλλοιοῦνται καὶ ἄλλα μεταμορφώνονται. Πάντα ὅμως ταῦτα συμβαίνουν κατὰ προσταγὴν τῶν θεμελιωδῶν Νόμων, οἱ ὁποῖοι ἐξασφαλίζουν τὴν Παγκόσμιον ἁρμονίαν. Μέσα εἰς αὐτὸν τὸν αἰώνιον καὶ ἀτέρμονα βίον τοῦ σύμπαντος, ζῇ

καὶ ὁ ἄνθρωπος, τὸ τελειότερον δημιούργημα τῆς φύσεως, διότι μόνον αὐτὸς ἔχει ἰδίαν ἑκουσίαν κίνησιν καὶ τὴν ἱκανότητα νὰ σχηματίζῃ ἐννοίας καὶ κρίσεις καὶ νὰ καθοδηγῆται ἀπὸ μίαν ὑψίστην λειτουργίαν, τὴν ψυχήν, χρησιμοποιῶν τὰς δυνατότητας τῆς φύσεως καὶ προσδιορίζων τὴν θέσιν του ἐν τῷ κόσμῳ.

Καίτοι ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἐλάχιστον μόριον ἐν τῇ φύσει ἐν τούτοις εἶναι ὁ σοβαρώτερος καρπὸς αὐτῆς, καθόσον μὲ τὰς ψυχικὰς αὐτοῦ λειτουργίας (νοῦν) κυριαρχεῖ καὶ καθορίζει τὸν δρόμον του ἐν τῇ φύσει, ἐντὸς βέβαια τῶν ὁρίων τῶν ὑπὸ τῶν θεμελιωδῶν Νόμων, ἐπιτρεπομένων. Κάθε λοιπόν, παρέκκλισις τοῦ ἀνθρώπου, ἀπὸ τὰ καθιερωμένα αὐτὰ ὅρια, κατὰ φυσικὴν ἀναγκαιότητα δημιουργεῖ ἀντίδρασιν, δυναμένην νὰ φθάσῃ καὶ μέχρις ἀφανισμοῦ του.

Ὁ ἄνθρωπος εἶναι φύσις μὲ ἰδίαν πρωτοβουλίαν καὶ δρᾶσιν, ἀλλὰ δὲν εἶναι φύσις ὑπὲρ τὴν παγκόσμιον ἁρμονίαν. Αὐτὸς δὲ εἶναι ὁ λόγος διὰ τὸν ὁποῖον ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ καθοδηγήσῃ τὴν ὕπαρξίν του μέσα εἰς τοὺς εὐρεῖς ὁρίζοντας τῆς παγκοσμίου ἁρμονίας, δηλαδὴ νὰ συντονίσῃ τοὺς γλυκεῖς ἤχους τῆς ψυχῆς του πρὸς τὴν Παγκόσμιον ἁρμονίαν, διότι μόνον εἰς τοὺς κόλπους αὐτῆς θὰ εὕρῃ τὴν τελείωσίν του. Ἄλλως ἡ ὑπάρχουσα πρωτοβουλία καὶ δρᾶσις του εἶναι φυσικὸν νὰ ἀφανισθοῦν.

Εἶναι ἤδη γνωστόν, ὅτι ὁ ἄνθρωπος δὲν ζῇ, ὅπως τὰ λοιπὰ ὄντα ἐπὶ τῆς γῆς, φυτὰ καὶ ζῷα, μὲ τὸν ροῦν καὶ τὴν ἐξέλιξιν τῆς φύσεως δηλαδὴ ἄνευ ἰδίας ἐνεργείας καὶ παρορμήσεως, ἀλλὰ ζῇ ἐπὶ τῇ βάσει ἰδίων ἀτομικῶν ἰδιοτήτων δημιουργουσῶν μίαν νέαν λειτουργίαν, τὴν ψυχικήν, ἡ ὁποία καὶ ρυθμίζει τὴν ἐλευθέραν δρᾶσιν τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ ζωῇ. Ἡ ἐλευθέρα αὕτη δρᾶσις (ψυχικὴ ἐνέργεια) ἀκολουθεῖ καὶ τὴν ἐξέλιξιν τῆς ὅλης φύσεως πλὴν ὅμως δὲν δυνάμεθα νὰ παραγνωρίσωμεν καὶ τὴν ἀγαθὴν ἐπιρροήν, τὴν ὁποίαν ἀσκεῖ ἐν τῷ συνόλῳ της ἡ φύσις ἐπὶ τῆς ὑψίστης ταύτης λειτουργίας, τοῦ νοῦ τοῦ ἀνθρώπου.

Αὕτη ἀσκεῖται ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς τῆς γεννήσεώς του, ἀσχέτως πρὸς τὴν παρόρμησιν ἥτις ὑφίσταται, λόγῳ τοῦ ὅτι ὁ ἄνθρωπος καὶ αἱ πνευματικαὶ αὐτοῦ λειτουργίαι ἀποτελοῦν καὶ εἶναι ἡ αὐτὴ οὐσία μὲ τὴν φύσιν. Τὸ φῶς, ἡ θερμότης, τὸ ψῦχος καὶ τὰ ἄλλα ἅτινα τὸν περιβάλλουν, συνεχῶς, ἐπιδροῦν εἰς τὴν ζωὴν καὶ τὴν ἄγονον ἀκόμη, σκέψιν τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ φύσις διανοίγει εἰς τὸν ἄνθρωπον εὐρυτάτους τοὺς ὁρίζοντας διὰ τὴν ἐπίγνωσιν τῶν θείων ἰδιοτήτων τὰς ὁποίας περικλείει. Αὐτὴ προκαλεῖ βαθέα εὐγενικὰ συναισθήματα, τὰ ὁποῖα στηρίζονται εἰς τὴν ἁρμονίαν καὶ τὴν ἰδανικὴν ζωὴν πρὸς τὴν ὁποίαν ἡ φύσις ὠθεῖ τὸν ἄνθρωπον.

Αὐτὴ μᾶς παρέχει ζωντανὰ παραδείγματα τοῦ ἀπεράντου κάλλους, μᾶς ἀποκαλύπτει τὴν ἀλήθειαν καὶ μᾶς διδάσκει, ὅτι τὰ δημιουργήματα πάντοτε καταστρέφονται, ἐὰν δὲν ἀκολουθοῦν τὸν δρόμον τῆς παγκοσμίου ἁρμονίας. Αὐτὴ προκαλεῖ τὴν ἐσωτερικὴν συγκίνησιν τοῦ ἀνθρώπου, ὅταν αὐτὸς ἀνέρχεται ἀπὸ ἐπιπέδου εἰς ἐπίπεδον, ἀποκαλύπτει τὰς θείας ἰδιότητας τῆς φύσεώς του, τὰ ἀνώτερα ἰδεώδη του, τοὺς νέους κόσμους, τοὺς κόσμους ποὺ οὔτε ἡ φαντασία του ἦτο δυνατὸν νὰ συλλάβῃ.

Τέλος, αὐτὴ μὲ τὴν ἐπιρροήν της διανοίγει τοὺς ὀφθαλμούς, ἵνα ἀναγνωρίσουν οἱ ἄνθρωποι τὰς ἀληθεῖς πραγματικότητας, αἵτινες πρότερον ἦσαν ἄγνωστοι εἰς αὐτούς.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΑΡ. ΤΣΙΤΣΩΝΗΣ

ΑΡ. ΠΡΟΒΕΛΕΓΓΙΟΥ

Φύσις άγία

Φύσις ἁγία κι' αἰωνία !
Δὲν σοῦ ζητῶ νὰ δειξεις στὸν θνητὸν ἐμένα
τὰ μυστικα σου δῶρα τ' ἀπαγορευμένα.
Σὰν δῶρο και σὰν χάριν ουρανία
χαιρομαι τὰ θαυμαστά σου. κάλλη:
τον ἥλιο σου, τὰ μύρια σου τ' ἀστέρια,
τὴν ἀνθοφόρα σου ἀνοιξη, τὰ καλοκαίρια,
τοῦ στερεώματος τὸ γαλανὸ κρυστάλλι.
Μὲ φθανουν ὅσα μου κρυφομιλᾶ
τοῦ δασους τὸ ψιθύρισμα
καὶ τὸ ρυάκι ποὺ στὴ μοναξιὰ κυλᾶ
και τοῦ πελάγους τὸ ἐναρμόνιο κύλισμα.
Δεν σοῦ ζητῶ του μυστικοῦ σου το κλειδί.
Ἴσως νὰ κρύβῃς με φιλοστοργία
ὅσα, παρ' ὅλη του τη νοσταλγία,
δεν πρεπει μάτι ἀνθρώπου νὰ τὰ ἰδεῖ.
Πίσω ἀπ' τὸν καθρέφτη σου τὸ μαγικό,
ποιὸς ξερει ἄν κρύβεις τέτοια βάραθρα ἀχανῆ
τέτοιου χαμοῦ καὶ ὀλέθρου μυστικό,
που ὁ νοῦς ἀπὸ τὴ φρίκη νὰ περιφρονεῖ.

Ἄν εἶν' ἀθάνατ' ἡ ψυχή μας, δεν ἀργεῖ
ἡμέρα ποὺ τῆς πλάσεως τὸ μεγαλεῖον,
ὁ θεῖος κόσμος αἰωνίων μυστηρίων
στὸ ἐκστατικα μας ματια θ' ἀνοιγει.
Ἀλλ' ἀν με τὸ φθαρτό μας σῶμα πάλι
θὰ σβύσει σὰν λαμπάδα κι' ἡ ψυχή,
γιατὶ τὴ στάλα τῆς ζωῆς μας ἡ φτωχὴ
με μόχθον ματαιον νὰ τὴν πικραίνω ζάλη;
Ὤ κάλλιο ἀπο τὸ φῶς σου καὶ τὴν ὀμορφιά σου
ὡραιότερα τὰ Πέρα νὰ δημιουργῶ,
παρὰ νὰ σοῦ ζητῶ, θνητὸς ἐγώ,
τ' ἀφάνταστα νὰ φανερώσεις μυστικά σου.

(«Ἐμπρὸς στὸ ἄπειρον»)

Μεγάλοι ἄνδρες περὶ Μετενσαρκώσεως

ΑΛΜΠΕΡΤ ΣΒΑΪΤΣΕΡ: «Ἡ ἰδέα τῆς μετενσαρκώσεως παρέχει τὴ πλέον ἀνακουφιστικὴν ἐξήγησιν τῆς πραγματικότητος διὰ τῆς ὁποίας ἡ Ἰνδικὴ Σκέψις ὑπερπηδᾶ τὰς δυσκολίας αἱ ὁποῖαι ζαλίζουν τοὺς στοχαστὰς τῆς Εὐρώπης».

ΛΕΩΝ ΤΟΛΣΤΟΗ: Πόσον καλὸν θὰ ἦτο ἐὰν ἦτο δυνατὸν νὰ περιγράψη τις τὴν πεῖραν ἑνὸς ἀνθρώπου ὁ ὁποῖος εἰς προηγουμένην ζωὴν εἶχεν αὐτοκτονήσει. Θὰ ἀντιμετώπιζε τὰ ἴδια ζητήματα τὰ ὁποῖα τὸν ἀπησχόλησαν προηγουμένως καὶ θὰ κατέληγε νὰ ἀντιληφθῆ ὅτι πρέπει νὰ ἐκπληρώση τὰς ἀπαιτήσεις αὐτάς».

ΘΩΜΑΣ ΕΝΤΙΣΟΝ: «Ἡ μόνη ἐπίζησις μετὰ θάνατον τὴν ὁποίαν δύναμαι νὰ ἀντιληφθῶ εἶναι ἡ ἔναρξις ἑνὸς νέου γηΐνου κύκλου πάλιν».

ΒΟΛΤΑΙΡΟΣ: «Δὲν εἶναι περισσότερον ἐκπληκτικὸν νὰ γεννᾶται τις δυὸ φορὲς ἀπὸ τὸ νὰ γεννᾶται μίαν. Κάθε πρᾶγμα εἰς τὴν φύσιν εἶναι ἀνάστασις».

ΣΕΒΑΣΜΙΟΣ WILLIAM R. INGE (πρώην ἀρχιμανδρίτης Καθεδρικοῦ Ναοῦ Ἁγίου Παύλου Λονδίνου) «Ἡ ἀναγέννησις βεβαιοῦται πλήρως εἰς τὴν «Σοφίαν» τοῦ Σολομῶντος, VIII 19, 20 (Ἀπόκρυφα) τὸ ὁποῖον δικαίως παραδέχεται ἡ Καθολικὴ Ἐκκλησία ὡς κανονικόν. Ὑπονοεῖται εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιον. Ἡ πεποίθησις αὐτὴ ἦτο εὐρέως διαδεδομένη μεταξὺ τῶν Ἑβραίων. Πιστεύω ὅτι ὑπάρχει στοιχεῖον ἀληθείας εἰς τὴν πεποίθησιν αὐτὴν περὶ τῆς προσωπικότητός μας, ἡ ὁποία εἶναι κοινὴ εἰς τὰς Ἰνδίας καὶ εἰς ὅλους τοὺς μυστικιστάς».

ΓΚΑΝΤΙ: «Ὅσον περισσότερον παρατηρῶ καὶ μελετῶ τὰ πράγματα τόσον περισσότερον πείθομαι ὅτι ἡ λύπη διὰ τὸν χωρισμὸν καὶ τὸν θάνατον εἶναι ἡ μεγαλυτέρα πλάνη. Εἶναι καλωσύνη τῆς φύσεως νὰ μὴ θυμούμεθα τὰς προηγουμένας ὑπάρξεις μας. Ἡ ζωὴ θὰ ἦτο ἕνα βάρος ἂν σηκώναμε τέτοιο τρομερὸ φορτίον ἀναμνήσεων».

Μετάφρασις Γεωρ. Ε. Βλιάμου

Ὁ Ἀρχαιόφιλος ἐτίμησε τὴν μνήμη τοῦ Ἰωάννου Βασιλῆ

Τὴν Κυριακὴ 15 Δεκεμβρίου ἐγένετο ὁ ἑορτασμὸς τῆς 36ης ἐπετείου ἀπὸ τῆς α΄ ἐκδρομῆς τοῦ Ἀρχαιοφίλου. Ἔλαβον μέρος περὶ τοὺς 70 ἐκδρομεῖς, οἱ ὁποῖοι συνεκεντρώθησαν, κατὰ τὰ καθιερωμένα, εἰς Καλοπούλαν, ὅπου ὡμίλησαν ὁ Πρόεδρος τοῦ Ἀρχαιοφίλου κ. Μ. Λεβίδης ἀναπτύξας τὸ ἔργον τοῦ Ὁμίλου καὶ ὁ κ. Παν. Βουρδουμπάκης περὶ τῆς προσωπικότητος τοῦ ἐκλιπόντος Προέδρου Ἰω. Βασιλῆ.

Οἱ ἐκδρομεῖς ἐπεσκέφθησαν τὸ Μοναστῆρι τῆς Καισαριανῆς, ὅπου ὁ κ. Ἄγγ. Προκοπίου ὡμίλησε μὲ τὴν γνωστὴν γλαφυρότητά του διὰ τὴν ἱστορίαν καὶ αἰσθητικὴν τῆς Μονῆς.

Δημοσιεύομεν μερικὰς περικοπὰς ἀπὸ τὴν ὁμιλίαν τοῦ Μ. Λεβίδη:

«Ἡ σκέψη μας στρέφεται μὲ στοργὴ καὶ εὐγνωμοσύνη πρὸς τοὺς καλούς μας φίλους, τῶν ὁποίων ἡ Ἄτροπος ἔκοψε τὸ νῆμα τῆς ζωῆς. Σ' ὅλους αὐτοὺς τοὺς καλούς μας φίλους καὶ πιστούς μας συνεκδρομεῖς στρέφεται αὐτὴ τὴ στιγμὴ ἡ σκέψη μας μὲ στοργὴ καὶ εὐγνωμοσύνη. Συνεπεῖς στὶς ἀρχές μας πιστεύουμε ὅτι νόμος φυσικὸς καὶ πνευματικὸς εἶναι ἡ ἐπιβίωση τῆς ἀνθρωπίνης συνειδήσεως. Πιστεύουμε ὅτι ἡ κάθε συνείδησις συνεχίζει τὴν ἐξελικτική της πορεία πρὸς τοὺς ἀτέρμονας ὁρίζοντας τῆς πνευματικῆς ζωῆς. Ἡ σύστασις τῆς ἀνθρωπίνης μορφῆς ὑπόκειται βέβαια στὸν νόμο τῆς φθορᾶς. Οἱ δεσμοὶ ὅμως τῆς πνευματικῆς συνεργασίας εἶναι ἀκατάλυτοι. Ὁ θάνατος δὲν χωρίζει

Ἰω. Βασιλῆς

ὅ,τι ἔχει ἑνώσει ἡ κοινὴ προσπάθεια, ὁ πόνος καὶ ἡ δοάση γιὰ τὸ καλὸ τῶν συνανθρώπων μας.

Ἔτσι καὶ οἱ ἱδρυταὶ καὶ συνεργάτες μας ἐμόχθησαν γιὰ τὴν πρόοδο τοῦ Ὁμίλου μας καὶ ἔχασαν τὴν ἀνθρωπίνη τους μορφή, εἶναι σήμερον κοντά μας καὶ χαίρονται γιὰ τὸν σημερινὸ γιορτασμό. Καὶ ἰδιαίτερα ὁ φίλτατός μας Γιάννης

Βασιλῆς, ὁ ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΜΑΣ. Θὰ ἀρκεσθῶ, σὰν μνημόσυνό του, νὰ σᾶς ἐπαναλάβω μερικὲς ἀπὸ τὶς σοφὲς ὑποθῆκες ποὺ μᾶς ἄφησε:

Στὴν εἰσαγωγὴ τοῦ πρώτου Καταστατικοῦ μας τονίζει:

«Ἀποβλέπομεν εἰς τὴν δημιουργίαν ἑνὸς κύκλου ἀνθρωπίνης ἐκλεκτικότητος, ἐντὸς τοῦ ὁποίου οὐχὶ μόνον νὰ κηρύσσωνται, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐφαρμόζωνται αἱ ἀρχαὶ τῆς φυσικῆς Ἠθικῆς, ἐξ ἧς ἀπορρέουν οἱ σκοποὶ τοῦ ἡμετέρου Ὁμίλου».

Στὴν πρώτη του ὁμιλία στοὺς Δελφοὺς ἀναφωνεῖ:

«Πρὸς Σέ, Θεῖε Κόσμε τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων Μυστῶν, ὅστις ἐν τῷ Ναῷ τοῦτο ἐμυσταγωγήθης εἰς τὰς ἀληθείας τῆς φύσεως, ὀφείλω νὰ ἀπευθύνω τὸν πρῶτον χαιρετιστήριον λόγον».

Καὶ ἐξακολουθεῖ:

«Αἰσθανόμεθα τὸ καθῆκον νὰ διαλύσωμεν τὰς προλήψεις καὶ τὰς συκοφαντίας καὶ διαμαρτυρόμεθα διὰ τὴν ἀδικίαν ἣν ἐπεχείρησαν ἀμαθεῖς κατὰ τῶν Μυστηρίων.

»Τὸ πᾶν καθ' ὡρισμένην κοσμοθεωρίαν, βαίνει ἐκ τοῦ ἁπλοῦ πρὸς τὸ ἐντελέστερον. Εἰς τοῦτο συνεργάζονται ὅλαι αἱ ἐξελικτικαὶ δυνάμεις τῆς Φύσεως καὶ τοῦτο τὰ Μυστήρια χαρακτηρίζουν ὡς νόμον Ἀγάπης, οἱ δὲ ἄνθρωποι ὡς νόμον ἀλληλεγγύης. Ἐὰν ὁ νόμος οὗτος δὲν ἐξεδηλοῦτο, οὐδεμία πρόοδος θὰ ἐσημειοῦτο εἰς τὰ πράγματα καὶ τὰ πρόσωπα τῆς Φύσεως.

»Ἡ ἀγάπη τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὴ Φύση εὐρύνει τὴ σκέψη του. Ὁ πνευματικὸς ὁρίζοντας πλαταίνει καὶ φθάνει στὰ τελευταῖα ὁρόσημα τοῦ Ἐπαισθητοῦ.

»Βλέπω σὲ κάθε μορφὴ νὰ ἐπαναλαμβάνεται ἡ δική μου μορφή. Διακρίνω σὲ κάθε μορφὴ σὲ κάθε ὑπόσταση, τὴ Δύναμη ἐκείνη ποὺ εἶναι ὁ κοινὸς γεννήτωρ καὶ συντηρητής. Ὁ πανταχοῦ παρών, ὁ ἑνώνων τὸ ΠΑΝ εἰς Ἕν. Καὶ τὸ ὁποῖον αἰσθάνομαι ἐντός μου γιατὶ εἶμαι μέρος του καὶ γέννημά του. Αἰσθάνομαι τότε ὅτι εἶμαι μα δύναμις τῆς φύσεως. Στὸ νοῦ μου καὶ στὴν καρδιά μου δὲν θὰ ὑπάρχει πότε χῶρος γιὰ τὴν ὑποτίμηση καὶ τὴν περιφρόνηση πρὸς τοὺς ἄλλους, γιὰ τὸ μῖσος, τὸ φθόνο, τὴν κακία καὶ γιὰ κάθε ἀπομεινάρι τῶν ταπεινῶν καὶ ἀγενῶν ἐνστίκτων ποὺ κατατυραννοῦν τὸν ἄνθρωπο καὶ δὲν τὸν ἀφήνουν νὰ ἀπολαύση τὴν ἐσωτερική του γαλήνη. Γιατὶ ὅταν μισῶ τοὺς ἄλλους, μισῶ καὶ τὸν ἑαυτό μου, θὰ μισῶ τὸ πᾶν, θὰ μισῶ τὸν Θεό, γιατὶ καὶ ἐγὼ καὶ οἱ ἄλλοι εἴμεθα μέρος τοῦ ὅλου, τοῦ Παντός. Μόνον ἐκεῖνος ποὺ θὰ ἑνωθῆ μὲ τὴν παγκόσμια ἁρμονία θὰ δοκιμάζη συνεχῶς τὸ αἴσθημα τῆς μακαριότητος καὶ τῆς γλυκύτητος καὶ θ' ἀκτινοβολεῖ χαρὰ καὶ καλωσύνη. Γιατὶ ἡ ψυχή του θὰ ἔχει ἐκδηλώσει ὡς Νόμον της τὴν καθολικὴ ἀγάπη, ποὺ δὲν ἔχει ὅρια καὶ δὲν θέτει ὅρους ἀμοιβαιότητος καὶ δὲν κάμνει διάκριση μεταξὺ τοῦ Ἐγὼ καὶ τῶν ἄλλων».

Αὐτὰ καὶ πολλὰ ἄλλα μᾶς ἔλεγες καὶ μᾶς ἐδίδασκες, φίλτατέ μας Γιάννη, ὥς τὴν τελευταία στιγμὴ τῆς ἐπὶ τῆς γῆς ζωῆς σου. Καὶ ὅταν κατ' ἐπιταγὴν τῆς Εἱμαρμένης, ἀντίκρυσες τὸν Χάρο, τὸν ἀντίκρυσες ἀτάραχος καὶ γαλήνιος, τὸν ἀντίκρυσες σὰν ἕνα φυσικὸν φαινόμενον. Ἤμουν κοντά του στὶς τελευταῖες σου στιγμές, καὶ μὲ ρωτοῦσες: Σταμάτησε ὁ σφυγμός; —Γιατὶ τὸ λὲς αὐτό; Καὶ μοῦ ἀπαντᾶς ἤρεμα καὶ ψύχραιμα. —Γιατὶ ξέρω, πὼς ὅταν σταματήση ὁ σφυγμὸς θὰ ἔχω πεθάνει. Καὶ θέλω νὰ ξέρω ἂν ζῶ ἀκόμα ἢ πέθανα!

«Ὡς τὴν τελευταία πνοή σου ἐπίστευες εἰς ὅ,τι σ' ὅλη τὴν ζωή σου ἐκήρυττες, ὅτι θάνατος δὲν ὑπάρχει!

Σ' αὐτὴ τὴν ἱερὰ στιγμὴ παρακαλῶ ὅλους ὅπως τηρήσωμεν σιγὴν ἑνὸς λεπτοῦ καὶ φέρωμεν τὰς σκέψεις καὶ τὴν ἀγάπην στὶς σκιὲς τῶν φιλτάτων μας.

Ἱεραὶ Σκιαὶ τοῦ Προέδρου μας καὶ τῶν λοιπῶν συνεργατῶν μας. Σήμερα ὁ Ὅμιλός μας, ὅπως κάθε χρόνο, γιορτάζει τὴν ἐπέτειο τῆς

πρώτης του ἐκδρομῆς. Σεῖς ποὺ συνεβάλατε στὴν ἵδρυση καὶ τὴν πρόοδό του, ἀσφαλῶς ὅπου καὶ ἂν βρίσκεσθε θὰ αἰσθάνεσθε χαράν, γιατὶ τὸ ἔργον σας ἐξακολουθεῖ νὰ δρᾷ καὶ νὰ σκορπίζη Φῶς καὶ Χαρά.

Διαισθάναμαι ὅτι αἱ ψυχαί σας συμπαρίστανται στὴν σημερινή μας συγκέντρωση. Χαρῆτε καὶ σεῖς μαζύ μας καὶ βοηθῆστε μας, ὅσοι ἀπὸ σᾶς μποροῦν. Χαρῆτε, γιατὶ ἡ χαρὰ δίδει πτέρυγες στὴν ψυχή. Αἱ σχέσεις τῶν ἀνθρωπίνων μορφῶν σπᾶνε μὲ τὸν θάνατον. Ἡμεῖς ὅμως πιστεύουμε ὅτι οἱ δεσμοὶ τῆς ἀγάπης καὶ συνεργασίας σ' ἕνα πνευματικὸ ἔργο παραμένουν αἰώνιοι καὶ ἀκατάλυτοι. Θὰ σᾶς θυμούμεθα πάντα μὲ ἀδελφικὴν ἀγάπην καὶ στοργήν. Σᾶς εὐχόμεθα ἡ τροχιὰ τῆς εἰς τὸ ἄπειρον ἀνελίξεώς σας νὰ βρίσκεται πάντα στὸν δρόμο του Φωτὸς καὶ τῆς Χαρᾶς.

Ἀγαπητέ μας διδάσκαλε! Κλώνους δάφνης καὶ ἀκακίας καταθέτουν οἱ μαθηταί σου ἐδῶ, στὸν βράχο τοῦ Ὑμηττοῦ, ποὺ συχνὰ ἀνέβαινες καὶ μᾶς δίδασκες.

Δάφνη καὶ ἀκακία σοῦ φέραμε γιὰ νὰ μᾶς θυμίζουν τὸ συμβολικό τους νόημα, ποὺ περικλείουν τὸν μεγάλον φυσικὸν καὶ πνευματικὸν νόμον τῆς ἀναγεννήσεως καὶ τῆς ἀθανασίας, ποὺ κλείνει μέσα της ἡ ἀνθρωπίνη μορφή.

Αὐτὸς ὁ θεῖος νόμος, εὐχόμεθα νὰ ὁδηγήση τὰς ψυχάς σας σὲ τόπους φωτεινούς, σὲ τόπους ποὺ βασιλεύει ἡ χαρά, ἡ ἐλευθερία, ἡ γνώση καὶ τὸ αἰώνιο φῶς. Ἡ σημερινή μας μέρα εἶναι ἕνας σταθμὸς στὴ ζωὴ τοῦ Ἀρχαιοφίλου. Ἄς γιορτάσουμε ὅπως πρέπει μὲ χαρὰ τὴν 1201ην ἐκδρομήν μας.

Ἴσως μερικοὶ ἀπὸ μᾶς τοὺς παλαιοὺς καὶ ἱδρυτὰς δὲν θὰ μπορέσουμε νὰ εἴμεθα μαζύ σας πάλι. Ἡ σκέψη τους ὅμως θὰ περιβάλλη στοργικὰ τὸν Ὅμιλόν μας καὶ θὰ χειροκροτοῦν ἀπὸ ὅπου καὶ ἂν εὑρίσκωνται, τοὺς συνεχιστὰς καὶ διαδόχους των».

Ζῆσε μιὰ ἡμέρα κάθε φορὰ

Τελείωσε ἑκάστην ἡμέραν ὡλοκληρωμένος μαζί της. Ἔπραξες ὅ,τι μποροῦσες. Λάθη καὶ ἀνοησίες ἀναμφιβόλως ὑπῆρξαν. Ὅσο ταχύτερα μπορεῖς, ξέχασέ τα.

Αὔριο εἶναι μιὰ καινούργια ἡμέρα. Ξεκίνησέ την καλὰ καὶ γαλήνια, καὶ μὲ τόσο ὑψηλὸ πνεῦμα, ὥστε νὰ μὴ βαρύνεται μὲ τὶς παληὲς ἀνοησίες.

Τούτη ἡ ἡμέρα περιέχει πᾶν ὅ,τι εἶναι καλό. Εἶναι τόσο ἀκριβή, μὲ τὶς ἐλπίδες της καὶ τὶς προσκλήσεις της, ποὺ δὲν ἀξίζει νὰ τὶς φθείρουμε οὔτε μιὰ στιγμὴ μὲ τὰ χθεσινά.

Ἔμερσον

ΤΑ ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Κωστῆ Μελισσαροπούλου: ΜΗΤΙΣ

ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΠΟΙΗΤΙΚΑΙ ΣΥΛΛΟΓΑΙ

Ἡ Μῆτις εἶναι μυθικὸ πρόσωπο: Θυγατέρα τοῦ Ὠκεανοῦ καὶ τῆς Θέτιδος, πρώτη σύζυγος τοῦ Διός, τὴν ὁποίαν ὁ πατὴρ τῶν Θεῶν κατέφαγεν, ἐνῶ ἐκυοφοροῦσε τὸ πρῶτο τέκνον των, ὅταν ὁ Οὐρανὸς καὶ ἡ Γαῖα τοῦ προεῖπαν ὅτι θὰ ἦτο θῆλυ, πράγματι δὲ ἦτο ἡ Ἀθηνᾶ γεννηθεῖσα ἀργότερα ἐκ τῆς κεφαλῆς τοῦ Διός. Ἀπὸ αὐτὴ τὴν μυθολογικὴ βαθειὰ συμβολικὴ πλοκὴ ἡ Μῆτις θεωρεῖται προσωποποίησις τῆς φρονήσεως καὶ τῆς σοφίας. Ἐξ αὐτῆς ἔχουν παραχθῆ τὰ ῥήματα τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς μ η τ ι ά ω = βουλεύομαι καὶ μ η τ ί ο μ α ι = μηχανεύομαι, ἐπίσης τὸ ἐπίθετο τοῦ Ὀδυσσέως π ο λ ύ μ η τ ι ς = πολυμήχανος, πολύβουλος. Εὐρύτερα, συναντᾶται ἡ μ ῆ τ ι ς στὴν ἀρχαία φιλολογία μὲ τὴν ἔννοια τῆς συνέσεως, βουλῆς, γνώμης σχεδίου.

Ἑπομένως, τὸ νέο βιβλίο τοῦ ἀκούραστου καὶ ἐκλεκτοῦ πνευματικοῦ ἐργάτου, τοῦ διευθυντοῦ τοῦ ΙΛΙΣΟΥ μας, μαρτυρεῖ ἀπὸ τὸν τίτλο του, ὅτι εἶναι μιὰ συλλογὴ σοφῶν ἀπόψεων, ἕνα ἀπάνθισμα ἀπὸ τὸν πνευματικὸ κῆπο τῆς ἀνθρωπότητος.

Δὲν εἶναι ἡ π ρ ώ τ η συλλογὴ αὐτοῦ τοῦ εἴδους, ἀλλὰ εἶναι ἡ μ ό ν η, ποὺ σχηματίσθηκε μὲ ἕνα σαφὲς πρόγραμμα, μιὰ συγκεκριμένη ἀρχὴ μιὰ ὡρισμένη ἰδεολογία, ὥστε νὰ ἔχη σύνθεση, ἁρμονία καὶ ἑνότητα. Καθὼς ἐξηγεῖ ὁ συγγραφεύς, ὁδηγὸς τῆς ἐπιλογῆς του ὑπῆρξε ἡ συμπάθειά του πρὸς ἐκείνους τοὺς στοχασμούς, οἱ ὁποῖοι εἶναι ἱκανοὶ «νὰ ξυπνήσουν τὸ πάθος γιὰ τὴν Ἐλευθερία τῆς σκέψεως, τὴν Ἀλήθεια, τὴν Ἀγάπη, τὴν Ἀρετή». Ὑπάρχει λοιπὸν ἕνα ἰθῦνον πνεῦμα ποὺ καθοδηγεῖ, ἕνα πολικὸ ἀστέρι ποὺ φωτίζει, μιὰ γαλανὴ κλωστὴ ποὺ συνδέει τὰ 1420 ἐν ὅλῳ ἀποφθέγματα ἢ ἀποσπάσματα. Εἶναι ἡ διψαλέα πρὸς μάθησιν, ἀλλὰ καὶ ἐνάρετη ἐλευθεροφροσύνη, μονολεκτικὰ ἡ Πνευματοδοξία.

Ὁ συγγραφεὺς συνέλεξε ψήγματα καθαροῦ χρυσοῦ καὶ λαμπρὰ πολύεδρα ἀδαμάντων ἀπὸ τὴν πνευματικὴ κληρονομία τῆς ἀνθρωπότητος, ποὺ ξεκινάει ἑπτὰ αἰῶνες πρὸ Χριστοῦ καὶ φθάνει μέχρι τὴν ἐποχή μας. Ὑπάρχουν περικοπαὶ ἱερῶν βιβλίων τῶν ἀνατολικῶν λαῶν καὶ ἀπὸ τὴν Χριστιανικὴ Βίβλο, ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας καὶ Ρωμαίους σοφοὺς διδασκάλους, ἀπὸ τοὺς διασημοτέρους συγγραφεῖς ὅλων τῶν ἐποχῶν, ἀπὸ συγχρόνους Νεοέλληνας μέχρι καὶ τῶν πνευματικῶν πολιτικῶν ἡγετῶν Γ. Παπανδρέου καὶ Π. Κανελλοπούλου, ἐπίσης δὲ ἀπὸ ἔργα καὶ διδασκαλίες συγχρόνων φιλοσόφων, ὅπως ὁ Κρισναμοῦρτι καὶ ὁ Νιλακάντα Σρὶ Ράμ. Ὑπάρχουν ἀκόμη λιγοστὰ ἀποσπάσματα ἐργασιῶν ἐντελῶς σημερινῶν διανοουμέ-

νων, ἀσφαλῶς λίαν δυσαναλόγων ὡς πρὸς τὰ λοιπὰ μεγέθη, ἀλλὰ διακρινομένων γιὰ τὴν ζεστασιὰ τῶν ἀδελφικῶν δεσμῶν μὲ τὸν συγγραφέα καὶ τὴν ὅλη πνευματικὴ φιλοσοφικὴ κίνηση. Τέλος, ἀποσπάσματα ἀπὸ προηγούμενα πρωτότυπα ἔργα τοῦ ἰδίου τοῦ συγγραφέως.

Ὑπὸ τὶς συνθῆκες αὐτὲς ἡ «Μῆτις» εἶναι μιὰ ἀξιόλογη προσφορὰ στὸν σύγχρονο σκεπτόμενο ἄνθρωπο.

Γεωργίου Μαλτέζου: Ἐλευσίνια Μυστήρια

Ὁ ἐκδοτικὸς οἶκος Χαραλ. Σπανοῦ, ὁδὸς Ἱπποκράτους 23, ἐκυκλοφόρησε σὲ δεύτερη ἐπιμελημένη ἔκδοση, τὴ γνωστὴ μελέτη τοῦ κ. Γεωρ. Θεμ. Μαλτέζου περὶ τῶν «Ἐλευσινίων Μυστηρίων». Ἡ πρώτη ἔκδοσις εἶχε γίνει τὸ 1934 καὶ προκάλεσε πλεῖστα ὅσα ἐπαινετικὰ σχόλια τῶν περὶ τὸ θέμα ἀσχολουμένων.

Στὸ βιβλίο αὐτὸ ὁ συγγραφεὺς ἀναπτύσσει ἀρχικῶς τὰ Μυστήρια ὅλων τῶν ἀνατολικῶν λαῶν, ἤτοι Αἰγυπτίων, Βαβυλωνίων, Ἰνδῶν κλπ., προχωρεῖ στὰ «προελευσινιακὰ Μυστήρια» τῆς Σαμοθράκης, Κύπρου, Ρόδου, ἤτοι τῶν Καβείρων καὶ Τελχινῶν, μὴ παραλείπων καὶ τῆς θρησκείας καὶ λατρείας τῶν Κρητῶν, ἀναπτύσσει κατόπιν μὲ ὅλην τὴν δυνατὴν ἐπιστημονικὴν σαφήνειαν τὰ τῆς Ἐλευσῖνος, παραθέτων λεπτομερῶς καὶ τὰ ἐκεῖ εὑρήματα, τελειώνει δὲ μὲ τὴν τότε προσπάθεια τοῦ Ἀλκιβιάδου καὶ τῶν ὀπαδῶν του γιὰ τὴν περαιτέρω διάδοσή τους σὲ ὁλόκληρη τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν ἐκ τοῦ λόγου τούτου καταδίωξή τους ἀπὸ τὴν τότε ἐπίσημη πολιτεία. Τελικὰ ὁλοκληρώνει τὸ θέμα ἐκθέτων τὰ τῆς καταργήσεως τῶν Μυστηρίων, μετὰ τὴν ἐπικράτησιν τοῦ Χριστιανισμοῦ.

Σπανίως ἐπιστημονικὸν θέμα, μὲ τὸ ὁποῖον μάλιστα ἠσχολήθησαν πλεῖστοι ὅσοι συγγραφεῖς κατὰ τὸ παρελθόν, ὄχι μόνον ἐκ τῶν ἡμετέρων ἀλλὰ καὶ ξένοι, ἔτυχε τόσον λαμπρᾶς ἀναπτύξεως καὶ συνοχῆς, ὥστε ν' ἀποτελῆ μνημεῖον τῆς ἑλληνικῆς Ἱστορίας καὶ Ἀρχαιολογίας.

Ταυτοχρόνως μὲ τὴν ἑλληνικὴ ἔκδοση τῶν «Ἐλευσινίων Μυστηρίων» ἐκυκλοφόρησε καὶ στὴ Γερμανία, ἀπὸ τὸν ἐκδοτικὸ οἶκο E. Lincks—Crusius—Verlag τοῦ Kaiserslautern, γερμανικὴ μετάφρασις τοῦ ἔργου β' ἔκδοσις, γραφεῖσα εἰς τὴν γερμανικὴν ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν συγγραφέα κ. Γεώργ. Μαλτέζον. Ἡ γερμανικὴ αὐτὴ ἔκδοσις, φέρουσα τίτλο Eleusis und die Mysterien πλουσίως εἰκονογραφημένη ἀπὸ τὸν γνωστὸ φωτογράφο L. Aufsberg, ὁ ὁποῖος ἐστάλη ἐπίτηδες ἀπὸ τὸν γερμανικὸ ἐκδοτικὸ οἶκο γιὰ νὰ φωτογραφήση τὰς Ἀρχαιότητας τῆς Ἐλευσῖνος καὶ τῆς Δήλου, προορίζεται κυρίως γιὰ τὰ Πανεπιστημιακὰ Ἱδρύματα τῆς Γερμανίας.

Μὲ τὸ ἔργο αὐτὸ συμπληρώνεται ὁ πέμπτος τόμος τῶν ὑπὸ τοῦ οἴκου E. Lincks—Crusius—Verlag ἐκδόσεων τῶν ἱστορικο—ἀρχαιολογικῶν ἔργων τοῦ κ. Μαλτέζου, τὰ ὁποῖα οὗτος συνέγραψε ἀπ' εὐθείας εἰς τὴν γερμανικήν. Ἤδη τυπώνεται ὁ 6ος τόμος «Delos», ἤτοι ἱστορικὴ καὶ ἀρχαιολογικὴ ἔρευνα τῆς νήσου Δήλου, μὲ λεπτομερῆ ἀνάπτυξη τῶν ἀρχαιοτήτων της.

Ἄρη Χατζιδάκη: Ὁ ἱστὸς τῆς ἀράχνης

Ὁ Ἄρης Χατζιδάκης, ἐκλεπτυσμένος ποιητὴς καὶ θεατρικὸς συγγραφεὺς μὲ ὥριμο ἔργο ἀπὸ τὴν προπολεμικὴ περίοδο, ἔχει τὸ δικό του ὕφος: Δὲν στέκεται στὸ βάθρο τοῦ ποιητοῦ γιὰ μεγαλόστομη ἀπαγγελία, οὔτε σὲ τρίποδα γιὰ δύσλυτους χρησμούς· κάθεται δίπλα σου, γνώριμα, φιλικά, ζεστά. Καὶ ἀφηγεῖται. Ὁ στίχος του εἶναι πιὸ πολὺ μιὰ ρυθμικὴ «παρλάτα», σὲ ρυθμὸ καρδιᾶς, ζεστόν, ἐνίοτε σκωπτικὸν ἐλαφρά, μὰ πάντα ἀνθρώπινον.

Σ' αὐτὴ τὴ συλλογή του, ἐκτὸς

ἀπὸ μιὰ σειρὰ ποιημάτων ἀφιερωμένων στὴ μεγάλη του ἀγάπη, τὴ σκηνή, καὶ λίγες ἐμπνεύσεις ἀπὸ τὸν κόσμο τῶν ἀρχαίων (ἤδη οἱ ἀναγνῶσται τοῦ «Ἰλισοῦ» χάρηκαν σὲ προηγούμενα τεύχη «Τὸ διπλοῦν κέρας» καὶ τὴν «Ἀρχὴ τοῦ Ἀρχιμήδους»), παρελαύνει καταθλιπτικὰ ὁ πόλεμος καὶ ἡ κατοχή. Τὰ ποιήματα αὐτά, γραμμένα ἀπὸ ἕνα παιδὶ τῆς μαρτυρικῆς Κρήτης, εἶναι ἕνα μήνυμα ἀνώτερου ἀνθρωπισμοῦ καὶ γνήσιας λεβεντιᾶς.

Ἕνας Γερμανὸς πολεμιστὴς ὑβρίζει χυδαῖα τὸν Χίτλερ, ἀλλὰ ὁ Κρητικὸς ποιητὴς σέβεται τὸν νεκρὸ πολεμιστή, ποὺ ὁ τάφος του παραμελήθηκε. Τὸν μισεῖ γιατὶ ἐστάθηκε ἕνας βάναυσος ἐχθρός, ἀλλὰ προχωρεῖ πέρ' ἀπὸ τὸ μῖσος.

Θεέ μου, ἄς μποροῦσε
νὰ μὴν ἔπεφταν ἐχθροὶ
σὲ ξένη γῆ καὶ χώρα ποτὲ πιά,
ὅλ' ἡ σφαῖρα στὸν Ἄνθρωπο ν' (ἀνήκει
καὶ τάφοι νὰ μὴν εἶναι πουθενὰ
ποὺ νὰ ἐρημώνονται ἔτσι βαθμηδὸν
μὲ μόνο φίλο τὰ λουλούδια
τὰ σάξ, τὰ πορτοκαλὶ πρὸς τὸ (ἐρυθρό...

Τρυφερώτατα εἶναι δύο ἀπὸ τὰ ἀντιπολεμικὰ ποιήματα, ποὺ ἀπευθύνονται τὸ ἕνα πρὸς τὶς μητέρες καὶ τὸ ἄλλο πρὸς τοὺς πατέρες τῶν μικρῶν παιδιῶν. Τὸ πρῶτο («Οἱ πόλεμοι στὶς μάνες μισητοί») ἐξελίσσεται μὲ τὴν ὑπόκρουση τοῦ γνωστοῦ Χριστουγεννιάτικου θρησκευτικοῦ ὕμνου «Ἅγια νύχτα», ἀπὸ τὸ χτυποκάρδι τῆς μητέρας ἕως τὴν κραυγὴ τοῦ ποιητοῦ:

Ὄχι! Χριστούγεννα δὲν εἶναι!
Θὰ πεθάνει σήμερα ὁ Χριστούλης (μας...

Στὸ δεύτερο μιλάει ἕνα παιδάκι, ἕνα Γερμανόπουλο, πρὸς τὸν μαχόμενο πατέρα του, τόσο τρυφερὰ καὶ ἁπλοϊκά, ποὺ γίνεται τὸ σύμβολο τοῦ ἀναίτιου Γερμανικοῦ λαοῦ:

Τῆς Μπριγκέττας μας εἶπαν στὸ (σκολειὸ
θεοὶ πὼς εἶστε σεὶς ποὺ πολεμᾶτε
καὶ πὼς αὐτὸ στὸ Φύρερ τὸ χρω- (στᾶτε,
μὰ ἐγὼ τὸν κύριο Φύρερ τὸν μισῶ...

Κι' ὅταν ἀκούω νὰ λὲν γι' αὐτὸν (λυσσῶ
καὶ θὰ τὸν ἔπνιγα μὲ τὸ χεράκι (μου,
μὰ θἆναι σὲ παλάτι αὐτὸς χρυσό...
πές μου ποῦ θέλεις νὰ τὸν βρῶ, (παπάκη μου;

Ἐσὺ πρέπει νὰ φύγεις ἀπ' τὸ (μέτωπο
καὶ τὸ γερό σου χέρι νὰ τὸν πνίξει.
Τὸ βουητὸ τῆς σειρήνας τὸ βαρέ- (θηκα·
ὤ Θέ μου, ἄς παίξει πιὰ γιὰ (πάντα λήξη!

Μ' ἄν δὲν μπορεῖς νὰ φύγεις (νυχτωπά,
ξέρω πὼς κεῖνος ἔρχεται κεῖ πέρα...
Σμίξετε οἱ πατερούληδες μιὰ μέρα
καὶ σκοτῶστε τὸ δράκο, mein (papa...

Διονύση Κουλεντιανοῦ: Δοξαριὲς

Μετὰ τὶς «Λυρικὲς ἀγωνίες» (1956) καὶ τὸ «Τάδε ἔφη... Ναζωραῖος» (1959), ὁ κ. Κουλεντιανὸς παρουσιάζει τὴ νέα του ἐργασία, ποὺ ἀποτελεῖ ἕνα ἀκόμη βῆμα πρὸς τὴν ὡριμότητα.

Διαπνέεται πάντοτε ἀπὸ φιλοσοφική, θὰ ἔλεγα διδακτικὴ διάθεση γιὰ τὴν χειραγώγηση τῶν ἀνθρώπων σε ἀνώτερες σφαῖρες.

Στὸ «Ἕνα ταξίδι» κηρύσσει τὴν πιθανότητα, μιὰ ἀξιοπρόσεκτη πιθανότητα, γιὰ τὴν πέραν τοῦ τάφου ἐπιβίωση, «γιὰ πιὸ σπουδαῖες ἴσως περιπέτειες», καὶ πρὸ παντὸς πολεμάει τὴν αὐθεντία. «Ποτὲ μὴν πῆς : Α ὐ τ ό ! Αὐτὸ δὲν εἶναι βέβαιο, μήτ' Ἐ κ ε ῖ ν ο».

Στὸν «Χτίστη» προσπαθεῖ νὰ ἀφυπνίση τὸ αἴσθημα τῆς προσωπι-

κῆς εὐθύνης γιὰ τὴν δημιουργία τῆς ἀτομικῆς ζωῆς.

Εὔκολο νὰ φωνάζης καὶ νὰ δια-
(μαρτύρεσαι
γιὰ τὶς ἀναποδιὲς ποὺ σοῦ τυ-
(χαίνουν.
Ὤ, δὲν εὐθύνονται, μήτε ὁ πρω-
(τομάστορας,
μήτε ὁ μηχανικὸς καὶ τὰ τσιμέντα.
Ἐσύ 'σαι φταίχτης, ποὺ θὰ κατοι-
(κήσης.

Ἀλλὰ καὶ διαπιστώνει μὲ πολλὴ πικρία, ὅτι ἐλάχιστοι ἄνθρωποι ἀγωνίζονται νὰ χτίσουν τὸ δικό τους πνευματικὸ οἰκοδόμημα, μὲ τὴν εὐθύνη, μὲ τὸν μόχθο, ἐλεύθεροι ἀπὸ ξένες αὐθεντίες καὶ δεσποτεῖες:

Λίγοι σὲ σπίτια μένουνε δικά
(τους.
Λίγοι κρατοῦν δικιά τους τὴ ψυχή,
ἐλεύτερη, τῆς σάρκας κυβερνήτρα.
Οἱ πιὸ πολλοί, λιγόμυαλοι νοι-
(κάρηδες.

Ἀπὸ τὰ ὡραιότερα ποιήματα «Ἡ ἀπώλεια», ἡ ἀπώλεια τοῦ Ἀνθρώπου καὶ ἡ συγκλονιστική του ἀναζήτηση. Ἐπίσης ἕνα ξεχωριστὸ ἐνδιαφέρον παρουσιάζει τὸ «Ὅλοι ψεύδονται», μιὰ διακριτικὴ σάτιρα γιὰ τοὺς «χωματένιους» ἀνθρώπους, ποὺ δένονται στὶς ἀνέσεις τῆς ζωῆς, δίχως ἐρωτηματικά.

Ἐπίσης ὡραῖα εἶναι μερικὰ ἐπιγραμματικὰ στιχάκια:

Δὲν φυτρώνουν ρόδα
στὴν ἄσφαλτο τῆς πολιτείας.

Κρύψτε τὴν ἀλήθεια μέσα σὲ κά-
(στρο
γιὰ νὰ τὴν κατακτήσουν οἱ δυ-
(νατοί.

Ἀχάριστος ὁ δρόμος τοῦ σοφοῦ.
Ξεκινᾶ ἀπὸ τὸ «πιθανὸν»
γιὰ νὰ καταλήξη στὸ «ἴσως».

Ὄχι ὅμως ὅλα. Ὑπάρχουν καὶ κοινοτοπίες: «Ἀμόρφωτος κ' ἐγωϊστής, πρῶτος τοῦ κόσμου γελαστής». Πουριτανισμοί: «Οἶνος εὐφραίνει καρδίαν ἀνθρώπου.— Ναί. Τὴν καρδίαν τοῦ κάπελα». Καὶ λογοπαικτικὲς ἀστειότητες: «Μὴ δότε τὰ ἅγια τοῖς κυσί.— Γιὰ νὰ μὴν ἁγιάσουν». Χρειάζεται σκληρὴ καὶ αὐστηρὴ προσπάθεια γιὰ συμπύκνωση ἰδεῶν, ἄν δὲν πρόκειται γιὰ ἀμπελοφιλοσοφία.

Κυριᾶκος Χαραλαμπίδης: Πρώτη πηγὴ

Ὁ νέος αὐτὸς ποιητὴς φαίνεται νὰ ἔχη εὐτυχεῖς ἐμπνεύσεις. Ξεκινάει μ' ἕνα σύνθημα ποὺ πάει νὰ συμφιλιώση τὴ συνωφρυωμένη θρησκευτικὴ διδασκαλία μὲ τὸν ἔμπρακτο χριστιανισμό: «Ἐν ἀρχῆ ὁ Θεὸς ἐποίησεν ἕνα χαμόγελο». Καὶ μέχρι τέλους κηρύσσει τὴν ἀγάπη, τὸ φῶς τὸ λουλούδι.

Ἡ ἀγάπη ἀποτελεῖ μιὰ πίστη ριζωμένη βαθειά, ποὺ δὲν τὴν κρυώνει καμμιὰ ἀντιξοότης («πιστεύω καὶ στὸ χειμῶνα») καὶ δὲν τὴν περιορίζει κανένας δεσμός. Νὰ ἕνα ἀπόσπασμα:

Ἡ ἀγάπη δὲν ξέρει ἀπὸ σύνορα
κι' ὅλα τὰ χρώματα τ' ἀγαπᾶ.
Ἡ ἀγάπη δὲν εἶναι λουλούδι
ποὺ τὸ καρφώνεις στὸ πέτο σου.
Ἡ ἀγάπη εἶναι τραγούδι
ποὺ ἀναδίνεται μέσα στὸν ἄνεμο.
Ἡ ἀγάπη εἶναι λεύτερη σὰν τὰ
(πουλιὰ
ποὺ δὲν ἔχουν πατρίδα.

Ἀπὸ ὅλη τὴ συλλογὴ ἀναδίνεται τρυφερότης καὶ ἀνθρωπιά. Ἀκόμη μερικὲς ἐκφράσεις εἶναι ἐκφραστικὲς ζωγραφιές, ὅπως π.χ. «Οἱ μαργαρίτες ἀνοίγουν στὸν ἥλιο τὶς ὀμπρέλλες τους». Δὲν ἰσχύει τοῦτο γιὰ ὅλες τὶς προσπάθειες ρεαλιστικοῦ συμβολισμοῦ καὶ θὰ πρέπει ὁ κ. Χ. νὰ προσέξη περισσότερο στὴ λάξευση τοῦ στίχου του. Ἡ «συναστριά», τὸ «μπάλωμα τῶν πληγῶν μέ... φέτες ἀπὸ φῶς», ὁ «ρηχὸς ἄνεμος», τὸ ρῆμα περιπατῶ στὸν παρατατικὸ «περπάτα—α», ὁ «πανυπεργλυκύτατος Ἰησοῦς» καὶ ἄλλα παρόμοια δὲν βοηθοῦν, θαρρῶ, τὴ λύρα του ν' ἀντηχήση καθαρά.

Δημήτρη Κάββουρα: Αἰθρία

Ἡ αἰθρία τῆς Ἑλληνικῆς φύσεως καὶ ἡ αἰθρία ἑνὸς φωτεινοῦ πνεύμα-

τος, ενός ἀνθρώπου δεκτικοῦ στίς ἀνθρωπινες συγκινήσεις, τὶς αἰώνιες καὶ απλες φωτίζει τοὺς στιχους τοῦ κ. Καββουρα στὴ δεύτερη συλλογη του. Ἡ πρωτη ἦσαν «Οἱ οἰωνοί». Καλοὶ οἰωνοί. Και ευχαριστη ἡ «Αἴθρια».

Ἡ γλῶσσα στρωτη, χωρὶς υπερβολές. Ὁ ρυθμος, παραδοσιακος και μουσικος. Στην «Επιστροφὴ» διαφαινεται μιὰ επιδοαση ἀπὸ τὸ Παλαμικο «Ροδο τοῦ Μαρτιοῦ».

Ἡ «Ἀλαλητη αγαπη» (Γαληνεμένο πελαγο τοῦ καμπου ἡ μουσικη — ηρεμη, σιγαλοφωνη, μ' ένα, μ' όλους τους τροπους — π' αρχιζει απο 'να σαλαγο και φτανει ὡς τη σιωπή) και ὁ «Ἀμπελωνας», ἀπο τα γλυκύτερα ποιηματα του.

Κώστα Φραγκισκάτου: Πέλειες

Πέλειες ἀπεκαλοῦντο, στα χρονια τοῦ μαντειου τῆς Δωδωνης, αἱ ἱέρειαι και προφήτιδες εἰς ἀναμνησιν δυο αγριων καὶ μελανῶν (ἐξ οὗ καὶ το ἐπιθετό τους, απο το πέλος = μολυβδοχρους, σκοτεινοχρωμος) περιστερῶν, που ἐφυγαν απο την Αιγυπτιακὴ Θήβα για να μεταδωσουν τὰ Μυστήρια, ἡ μια στη Λιβυη καὶ η ἀλλη στη Θεσπρωτια.

Με τὴ χρησιμοποιηση αὐτοῦ τοῦ τιτλου θέλησε ὁ ποιητης να δηλωση τὴν πρόθεσή του, γιὰ μια ἀνάπλαση καὶ προσαρμογη τοῦ παλαιοῦ μηνύματος τῶν ιερῶν περιστεριῶν στην ἐποχη μας. Ὅμως, ἐνῶ τόσο μεγαλεπήβολο εἶναι το ξεκίνημα, ο ποιητης περιορίζεται μοναχα στη θεώρηση ενὸς λειψανου τῆς ἀρχαιας τέχνης, τοῦ ἀποτεθειμένου στὸ Ἀρχαιολογικὸ Μουσεῖον Ἀθηνῶν ἐπιτυμβίου ἀναγλύφου τοῦ νεαροῦ κυνηγοῦ. Τὸ πλαισιο τοῦ ποιήματος, ἐνῶ δεν στερεῖται ἐσωτερισμοῦ, εἶναι ξένο πρὸς τὸ βασικὸ σκοπο. Ἀλλὰ πέρ' ἀπὸ τὶς ἀρχιτεκτονικές παρεκκλισεις ἀπὸ τὸ ποίημα ἀναβλύζει μιὰ εὐγενικὴ ἰδεολογια, ἕνα κήρυγμα ἀγάπης, πραότητος, συγγνώμης («Ναί, κρῖνα ἄς ἀνθισουν στῆς θυσίας μας τὸ αἷμα κι' ευλογημένη ἄς καρπίσει σπορα»). Ὡστόσο, τὸ μηνυμα αὐτό, ἐμπνευσμένο καὶ ἀπὸ τὴν πρόσφατη ελληνικὴ δοκιμασία, δὲν φαίνεται νὰ εχη λυρικὴ μετουσίωση.

Πυθαγόρα Ν. Δρουσιώτη: Ἐκλογὴ

Ὁ γνωστὸς καὶ ἐκλεκτὸς ποιητὴς τῆς Κυπρου ἐξέδωσε φέτος μιὰ Ἐκλογη ἀπὸ τὶς ἐργασίες του τῆς περιοδου 1930 — 1963. Δὲν πρόκειται νὰ κριθῆ τώρα, διοτι ἔχει ἤδη καταλαβει τὴ θέση του στὴν ἑλληνικη γραμματολογία. Ὅμως, ἐπιβάλλεται νὰ σημειωθῆ ὅτι μὲ περισση προσοχὴ ἔγινε αὐτὴ ἡ ἐπιλογή του, ὥστε νὰ παρουσιάζεται μὲ τὰ πιὸ ἐκπροσωπευτικὰ κομμάτια κάθε πτυχη τοῦ εργου του, ἀπὸ τὸν ἁπλὸ λυρισμὸ καὶ τὸν αἰώνιο διάλογο με τὸ θῆλυ, διὰ μέσου τῆς φιλοσοφικῆς (ποτισμένης, ὅμως, μὲ μελαγχολια) θεωρήσεως τῶν πραγμάτων, ὥς τὴ γαλήνια ρέμβη τοῦ ἀττικοῦ τοπιου. Παντα ἑλκυστικὸς ὁ λαξευμένος στίχος του καὶ ἁπαλὴ ἡ ρυθμικὴ μουσικη του.

Γιάννη Λεύκη: Τὸ τραγούδι τῶν ξυπνημένων ἀνθρώπων

Ἀπὸ τὴ Λεμεσὸ τῆς Κύπρου μᾶς ἔρχεται και αὐτὴ ἡ συλλογή. Καὶ συγχωρεῖται νὰ μοιάζη περισσότερο με ἔμμετρες προκηρυξεις. Ὑπάρχει ἄφθονη μεγαλοστομία, ἐπίσης καὶ τριμμένη κοινωνιολογία. Ὡστόσο, μερικὰ ποιήματα δονοῦνται ἀπὸ ἕνα παλμὸ καὶ φέρνουν ἕνα μήνυμα. Να μερικοὶ στιχοι ἀπὸ «Τὸ τραγούδι».

Τὸ τραγοῦδι σου πὲς
τὸ τραγούδι
Μὴν κλαῖς
κι' ἄν ὁ ἀέρας μανιάζει
κι' ἀν τὸ κῦμα λυσσᾶ
κι' ἄν ὁ λύκος οὐρλιάζει
Τὸ τραγούδι σου πές.

Τὸ ποίημα «Ἐμεῖς θ' ἀλλάξουμε τον κόσμο» δίνει ἕνα (τραχὺν) αν-

-ΐλαλο τῶν «μακαρισμῶν»:

Ἐμεῖς θ' ἀλλάξουμε τὸν κόσμο.
Γιατὶ πεινάσαμε.
Γιατὶ διψάσαμε.
Γιατὶ κρυώσαμε.

Καθὼς καὶ ὁ ἴδιος λέγει, στὸ τραγούδι του «σταλάζει δάκρυ καὶ αἷμα». Καὶ ἐκδηλώνεται «ὀργή, ἀνάθεμα, καυτὸς λόγος». Πράγματι, καυτός. Ἀλλὰ ὄχι, κατὰ τὸ πλεῖστον, ποιητικός.

Ἀριστοτέλους Γ. Παπασταύρου: Ἐπιστολαὶ πρὸς ἀνώνυμον

Αὐτὸ τὸ βιβλίο, τυπωμένο ἑλληνικὰ στὴν Ἀμερική, ἐστάλη σὲ μεγάλον ἀριθμὸ Ἑλλήνων, χωρὶς νὰ τὸ ζητήσουν, χωρὶς νὰ τὸ πληρώσουν. Ἐὰν μείνη πεταμένο σὲ μιὰν ἄκρη, χωρὶς καὶ νὰ τὸ διαβάσουν, μοῦ φαίνεται ὅτι θὰ ἦταν πολὺ καλὸ γιὰ τὴν ψυχικὴ ὑγεία τῶν παραληπτῶν. Διότι, γίνεται ἐναντίον τους μιὰ ἐπίθεσις ἑνὸς ἐλιβεροῦ παραλογισμοῦ, ἀποτελέσματος, δίχως ἄλλο, τοῦ πνευματισμοῦ. Μπορεῖ νὰ πῆ κανείς, χωρὶς κίνδυνο ὑπερβολῆς, ὅτι τὸ βιβλίο αὐτὸ ἐγράφη στὸ Δαφνὶ τοῦ πλέον σχιζοφρενικοῦ, πάντως ἀξιαλύπητου, πνευματισμοῦ.

Ὑποτίθεται ὅτι κάποια «Ἄγνωστος» (μάλιστα... Ἀθηναία!) θέλησε νὰ ἐγκύψη στὰ μυστήρια τῆς πέραν τοῦ τάφου ζωῆς καὶ τῆς νομοθεσίας τοῦ Κόσμου ἐπὶ διαπλανητικῆς ἐκτάσεως· ἔγραψε στὸν συγγραφέα, ὁ ὁποῖος τήν... ἐφώτισε, μὲ 22 ἐπιστολές, εἰς τὶς ὁποῖες περιέχονται καὶ κείμενα «Ἀνωτέρων Κοσμικῶν Ὑπάρξεων», τὰ ὁποῖα ἐλήφθησαν διὰ πνευματιστικῶν μεθόδων. Αὐταὶ αἱ «Ὑπάρξεις» εἶναι ὁ... Ὅμηρος, ὁ Πυθαγόρας, ὁ Λεωνίδας τῆς Σπάρτης, ὁ Κομφούκιος, ἡ... Παλλὰς Ἀθηνᾶ, ὁ Χριστός, ἡ Παναγία, ὁ Ἀρχάγγελος Μιχαὴλ καὶ ἄλλοι! Ἀλλά, αἱ «Ὑπάρξεις» αὐταί, διὰ νὰ κατέλθουν εἰς τὴν γῆν καὶ νὰ δώσουν «διαλέξεις» (!), ἐχρειάζοντο ἄδειαν τῶν... ἀνωτέρων των. Πρὸς τοῦτο, ἡ «Πνευματικὴ Ἱεραρχία τοῦ Πλανήτου μας» ἔκαμεν ἐπίκλησιν εἰς τὸν «Ἡλιακὸν Λόγον», ὁ ὁποῖος καὶ «παρεχώρησε ταύτην»...

Αἱ ὁμιλίαι τῶν «Κοσμικῶν Ὑπάρξεων» χαρακτηρίζονται ἴσης σημασίας μὲ τὴν διάσπασιν τοῦ ἀτόμου καὶ τὴν κατασκευὴν τῶν πυραύλων. Ἀλλά, φρονῶ ὅτι ὁ συγγραφεὺς εἶναι λίαν συντηρητικός. Διότι, ἂν τὰ περιεχόμενα τῶν «ὁμιλιῶν» εἶχαν καὶ ἕνα μονάχα κόκκον ἀληθείας, θὰ ἦταν ἡ πιὸ συνταρακτικὴ ἀνακάλυψις τῶν αἰώνων.

Ἐρεθίζεται ἡ περιέργειά σας. Ἐννοῶ. Καὶ προβαίνω σὲ συνοπτικὴ ἔκθεση τῶν... παροξυσμῶν παραληρήματος:

Ὁ «Κύριος τοῦ κόσμου» ἀφίχθη στὴ Γῆ μας περίπου πρὸ 4.500.000 ἐτῶν, ἀφοῦ προηγουμένως ἔστειλε τὴν ἐκ 30 ἀτόμων ἀποτελουμένην σωματοφυλακήν του. Καὶ ἀνεχώρησεν, ἐπιστρέφων εἰς τὴν βάσιν του, τὴν 21ην Ἰανουαρίου 1956. Κατὰ τὴν ἀναχώρησίν του ἔπαιξαν μουσικές, ἀνέμισαν σημαῖες καὶ τὰ τοιαῦτα. Ἀπὸ ποῦ ἀνεχώρησεν; Δὲν ἀναφέρεται. Μὲ τί ἀνεχώρησε; Μὲ «ὄχημα αἰθερικῆς ὕλης», τὸ ὁποῖον, μάλιστα, κατεσκεύασαν γήϊνοι «πιστοί». Σὲ ποιὸ ἐργοστάσιο, δὲν ἀναφέρεται. Καὶ εὐλόγως. Ἀποκαλύπτονται τέτοια μυστικά;

Ὅλαι αἱ προσωπικότητες, ποὺ ἀνεφέρθησαν ἀνωτέρω, ἔχουν πλέον ἐγκατασταθῆ σὲ διάφορες τοποθεσίες, μὲ εἰδικὴ ἀποστολή. Ἐκεῖνο ποὺ ἔχει γιὰ μᾶς τοὺς Ἕλληνες ἰδιαίτερη σημασία, εἶναι ὅτι στὴν Κρήτη ἐγκατεστάθησαν ἀπό τινων ἐτῶν ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἐπίσης καὶ ἡ... Παλλὰς Ἀθηνᾶ! Μάλιστα, αὐτὴ ἡ κυρία ἐνεφανίσθη τελευταίως, παρέα καὶ μὲ τόν... Πυθαγόραν, ἦτο δὲ πολύ... σέξ. Χρυσό-

ξανθα μαλλιά, μὲ κῶτσον, στηριζόμενον διὰ ταινίας ἐκ φύλλων κισσοῦ!

Κάπου εἰς νότιον Γαλλίαν ἐνεφανίσθη ὁ Ὅμηρος, ὁ ὁποῖος περιέγραψε τὰ βάσανά του ὡς βοσκοῦ, διατρεφομένου ἀποκλειστικῶς μὲ γιδόγαλο, ἐλιὲς καὶ χόρτα τῆς γῆς.

Ἐνεφανίσθη καὶ ὁ Χριστός, δώσας... ὁμιλίαν (τὴν 27ην Σεπτεμβρίου 1954) καλέσας τοὺς ἀνθρώπους νὰ προετοιμασθοῦν διὰ τὴν ἐπικειμένην... πορείαν τοῦ Γαλαξίου!

Ἐπίσης τὸν Ἰούλιον τοῦ 1959 ἔδωσε «ὁμιλίαν» καὶ ὁ Ἀρχάγγελος Μιχαήλ, ὁ ὁποῖος ἔκαμε τὴν τρομερὰν ἀποκάλυψιν, ὅτι ἡ Γῆ μας ἐδημιουργήθη ἀρχικῶς μόνον διὰ 4 χιλιάδες ἑκατομμύρια ψυχῶν, ἀλλὰ ἐγεννήθησαν περισσότεραι ψυχαὶ «ὀρφαναὶ» καὶ τὸ πλεόνασμα αὐτὸ ἐπέφερε... κάμψιν τοῦ ἄξονος τῆς Γῆς καὶ ἀπώλειαν τοῦ εὐκράτου κλίματος. Ἔτσι, δηλαδή, ἐξηγεῖται ἡ ἀφόρητη ζέστη, ἡ ὁποία μερικοὺς τοὺς χτυπάει κατακούτελα!

Ὁ συγγραφεὺς χρησιμοποιεῖ καθαρεύουσα τύπου «πρασινισμένης δελάδας», προδίδεται ὅμως ἐξ αὐτῆς ὡς μετρίων γραμματικῶν γνώσεων, παρὰ τὴν προσπάθειάν του νὰ φανῇ ὡς «λόγιος». Ἀφιερώνει τὸ βιβλίο του «τῇ ἀγνώστῳ γυναικί», ἀλλὰ ἡ δοτικὴ κλίσις ἀποδεικνύεται ὀλισθηρὴ στὴ συνέχεια, ὅταν μᾶς πληροφορεῖ τί περιέχουν αἱ ἐπιστολαὶ «ἐν ταῖς ἑπομέναις σ ε λ ί δ ε σ ι». Μερικὰ ἀκόμη ἀπὸ τὰ στραγγαλίσματα τῆς γραμματικῆς: Ἡ ἀνάγκη συνεπάγεται μ ὲ τὴν προαγωγὴν τοῦ ἀνθρώπου... ἀναφορικῶς μ ι ᾶ ς προσωπικῆς πείρας... ἀδιαφοροῦντες τ ὰ ς ἀμφιβολίας... ἐπικληθῆτε ἡμῶν... χρηζόμεθα ἀέρος...

Τὸ βιβλίο αὐτό, γιὰ νὰ τελειώνουμε, εἶναι περισσότερο ἀξιολύπητο, παρὰ διασκεδαστικό. Καὶ γι' αὐτὸν ποὺ τὸ ἔγραψε καὶ γιὰ ἐκείνους, ποὺ θὰ πέσουν θύματά του, τυχόν... Δείχνει ποῦ μπορεῖ νὰ καταντήση ὅποιος ἀσυλλόγιστα ἀφήνει ν' ἀπαλλοτριωθῆ ἡ λογική του, παραδιδόμενος στὶς «Κοσμικὲς αὐθεντίες» τοῦ τυχάρπαστου πνευματισμοῦ. Ἐκτός, ἂν ὁ συγγραφεὺς θέλησε νὰ ἀνταγωνισθῆ τὸν Ταρζᾶν καὶ τὸν Μασίστα, ἀλλὰ θὰ ἔπρεπε νὰ τοποθετήση δίπλα στὸν «Κύριο τοῦ Κόσμου» πολλὲς τέτοιες φανταστικὲς «ὑπάρξεις», ὄχι νὰ ἀποτολμήση νὰ διασύρη, μὲ θρασύτητα ἀσυγχώρητη, πρόσωπα σεβαστὰ στοὺς Αἰῶνες.

ΧΡ. ΡΙΖΟΠΟΥΛΟΣ

Εἶναι ἐπιτακτικὴ ἡ ἀνάγκη μιᾶς κοσμοπολιτικῆς διδασκαλίας, ποὺ θὰ ἀπηυθύνετο στοὺς λαοὺς κάθε φυλῆς, κάθε ἔθνους καὶ κάθε πίστεως. Ἐδικαιολογεῖτο στὸ παρελθὸν νὰ ἔχωμε διάφορες θρησκεῖες γιὰ διάφορες ἀπομονωμένες ὁμάδες, ἀλλὰ τώρα ποὺ ὅλες οἱ φυλὲς καὶ ὅλες οἱ ἐθνότητες ἀναμιγνύονται, χρειαζόμαστε ἕνα μήνυμα ἱκανὸ νὰ ἑνώση ὅλη τὴν ἀνθρωπότητα καὶ νὰ ἀποκαλύψη τὴν ἀληθινὴ ἀξία τῆς κάθε διαφορᾶς.

Ν. Σρὶ Ράμ

Πρὸς τὴν πρώτη θρησκευτικὴ συνάντηση Ἀνατολῆς-Δύσεως

Μετὰ τὴν Πανορθόδοξον Διάσκεψιν τῆς Ρόδου, ἡ ὁποία ἐκηρύχθη κατ' ἀρχὴν ὑπὲρ «καταλλαγῆς μετὰ τῶν ἔξω», ἤτοι ἐπαφῆς μεταξὺ Ἀνατολικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ Ρωμαιοκαθολικῆς, πρὸς τὸν τελικὸ σκοπὸ τῆς ἑνώσεως ὅλων τῶν Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν, ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ. Ἀθηναγόρας, ὁ ὁποῖος εἶχε καὶ τὴν πρωτοβουλία τῆς Διασκέψεως τῆς Ρόδου, ἐδήλωσεν ὅτι ἐὰν ἡ Ρώμη ἀπεδέχετο τὴν «ἐπὶ ἴσοις ὅροις» ἔναρξιν «διαλόγου» μεταξὺ τῶν Ἐκκλησιῶν, αὐτὴ θὰ ἦτο ἡ πρώτη ἐπίσημος συζήτησις ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Σχίσματος τοῦ ἔτους 1054. Προσέθεσεν ὅτι ἦτο πρόθυμος νὰ συναντηθῇ μὲ τὸν Πάπαν τῆς Ρώμης, ὁποτεδήποτε καὶ ὁπουδήποτε.

Ὑπὸ τὸ πνεῦμα αὐτὸ καὶ μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς ἀγγελθείσης ἐπισκέψεως τοῦ Πάπα Παύλου 6ου στὴν Παλαιστίνη γιὰ τὸ προσκύνημα τῶν Ἁγίων Τόπων (θὰ εἶναι ἡ πρώτη ἀπὸ 159 ἐτῶν ἔξοδος Ποντίφηκος ἀπὸ τὴν Ἰταλία), ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ. Ἀθηναγόρας ἐπρότεινε τὴν σύγκλησιν «διασκέψεως κορυφῆς» τῶν ἀρχηγῶν τῶν Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν.

Σχετικὰ μὲ τὴν ἱστορικὴ αὐτὴ πρότασι, ποὺ διετυπώθη κατὰ τὴν διάρκειαν θρησκευτικῆς λειτουργίας, τὴν 6ην Δεκεμβρίου, ἐξεδόθη ἀπὸ τὸ Πατριαρχεῖον τὸ ἀκόλουθον ἀνακοινωθέν:

«Ἡ Αὐτοῦ Θειοτάτη Παναγιότης ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ. Ἀθηναγόρας, χοροστατῶν ἐν τῷ πανηγυρίζοντι ἱστορικῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Νικολάου Τζιβαλίου, σήμερον τὴν πρωΐαν 6ην τρέχοντος, ἐν μέσῳ πυκνοῦ ἐκκλησιάσματος, ἐξήγγειλε γηθοσύνως τὴν εἴδησιν τῆς μεταβάσεως τῆς Αὐτοῦ Ἁγιότητος τοῦ Πάπα Ρώμης Παύλου τοῦ ΣΤ΄ εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ μετὰ θερμῆς συγκινήσεως καὶ ἱεροῦ ἐνθουσιασμοῦ ἐξῆρε τὴν ἀπόφασιν ταύτην τῆς Αὐτοῦ Ἁγιότητος ὅπως ἐντὸς τοῦ προσεχοῦς Ἰανουαρίου ἐπισκεφθῇ τὰ Ἱεροσόλυμα καὶ προσκυνήσῃ τὰ πάνσεπτα σκηνώματα τῆς Ἱερωσύνης.

»Ὁ Πατριάρχης ἀνέλυσεν ἐν συνεχείᾳ τὴν σπουδαιότητα τῆς τοιαύτης ἀπὸ Θεοῦ ἐμπνευσμένης ἀποφάσεως τοῦ σεπτοῦ Προκαθημένου τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας, ἐτόνισεν ὅτι ἔργον τῆς Θείας Προνοίας θὰ ἦτο ἐὰν ἐπὶ τῇ ἱερᾷ ταύτῃ πορείᾳ τοῦ Πάπα τῆς Ρώμης συνην-

τῶντο ἐν τῇ Ἁγίᾳ Πόλει Σιὼν πάντες οἱ Προκαθήμενοι τῶν Ἁγίων τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησιῶν Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως καὶ τῶν τριῶν Ὁμολογιῶν, ἵνα ἐν κοινῇ συντριβῇ πνεύματος καὶ θερμαῖς προσευχαῖς ἐπὶ τοῦ ποτισθέντος ὑπὸ τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ Γολγοθᾶ καὶ πέριξ τοῦ Παναγίου καὶ Ζωοδόχου Τάφου, ὁπόθεν ἀνέτειλε Συγγνώμη καὶ Ζωή, γονυπετοῦντες, καινοὶ καὶ εὐλογημένοι ἐν πνεύματι ἀληθοῦς ἑνότητος ὁδὸν διανοίξωσι πρὸς δόξαν τοῦ ὀνόματος τοῦ Κυρίου Ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐπ' ἀγαθῷ συμπάσης τῆς ἀνθρωπότητος καὶ διὰ μίαν περαιτέρω ἀποκατάστασιν ἐν παντὶ κατὰ τὸ θέλημα Αὐτοῦ».

Τὸ μήνυμα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου προεκάλεσε μέγα ἐνδιαφέρον σ' ὅλον τὸν κόσμο.

Μέχρι στιγμῆς, δὲν ὑπάρχουν ἀσφαλεῖς πληροφορίες περὶ τῆς ἐκτάσεως, τὴν ὁποίαν θὰ προσλάβῃ ἡ συνάντησις τῶν ἀρχηγῶν Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν. Ὡς πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος, ἐν συνεχείᾳ τῆς ἐπιφυλακτικῆς στάσεως, ποὺ ἐτήρησε καὶ ἔναντι τῆς Διασκέψεως τῆς Ρόδου, ἡ Ἱερὰ Σύνοδος ἀπέφυγε νὰ λάβῃ οἱανδήποτε ἀπόφασιν, μὲ τὸ γραφειοκρατικὸν ἐπιχείρημα τῆς ἀναμονῆς «ἐγγράφου προτάσεως» τοῦ Πατριαρχείου.

Ἐν συνεχείᾳ ἡ Ἱερὰ Σύνοδος συνῆλθε εἰς ἔκτακτον συνεδρίασιν, τὴν 16ην Δεκεμβρίου, κατόπιν τηλεγραφικοῦ μηνύματος τοῦ Πατριάρχου Ἀθηναγόρα, ὁ ὁποῖος, ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐγνωστοποιοῦσε ὅτι ὁ Πάπας, δι' ἐκτάκτου ἀπεσταλμένου του, ἀπήντησε στὴν πρόταση περὶ συναντήσεως ὅλων τῶν ἀρχηγῶν Ἐκκλησιῶν Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως, ὅτι αὐτὴ θὰ εἶναι ἀνέφικτη, λόγῳ τοῦ χρονικῶς περιωρισμένου καὶ «προσκυνηματικοῦ χαρακτῆρος» ταξιδίου του, ποὺ θὰ ἐπέτρεπε μόνον συνάντηση τῶν δύο ἀρχηγῶν, ἀφ' ἑτέρου δὲ ζητοῦσε ὁ Πατριάρχης τὴν «πολύτιμον γνώμην» τῆς «ἀγαπητῆς καὶ περισπουδάστου μακαριότητος» τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν.

Ἡ ἀπάντησις τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας ὑπῆρξε μία νέα ὑπεκφυγή. Θὰ ἔπρεπε, ἀπήντησε, νὰ ἐρωτηθῇ ἡ Ἱεραρχία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ δὲν εἶναι δυνατὴ ἡ σύγκλησίς της ἐγκαίρως, ἄλλως τε θὰ ἔπρεπε νὰ ἐρωτηθοῦν καὶ αἱ ἄλλαι Ὀρθόδοξοι Ἐκκλησίαι κ.λ.π., κ.λ.π.

Ἡ ἀπόφασις αὐτὴ ἐλήφθη κατὰ συνεδρίασιν τῆς Συνόδου «μόλις ἐν ἀπαρτίᾳ», παρόντων τοῦ ἡμίσεος τῶν μελῶν αὐτῆς (6 ἐκ τῶν 12 Μητροπολιτῶν) καὶ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου.

Κατὰ δημοσιογραφικὲς πληροφορίες, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος, δριμὺς καὶ μὲ «ὕφος ἀποκαλύψεως», ὑπεστήριξε ὅτι, ὄπισθεν τῆς φιλίας τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας κρύπτεται ὁ δόλος. Προσέθεσε, ὅτι ὁ Πάπας «κάτι ἄλλο ἐπιδιώκει, ποὺ θὰ καταλήξῃ εἰς βάρος τῆς Ὀρθοδοξίας» κ' ἐκάλεσε τοὺς συνοδικοὺς νὰ ἀρνηθοῦν τὴν ἔγκρισιν τῆς συναντήσεως, διότι ἄλλως θὰ κλονισθῇ τὸ κῦρος τῆς Ὀρθοδοξίας.

Τὰς γνώμας τοῦ Ἀρχιεπισκόπου ἐπεκρότησαν καὶ οἱ Μητροπολῖται Φλωρίνης καὶ Ναυπακτίας. Ὁ Τρίκκης ὑπεστήριξεν ὅτι τὸ θέμα εἶναι σοβαρὸν καὶ πρέπει νὰ ἐπιληφθῇ αὐτοῦ ἡ Ἱεραρχία.

Ὁ Μητροπολίτης Γρεβενῶν Χρυσόστομος — μοναδικὴ ἐξαίρεσις— εἶπεν ὅτι ἡ Σύνοδος δὲν πρέπει νὰ ἀρνηθῇ τὴν συγκατάθεσή της, ἐφ' ὅσον μάλιστα, ὡς ἀνεφέρθη ὑπὸ τῶν διευθυντῶν τοῦ ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν, αἱ ἄλλαι Ἐκκλησίαι εἶναι σύμφωνοι κ' ἑτοι-

σεν ὅτι κινδυνεύει ν' ἀπομονωθῇ καὶ πάλιν ἡ Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία ἀπὸ τὴν λοιπὴν Ὀρθοδοξίαν. Παραλλήλως, εἶπεν ἐπίσης ὅτι, ὡς πιστεύει, ὁ Πατριάρχης εἶναι ἄξιος ἡγέτης τῆς Ὀρθοδοξίας, γνώστης τῶν πραγμάτων καὶ δὲν θὰ ἐδέχετο ποτὲ νὰ παρίδῃ τὰς ἐπιταγὰς τῶν Ἱερῶν Κανόνων.

Ἡ πρότασις τοῦ Γρεβενῶν, τοῦ μόνου, ὡς λέγουν οἱ θεολογικοὶ κύκλοι, ποὺ εἶδεν ὀρθῶς τὸ θέμα, δὲν ἐγένετο δεκτή, διότι οἱ ὑπόλοιποι Μητροπολῖται Ἀλεξανδρουπόλεως, Φλωρίνης, Ναυπακτίας, Τρίκκης καὶ Λήμνου ἐδέχθησαν τὰς ἐπιφυλάξεις τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, ὁ ὁποῖος, ὅπως εἶπον, «γνωρίζει καλῶς τὰ πράγματα» καὶ διεῖδε τὸν δόλον τοῦ Πάπα, τὸν ὁποῖον ὁ παγκοσμίως ἀνεγνωρισμένος ὡς ἡγέτης Πατριάρχης Ἀθηναγόρας «δὲν ἀντελήφθη καὶ θέλει νὰ παραδώσῃ τὴν Ὀρθοδοξίαν εἰς τὸν Πάπαν».

Ὁ κυβερνητικὸς ἐπίτροπος κ. Ἀλιβιζᾶτος, κατέβαλε χωρὶς ἐπιτυχίαν, προσπάθεια νὰ πείσῃ τοὺς συνοδικούς, ὅτι δὲν εὐσταθοῦν οἱ φόβοι τοῦ Ἀρχιεπισκόπου.

Κατόπιν ὅλων αὐτῶν τὸ ταξίδι τοῦ Παύλου τοῦ ΣΤ' θὰ ἀποτελέσῃ ἁπλῶς εὐκαιρία συναντήσεώς του μὲ τὸν Πατριάρχη Ἀθηναγόρα, καθαρῶς φιλοφρονητική, χωρὶς νὰ διεξαχθῇ καμμία συζήτησις. Βέβαια καὶ ἡ ἁπλῆ ἐπαφὴ τῶν δύο ἀρχηγῶν Ἐκκλησιῶν θὰ ἔχῃ σημασία γιὰ τὶς μελλοντικὲς ἐξελίξεις.

Ἡ «Μεσημβρινὴ» (9 Δεκεμβρίου) διὰ κυρίου ἄρθρου ἐξεφράσθη δριμύτατα δι' αὐτὴν τὴν ἀρνητικὴν στάσιν.

«Ἔχουν ἐπανειλημμένως καὶ ἐπὶ πολλῶν θεμάτων ἀπογοητεύσει πικρῶς τὴν κοινὴν γνώμην — γράφει — οἱ Ἕλληνες Ἱεράρχαι. Καὶ ἐὰν δὲν ἦτο τόσον βαθὺ καὶ τόσον ἀκμαῖον — ὅπως πράγματι διατηρεῖται, ἐξ ἱστορικῶν καὶ ψυχολογικῶν αἰτίων — τὸ θρησκευτικὸν συναίσθημα εἰς τὸν λαόν, ἡ διάστασις μεταξὺ Ἐκκλησίας καὶ τοῦ πληρώματός της θὰ καθίστατο, μὲ ἀποκλειστικὴν εὐθύνην τῆς πρώτης, ἀγεφύρωτος. Εἶναι ἴσως θλιβερὸν νὰ λέγεται ἀλλ' εἶναι γεγονὸς ὅτι ὁ λαὸς ἐξαντλεῖ τὴν ἐπιείκειάν του καὶ τὴν συγγνώμην του ἀπέναντι ἀτοπημάτων, ἀδυναμιῶν, σφαλμάτων (συχνὰ δὲ καὶ γνησίων ἁμαρτημάτων) τῶν πνευματικῶν του ἡγετῶν, ἐνῷ οἱ τελευταῖοι ἐμφανίζονται, κάθε τόσον, ἐκπληκτικῶς ἀδιάφοροι, ἄν μὴ ἐχθρικοί, πρὸς τὸ λαϊκὸν αἴσθημα καὶ τὰς πραγματικάς, τὰς συγχρόνους ἀνάγκας τῶν πιστῶν.

»Μακρύς, ὀχληρὸς καὶ βλαπτικὸς διὰ τὸ κῦρος τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ ἀντιπαθητικὸς διὰ τοὺς εὐσεβεῖς θὰ ἦτο ὁ κατάλογος τῶν πλέον προσφάτων ἐκδηλώσεων ἑνὸς ἀπαραδέκτου διὰ τὴν ἐποχήν μας βυζαντινισμοῦ (ὑπὸ τὴν κρατήσασαν δυσφημιστικὴν σημασίαν τοῦ ὅρου). Γενικὴ ὅμως εἶναι, δυστυχῶς, ἡ πεποίθησις, ἑδραιουμένη καὶ εἰς τὰ κατώτερα στρώματα τοῦ λαοῦ, ὅτι πρωτίστως τὸ προσωπικὸν ἢ τὸ οἱονεὶ «ἐπαγγελματικὸν» των συμφέρον ἐπιδιώκουν νὰ θεραπεύσουν οἱ ἱεράρχαι ὅταν συνέρχωνται εἰς σῶμα—ἐνῷ ἔχουν νὰ ἐκπληρώσουν ὑψηλοτάτην ἀποστολήν.

»Τὰς πικρὰς αὐτὰς σκέψεις — συνεχίζει ἡ ἐφημερίς — καθιστᾷ ἐπικαιροτέρας ἡ ὑποδηλουμένη ἀντίδρασις τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας εἰς τὴν πρότασιν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Εἶναι λαμπρὸν εἰς διατύπωσιν καὶ συγκινητικὸν εἰς πνεῦμα τὸ πατριαρχικὸν μήνυμα, ὅπως ἐξεπέμφθη ἀπὸ τὸν μικρόν, ἱστορικὸν ναὸν τοῦ Ἁγ. Νικολάου τῆς Βασιλίδος Πόλεως. Καὶ μὲ κατάνυξιν καὶ μὲ σκιρτήματα ἐλπίδων, τὸ ἤκουσαν οἱ ὀρθόδοξοι Χριστιανοί — οἱ ὁποῖοι βεβαίως δὲν αἰσθάνονται ὅτι προδίδουν τὴν πί-

στιν των, ἂν δὲν ἐμφοροῦνται ἀπὸ τὸν φανατισμὸν τοῦ 11ου αἰῶνος, κατὰ τὸν ὁποῖον ἐπῆλθε τὸ σχίσμα. Ὅταν ἡ ἐμπειρία τῆς ἀνθρωπότητος ἔχῃ διέλθει ἀπὸ τόσον αἷμα, τόσα μίση, τόσην παραφροσύνην καὶ ἐντὸς μιᾶς καὶ μόνης γενεᾶς, διὰ νὰ καταλήξῃ εἰς τὴν στερρὰν ἀπόφασιν ὅτι τίποτε δὲν εἶναι περισσότερον ζωτικόν, περισσότερον ἐποικοδομητικόν, περισσότερον ἀληθὲς καὶ ὡραῖον ἀπὸ τὴν κατάκτησιν καὶ τὴν διατήρησιν τῆς εἰρήνης, καταντᾷ καὶ κωμικὸν νὰ ἐπιχειρῆται ἡ ὑποδαύλισις ἐσβεσμένων παθῶν ἢ ἡ συμμαχία μὲ τὸ παρελθόν».

Καὶ ἡ ἐφημερὶς καταλήγει ὡς ἑξῆς: «Τὴν μᾶλλον κωμικὴν αὐτὴν στάσιν φαίνεται νὰ ἀποκρυσταλλώνῃ, διὰ μίαν ἀκόμη φοράν, μία ὄχι εὐκαταφρόνητος μερὶς (καὶ ἴσως ἡ ἁρμοδιωτέρα) τῆς ἐκκλησιαστικῆς μας ἡγεσίας. Μὲ διαφόρους αἰτιολογίας — δογματικάς, νομικάς, διοικητικάς. Μὲ διαφόρους ἐπιδιώξεις — παρελκύσεις, ἀναβολάς, ἀπεραντολογίας. Οὐδεὶς ἀσφαλῶς Ἕλλην θὰ ἤθελε νὰ πέσῃ βορὰ ξένων προσηλυτισμῶν. Ἀλλά — καὶ ἐκεῖ ἐκδηλοῦται ἡ μυωπάζουσα διάθεσις — οὐδεὶς Ἕλλην φοβεῖται ὅτι εἶναι δυνατὸν νὰ ὑποστῇ παρόμοιον πνευματικὸν ἐκμαυλισμόν. Ὅλοι ὅμως θὰ ἤθελον ἡ ἀνταπόκρισις τῆς Ἑλληνικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας εἰς τὸ πατριαρχικὸν μήνυμα νὰ ἐστέκετο εἰς τὸ ἴδιον ὕψος, τὴν ἰδίαν θέρμην αἰσθημάτων καὶ πρὸ παντὸς εἰς τὴν ἰδίαν στάθμην εἰλικρινείας ὡς πρὸς τὴν ἀναζήτησιν τῆς ἑνότητος τοῦ χριστιανισμοῦ, ἡ ὁποία, ἂν ἠδύνατο νὰ ἐπιτευχθῇ, θὰ ἦτο τὸ λαμπρότερον καὶ πολυτιμότερον ἐπίτευγμα τῶν ἡμερῶν μας».

«ΠΑΡΩΔΙΑ ΜΝΗΜΟΣΥΝΟΥ»

Ἀπὸ τὸ «Ἔθνος» τῆς 28ης Νοεμβρίου παραλαμβάνομεν: «Εἰς τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς κύκλους σχολιάζεται ὁ τρόπος ποὺ ἔγινε τὸ χθεσινὸν μνημόσυνον τοῦ Προέδρου Κέννεντυ εἰς τὴν Μητρόπολιν. Ἐψάλησαν ὡρισμένα τροπάρια τῆς κηδείας, ἀλλὰ κατὰ τὸ ἥμισυ ἕκαστον.

Ἡ εὐχὴ ὑπὲρ ἀναπαύσεως τοῦ ἀποθανόντος ἀφῃρέθη ἀπὸ τὰ τροπάρια.

Ἡ περικοπὴ τῶν ὕμνων ἐγένετο, ὡς μᾶς ἐπληροφόρησαν, διότι ὁ Πρόεδρος Κέννεντυ ὑπῆρξε Καθολικός. Τοῦτο, ὡς παρατηρεῖται ὑπὸ ἀρχιερέων, δὲν εἶναι ὀρθόν, διότι ἀφ' ἑνὸς δὲν ἦτο μυστήριον τὸ μνημόσυνον καὶ ἠδύνατο νὰ γίνῃ ἄνευ περικοπῆς, ἀλλὰ καὶ διότι μεταξὺ τῶν δύο Ἐκκλησιῶν, Ὀρθοδόξου καὶ Καθολικῆς, ὑπάρχει τοιαύτη σχέσις, ὥστε ν' ἀναγνωρίζωνται ἑκατέρωθεν τὰ μυστήρια (ἱερωσύνη, βάπτισις κ.λ.). Οἱ ἴδιοι παρατηροῦν, ὅτι ὀρθότερον θὰ ἦτο ν' ἀρνηθῇ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος τὴν τέλεσιν τῆς δεήσεως, παρὰ νὰ τελεσθῇ, ὡς ἐχαρακτηρίσθη, «παρῳδία μνημοσύνου».

Ἂς μᾶς ἐπιτραπῇ νὰ προσθέσωμεν: Ναὶ μὲν οἱ Ἱεροὶ Κανόνες ἀπαγορεύουν τὰς δεήσεις ὑπὲρ «ἑτεροδόξων», ἀλλὰ ἡ ἀπαγόρευσις, χρονολογουμένη παλαιόθεν, ἔχει ὑποστῇ «ἀποδυνάμωσιν», μὴ συμβιβαζομένη σήμερον οὔτε εἰς τὰ συμφέροντα τοῦ Χριστιανισμοῦ, τὰ ὁποῖα εἰς ἄλλας ἐποχὰς ἐξυπηρετοῦντο, οὔτε εἰς τὸ σύγχρονον εὐρύτατον θρησκευτικὸν πνεῦμα. Ἄλλως τε, ἐὰν ἐπρόκειτο νὰ τηρηθῇ ὁ Κανών, ἂς μὴν ἐγίνετο διόλου δέησις, ἀντὶ νὰ γίνῃ καθ' ὃν τρόπον ἔνιοι ἱερεῖς συνηθίζουν διὰ τοὺς πτωχούς... Τὴν περικοπὴν ἐ-

σχολίασεν εἰς τὴν αὐτὴν ἐφημερίδα (30 Νοεμβρίου) ὁ χρονογράφος αὐτῆς κ. Γ. Σπορίδης. Λόγῳ τοῦ εὐρυτέρου ἐνδιαφέροντος, μεταφέρομεν κατωτέρω ὁλόκληρον τὸ σχετικὸν χρονογράφημα:

Εἶναι περίεργο, ἀλλὰ καὶ συγχρόνως τόσο ἀληθινό, ὅτι ἀκόμη καὶ τὰ πιὸ ἁπλᾶ καὶ τὰ πιὸ ἀληθινὰ πράγματα, εἴτε ἰδέες εἶναι αὐτά, εἴτε διαπιστώσεις, χάνουν σιγά—σιγὰ καὶ μέσα στὸ Χρόνο τὴν ἀρχική τους διαύγεια, ζυμώνονται μὲ τὶς ἀνάγκες ὡρισμένης τάξεως ἢ μερίδος ἀνθρώπων καὶ καταλήγουν νὰ εἶναι κάτι τὸ διαφορετικὸ ἀπὸ ἐκεῖνο ποὺ ξεκίνησαν νὰ εἶναι.

Ἄπειρα τὰ παραδείγματα. Ἀλλὰ παίρνω ἕνα, ποὺ μ' ἐνδιαφέρει στὴν προκειμένη περίπτωσι: Τὸ χριστιανικὸ πνεῦμα, τὸν Χριστιανισμὸ ὁλόκληρο, ἂν προτιμᾶτε. Ξεκίνησε, πρὶν δυὸ χιλιάδες χρόνια, σὰν κήρυγμα ἀγάπης καὶ πανανθρώπινης λυτρώσεως, ποτίσθηκε μὲ τὸ αἷμα τοῦ Ἱδρυτοῦ του καὶ χιλιάδων ὀπαδῶν, ποὺ τὸ ἔχυσαν στὰ ἀμφιθέατρα καὶ στοὺς σταυροὺς κρεμασμένοι, καί, ἐνῶ προχωροῦσε θριαμβευτὴς μέσα στὴν Ἱστορία, ἄρχισε ν' ἀλλάζη καὶ αὐτός. Ἐχθρὸς τῆς σκληρότητος καὶ τῆς ἀπανθρωπίας, κήρυξ τρυφερότητος καὶ βάλσαμον γιὰ τὴν καρδιὰ τῶν θνητῶν, ἀκολούθησε κι' ὁ Χριστιανισμὸς τὴν μοῖρα ποὺ τοῦ ἐπεφύλαξαν οἱ ἄνθρωποι. Καὶ ἦλθεν ἡ ἐποχή, πού, δυνατὸς πλέον ὁ ἴδιος, ἐχρησιμοποίησε τὴν ἴδια σκληρότητα, μὲ τὴν ὁποίαν κάποτε τοῦ εἶχαν φερθῆ, ἐναντίον τῶν δικῶν του ἀντιπάλων, λησμόνησε τὰ κηρύγματα τῆς ταπεινότητος καὶ ντύθηκε στὸ χρυσάφι κ' ἐπάθησε ἐξουσία κοσμικὴ κ' ἔκανε, στὸ ὄνομά του, πολέμους καὶ διωγμούς. Ὁ Χριστιανισμός; Ὄχι! Οἱ ἄνθρωποι. Αὐτοὶ πού, ὅσο περνοῦσαν ὁ καιρὸς καὶ τὰ χρόνια, ἄρχισαν νὰ τὸν νοιώθουν λιγώτερο καὶ νὰ προσπαθοῦν νὰ τὸν καταλάβουν μὲ τοὺς συλλογισμοὺς τῆς ψυχρῆς λογικῆς. Χωρὶς νὰ σκεφθοῦν γιὰ μιὰν ἔστω στιγμὴ ὅτι οἱ θρησκεῖες, ὅλες οἱ θρησκεῖες, εἶναι πρὶν ἀπ' ὅλα πίστις καὶ αἴσθημα καὶ κατόπιν θεολογία κ' ἐπιστήμη.

Ἄρχισαν, λοιπόν, νὰ λησμονοῦν οἱ ἄνθρωποι τὸ ἀρχαῖο χριστιανικὸ πνεῦμα, αὐτὸ ποὺ ἐγαλούχησε καὶ ἀνέθρεψε τὴν πρώτη Ἐκκλησία τοῦ Ἰησοῦ. Ἔχασαν τὸ βάθος τῆς οὐσίας καὶ ἀντελαμβάνοντο μόνον τὸ πλάτος τῶν ἐννοιῶν, ποὺ προσέφεραν τὰ σύμβολα. Κ' ἔφθασε ὁ σταυρὸς νὰ λατρεύεται ἐδῶ κ' ἐκεῖ περισσότερο ἀπὸ Ἐκεῖνον, ποὺ μαρτύρησε ἀπάνω του, κι' ὁ ἀριθμὸς τῶν προσευχῶν νὰ παίζη μεγαλύτερο ρόλο ἀπὸ τὴν εἰλικρινῆ πίστι, ποὺ περιέχεται σὲ μιὰ καὶ μόνη ἀπ' αὐτές. Κ' ἐν τῷ μεταξὺ προχωροῦσε ἡ Ἱστορία, τσακώθηκαν ὁ βυζαντινὸς κι' ὁ λατινικὸς κόσμος, κόσμοι κ' οἱ δυό, ἀπὸ αἰῶνες πεθαμένοι, καὶ μᾶς κληροδότησαν τὰ μίση των, τὶς προκαταλήψεις των καὶ τὶς ἀδικαιολόγητες, σήμερα, ἀντιθέσεις των. Καὶ βρέθηκε ἡ χριστιανικὴ Ἀνθρωπότης μὲ δυὸ Χριστούς, ἕναν Καθολικὸ κ' ἕναν Ὀρθόδοξο, στοὺς ὁποίους ἦλθε νὰ προστεθῆ κ' ἕνας Διαμαρτυρόμενος ἀργότερα. Ὦ, τί μεγάλη ἀπογοήτευσις ὑπῆρξε γιὰ ἐκείνους, ποὺ πίστευαν καὶ πιστεύουν στὸν γλυκύτατο Ναζωραῖο ὅσα ἐμεσολάβησαν ἀπὸ τότε κ' ἐξακολουθοῦν καὶ σήμερα! Πόση μισαλλοδοξία, πόσος ἀλληλοσπαραγμός, πόση διάθεσις γιὰ περιφρόνησι καὶ ὕβρεις εἰς τὸ ὄνομα τῆς θρησκείας τῆς Ἀγάπης! Ὁ Ναζωραῖος; Ποιὸς Ναζωραῖος; Θὰ ἀποστρέψη, βέβαια, τὸ βλέμμα ἀπὸ ἐκείνους πού, στενοκέφαλοι, στενόμυαλοι, προσκολλημένοι στὶς ἀντιθέσεις τοῦ παρελθόντος, δυὸ πεθαμένων πλέον κόσμων, ἔχουν φέρει τὸ χριστιανικὸ πνεῦμα σὲ τελείαν ἐξουθένωσι καὶ τὸ ποδοπατοῦν οἱ ἴδιοι! Κήρυγμα ἀγάπης; Ποιά; Ἡ μισαλλοδοξία; Ὦ, πόσον μακρυὰ ἡ σύγχρονη Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ βρίσκεται ἀπὸ τὴν Μητέρα Ἐκκλησία τῆς Παραδόσεως! Ἐκείνην τὴν ἀξιαγάπητη Ἐκκλησία, ὅπου ἦσαν

ἁπλοὶ οἱ ἱεράρχαι της καὶ ἁγνὲς οἱ καρδιὲς τῶν πιστῶν της. Καὶ ὑπῆρχεν ἕνας μόνον Χριστός, Ἐκεῖνος ποὺ μᾶς κληροδότησε τὴν ἐπὶ τοῦ ὄρους ὁμιλίαν, Ἐκεῖνος ποὺ ἔμεινεν ὁ ἴδιος σύμβολο βαθύτατον ἀνθρωπισμοῦ, ὁ Ὁποῖος, ἄγνωστον ποῦ, βρῆκε καταφύγιον στὴν ἐποχή μας.

Μὲ ποιὰ ἀφορμὴ ἄλ' αὐτά; Μὲ τὴν ἀφορμὴ ὅτι δολοφονήθηκε ἕνας μεγάλος ἄνθρωπος. Καὶ ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος δυὸ μέρες σκεφτόταν, ἄν ἔπρεπε νὰ τοῦ ψάλη ἐπιμνημόσυνο δέησι, γιατὶ ἔτυχε ὁ νεκρὸς νὰ γεννηθῆ Καθολικός. Καὶ στὴν πρώτη φάσι ἀρνήθηκε τὴν δέησι καὶ θὰ τὴν ἀρνιῶταν καὶ τὴν δεύτερη, ἄν δὲν ἐπενέβαινε ἡ Κυβέρνησις. Κι' ὅταν ἔγινε ἡ δέησις περιεκόπησαν οἱ ψαλμοὶ καὶ τὰ τροπάρια! Σάμπως κι' ὁ Χριστὸς ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ λόγια καὶ ἀπὸ φράσεις, κομμένες ἢ ὁλόκληρες, γιὰ νὰ κρίνη κάποιον, ποὺ πῆγε κοντά Του καὶ νὰ τὸν ἀναπαύση! Καὶ μοῦ φαίνεται ὅτι οἱ κομμένες φράσεις καὶ οἱ περιτετμημένοι ψαλμοὶ καὶ τὰ κουτσουρεμένα τροπάρια, πιὸ πολὺ μίλησαν, ἐκεῖ ψηλά, στὸν Χριστό, γιὰ ἐκείνους, ποὺ τὰ κουτσούρεψαν. Καὶ γιὰ κανέναν ἄλλον! Οὔτε γιὰ τὸν νεκρό, ποὺ ἔφυγε πιστὸς στὸ καθῆκον του, βάφοντας μὲ τὸ αἷμα του ἰδανικὰ ἀνθρώπινης ἰσότητος, ποὺ ἦσαν κάποτε τὰ ἰδανικὰ τῆς Μητέρας Ἐκκλησίας, τῆς παλιᾶς, τῶν Ἀποστόλων καὶ τῶν ἁγνῶν καρδιῶν. Καὶ ὁ Χριστὸς καὶ οἱ ἄνθρωποι ἔκριναν... Τίποτε ἄλλο.

«Ο ΧΡΙΣΤΟΣ ΞΑΝΑΣΤΑΥΡΩΝΕΤΑΙ»

Ὁ Καθολικὸς δημοσιογράφος κ. Λ. Βούτσινος—Ξανθίας (Χρυσοστόμου Σμύρνης 57, Βύρων) συνεχάρη θερμότατα τὸν κ. Σπορίδην διὰ τὴν παρρησίαν καὶ εἰλικρίνειάν του, τονίσας ὅτι ἦτο ἄστοχος ἡ περικοπὴ τῶν ὕμνων, καθόσον «ὁ Κέννεντυ δὲν ὑπῆρξε μόνον μέγας Ἀνθρωπιστὴς καὶ μέγας Εἰρηνοποιὸς ἀλλὰ καὶ πιστὸν τέκνον τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας — εἴτε αὕτη λέγεται Ὀρθόδοξος, εἴτε Καθολική. Ἔπεσεν ὡς ἀληθινὸς Μάρτυς εἰς τὰς ἐπάλξεις τοῦ καθήκοντος, ἀγωνισθεὶς ὅσον οὐδεὶς ὑπὲρ τῶν εὐγενεστέρων ἰδανικῶν, ἐμποτισμένος ἀπὸ τὰ διδάγματα τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας».

Περαιτέρω ἔγραφε:

Ὁ Χριστιανισμός, εἰς τὸν καιρόν μας, πάσχει καὶ ὁ Χριστὸς ξανασταυρώνεται, συχνά, ἀπὸ τοὺς ἰδίους τοὺς Χριστιανούς. Δὲν παύει, ὅμως, νὰ ἀποζητῆ, ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας, κάποιαν διέξοδον καὶ νὰ ἐπιθυμῆ νὰ ξεφύγη ἀπὸ τὰ δεσμὰ μεσαιωνικῶν σκοτεινῶν παραδόσεων καὶ ἀντιλήψεων καὶ νὰ ἐπιδιώκη νὰ προσαρμοσθῆ — μὲ πνεῦμα χριστιανικῆς κατανοήσεως καὶ συναλλαγῆς, πάντοτε δὲ πρὸς τὰς ἐπιταγὰς τοῦ Θείου Ἱδρυτοῦ του— εἰς τὰς σημερινὰς ἀνάγκας καὶ τὰ προβλήματα ὅλων τῶν Ἀνθρώπων, ὅλων τῶν Χριστιανῶν, ἀσχέτως δογματικῶν διαφορῶν ἢ διενέξεων ποὺ δὲν εἶναι παρὰ κατάλοιπα νοοτροπίας καὶ ἀντιλήψεων ἄλλων ἀνθρώπων, ἄλλων ἐποχῶν.

Φανατισμοί, πείσματα, ἐγωϊσμοί, μικροψυχίαι, πάθη καὶ μίση δὲν εἶναι ἀρεταὶ εὐαγγελικαί.

ΜΙΑ ΤΙΜΩΡΙΑ

Ὁ ἱερεὺς κ. Ἠλίας Θεοχαρόπουλος, ἐφημέριος ναοῦ τοῦ Παλαιοῦ Φαλήρου, ἐτιμωρήθη μὲ 15θήμερον ἀργίαν. Ὡς πρὸς τὴν αἰτίαν ἀνεγράφησαν δύο ἐκδοχαί. Πρώτη: Ἐτέλεσεν ἐπιμνημόσυνον δέησιν πρὸς ἀνάπαυσιν τῆς ψυχῆς τοῦ Προέδρου Κέννεντυ, Καθολικοῦ ὄντος. Δευτέρα: Ἐφωτογραφήθη ἐν μέσῳ κολυμβητῶν οἱ ὁποῖοι φοροῦσαν μαγιό.

Ἴσως νὰ ὑπάρχῃ ἄμεση σχέσις ἀμφοτέρων τῶν ἐκδοχῶν, διότι τὸ μνημόσυνον τοῦ Κέννεντυ ἐτελέσθη διὰ τὸν Ὅμιλον Χειμερινῶν κολυμβητῶν, τοῦ ὁποίου ἦτο ἐπίτιμος πρόεδρος. Ἐν συνεχείᾳ δὲ ἐτελέσθη ἁγιασμὸς ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς ἐνάρξεως τῆς (χειμερινῆς) κολυμβητικῆς περιόδου, μετὰ δὲ τὸν ἁγιασμὸν οἱ κολυμβηταὶ ἐγδύθηκαν διὰ τὸ μπάνιο τους.

Καὶ ἐὰν μὲν ἡ τιμωρία ἀναφέρεται μεμονωμένως εἰς τὴν ἐπιμνημόσυνον δέησιν, πρόκειται περὶ δογματικῆς σκληρότητος, ἀναρμόστου εἰς τὴν ἐποχήν μας. Ἐὰν ἡ τιμωρία ἀναφέρεται εἰς τὴν φωτογράφησιν, πρόκειται περὶ πουριτανικῆς ὑπερβολῆς, ἐπίσης ἀναρμόστου εἰς τὴν ἐποχήν μας. Εἰς σχόλιον ἀθηναϊκῆς ἐφημερίδος ἐτονίσθη ὅτι ἡ συγκέντρωσις τῶν κολυμβητῶν, ἁπάντων ἀρρένων, ἐπίσης δὲ μεσηλίκων, ἦτο σοβαρά. Ἐγίνετο δὲ μνεία τῶν ἄνευ κυρώσεων τελουμένων ἁγιασμῶν εἰς ἀθλητικοὺς ἀγῶνας καὶ τοῦ ἐθίμου τῶν Φώτων, ὅτι κολυμβηταὶ πέφτουν στὴ θάλασσα, ἀνασύρουν τὸν Σταυρὸν καὶ κατόπιν τὸν περιάγουν ὡς θέαμα, φέροντες τὸ μαγιό, χωρὶς νὰ σκανδαλίζεται κανείς.

Ἀλλά, ἁγιασμοὶ γίνονται ἀσκανδαλίστως μόνον εἰς ἀθλητικοὺς ἀγῶνας; Καὶ εἰς πάσης φύσεως ἐμπορικὰς ἐπιχειρήσεις καὶ λέσχας καὶ κόμματα...

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ «ΚΟΙΜΩΜΕΝΗ» ἢ ΖΩΣΑ;

Στὴν «Καθημερινὴ» τῆς 15ης Ὀκτωβρίου ὁ γνωστὸς κοινωνιολόγος καὶ συγγραφεὺς κ. Θ. Παπακωνσταντίνου, σὲ ἄρθρο του ὑπὸ τὸν τίτλο «Ἡ κοιμωμένη Ἐκκλησία», κατηγόρησε τὴν Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ὡς παρουσιάζουσαν εἰκόνα «καμάτου, ἀμβλύτητος καὶ ἀποστεώσεως», ἐνῶ αἱ ἄλλαι Ἐκκλησίαι προσαρμόζονται δραστηρίως στὶς σύγχρονες ἐξελίξεις.

«Κατὰ τὸ ὄχι πολὺ μακρυνὸν παρελθόν — ἔγραφε — ἀφορμαὶ προβληματισμοῦ τῶν συνειδήσεων ἐδημιουργοῦντο εἰς περιωρισμένον μόνον ποσοστὸν μορφωμένων, οἱ ὁποῖοι ἐπληροφοροῦντο προνομιακῶς τὰς βραδείας μᾶλλον μεταβολὰς ποὺ ὑφίστατο, μὲ τὴν πρόοδον τῶν ἐπιστημῶν, τὸ «κοσμοείδωλον». Τώρα δισεκατομμύρια ἀνθρώπων παρακολουθοῦν καὶ «ὑφίστανται» τὴν καταλυτικὴν κατάκτησιν τοῦ διαστήματος, χωρὶς ἡ ἔλλειψις ἀναλόγου μορφώσεως νὰ ἀποτελῇ σοβαρὸν ἐμπόδιον. Διότι αἱ πραγματοποιήσεις εἶναι ἁπταὶ καὶ αἰσθηταὶ εἰς ὅλους. Ὡς ἐκ τούτου, κρίσιν συνειδήσεως δοκιμάζουν εἰς τὴν ἐποχήν μας καὶ οἱ ἁπλοῖ ἄνθρωποι.

»Τὴν σημασίαν τοῦ γεγονότος αὐτοῦ ἔχουν ἀντιληφθῆ πλήρως αἱ ζῶσαι Ἐκκλησίαι καὶ προσπαθοῦν, φιλοτίμως, ἀφ' ἑνὸς νὰ καλύψουν τὰς πνευματικὰς ἀνησυχίας τῶν ἀνθρώπων μὲ διαρκῶς ἀνανεουμένην πανοπλίαν καὶ ἀφ' ἑτέρου νὰ δημιουργήσουν νέους γονίμους δεσμοὺς μὲ τὸ σύνολον, δι' ὁλονὲν μεγαλυτέρας «κοινωνικοποιήσεως» τῆς δραστηριότητός των. Εἰς τὴν προσπάθειαν αὐτὴν τὰ πρωτεῖα κατέχει ἀναμφισβητήτως ἡ Καθολικὴ Ἐκκλησία, ἡ ὁποία ἐπιδεικνύει ἐν προκειμένῳ ἄκραν εὐαισθησίαν. Ἀλλὰ καὶ αἱ Διαμαρτυρόμεναι δὲν ὑστεροῦν. Ἐκείνη ποὺ παραμένει ἀνύποπτος καὶ μακαρία εἶναι ἡ Ὀρθοδοξία — εἰς τὸ ἐλεύθερον τμῆμα της, ποὺ διότι εἶναι ἐλεύθερον ἔχει καὶ τὰς μεγαλυτέρας εὐθύνας.

»Εἰδικώτερον — συνέχιζε ὁ κ. Παπακωνσταντίνου — ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος παρουσιάζει ἀπὸ ἐτῶν πολλῶν εἰκόνα καμάτου, ἀμβλύτητος καὶ ἀποστεώσεως, ἡ ὁποία προκαλεῖ ἀληθῆ ἀπόγνωσιν εἰς τὸ φωτισμένον τμῆμα τῶν πιστῶν καὶ αὐξάνει ἐπικινδύνως τὴν ἀδιαφορίαν τῶν ὑπολοίπων».

Ὁ κ. Παπακωνσταντίνου ἀνεφέρετο συγκεκριμένως εἰς τὰ ἀκόλουθα γεγονότα:

1. Τὸ «ἐν γνώσει διαπραχθὲν σφάλμα τῆς 13ης Ἰανουαρίου 1962», τὸ ὁποῖον ἐπηκολούθησε «σεισμός», χωρὶς ἐν τούτοις νὰ συνειδητοποιήσῃ ἡ Ἐκκλησία τὴν ἀνάγκη «ἀφυπνίσεως καὶ ἐξαγνισμοῦ».

2. Τὴν «συνεχῆ ἀντιδικίαν» πρὸς τὴν Πολιτεία. Ὁ Καταστατικὸς Χάρτης τῆς Ἐκκλησίας, ὁ ψηφισθεὶς ἀπὸ τὴν προηγουμένη Βουλή, κατήργουσε τὸ μετάθετον τῶν Μητροπολιτῶν (αἰτίαν ταπεινῆς συναλλαγῆς) καὶ καθώριζε προσόντα τῶν ἐκλογίμων, γιὰ τὴν ἀνύψωσι τῆς ποιοτικῆς στάθμης. Ἀλλὰ ἡ Ἱερὰ Σύνοδος ἐκήρυξε «ἰδιότυπον ἀπεργίαν», ἀρνουμένη νὰ πληρώσῃ τὰς κενὰς θέσεις Μητροπολιτῶν, αἱ ὁποῖαι ἐξακολουθοῦν νὰ χηρεύουν ἀπὸ διετίας, τριετίας καὶ πενταετίας, ἐνῷ οἱ Κανόνες ἀπαγορεύουν χηρείαν πέραν τοῦ τριμήνου.

3. Διάφορα κατὰ περιόδους ἐρχόμενα εἰς τὴν δημοσιότητα σκάνδαλα «μὴ συγχωρούμενα οὔτε εἰς λαικούς, εἰς τὰ ὁποῖα ἀποδεικνύεται δικαστικῶς ὅτι εἶναι, ἀμέσως ἢ ἐμμέσως, ἀναμεμιγμένοι δι' ἐνεργειῶν ἢ παραλείψεων ἱεράρχαι, ὅτι εἰς τινας μητροπόλεις ἀνθεῖ ὁ ἀσφυκτικώτερος καὶ ἐξοργιστικώτερος νεποτισμός, ὅτι πολλοὶ μητροπολῖται, συμπεριφερόμενοι ὅπως οἱ φεουδαλικοὶ ἄρχοντες τοῦ μεσαίωνος, οἱ ὁποῖοι δὲν ἐγνώριζαν τὰ κτήματά των, ἀλλ' εἰσέπραττον τὰ ἐξ αὐτῶν εἰσοδήματα ἀνελλιπῶς, ἔχουν ἐγκατασταθῆ εἰς τὴν πρωτεύουσαν, ἐπισκέπτονται δὲ τὰς περιφερείας των μόνον ἅπαξ τοῦ ἔτους καὶ ὅτι μεγάλη ἐπικρατεῖ ἐπιείκεια εἰς τὰ ἐκκλησιαστικὰ δικαστήρια, τὰ ὁποῖα δὲν ἀποτελοῦν σοβαρὰν ἐγγύησιν.

4. Ὡρισμένα ἄλλα περιστατικά, ποὺ ἦλθαν τελευταίως ν' ἀποδείξουν ὅτι «ἡ διοίκησις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος στερεῖται καὶ στοιχειώδους, ἔστω, δεξιότητος καὶ ὅτι κατέχεται ἀπὸ ἀσυγχωρήτως μισαλλόδοξον νευρικότητα, ἡ ὁποία οὔτε αὐτοπεποίθησιν προδίδει, οὔτε τοὺς ὑψηλοὺς σκοποὺς τῆς Ὀρθοδοξίας ἐξυπηρετεῖ». Ὁ κ. Παπακωνσταντίνου ἀπαριθμοῦσε αὐτὰ τὰ διάφορα περιστατικά, ἤτοι:

Ἡ ἄνευ λόγου ὄξυνσις τῶν σχέσεων μὲ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως, ἡ λιποταξία ἀπὸ τὴν πανορθόδοξον διάσκεψιν τῆς Ρόδου, ὁ ἀκανθοχοιρισμὸς ἔναντι τοῦ Βατικανοῦ, αἱ κατὰ περιόδους ἐπιθέσεις ἐναντίον ὀργανώσεων, αἱ ὁποῖαι δὲν ἔχουν θρησκευτικὸν προσηλυτιστικὸν χαρακτῆρα, ἀλλὰ εἶναι κοινωνικῆς ἢ φιλοσοφικῆς καὶ φιλανθρωπικῆς φύσεως, μαρτυροῦν ὅτι πολλὴ ἀνεπάρκεια καὶ ὀπισθοδρομικότης καὶ νωθρότης σκέψεως μαστίζει τοὺς περισσοτέρους τουλάχιστον ἀπὸ τοὺς ἐκπροσώπους τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας.

Εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ τοῦ ἄρθρου ἔγραψεν ὁ κ. Στ. Λιππιώτης εἰς τὴν «Βραδυνὴ» τῆς 6ης Νοεμβρίου, ὑποστηρίζων:

1. Εἶναι παλαιόθεν γνωστὰ τὰ ἀπύθμενα τοῦ διαστήματος καὶ σήμερον ἡ Ἐπιστήμη δέχεται ὅτι ἡ ἐξέλιξις τοῦ ὑλικοῦ Σύμπαντος ἐναρμονίζεται πλήρως μὲ τὴν πνευματικὴν ἐξέλιξιν.

Ἡ «κρίσις συνειδήσεως» εἶναι λοιπὸν πηγὴ παλαιὰ «καὶ πολλαὶ ἔλαφοι, ἔκτοτε, ἐπεπόθησαν ἐπ' αὐτὴν καὶ ἀπεδιψήσθησαν».

2. Οἱ ἀδελφοὶ Παπικοὶ ἔχουν ἀσφαλῶς λίαν ἐξαίρετον δρᾶσιν, συγκαταριθμοῦν στὸν κλῆρον τους

ἱ ᾿Αββᾶ—Πιὲρ καὶ ἀρκετοὺς υ ὁμοίους. ᾿Αλλὰ καὶ ἡ ᾿Εκ-ησία μας, ἀδιατυμπανίστως, υγκαταλέγει ἀδάμαντας ἤθους, ρουνοὺς εὐποιΐας, σχεδὸν σὲ κάθε ητρόπολιν. Θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ' αφέρῃ κανεὶς ἀπὸ τὸ ῾Ιερατεῖον ὀνομαστικῶς ὑπὲρ τοὺς 30 στὰς Αθήνας καὶ περὶ τοὺς εἴκοσι στὸν Πειραιᾶ, χωρὶς νὰ μνησθῇ δεκάδων ἄλλων στὰς ἐπαρχίας. Δὲν ὑπάρχει δὲ σχεδὸν κανεὶς Μητροπολίτης (ἢ ᾿Επίσκοπος, κυριολεκτικώτερον) τῆς ῾Ελλαδικῆς ᾿Εκκλησίας ποὺ νὰ ὑπελείφθη σὲ θαυμάσια ἔργα συμπαραστάσεως καὶ συναντιλήψεως τῶν ἀναγκῶν τοῦ γήρατος, τῆς ὀρφανείας, τῆς ἀσθενείας, τοῦ πνεύματος καὶ τῆς ψυχῆς. Τὸ ὅτι σιωποῦν οἱ ῾Ιεράρχαι στὰς ἐπιθέσεις, δὲν σημαίνει καὶ ὅτι δὲν ἐργάζονται χριστοπρεπῶς!

3. Δὲν ἔγινε «ἀπεργία» μὲ τὸ νὰ μὴ ἐκλεγοῦν «διὰ βραχὺ ἔτι» διάστημα νέοι ἐπίσκοποι εἰς τὰς χηρευούσας θέσεις. Καὶ αἱ ἕδραι θὰ πληρωθοῦν, ὁσονούπω καὶ δὴ μὲ τοὺς ἀρίστους καὶ τὰ ὅρια τῶν ᾿Επισκοπῶν (Μητροπόλεων) θὰ διαρρυθμισθοῦν καὶ τὸ εὐεργετικὸν καὶ σωτηριῶδες ἔργον τῆς ᾿Εκκλησίας θὰ συνεχισθῇ πλουσιώτερον.

᾿Επειδὴ δὲ ὁ κ. Παπακωνσταντίνου ἀνέφερε καὶ ὅτι σφυγμομέτρησις τῆς κοινῆς γνώμης ἀπέδωσαν ὅτι μόνον τὰ 42 ο)ο τῶν ἐρωτηθέντων θεωροῦν τὴν συμπεριφορὰν τοῦ κλήρου καλήν, 44 ο)ο ὄχι καλὴν καὶ 14 ο)ο δὲν ἐξέφρασαν γνώμην, ὁ κ. Λιππιώτης, ἀφοῦ ἀρνεῖται τὸ κῦρος τῶν σφυγμομετρήσεων, καταλήγει βεβαιῶν ὅτι: «Τὰ 98 τοῖς ἑκατὸν τοῦ Λαοῦ μας, ἀγαποῦν τὴν ᾿Εκκλησίαν, πιστεύουν δὲ καὶ σέβονται καὶ αὐτὴν καὶ τοὺς ἀντιπροσώπους τοῦ ῾Υψίστου».

᾿Εξ ἄλλου, ὁ Μητροπολίτης ῾Ιερισσοῦ, ὅστις εἶχε προσφύγει τὸ Συμβούλιον τῆς ᾿Επικ ἐναντίον τῆς ἀποφάσεως τῆς ῾Ιεραρχίας περὶ ἀπονομῆς εἰς τὸν τέως ἀρχιεπίσκοπον κ. ᾿Ιάκωβον θέσεως «προέδρου» τῆς Μητροπόλεως ᾿Αττικῆς, ἀπέσυρε τὴν προσφυγήν του, ἵνα μή, ὡς ἐδήλωσε, «δημιουργηθῇ κατάστασις εἰς βάρος τῆς ᾿Εκκλησίας», ἐκ τῆς δημοσίας συζητήσεως τῆς γνωστῆς ὑποθέσεως εἰς τὸ ἀνώτατον πολιτικὸν δικαστήριον. ῾Η δίκη εἰς τὸ Συμβούλιον ᾿Επικρατείας, λόγῳ μὴ ἐμφανίσεως τοῦ Μητροπολίτου ῾Ιερισσοῦ, ἀνεβλήθη διὰ τὴν 25ην Φεβρουαρίου 1964. Κατὰ τὴν εἰδησεογραφίαν τῶν ἐφημερίδων, τὸν Μητροπολίτην συνεχάρησαν «ἅπαντες οἱ Συνοδικοί, πλὴν τοῦ Ναυπακτίας, τοῦ Τρίκκης ΚΑΙ τοῦ ᾿Αρχιεπισκόπου». Διὰ τὸν τελευταῖον ἀνεγράφη, ὅτι θὰ ἀνέθετεν εἰς διαπρεπῆ νομικὸν νὰ παραστῇ εἰς τὸ Δικαστήριον, ἵνα ὑποστηρίξῃ τὰς ἀπόψεις τοῦ ῾Ιερισσοῦ, ἔστω καὶ ἀπέχοντος. ᾿Εὰν τοῦτο δὲν συμβῇ, ἡ ὑπόθεσις θ' ἀποσυρθῇ, ὅπερ καὶ τὸ πιθανώτερον.

Ο ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΠΑΡΘΕΝΟΥ ΜΑΡΙΑΣ

Τὴν πρώτη ἑβδομάδα τοῦ Νοεμβρίου, κατὰ τὴν διάρκεια τῆς Οἰκουμενικῆς Συνόδου τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς ᾿Εκκλησίας, διεξήχθη συζήτησις περὶ τοῦ δέοντος προσδιορισμοῦ τῆς Θεομήτορος Παρθένου Μαρίας.

῎Ηδη τὸ Βατικανὸν ἔχει διακηρύξει δύο δόγματα: Τὸ 1854, περὶ τῆς ᾿Ασπόρου Συλλήψεως καὶ τὸ 1950, περὶ τῆς ᾿Ενσωμάτου ᾿Αναλήψεως τῆς Μαρίας. ᾿Εὰν προσετίθετο καὶ τρίτον, ἀνεμένετο νὰ δυσχερανθοῦν αἱ προσπάθειαι τοῦ Βατικανοῦ περὶ συνεργασίας μὲ

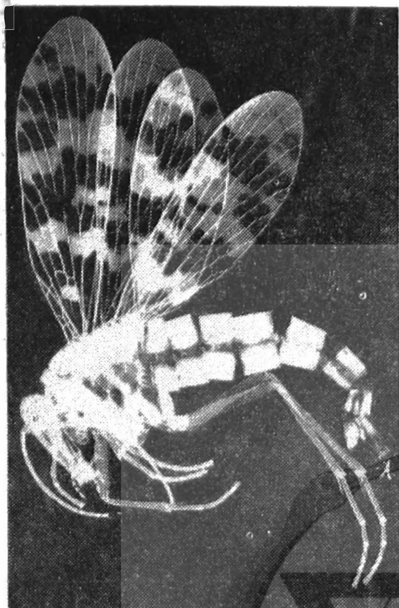
τὰς ἄλλας Χριστιανικὰς Ἐκκλησίας.

Μερικοὶ καρδινάλιοι φρονοῦν, ὅτι ἤδη ἡ Παναγία ἔχει λάβει ὑπέρμετρον θέσιν εἰς τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν. Βεβαίως, λέγουν, ὀφείλεται πᾶς σεβασμὸς εἰς τὴν Μητέρα τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ πρέπει νὰ γίνεται διάκρισις μεταξὺ τῆς ἰδιότητος αὐτῆς ὡς «μητρὸς θείου προσώπου» καὶ τῆς «θείας ἰδιότητος τῆς ἰδίας». Ἐὰν ἐπικρατήσῃ ἡ ἄποψις περὶ τῆς δευτέρας ἰδιότητος, τότε ὑπάρχει κίνδυνος νὰ προστεθῇ τέταρτον πρόσωπον εἰς τὴν Ἁγίαν Τριάδα καὶ νὰ δημιουργηθῇ μία «δίδυμη θεότης» (Ὁ Ἰησοῦς καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ). Αὐτὸ τὸ «καί» τὸ χρησιμοποιοῦν μερικοὶ κληρικοί, ἐνῶ ἄλλοι τὸ ἀποκρούουν. Ἐπίσης ὑπάρχουν κληρικοί, ποὺ ἀποκρούουν τὸν χαρακτηρισμὸν τῆς Παναγίας ὡς «μεσαζούσης» παρὰ τῷ Θεῷ, διότι μεσάζων εἶναι μόνον ὁ Χριστός.

Διεξήχθη ψηφοφορία ἐπὶ τῆς ἡμερησίας διατάξεως τῆς Συνόδου. Οἱ «μαξιμαλισταὶ» ὑπεστήριζαν ὅτι ἐπιβάλλεται νὰ τεθῇ χωριστὸ θέμα, ἐνῶ οἱ «μινιμαλισταὶ» ἦσαν ὑπὲρ συζητήσεως τοῦ θέματος τῆς Παναγίας ὁμοῦ μετὰ τῶν ἄλλων θεμάτων «Περὶ Ἐκκλησίας». Ἐψήφισαν 2.233 ἐπίσκοποι, καρδινάλιοι καὶ ἱεράρχαι. Μόνον 40 ὑπὲρ τῆς προσθήκης εἰδικοῦ θέματος. Οἱ «μινιμαλισταὶ» ἐπεκράτησαν, ἀλλὰ μόνον εἰς τὸ τυπικὸν θέμα. Ἡ ἀπόφασις ἐπὶ τῆς οὐσίας θὰ ληφθῇ πιθανῶς τὸ φθινόπωρο τοῦ 1964.

ΥΠΕΡΥΘΡΕΣ ΑΚΤΙΝΕΣ

Σὲ ξένο ἐπιστημονικὸ περιοδικὸ ἀναφέρονται αἱ χρήσεις τῶν ὑπερύθρων ἀκτίνων. Ἐν πρώτοις, τέ εἶναι τὸ ὑπέρυθρον: Εἶναι ἀκτινοβολία μήκους κύματος ἀπὸ ἕνα «μικρὸν» (ἕνα χιλιοστὸν τοῦ χιλιοστομέτρου) μέχρι μερικῶν δεκάτων τοῦ χιλιοστομέτρου. Εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ φωτεινοῦ φάσματος, ποὺ ἀπαντᾶται στὰ χιλιοστομετρικὰ κύματα τῶν λίαν ὑψηλῆς συχνότητος ραδιοπομπῶν. Ἡ σημασία αὐτοῦ τοῦ τμήματος τοῦ φάσματος εἶναι λίαν ἐνδιαφέρουσα, τόσο στὸν τομέα τῆς καθαρᾶς ἐπιστήμης, ὅσο καὶ στὸν τομέα τῶν πρακτικῶν ἐφαρμογῶν. Πολλὰ ἀντικείμενα, φυσικὰ καὶ τεχνητὰ ἐκπέμπουν ὑπέρυθρες ἀκτῖνες καὶ δι᾽ αὐτῶν εἶναι δυνατὸν νὰ παρατηρηθοῦν, ἐντοπισθοῦν καὶ γνωρισθοῦν σὲ μερικὲς ἀπρόσιτες ἕως τώρα λεπτομέρειες, ὅπως τὴν θερμοκρασία των. Μιὰ σειρὰ ἀπὸ λεπτότατα ὄργανα (θερμικά, φωτοηλεκτρικά, φωτοβολταϊκά) χρη-

Φωτογραφία δι' ὑπερύθρων ἀκτίνων

χρησιμοποιοῦνται γιὰ τὴν ἐπίτευξη τῆς εἰκόνος ἀντικειμένων ποὺ ἐκπέμπουν ὑπερύθρους ἀκτῖνες. Τί χρειάζονται αὐτὲς οἱ εἰκόνες; Ἰδοὺ μερικὲς χρησιμότητες: Διαπιστώνεται ταχύτατα ἡ θερμοκρασία ὡρισμένου τμήματος τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος, ἡ εἰς ἀνθρακικὸν ὀξὺ περιεκτικότης τοῦ αἵματος, ἡ ἐσωτερικὴ κατάστασις μετάλλου, ἡ ἐντόπισις ἐσωτερικῶν ρηγμάτων εἰς τοὺς πάγους, ἡ παρατήρησις ἡφαιστειακῶν φαινομένων, πυρκαιῶν δασῶν, ἐξαπολύσεως πυραύλων, ὡς καὶ ἡ ὁδήγησις διαστημικῶν ὀχημάτων.

ΤΑ ΔΑΚΤΥΛΑ ΩΣ ΜΕΣΟΝ ΟΡΑΣΕΩΣ

Τὸ Νευρολογικὸν Ἰνστιτοῦτον τῆς Ἀκαδημίας Ἰατρικῶν Ἐπιστημῶν τῆς Σοβιετικῆς Ἑνώσεως ἀσχολήθηκε τελευταίως μὲ τὴν περίπτωση τῆς Ρόζας Κουλέσχοβα, ἡ ὁποία... βλέπει μὲ τὰ δάκτυλά της. Τῆς καλύπτουν τὰ μάτια, ἀνοίγουν μπροστά της ἕνα βιβλίο, τὸ διατρέχει μὲ τὰ δάκτυλά της καί... διαβάζει μὲ ἱκανοποιητικὴ ταχύτητα καὶ χωρὶς λάθη.

Ἡ Ρόζα Κουλέσχοβα εἶναι 22 ἐτῶν, οἰκοκυρά, ζῆ στὸ Νιζνὶ—Ταγκὶλ τῶν Οὐραλίων

Ἡ ἱκανότης της νὰ διαβάζῃ χωρὶς τὴν χρησιμοποίηση τῶν ὀφθαλμῶν διεπιστώθη ὅταν ἦτο 16 ἐτῶν. Ἠσχολεῖτο μὲ τὸ ἐρασιτεχνικὸ θέατρο τῶν τυφλῶν καὶ τοὺς ἔβλεπε νὰ διαβάζουν βιβλία τυπωμένα μὲ τὴν ἀνάγλυφη γραφὴ Μπράιγ. Τῆς ἦλθε τότε ἡ ἰδέα νὰ διαβάζῃ κι' αὐτὴ διὰ τῆς ἁφῆς, ἀλλὰ σὲ κανονικὰ βιβλία. Ἄρχισε ἀπὸ ἀλφαβητάρια μὲ μεγάλα γράμματα καὶ χρωματιστὰ σχέδια. «Ἔβλεπε» τόσο τὰ γράμματα, ὅσο καὶ τὰ χρώματα. Διὰ τῆς ἀσκήσεως ἔφθασε σὲ ἀνώτερα ἐπιτεύγματα.

Κατὰ τὴ διάρκεια τῶν πειραμάτων αὐτῶν ὑπέστη κρίσεις ἐπιληψίας καὶ θεραπεύθηκε στὴν νευρολογικὴ κλινικὴ τοῦ Σβερτλόβσκ, ἀπὸ τὸν καθηγητὴ Δαβὶδ Σέφερ, χωρὶς νὰ ἐξαλειφθῇ ἡ ἱκανότης της. Ἐν συνεχείᾳ μετεφέρθη στὴ Μόσχα, ὅπου ἔγιναν πιὸ περίπλοκα πειράματα «ὁράσεως» χρωμάτων. Τοποθέτησαν ἀντικείμενα χρωματιστὰ μέσα σὲ κουτιὰ καὶ τὴν ἐκάλεσαν νὰ εἰσαγάγῃ τὸ χέρι της ἀπὸ ἕνα μικρὸ ἄνοιγμα τοῦ κουτιοῦ, ἀπὸ τὸ ὁποῖον δὲν φαινόταν τὸ ἔγχρωμο ἀντικείμενον οὔτε ἀπὸ ἐκείνους, ποὺ εἶχαν κατὰ τὸ πείραμα ἐλεύθερα τὸ μάτια τους. Τὰ ἔβλεπε μὲ μεγαλύτερη εὐκολία. Μὲ τὰ πειράματα αὐτὰ ἀπεκλείσθη ἡ ἐκδοχὴ τῆς «ὁράσεως» τῶν χρωμάτων μέσῳ συνειδητῆς ἢ ὑποσυνειδήτου ὀπτικῆς ἐπιδράσεως.

Ἡ Ρόζα Κουλέσχοβα μποροῦσε

νὰ ἰδῆ μὲ ἀνοικτὰ τὰ χέρια της. Μποροῦσε ἐπίσης νὰ διαβάση κείμενον καὶ μὲ τὰ δάκτυλα τοῦ δεξιοῦ ποδιοῦ της, ἀκόμη καὶ με τὴν ἄκρη τῆς γλώσσας της. Ἡ ἰδία ἀγνοοῦσε ὅτι ἔχει καὶ αὐτὲς τὶς ἱκανότητες. Ἀποδείχθησαν στὰ πειράματα.

Ἡ περίπτωσις ἐκτάκτου ἀναπτύξεως τῆς ὄψης ἀπεκλείσθη: Τῆς ἔδωσαν νὰ διαβάση πακέτα σιγαρέττων μὲ ἀνάγλυφες ἐπιγραφὲς καὶ δὲν τὸ κατώρθωσε. Ἀντίθετα, ἐδιάβαζε τρεχούμενα κείμενα σκεπασμένα μὲ γυαλὶ πάχους δύο ἑκατοστομέτρων, πού ἐμπόδιζε τὴν ἄμεση ἐπαφὴ δακτύλων καὶ κειμένου.

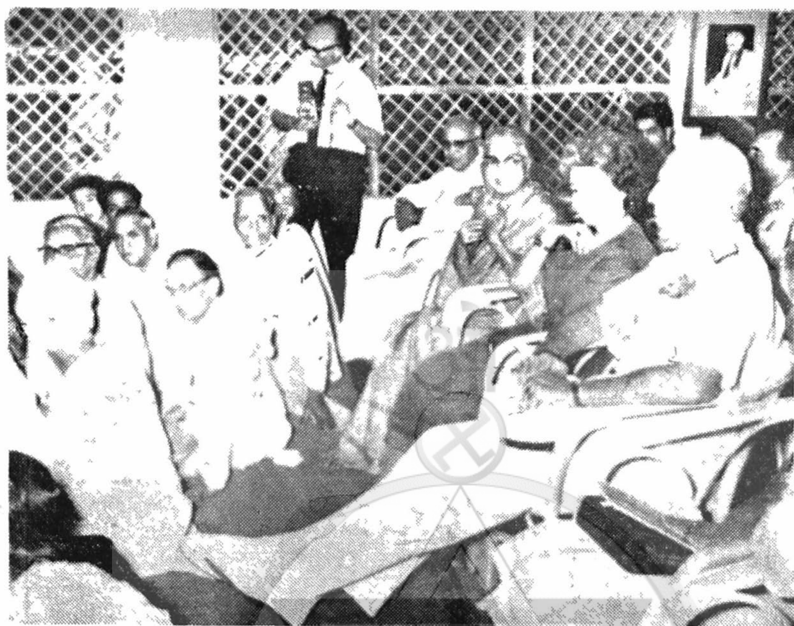
Γιὰ ν' ἀποκλείσουν τὴν περίπτωσι μεταβιβάσεως σκέψεως ἀπὸ κάποιον παρακολουθοῦντα τὸ πείραμα, τῆς ἔδωσαν ἕνα βιβλίο καὶ τῆς εἶπαν νὰ τὸ ἀνοίξη μόνη της σὲ μιὰ σελίδα καὶ ν' ἀρχίση νὰ διαβάζη, ἐνῶ ὅλοι οἱ παρακολουθοῦντες τὸ πείραμα θὰ ἀπεμακρύνοντο σὲ μιὰ γωνιὰ τῆς αἰθούσης καὶ δὲν θὰ ἔβλεπαν τὸ βιβλίο. Ὅταν ἐδιάβαζε μιὰ φράση, τότε ἐπλησίαζαν καὶ ἐπαλήθευαν.

Ὁ καθηγητὴς Φίλιππος Μπάσιν τοῦ Νευρολογικοῦ Ἰνστιτούτου τῆς Μόσχας ἐδήλωσε, ὅτι ἡ Ρόζα Κουλέσοβα κατέχει στὴν ἐπιδερμίδα τῶν δακτύλων της μιὰ ἀνεπτυγμένη δεκτικότητα στοὺς φωτεινοὺς παράγοντες. Ἴσως νὰ πρόκειται περὶ αἰσθήσεως, ἡ ὁποία χάθηκε διότι δὲν χρειαζόταν πιά. Στὴν περίπτωση τῆς Ρόζας ἡ ἐπιληψία ἔπαιξε κάποιο ρόλο, ὁ ὁποῖος δὲν εἶναι σαφής. Ἔγιναν, κατὰ τὴ διάρκεια τῶν πειραμάτων, ἐγκεφαλογραφήματα καὶ διεπιστώθη ὅτι, ἐνῶ ἡ Ρόζα ἐδέχετο στὰ δάκτυλα ἕνα ἔντονο φῶς, συνέβαιναν στο ἀριστερο τμῆμα τοῦ ἐγκεφάλου ἠλεκτρικὲς φορτίσεις παθολογικοῦ χαρακτῆρος.

Ὁ καθηγητὴς προσέθεσε ὅτι θὰ διεξαχθοῦν πειράματα μὲ τυφλούς, καθὼς καὶ μὲ ὑγιεῖς, πρὸς μελέτην τοῦ τρόπου, μὲ τὸν ὁποῖον τὸ σῆμα—χρῶμα μεταδίδεται ἀπὸ τὸ μάτι στον ἐγκέφαλο, πῶς κωδικοποιεῖται, πῶς ἀποκωδικοποιεῖται, πῶς ἀναλύεται καὶ ἐν γένει πῶς διεξάγεται ἡ πολύπλοκη διαδικασία ἀναγνωρίσεως τῶν εἰκόνων.

ΑΠΟ ΤΟ ΒΑΣΙΛΙΚΟ ΤΑΞΙΔΙ ΣΤΗΝ ΙΝΔΙΑ

Ἀπὸ τὸ Ἰνδικὸ περιοδικὸ «Νέα τῆς Καλακσέτρα» (Ἀκαδημίας Τεχνῶν, ἱδρυθείσης τὸ 1936 ἀπὸ τὴν Σριμάτι Ρουκμίνι Ντέβι καὶ διευθυνομένης πάντοτε ἀπὸ τὴν ἰδίαν) πληροφορούμεθα ὅτι οἱ Βασιλεῖς τῆς Ἑλλάδος ἐπεσκέ-

φθησαν, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς παραμονῆς των στὴν Ἰνδία, τὸ μορφωτικὸν καὶ καλλιτεχνικὸν κέντρον τῆς Καλακσέτρα, ἔγραψαν δὲ καὶ στὸ βιβλίο ἐπισκεπτῶν τὶς ἐντυπώσεις των, ὡς ἕπεται:

ΤΟ ΚΑΛΛΟΣ ΕΙΝΑΙ ΑΛΗΘΕΙΑ ΚΑΙ Η ΑΛΗΘΕΙΑ, ΚΑΛΛΟΣ.
Βασιλεὺς Παῦλος καὶ Φρειδερίκη,
Βασίλισσα τῆς Ἑλλάδος.

Ο ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΟΣ

Σὲ φωτεινότερους κόσμους

Τζὼν Μάνας, Πρόεδρος Πυθαγορείου Ἑταιρίας ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ.

Σπῦρος Γλυκιώτης, ἰατρός, Κέρκυρα.

Δύο καλοὶ φίλοι τοῦ ΙΛΙΣΟΥ καὶ ἐκλεκτοὶ διανοούμενοι ἀπεδήμησαν. Εὐχόμεθα στοὺς οἰκείους των κατανόησιν καὶ στοὺς ἰδίους περισσότερο φῶς.

Θερμὴ παράκλησις

Ὁ διδάσκαλος κ. Ἀριστείδης Κανδηλάπτης, ὑπηρετῶν στὸ χωριὸ Παλυλακκον — Βοΐου περιφερείας Καζάνης, μᾶς διεκτραγωδεῖ τὴν κατάσταση τοῦ σχολείου του καὶ ζητεῖ τὴν ἐνίσχυση τῶν δυναμένων. Μπορεῖτε νὰ στείλετε μεταχειρισμένο ρουχισμὸ γιὰ τὰ φτωχὰ μικρὰ παιδιά, καθὼς καὶ ὕλη γραφικῆς ὕλης. Ἐπίσης εἶναι χρήσιμα βιβλία κατάλληλα γιὰ παιδιά, προκειμένου

νὰ σχηματισθῆ μικρὴ δανειστικὴ βιβλιοθήκη Διεύθυνσις Δημοτικὸν Σχολεῖον Πηλυλάκκου Βοΐου — Κοζάνης.

Βιβλία ποὺ λάβαμε

'Αγγέλου 'Ι Κούκου : «Πινελιές» (ποιήματα), 'Αθήνα 1962

Βιβλιοθήκης 'Ηπειρωτικῆς 'Εταιρείας 'Αθηνῶν «Δημήτριος Σ Μπαλᾶνος» Μνημόσυνο Λόγοι Σπ Μ Καλλιάφα — 'Ε Π Φωτιαδου, 'Εκδοσις Β΄ 'Αθῆναι 1963.

Κων. Σ Γιαννακάκη : «Πῶς καὶ πότε θα εὐτυχήση ἡ ἀνθρωπότης».

Περιοδικὸν «Σπετσιώτης» 1963 Πανηγυρικὴ ἔκδοσις ἐπὶ τῇ συμπληρώσει 35 ετιας ἀπὸ τῆς ἱδρύσεως τῆς 'Αναργυρείου καὶ Κοργιαλενείου Σχολῆς Σπετσῶν 'Η ἐν λόγῳ ἔκδοσις, ἀψευδὴς εἰκων λαμπρᾶς συντελουμένης ἐργασίας, τιμᾷ τὴν 'Ελληνικὴν ἐκπαίδευσιν καὶ τὸν 'Ελληνικὸν πολιτισμόν Πλούσια εἰκονογράφησις καὶ ὕλη γενικοῦ ἐνδιαφέροντος Θερμὰ συγχαρητήρια ἀνήκουν στὸν Πρόεδρο τῆς 'Εκτελεστικῆς 'Επιτροπῆς κ Ε Συνοδινὸν καὶ τον Διευθυντὴν τῆς Σχολῆς κ Θ Παπακωνσταντινου

Περιοδικα 'Ο Αἰών, Δρόμοι τῆς Ειρήνης 'Ο Κόσμος τῆς Ψυχῆς, Σφίγξ Πελεκαν, Δελφικες 'Αμφικτιονίες, Παναθήναια, Εὐβοϊκος Λογος, Λευκαδιτικα, Σύγχρονη ἐκπαίδευσις.

Περὶ ποιημάτων

'Επειδὴ λαμβάνομε πολλὰ ποιήματα πρὸς δημοσίευσιν, παρακαλοῦμε τους ἀγαπητοὺς φίλους, ποὺ μᾶς τα στέλνουν, νὰ σημειώσουν ὅτι ὁ ΙΛΙΣΟΣ δεν εἶναι λογοτεχνικὸ περιοδικο καὶ ὅτι τα ὀλίγα ποιήματα ποὺ δημοσιεύει εἶναι κατὰ κανόνα, παγκοινως ἀνεγνωρισμένων ποιητῶν η νέων μὲν ποιητῶν δημοσιευμένα ὅμως εἰς συλλογάς, ἀπὸ τὰ ὁποῖα μόνοι μας τὰ ἐκλέγομε, ὅταν
κρίνουμε χρήσιμη γιὰ τοὺς
στες μας τὴ δημοσίευσή τους
νεπῶς, νὰ μὴ στενοχωροῦνται
δὲν ἐγκρίνομε τὴ δημοσίευση
εργασίας συνδρομητῶν ἢ
στῶν καὶ τοῦτο διότι, ἡ ποίησις
ναι τὸ δυσκολώτερο εἶδος λόγου.

'Ολιγώτερη δυσκολία ὑπάρχει
τὰ αρθρα, μολονότι καὶ αὐτὰ
νονται ὄχι μόνον ἀπὸ τὸ περιεχ΄
νό τους, ἀλλὰ ἀπὸ τὸν τρόπο
φράσεως καὶ διατυπώσεως καὶ
τὸ ἐὰν κρίνεται σκόπιμη ἡ δημ
ευσις των Προσπαθοῦμε νὰ μ
ἱκανοποιημένη ἡ μεγάλη πλειοψηφ
τῶν ἀναγνωστῶν μας μὲ τὴν δι
ρηση υψηλῆς στάθμης στὴν ὕλη
περιοδικοῦ. Καὶ κατ' ἀνάγκην
ρισκόμεθα στὴν ἀνάγκη νὰ δ
στήσωμε ἐνίοτε μερικοὺς φίλ
μας.

Περιεχόμενα ἔτους 1963

ΤΙΜΟΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΠΩΛΟΥΜΕΝΩΝ ΕΙΣ ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΤΟΥ ΙΛΙΣΟΥ

(Δραγατσανιου 6, Δευτερα καὶ Παρασκευη 11-12 και 6,30-7,30)

		Δρχ.
H. P. Blavatsky	Τὸ Κλειδὶ τῆς Θεοσοφίας	50*
»	Στὴ χώρα τῶν Γαλάζιων Βουνῶν	20
Annie Besant	Μελέτη ἐπὶ τῆς Συνειδήσεως	50*
»	Πρὸς τὴν Μύησιν	20
»	Μετενσάρκωση	10
»	Κάρμα	10
C. Leadbeater	Οἱ Διδάσκαλοι καὶ ἡ Ἀτραπὸς δεμ.	90
»	Ἡ Κεκρυμμένη ζωὴ ἐν τῷ Τεκτονισμῷ »	90
»	Σ' ἐκείνους ποὺ πενθοῦν	10
Besant-Leadbeater	Ὁ Ἀστρικὸς Κόσμος	10
Ed. Arnold	Τὸ Φῶς τῆς Ἀσίας	30
J. Van der Leeuw	Θεοὶ ἐν ἐξορίᾳ	10
***	Φῶς στην Ἀτραπὸ	10
J. Krishnamurti	Στὰ πόδια τοῦ Διδασκάλου	10
»	Τὸ Βασίλειον τῆς Εὐδαιμονίας	20
»	Ἡ Πηγὴ τῆς Σοφίας	20
»	«Δελτίον Ἀστέρος» Τομ. 1931-1933 ἕκαστ.	30
»	12 Ὁμιλίαι εἰς Ὀχάϊ 1934	30
»	10 Ὁμιλίαι εἰς Ὀχάϊ 1944	25
»	Στοχασμοὶ πάνω στὴ ζωή μας	50
Ἰωάν. Βασιλῆς	Τὸ σημειωματάριο ἑνὸς Μύστου	50
Γεωργ. Μαλτέζος	Τὰ Ἐλευσίνια Μυστήρια	50
Κ. Μελισσαρόπουλος	Μῆτις (Τὸ βιβλίον τῆς σοφίας) δεμ.	50
»	Ἀποκρυφισμὸς καὶ Μυστικισμὸς	25*
»	Ὁ Ἰησοῦς	25
»	Προσωκρατικοὶ Ἕλληνες Φιλόσοφοι	20
»	Ὁ Κομήτης (Θέατρο ἰδεῶν)	15
»	«Ἀγνώστῳ Θεῷ»	10
»	Περικλέους Ἐπιτάφιος-Διακήρυξη Ο.Η.Ε.	10
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ «ΙΛΙΣΟΣ»	Τόμοι 1956—1963, ἕκαστος χαρτόδ.	50

Τα σημειουμενα δι' ἀστερισκων πωλουμενα δεμενα ἐπιβαρυνονται με δραχ. 10

Ὅταν προκειται δι' ἀποστολὰς εἰς το ἐξωτερικον, τα ἀπο δρχ. 50 καὶ ἄνω ἐπιβαρυνονται με δραχ. 10.

Ἀποστειλατε το ἀντιτιμον, δια ταχυδρομικῆς ἐπιταγῆς, εἰς τὴν διεύθυνσιν: ***Κ. Μελισσαρόπουλον, Δραγατσανίου 6, Ἀθήνας (122)***, ἀναγραφοντες ὄπισθεν τοῦ ἀποκομματος τῆς ἐπιταγῆς τους τιτλους τῶν βιβλίων που θελετε. Θὰ τα λαβετε εἰς την διευθυνσιν τοῦ ἀποστολεως τῆς ἐπιταγῆς.

Τιμὴ Τεύχους δρχ. 10.—